

Република Србија

Министарство рударства и енергетике

**СТРАТЕГИЈА УПРАВЉАЊА МИНЕРАЛНИМ И ДРУГИМ
ГЕОЛОШКИМ РЕСУРСИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА
ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2040. ГОДИНЕ, СА ПРОЈЕКЦИЈОМ
ДО 2050. ГОДИНЕ**

Извештај о јавној консултацији и јавној расправи

Садржај

1	ОПИС ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ И ПОСТУПКА ИЗРАДЕ	1
1.1	Преглед Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године и најважнијих циљева	1
1.2	Опис поступка израде Стратегије и релевантни временски оквир израде.....	5
2	НАЈВАЖНИЈЕ ТАЧКЕ ЈАВНЕ РАСПРАВЕ - КОМЕНТАРИ ЈАВНОСТИ И ОДГОВОРИ	8
3	ДОСТАВЉЕНИ КОМЕНТАРИ НА СТРАТЕГИЈУ	13
3.1	Заинтересована лица која су учествовала у процесу јавних консултација.....	13
3.2	Прилог – коментари са консултација и јавне расправе и одговори....	15
4	ДОСТАВЉЕНИ КОМЕНТАРИ НА ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА СТРАТЕГИЈЕ НА ЖВОТНУ СРЕДИНУ	280
4.1	Заинтересована лица која су учествовала у процесу јавних консултација и јавне расправе	280
4.2	Прилог – коментари са јавне консултације и јавне расправеодговори	280

1 ОПИС ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ СТРАТЕГИЈЕ И ПОСТУПКА ИЗРАДЕ

1.1 Преглед Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године и најважнијих циљева

Релевантни правни оквир за доношење Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године (у даљем тексту: Стратегија) је дефинисан одредбама чланова 11–13. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС“ број 101/15, 95/18-други закон и 40/21).

Разлози због којих се приступило изради Стратегије одређени су чланом 12. Закона о рударству и геолошким истраживањима, којим је дефинисано да се општи циљ развоја рударства и геолошких истраживања утврђује Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима. Стратегијом ће се дефинисати мере и активности које ће се предузимати ради постизања стратешких дугорочних циљева у области геолошких истраживања и валоризације свих врста ресурса и резерви минералних сировина и других геолошких ресурса, утврђивање хидрогеолошких и инжењерскогеолошких-геотехничких услова коришћења геолошке средине у поступку планирања, пројектовања и изградње свих врста објеката.

На основу члана 31. став 1. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика („Службени гласник РС”, бр. 20/25), члана 41. Пословника Владе („Службени гласник РС”, бр. 61/06 – пречишћен текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 и 8/19 – др. пропис), на предлог Министарства рударства и енергетике, Одбор за привреду и финансије Владе Републике Србије донео је Закључак о спровођењу јавне расправе о Нацрту Стратегије 05 Број: 310-5448/2025-2 од 3. јуна 2025. године и Закључак о продужењу јавне расправе о Нацрту Стратегије 05 Број: 310-7273/2025 од 27.06.2025. године о спровођењу јавне расправе о Нацрту Стратегије.

У складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, Министарство рударства и енергетике је спровело јавну расправу о Нацрту Стратегије и Стратешкој процени.

Стратегија је концептуално осмишљена као национална стратегија и требало би да постане саставни део целокупне Стратегије привредног развоја Републике Србије. Стратегија је документ који треба да на свеобухватан начин анализира стање свих минералних ресурса којима Република Србија располаже,

као и да сагледа тренутну и дефинише будућу позицију државе са аспекта развоја и коришћења минерално-сировинског потенцијала. Стратегија треба да покаже како на најбољи начин управљати минералним ресурсима, уз највише користи за привредни раст и најмањег штетног утицаја на животну средину. Стратегијом ће се ближе дефинисати инструменти, мере и активности потребне ради остваривања дугорочних циљева одрживог развоја у области геологије и рударства, одрживог коришћења и намене простора, уз јачање капацитета државних и локалних институција.

Усвајање Стратегије треба дугорочно да допринесе:

- стабилном и одрживом снабдевању Републике Србије минералним и другим геолошким ресурсима (нарочито стратешким и критичним минералним ресурсима);
- успостављању баланса између економског развоја и утицаја на животну средину;
- унапређењу процеса експлоатације и прераде минералних ресурса;
- ефикаснијој примени нових и иновираних законских решења у области геолошких истраживања, експлоатације минералних сировина и заштите животне средине;
- подстицању инвестиција и стварање нових радних места у сектору рударства а индиректно и преради минералних сировина уз максимално уважавање националних интереса и уз примену свих еколошких стандарда заштите животне средине;
- већим улагањима у геолошка истраживања и развој нових технологија и метода откопавања у области рударства;
- јачању јавног, приватног и академског сектора;
- повећању свести о важности одрживог управљања ресурсима;
- раној идентификацији ризика и бољем управљању ризицима повезаним са експлоатацијом и коришћењем минералних сировина; и
- одрживом и планском коришћењу простора.

Дугорочни циљ Стратегије за минералне ресурсе представља активан рударски сектор који је глобално конкурентан, обезбеђује снабдевање сировинама, подржава регионални развој и промовише одговорно коришћење минералних и других геолошких ресурса, правилну намену и одрживо коришћење простора. Стратегија промовише концепт „одрживог рударства“ који је препознат као један од кључних принципа и постављен као основа за будући развој сектора. Термин „одрживо рударство“ у овом контексту подразумева усклађивање рударских активности са принципима заштите животне средине, социјалне одговорности, економске ефикасности и рационалног коришћења

ресурса. Рударски сектор има значајан директан и индиректан утицај на националну економију, запошљавање и друштво у целини.

Циљ израде Стратегије је да се динамички план развоја рударства за наредних 15 година, са пројекцијом до 2050. године која укључује визије, принципе и стратешке смернице које сви заинтересовани субјекти требају следити у циљу ефикаснијег и просперитетнијег деловања за што бржи развој геолошких истраживања и рударског сектора у целини. Стратегија даје смернице да се кроз примену савремене технологије у експлоатацији, припреми и преради минералних сировина заокружи целокупан ланац вредности у земљи, што би резултирало отварањем нових фабрика и добијања готових производа и остваривању додатне вредности, чиме се јача конкурентност и снажи економија наше земље. Такође, неопходно је иновирање законодавног оквира којом би поред осталог, била дефинисана обавеза примене свих еколошких стандарда заштите животне средине, живота и здравља људи, уз додатно учешће јавности и локалних заједница у процесу одлучивања. Усклађивање односно проналажење мере између легитимних економских интереса, захтева локалних заједница и обавеза према заштити природе, представља једну од највећих актуелних изазова у оквиру система управљања сектором минералних и других геолошких ресурса. У оквиру Стратегије препознат је и значај геолошких истраживања и коришћења и планирања намене простора, а нарочито проблематика подземних вода као најквалитетнијег начина водоснабдевања становништва, те употреба геотермалних ресурса као једног од најважнијих обновљивих енергетских ресурса у Републици Србији. Ова визија стратегије је стога заснована на унапређењу знања и вештина у комбинацији са истраживањем и развојем иновација, као основом за одрживи раст у рударском сектору.

Стратешке процене утицаја Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији за период од 2025-2040. године са пројекцијама до 2050. године на животну средину (у даљем тексту: Стратешка процена) је усклађен са другим стратешким проценама утицаја, као и са плановима и програмима заштите животне средине и врши се у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 и 88/10). Ово се првенствено односи на усаглашеност са Стратешком проценом утицаја Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године и Стратешком проценом утицаја Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период до 2030. са визијом до 2050. године.

Стратешка процена припремљена је на основу Одлуке о изради стратешке процене утицаја Стратегије управљања минералним и другим геолошким

ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијама до 2050. године, на животну средину, коју је донело Министарство рударства и енергетике. Одлука је објављена у Службеном гласнику („Сл. гласник РС“, бр. 17/2024) сагласно Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Стратешка процена поред анализе тренутног стања, вредновања потенцијалних утицаја на животну средину, прописује и одговарајуће мере превенције у циљу минимизације и ублажавања утицаја на живот и здравље људи и животну средину. Стратегија јасно препознаје потенцијалне негативне утицаје рударства, укључујући утицаје на земљиште, воду, ваздух, биодиверзитет, као и социоекономске аспекте. Такође се инсистира на принципима одрживости, укључујући неопходност транспарентног управљања, јавног учешћа, као и стриктног придржавања еколошких и социјалних стандарда. Применом Стратешка процена отвара се могућност за сагледавање насталих промена у простору и уважавање потреба предметне средине локалних заједница. Документ не промовише „експлоатацију по сваку цену“, већ рационално и контролисано коришћење минералних и других геолошких ресурса уз примену свих еколошких стандарда и ограничења.

Важно је истаћи да Стратешка процена интегрише социјално-економске и физичке сегменте животне средине, повезује, анализира и процењује активности различитих интересних сфера и усмерава политику, документ ка решењима која су, пре свега од интереса за животну средину и представља инструмент којим се описују, вреднују и процењују могући утицаји планираних решења на животну средину до којих може доћи реализацијом наведене Стратегије.

Стратешка процена, просторно, временски и стратешки интегрише еколошке аспекте у преглед утицаја свих развојних активности и циљева из области минералних и других геолошких ресурса. На основу вредновања свих аспеката ствара се могућност избора најповољнијег решења и формирања јединствене интегрисане Стратегије, у складу са концептом одрживог рударства, у ком је очување природе и животне средине један од важнијих услова за квалитетан живот у будућности.

У изради овог документа користиле су се многобројне секторске студије, стратешке процене утицаја на животну средину планских и докумената јавних политика, као и пројекти из разних области развоја. Урађене су детаљне анализе већ постојећих података у циљу добијања што свеобухватније, потпуније и квалитетније процене утицаја стратешких активности на животну средину и прописивања мера заштите. Једна од предности израде Стратешке процене огледа се у томе што активности на изради документа прате и процедуру

доношења Стратегије, што пружа могућност раног сагледавања приоритетних активности и пројеката и благовремено достављање евентуалних сугестија у циљу заштите и унапређења животне средине.

1.2 Опис поступка израде Стратегије и релевантни временски оквир израде

У складу са законском регулативом дефинисаном у члану 11-13. Закона о рударству и геолошким истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021), Министарство рударства и енергетике је као Наручилац, у поступку јавне набавке потписало уговор ЈН-20/23 о Изради и усвајању Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији за период 2025. година до 2040, са пројекцијом до 2050. године (уз Стратешку процену утицаја Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији за период од 2025-2040. године са пројекцијама до 2050. године на животну средину) са : УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ РУДАРСКО-ГЕОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, Ђушина 7, 11120 Београд, као Добављачем.

У складу са наведеним, Министарство рударства и енергетике је у фебруару 2024. године, у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, образовало Радну групу за праћење реализације и управљање поступком израде и усвајање Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији за период од 2025-2040. године са пројекцијама до 2050. године и израде Извештаја о стратешкој процени утицаја Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима на животну средину. Чланови Радне групе, чији задатак је да управљају самим поступком израде предметних докумената, су представници следећих институција, организација и удружења:

- 1) Министарство рударства и енергетике;
- 2) Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;
- 3) Министарство заштите животне средине;
- 4) Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај;
- 5) Геолошки завод Србије;
- 6) ЕПС а.д.;
- 7) НИС а.д. Нови Сад;
- 8) Удружење за енергетику и рударство;
- 9) Српско геолошко друштво;
- 10) Савез инжењера рударства и геологије;
- 11) Serbia Zijin Copper д.о.о.;
- 12) Национална алијанса за локални економски развој NALED;

13) ЈП ПЕУ Ресавица;

14) Агенција за просторно планирање и урбанизам Републике Србије;

У складу са обавезама дефинисаним Уговором ЈН-20/23 о Изради и усвајању Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији за период 2025. година до 2040, са пројекцијом до 2050. године (уз Стратешку процену утицаја на животну средину), Добављач – УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ - РУДАРСКО-ГЕОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ је фазно достављао Нацрте Стратегије. Радна група је пратила реализацију и управљања поступком израде оба документа.

Осим састанака са члановима Радне групе (одржано је 4 састанка), Министарство рударства и енергетике је одржало бројне састанке и консултације са Добављачем али и са представницима научних и образовних институција, републичких органа, струковних удружења и невладиних организација (Геолошким заводом Србије, Републичким секретаријат за јавне политике) а све у циљу анализе и усвајања Нацрта Стратегије.

На основу спроведених консултација а у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика:

- формулисани су поједини посебни циљеви и мере Стратегије у складу са потребама различитих сектора;
- интегрисани су предлози везани за очување животне средине и рационално коришћење минералних ресурса;
- унапређене су методолошке основе за праћење и извештавање о спровођењу Стратегије.

Уопштене примедбе које су узете у обзир односе се на:

- прецизирање извора података и временских оквира за процене и анализе;
- јаснију презентацију активности истраживања и експлоатације минералних ресурса, укључујући улогу приватног сектора и државних институција;
- допуну текста релевантним законским и стратешким оквирима;
- наглашавање значаја минералних ресурса као стратешког националног ресурса уз поштовање принципа одрживог развоја;
- побољшање структуре и јасноће текста, као и усклађивање табеларних и графичких приказа са садржајем.

У поступку припреме Стратегије, а на основу обавезе преузете уговором УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ РУДАРСКО-ГЕОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ је израдио следећа документа и то:

- Први Нацрт Стратегије усаглашене и одобрене од стране Радне групе најкасније у року од 6 месеца од потписивања уговора;
- Други Нацрт Стратегије усаглашен и одобрен од стране Радне групе најкасније у року од 9 месеца од потписивања уговора;
- Финалну верзију Нацрта Стратегије усаглашен и одобрен од стране Радне групе најкасније у року од 12 месеца од потписивања уговора;
- Нацрт Стратегије усаглашен и одобрен од стране Радне групе најкасније у року од 30 дана од достављања финалне верзије нацрта Стратегије;
- Нацрт Извештаја о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину у року од 90 дана од израде усаглашене и одобрене верзије нацрта Стратегије;
- Нацрт Извештаја о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину усаглашен и одобрен од стране Радне групе у року од 30 дана од дана достављања усаглашене и одобрене верзије текста Нацрта Стратегије од стране Радне групе Наручиоца.

Министарство рударства и енергетике је, у складу са одредбама Уредбе о методологији израде докумената јавних политика, на Порталу „еКонсултације“ дана 23. октобра 2024. године објавило информацију да је у току израда Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период 2025–2040. године, са пројекцијом до 2050. године, као и Стратешке процене утицаја Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији за период од 2025-2040. године са пројекцијама до 2050. године на животну.

У процесу Јавних консултација Нацрт Стратегије је објављен на Порталу „еКонсултације“ дана 08. априла 2025. године, а прикупљање коментара и предлога трајало је до 28. априла 2025. године.

Такође, Финална верзија Извештаја је објављена на Порталу „еКонсултације“ дана 30.04.2025. године, а прикупљање коментара и предлога трајало је до 07. маја 2025. године.

Консултације су спроведене путем:

- отворене онлајн платформе за коментарисање – Портала „еКонсултације“,

- обавештавања заинтересованих страна и могућности достављања мишљења у писаној форми.

Током периода јавних консултација није достављен ниједан коментар путем Портала „еКонсултације“. Информације о консултацијама доступне су на званичном Порталу: <https://ekonsultacije.gov.rs>.

У складу са усвојеним Програмом јавне расправе о Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период 2025–2040. године, са пројекцијом до 2050. године, јавна расправа је реализована у периоду од 13. јуна 2025. године до 08. августа 2025. године, дакле 56 дана, у ком периоду су све заинтересоване стране могле да доставе своје примедбе и сугестије. У оквиру поступка јавне расправе који је трајао скоро два месеца, била је спроведена и додатна активност у виду јавне презентације и консултације која се одржала у Привредној комори Србије, 7. августа 2025. године, у периоду од 10.00 – 12.30 часова у Београду. Обавештење о одржавању Јавне расправе са текстом Нацрта Стратегије и Стратешке процене, као и пратећом документацијом постављено је на интернет страници Министарства рударства и енергетике и на порталу еКонсултације. Обавештење о одржавању јавне презентације и консултација у оквиру процеса јавне расправе постављено је на интернет страници Министарства рударства и енергетике и интернет страници Привредне коморе Србије у којој је презентација одржана.

Јавност је имала правовремену прилику да ефикасно учествује у изради документа путем јавних консултација и јавне расправе. Резултати овог процеса консултација су обухваћени у коначној верзији Стратегије. У складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије али и Уредбе о методологији израде докумената јавних политика, након завршених консултација и јавних расправа, Министарство је припремило извештај о спроведеним активностима, у којем су наведени достављени коментари и подносиоци коментара, као и информација о томе да ли су коментари прихваћени или не уз адекватна објашњења. Ови извештаји се објављују на веб сајту Министарства рударства и енергетике.

2 НАЈВАЖНИЈЕ ТАЧКЕ ЈАВНЕ РАСПРАВЕ - КОМЕНТАРИ ЈАВНОСТИ И ОДГОВОРИ

У оквиру поступка јавне расправе организована је јавна презентација и консултације о Нацрту Стратегије и Стратешкој процени, коју је Министарство рударства и енергетике одредило као додатну, факултативну активност у складу са праксом доношења стратешких докумената. Презентација је одржана у Београду

7. августа 2025. године, у периоду од 10.00 – 12.30 часова, у организацији Привредне коморе Србије.

Представници Министарства рударства и енергетике, Привредне коморе Србије и Додављача – УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ - РУДАРСКО-ГЕОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, који су учествовали у јавној расправи су следећи:

1. Соња Влаховић, Државни секретар у Министарству рударства и енергетике;
2. Милан Новаковић, шеф кабинета у Министарству рударства и енергетике;
3. др Иван Јанковић, помоћник министра у Министарству рударства и енергетике;
4. Радош Попадић, помоћник министра у Министарству рударства и енергетике;
5. Маја Вукадиновић, в.д. помоћника министра у Министарству рударства и енергетике;
6. Милан Мацура, директор Управе за финансирање и подстицање енергетске ефикасности;
7. Александра Лазаров Ђурић, Министарство рударства и енергетике;
8. Александар Златковић, Министарство рударства и енергетике;
9. др Драгана Јелисавац Ердељан, Министарство рударства и енергетике;
10. Ирена Гентић, Министарство рударства и енергетике;
11. Михаило Милошевић, Министарство рударства и енергетике;
12. Вукашин Вучевић, Министарство рударства и енергетике;
13. Проф. др Драган Игњатовић, Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет;
14. Проф. др Раде Јеленковић, Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет;
15. Проф. др Дејан Миленић, Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет;
16. Проф. др Божо Колоња, Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет;
17. Проф. др Никола Лилић, Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет;
18. Проф. др Дејан Филиповић, Универзитет у Београду, Географски факултет;
19. Проф. др Александар Цвјетић, Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет;

Јавну расправу отворио је господин Михаило Весовић, заменик председника за међународну сарадњу, развој и интернационализацију

Привредне коморе Србије. У свом излагању је нагласио да Стратегија за област рударства треба да буде балансирана тако да обезбеди економски раст и заштиту животне средине. Говорећи о значају рударства за привреду Србије, Весовић је, између осталог, навео да овај сектор учествује у БДП са 3,3 одсто, да су зараде у овом сектору 35 одсто изнад републичког просека, да су две рударске компаније међу 10 највећих извозника, као и да ова грана бележи стопе раста више од просечног раста привреде.

Након тога, присутнима се обратио и др Иван Јанковић, помоћник министра у Министарству рударства и енергетике, који је у име Министарства рударства и енергетике, поздравио присутне на јавној расправи и том приликом се захвалио Привредној комори Србије на подршци у организацији исте.

Јанковић је истакао да је ово прва стратегија у историји наше земље која се системски и свеобухватно бави управљањем минералним ресурсима. Израда Стратегије је вођена свешћу о потреби да се заштите, очувају и унапреде интереси Републике Србије у управљању природним ресурсима – и економски и геополитички. Управо у тренутку када глобално расте значај минерала за чисте технологије и енергетску транзицију, Србија мора да има јасан, транспарентан и дугорочан оквир који обезбеђује да се тим ресурсима управља у складу са јавним интересом, националном безбедношћу и принципима одрживог развоја.

Он је истакао важност документа који по први пут на свеобухватан и одговоран начин, сагледава стратешке правце развоја једне од најзначајнијих области наше привреде. Циљ Стратегије је јасан: да се обезбеди поуздано, ефикасно и одрживо снабдевање минералним и другим геолошким ресурсима, у складу са потребама Републике Србије, по највишим домаћим и европским стандардима у области заштите животне средине и одговорног коришћења ресурса. Посебан фокус стављен је на критичне и стратешке минералне сировине – оне које представљају основу за зелену и дигиталну транзицију, развој домаће индустрије, као и јачање енергетске и економске независности земље. У том смислу, Стратегија поставља механизме за заштиту националних интереса у условима глобалне нестабилности, конкуренције за ресурсе и растуће потражње за минералима од виталног значаја.

Даље, истакао је да овај документ такође доноси смернице за унапређење контроле над истраживањем и експлоатацијом ресурса, модернизацију институционалног оквира, јачање кадровских капацитета, унапређење инвестиционе климе, као и усаглашавање са регулативом ЕУ – што је посебно важно у процесу приступања Србије Европској унији.

Првобитно је било планирано да се презентација у оквиру јавне расправе одржи 1. јула. Међутим, Министарство је донело одлуку да се, због важности проблематике коју обрађује овај документ, као и потребе за потпуном транспарентношћу, јавна расправа продужи за више од месец дана, чиме је

остављено довољно простора и времена свим заинтересованим странама – институцијама, привреди, стручној и научној јавности, као и грађанима – да својим коментарима, примедбама и сугестијама допринесу квалитету овог документа.

Уводни део, кључне резултате и пројекције нацрта Стратегије припремљеног за јавне консултације и јавну расправу у име Универзитета у Београду, Рударско-геолошког факултета, представио је проф. др Драган Игњатовић, путем обраћања присутнима и видео презентације.

У наредном делу је дат приказ коментара јавности и одговора од стране Министарства рударства и енергетике и консултаната:

Учесник у расправи: др Славка Зековић, научни саветник Институт за архитектуру и урбанизам Србије.

Коментари на Стратегију: Код управљања минералним сировинама није обухваћена просторна компонента обзиром да су минерални ресурси део ширег тзв. територијалног капитала (просторног потенцијала) националног, регионалног и локалног подручја и, истовремено, генератор мотива улагања за различите инвеститоре на конкретном простору. С тога, управљање минералним ресурсима, поред усклађивања са наведеним документима јавних политика, треба да обухвати усклађивање стратегије развоја рударства и просторног развоја рударског подручја са документима развојног планирања. Иако се помиње примена интегралног приступа у Стратегији - нема назнака о повезаности и условљености дугорочног развоја одрживог рударства и управљања минералним ресурсима, са једне стране, и планирања простора, са друге стране. Кључна питања приступа планирању произлазе из снажног утицаја техничко-технолошких услова и ограничења, с једне стране, и еколошких и социјалних последица, с друге, на укупан просторни развој. С тим је тесно повезано и питање утврђивања подручја утицаја експлоатације рудника/ лежишта које је у појединим аспектима релативно ограничено на ужу зону непосредних интервенција, у другим је знатно шире од граница рударског лежишта/ басена, док у извесним аспектима тај утицај обухвата прекогранични „надрегионални“ простор. Додала је да ће своје коментаре и питања доставити накнадно путем коментара на Стратегију.

Одговор: Није наглашено али се у савременом рударству подразумева одрживи развој у простору и времену. др Зековић је доставила своје коментаре и писаним путем. Одговор на коментаре дате су у табели

Свакако да усвојена решења у реализацији програма Стратегије морају бити обухваћена у свим врстама развојног просторног планирања, где развојне приоритете утврђује по принципима одрживости за све ресурсе, као задатак и обавезу, држава, односно, Влада процедуром у складу са законима.

Учесник у расправи: Весна Тахов, в.д. директора Геолошког завода Србије.

Коментари на Стратегију: Госпођа Тахов је констатовала да је Стратегија урађена на високом ниво и захвалила се радном тиму који је радио Стратегију на томе што је препознао значај Геолошког завода Србије и кроз Стратегију дао подршку и истакао потребу за унапређењем рада ове национале институције која је битна за обе струке и геологе и рударе.

Госпођа Тахов је даље навела да је у оквиру презентације приказана могућност коришћења геотермалне енергије са акцентом на коришћење хладне енталпије тј. подземне воде као обновљивог извора енергије за грејање и хлађење. Њено питање: Да ли је кроз Стратегију узето у обзир и коришћење петрогеотермалне енергије која се користи директно из стенских маса, те да ли је дата могућност коришћења овог вида обновљиве енергије не само за енергетску ефикасност тј. грејање већ и за производњу електричне енергије на нашем подручју, да ли се са Стратегијом отвара могућност коришћења овог вида геотермалне енергије за добијање зелене енергије? Европска унија креће са испитивањем дубоке геотермије те да ли је то планирано и код нас у оквиру Стратегије?

Одговор: проф. Др. Дејан Миленић је се захвалио Госпођи Тахов на интересовању око израде Стратегије, а посебно на постављеним питањима и упућеним коментарима и сугестијама.

Анализирани геотермални ресурси класификовани су према садржају унутрашње топлоте у следеће групе: А. Геотермални ресурси ниске енталпије, са температурама у систему до 100° С; Б. Геотермални ресурси средње и високе енталпије, са температурама у геотермалним системима 100-150° С, односно 150+°С.

Прва група ресурса (А) користи се за добијање и производњу топлотне енергије, и карактеристична је како за хидрогеотермалне- тако и за петрогеотермалне ресурсе.

Друга група (Б) користи се за како за самосталну производњу електричне енергије, тако и за когенерацију и топлотне и електричне енергије, и заступљена

је у хидрогеотермалним-, пнеумо- и магмогеотетмалним ресурсима (висока енталпија). У том смислу, у Стратегији смо дефинисали све расположиве видове енергије на територији Србије, укључујући и петрогеотермалне ресурсе. Петрогеотермални ресурси посебно су разматрани у концепту развоја геотермалних система за грејање и хлађење уз коришћење топлотних пумпи.

Што се тиче производње електричне енергије из геотермалних ресурса, тј. израде тзв. геоелектрана, на територији Србије, на жалост, и поред регистрованог потенцијала, до сада није реализован ниједан пројекат. Стратегијом смо дефинисали развојне планове до 2040. године, са минимално предвиђених 50MWe из ових ресурса. Развој и истраживање тзв. дубоких геотермалних система, уско је повезано са експлоатацијом ресурса средње и високе енталпије са дубинским захватом 3.000+m. Стратегијом је предвиђен и овај вид истраживања, посебно у делу у коме се даје предлог израде свеобухватне оцене геотермалног потенцијала Републике Србије.

Рударско-геолошки факултет је у претходном периоду реализовао такву научну Студију за подручје АП Војводина, и надамо се да ће кроз први Акциони План Стратегије, Студија геотермалног потенцијала за територију целе Републике бити дефинисана као приоритет.

3 ДОСТАВЉЕНИ КОМЕНТАРИ НА СТРАТЕГИЈУ

3.1 Заинтересована лица која су учествовала у процесу јавних консултација

Током процеса јавних консултација, добијене су примедбе, предлози и коментари више заинтересованих страна.

Табеларни преглед заинтересованих страна и број коментара које је доставила свака од њих на нацрт Стратегије у оквиру јавних консултација и јавне расправе, дат је у прилогу испод.

Број	Назив институције, организације, привредног друштва или физичког лица	Број коментара
1.	Републички секретаријат за јавне политике	40
2.	Др Јагош Раичевић - научни сарадник у пензији	10
3.	Академијски одбор "Животна средина" Српске академије наука и уметности – САНУ, академик Богдан Шолаја	18
4.	Национална алијанса за локални економски развој	6
5.	Нафтна индустрија Србије – НИС а.д. Нови Сад	2
6.	Геолошко-рударска асоцијација Србије (ГРАС)	33
7.	Palkovsky d.o.o. Divci	7

8.	Аца Удички	4
9.	Горан Клемчић	1
10.	Удружење Еко Сурдулица	33
11.	Друштво младих истраживача Бор	65
12.	Крени-Промени, Сенка Костић	13
13.	Нели Бранковић	9
14.	Др Славка Зековић	7
15.	Centar za ekologiju i održivi razvoj CEKOR, Subotica	20
16.	Клиника за право заштите животне средине преко пуномоћника адвоката Лука С. Ђорђевић	4
17.	Еколошки покрет Србије, др Милица Томашевић	4 (није достављено у обрасцу)
18.	Koalicija za održivo rudarstvo u Srbiji, MINING WATCH SERBIA (KORS)	9
19.	Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину РЕРИ	7
	Укупно коментара	292

3.2 Прилог – коментари са консултација и јавне расправе и одговори

Комплетна табела са свим добијеним коментарима и одговорима на коментаре приказана је у Прилогу а Нацрт Стратегије је ажуриран и унапређен у складу са добијеним и прихваћеним коментарима.

Коментари достављени од стране Републичког секретаријата за јавне политике

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	На страни 10. потребно је брисати Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године	Наведена стратегија је истекла. У току је израда нове Стратегије развоја пољопривреде и руралног развоја	Коментар се не прихвата. Треба напоменути да јеј базна година 2022. и да је нацрт предат 2024. када је ова Стратегија била на снази. Евентуални предлог за измењени текст: У току је израда нове Стратегије пољопривреде и руралног развоја Републике Србије која се тесно повезује са петим стубом Зелене агенде, фокусирајући се на одрживоуправљање ресурсима и заштиту животне средине.
2.	У тачки 2.2 Законодавни и институционални оквир из области геолошких истраживања и рударства и степен усклађености са политиком и легислативом ЕУ навести кључне прописе за геолошка истраживања и рударство, уз навођење броја Службеног гласника у којем је пропис објављен. Сугеришемо да	Чланом 19. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика прописано је да се у опису постојећег стања приказује се релевантни правни оквир.	Коментар се прихвата. Биће наведен кључни пропис „Закон о рударству и геолошким истраживањима уз приказ предмета уређења, као и проблема у спровеђењу.

	се за сваки пропис прикаже кратак опис предмета уређења, као и проблема у спровођењу. У овом делу се не приказују решења за измене/допуне прописа, већ то треба детаљно разрадити у делу Нацрта стратегије који дефинише мере.		
3.	Сугеришемо да се преиспита SWOT анализа приказана на 47. и 48. страни Нацрта стратегије, са посебним фокусом на слабости. Сугеришемо да се опише шта је слабост код: планских докумената, механизма за решавање сукоба општих интереса и својинских права; финансијских улагања; информисаности јавности о значају минералних ресурса за економски развој како на локалном тако и на нивоу државе и процеса заштите животне средине, рекултивације и безбедности и здравља на раду. Такође, указујемо да је као један од претњи наведено „некомпатибилност законске регулативе из области рударства и геолошких истраживања, заштите животне средине, воде и земљиште”. Потребно је објаснити шта је некомпатибилно, с обзиром да у тачки 2.2, која обрађује законодавни оквир, ово није идентификовано као проблем.	Из приказаног описа није могуће закључити шта су кључне слабости, односно претње.	Коментар се прихвата: Број слабости ће бити рационализован са аспекта одрживости са одговарајућим кратким и јасним описом, и детаљнијом анализом кроз поглавља везана за посебне циљеве и мере. Законска регулатива РС укључујући стратешке документе, везане за Министарства која покривају управљање обновљивим ресурсима на просторима под свим врстама шума, минералним ресурсима подземних и геотермалних вода и просторима пољопривредног земљишта, као и секторима за инфраструктуру и просторно планирање, где постоје изазови када говоримо о усаглашености са Законом о рударству и геолошким истраживањима, посебно када су у питању стратешки приоритети државе. Ресурси и резерве минералних сировина су необновљиви ресурси те у стратешком смислу треба да имају приоритет у реализацији одрживих рударских пројеката, пре свега у брзини

			добивања неопходних сагласности и дозвола за експлоатацију, наравно уз еколошку одрживост, која обухвата прогресивну рехабилитацију са рекултивацијом експлоатационих простора у целом дугом животном веку рудника. Едукација и у овом правцу може допринети разумевању планетарног значаја минералних ресурса за човечанство и одговорност пренети искључиво матичном сектору. SWOT анализа ће бити коригована.
4.	У делу Анализа развојних опција сектора минералних сировина на 58. и 59. страни нису правилно идентификовне и размотрене могуће опције имајући у виду одредбе Уредбе о методологији израде докумената јавних политика (чланови од 9. до 17).	У овом делу потребно је извршити анализу ефеката опција. За сваку опцију треба спровести анализу ефеката, с посебним освртом на анализу економских ефеката, анализу ефеката на друштво и анализу ефеката на животну средину и климатске промене. Анализа ефеката опција спроводи се ради утврђивања њихових предности и недостатака, при чему се сагледавају директни и индиректни, позитивни и негативни ефекти. На основу спроведене анализе ефеката опција, сагледавају се најважнији потенцијални ефекти које ће свака од разматраних опција да проузрукује и да утиче на могући степен остваривања утврђених циљева	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће правилно идентификовне и размотрене могуће опције имајући у виду одредбе Уредбе о методологији израде докумената јавних политика (чланови од 9. до 17.)

		стратегије за сваку од разматраних опција Избор оптималне опције врши се поређењем разматраних опција, помоћу критеријума, који одређује надлежни предлагач на основу утврђених циљева и најважнијих потенцијалних ефеката, које могу да проузрокују опције које су разматране. За усклађивање процеса стратешке процене утицаја на животну средину са процесом израде стратегије могу се користити Смернице за укључивање зелених аспеката у документе јавних политика, које се налазе на сајту Републичког секретаријата за јавне политике.	
5.	У складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије, који прописује да стратегија по правилу има пет посебних циљева, сугеришемо да се постојећи посебни циљеви на 61. страни поново размотре и, где је оправдано, споје. Сугеришемо да размотрите, на пример, могућност да се посебан циљ 2: Обезбеђивање приступа минералним сировинама и другим геолошким ресурсима, и унапређење међународне сарадње на том пољу и посебни циљ 3: Проспекција, истраживање и геолошко	Закон о планском систему Републике Србије, члан 13. предвиђа да се јавне политике дефинишу кроз опште и посебне циљеве, при чему стратегија по правилу има један општи и до пет посебних циљева, који доприносе остварењу тог општег циља. Спајање циљева може допринети бољој усмерености јавних политика, олакшати процес праћења и извештавања, те ојачати повезаност између стратегијског и оперативног нивоа планирања.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће дефинисан један општи и 3 посебна циља.

	документовање ресурса и лежишта минералних сировина и других геолошких ресурса, споје у један, који гласи: Обезбедити ефикасан приступ и одрживо коришћење минералних сировина и других геолошких ресурса.		
6.	Сугеришемо да се посебан циљ 4: Обезбеђење повољних законских услова за развој, модернизацију и улагања у геолошка истраживања и одрживо рударство са оријентацијом на услугу брише, и да се мере дефинисане у оквиру овог циља припоје посебном циљу 1.	Законодавство и законски услови представљају један од елемената шире стратегије, али сами по себи не могу бити дефинисани као самосталан циљ. Они представљају претпоставку за ефикасно управљање минералним ресурсима.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.
7.	Посебан циљ 5: Стратешка просторна заштита лежишта минералних сировина је формулисан као општа намера за просторну заштиту и потребно га је предефинисати, односно конкретизовати.	У складу са чланом 7. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика посебан циљ се дефинише као пројекција стања, која се намерава постићи у односу на одређене субјекте и/или објекте у области планирања и који доприноси остварењу општег циља.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.
8.	Сугеришемо да се поново размотрити посебан циљ 7: Ширење знања и континуално јачање кључних компетенција и способности кадрова и широка едукација становништва. Циљ је уопштено постављен и више одговара мери. Предлажемо да се циљ преформулише у складу са чланом 7. Уредбе о методологији израде	Циљ је уопштено постављен и више одговара мери. У складу са чланом 7. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика посебан циљ се дефинише као пројекција стања, која се намерава постићи у односу на одређене субјекте	Коментар се не прихвата. У оквиру овог циља дефинисане су мере које везане за измену средњешколског образовања, високошколског образовања и промовисање сталног учења и надоградње знања. Овакав циљ постоји и у другим земљама ЕУ (пример Пољска). Препорука

	докумената јавних политика или да се брише. У случају брисања овог посебног циља релевантне мере припојити одговарајућем посебном циљу.	и/или објекте у области планирања и који доприноси остварењу општег циља.	управљања минералним ресурсима УН је континуирано јачање основних компетенција и способности.
9.	Сугеришемо да се поново размотри посебан циљ 8: Одржива рударска индустрија са стимулацијом заједничких инфраструктурних улагања, истраживања и иновација и контрола нарушавања животне средине и да се формулишете у складу са чланом 7. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика .	Циљ је уопштено дефинисан, није јасно шта значи "стимулација". Према члану 7. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика, посебан циљ представља пројекцију стања која се жели постићи у односу на одређене субјекте и/или објекте у области планирања и која доприноси остварењу општег циља.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.
10.	У тачки 5.2. Посебни циљеви, након навођења посебних циљева, потребно је приказати везе циљева Нацрта стратегије са циљевима и потциљевима одрживог развоја. Везе се могу приказати табеларно, систематизовањем циљева Нацрта стратегије и циљева односно потциљева одрживог развоја којем тај циљ Нацрта стратегије доприноси. Додатно, те везе се могу представити и описно у оквиру описа сваког циља Нацрта стратегије, као и мапирати у односу на саме називе потциљева одрживог развоја.	Уредбом о методологији израде докумената јавних политика у члану 7. прописано да се приликом утврђивања циљева узимају у обзир циљеви одрживог развоја. Ради уједначеног начина повезивања циљева документа јавне политике са циљевима одрживог развоја, Републички секретаријат за јавне политике је припремио Предлог методологије за повезивање циљева докумената јавних политика са циљевима одрживог развоја и о томе обавестио Министарство рударства и енергетике дописом број: 110-00-67/2025-03 од 31. марта 2025. године.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће додато ново поглавље.

11.	У тачки 5.3. Проблеми и ризици који могу довести до неостварења циљева, наведени највећи проблеми, који могу довести до неиспуњења циљева. Сугеришемо да се проблеми бришу и да се у овом делу прикажу ризици за спровођење прихваћене опције односно мера, уз навођење активности које ће бити предузете како би се смањила вероватноћа појаве ризичног догађаја, који може да утиче на остваривање опције, односно мера.	Идеја методологије за израду докумената јавних политика јесте да се идентификовани проблеми и изазови систематски анализирају и на њих се реагује кроз адекватне мере, са циљем постизања јасно дефинисаних и мерљивих развојних циљева. Члан 16. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика прописује спровођење анализе ризика.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће извршена корекција и допуна.
12.	Потребно је извршити пренумерацију посебних циљева и мера како би се обезбедила јасна идентификација сваке мере у односу на одговарајући посебан циљ. Нумерацију спровести на следећи начин: Општи циљ 1, Посебан циљ 1.1, Мера 1.1.1, Мера 1.1.2, Мера 1.1.3 Посебан циљ 1.2 Мера 1.2.1, Мера 1.2.2...	Јасна и конзистентна нумерација омогућава да се сваки посебан циљ и мера лако препознају, као и да се мере повеже са циљем чијем остварењу доприносе. Овај начин значајно олакшава праћење, анализу и управљање и припрему акционог плана.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.
13.	Меру 1 Реализација постављеног интегралног система управљања минералним и другим геолошким ресурсима за одрживи развој рударског сектора са оптимизацијом локално и	У опису мере није јасно да ли ће се овом мером развити и имплементирати систем управљања минералним и другим геолошким ресурсима који ће осигурати одрживост у рударском сектору,	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.

	глобално променљивих компоненти одрживости у односу на заинтересоване стране потребно јасније описати (страна 63). Потребно је навести носиоца мере.	узимајући у обзир аспекте као што су животна средина, друштвени и економски фактори, као и сарадњу различитих актера; да ли систем постоји, па га је потребно унапредити. Такође, није јасно да ли је у фокусу израда заједничког стандарда који ће помоћи у управљању минералним сировинама на начин који минимизира негативне утицаје и максимизира користи за све заинтересоване стране.	
14.	Сугеришемо да се мера 2 Ефикасна реализација одрживих дугорочних рударских пројекта јасније опише, како би се навело шта је потребно урадити да би се рударски пројекти ефикасније реализовали (страна 64), као и да се одреди орган одговоран за спровођење мере.	Фокус ове мере је да рударски пројекти који су од највећег националног значаја, добију приоритет у издавању дозвола. Није јасно шта је потребно урадити да би се рударски пројекти ефикасније реализовали, односно да ли ће Министарство да предлаже листу приоритетних рударских пројеката, а Влада да усваја. Није јасно да ли државна комисија која процењује испуњеност услова да одређени рударски пројекат испуњава услове да буде стратешки постоји или је потребно да се формира.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.
15.	Сугеришемо да се мера 3: Утврђивање и усклађивање заједничких мера различитих Министарстава и индустрија у погледу спровођења система управљања и	Из описа мере није јасно шта мера обухвата. Није јасно да ли је потребно утврђивање формалног оквира за сарадњу, као што је нека врста уговора, протокола или процедура између министарстава приликом израде	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће дат детаљан опис: Мера 1.6 треба да омогући координацију и праћење улагања у инфраструктуру и

	стратешких пројекта (страна 64) детаљније опише, као и да се одреди орган одговоран за спровођење мере.	стратешких пројекта, као ни да ли је потребно припремити студију управљања ресурсима, израду планова експлоатације, процену утицаја на животну средину и др. Такође није јасно шта подразумевају „заједничке мере различитих министарстава и индустрије”.	<i>производне капацитете са циљем раста рударске индустрије, као и обезбеђивања предуслова да се највећи део минералних сировина прерађује у Републици Србији, обухватајући финалну фазу прераде и добијања готових производа.</i>
16.	Сугеришемо да се измени назив мере 1: Раст врста, количина и квалитета минералних ресурса и резерви минералних сировина у Републици Србији (страна 64. и 65.), који је постављен широко и у општој форми. Размотрите могућност да се мера дефинише на следећи начин: Утврђивање количина и квалитета минералних ресурса и резерви минералних сировина. Опис мере је потребно допунити како би се јасно навело шта се спровођењем ове мере жели постићи.	Из описа мере није јасно да ли ће се овом мером утврдити процена резерви минералних ресурса у земљишту и колики је њихов потенцијал у погледу извлачења и експлоатације. Није јасно да ли ова мера подразумева да ће Геолошки завод Србије спроводити геолошка истраживања, анализу минералних ресурса и пружање релевантних података који ће помоћи у планирању развоја рударског сектора.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован назив Мере.
17.	У мери 2: Проналажење и истраживање нових ресурса геотермалне енергије и њихово стављање на располагање (страна 66.) наводи се да је од кључне важности да се изради свеобухватна стратегија развоја која ће дефинисати основне правце истраживања и експлоатације геотермалних ресурса.	Уредбом о методологији израде докумената јавних политика дефинисане су области планирања и спровођења јавних политика. Једна од области планирања је минералне сировине и рударство. Уредбом је предвиђено да се за област планирања доноси једна секторска стратегије. Када је потребно уредити појаву или проблем који није	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.

	Предлажемо да се уместо „стратегије развоја” унесе програм.	обухваћен областима планирања, надлежни предлагач може предложити израду програма, уз прибављено мишљење Републичког секретаријата за јавне политике.	
18.	Указујемо да је назив мере 1: Активности на решавању питања институционалног карактера и унапређење рада Геолошког завода Србије на страни 66. широко постављен. С тога, указујемо да се приликом дефинисања мере води рачуна о резултату који се жели постићи спровођењем мере. Размотрите могућност да се мера назове: Унапређење капацитета за спровођење геолошких истраживања.	Приликом формулације мере треба водити рачуна о резултату мере.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће кориговано.
19.	У оквиру мере 2: Унапређење законске регулативе у области класификације минералних ресурса и резерви, методологије израде претходне студије оправданости и студије оправданости са међународним стандардом (PERC, CRIRSCO стандарди и у складу са UNFC) на 67. страни сугеришемо да се наведе које прописе је потребно изменити.		Коментар се делимично прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован наслов и исти ће се односити на унапређење законске регулативе у области геологије и рударства и јачање капацитета инспекцијског надзора. Тачни називи законске регулативе који ће бити предмет измена, биће дефинисани акционим планом.
20.	Указујемо да се из назива и описа мере 3. Расподела одговорности и побољшање	Мера треба описати на начин да се види јасно које ће активности из ње да	Коментар се прихвата.

	протока информација међу актерима на страни 67. и 68. не види се јасно на шта држава треба да уради. Сугеришемо да се преиспита ова мера.	проистекну, као и која институција је одговорна за њено спровођење.	У финалном нацрту Стратегије мера ће бити избрисана.
21.	Преиспитати назив и опис мере 4: Дигитализација геолошких планова и документације, увођење електронске управе у сферу геолошких истраживања и рударских активности (страна 66. и 68).	У опису мере није објашњено шта је потребно урадити да би се увела електронска управа у сферу геолошких истраживања и рударских активности.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије мера ће бити преименована и односиће се на увођење електронске управе у област геолошких истраживања и рударства.
22.	Потребно је преформулисати назив мере 5: Концесија за геолошка истраживања и експлоатацију минералних сировина (страна 66. и 68). У опису мере потребно је меру додатно разјаснити и конкретизовати, како би била ефикаснија и лакша за праћење. Није јасно да ли је потребно одредити одређене стандарде и критеријуме за праћење концесија, као ни да ли ће се кроз праћење концесија, радити и њихова ревизија. Потребно је одредити конкретан орган који ће спроводити меру. На основу постојећег описа мере, предлагемо да размотрите следећи назив мере: Увођење периодичног праћења система концесија за геолошка истраживања и експлоатацију минералних сировина.	Назив мере је дефинисан као општа активност или процес, а не као конкретна мера која треба да се спроведе. У опису мере потребно је меру додатно разјаснити и конкретизовати, како би била ефикаснија и лакша за праћење. Према Закону о планском систему Републике Србије приликом израде и спровођења планских докумената примењује се начело одговорности, које подразумева јасно одређивање одговорних институција за спровођења мера и активности јавне политике.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије мера ће бити преименована и додатно ће бити описана.

23.	На више места у Нацрту стратегије као носиоци мере наведени су „надлежни органи Републике Србије за област геолошких истраживања и рударства” односно „надлежни органи Републике Србије”. Потребно је написати назив органа.	Према Закону о планском систему Републике Србије приликом израде и спровођења планских докумената примењује се начело одговорности, које подразумева јасно одређивање одговорних институција за спровођења мера и активности јавне политике.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће прецизиран називи надлежног органа.
24.	Иза назива мере 3 у оквиру посебног циља 6 на страни 69, део текста, који гласи: „Поред коришћења пепела из термоелектрана за цементну индустрију и путоградњу, сагледавање могућности прераде у нове производе као што су хуминске киселине, графен, филтери за воду и издувне гасове и др.” сугеришемо да се пребаци у опис мере.	Назив мере треба да буде кратак, јасан и сажет без описивања шта је потребно урадити у планираном периоду, јер се то даје у опису мере.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст.
25.	Сугеришемо да се додатно опише мера 1: Попис депонија рударског отпада и процена потенцијала за њихово коришћење на страни 70, као и да се наведе назив органа, који ће бити одговоран за њено спровођење.	Мера није довољно конкретно објашњења. Није јасно да ли се мисли на формирање регистра који ће садржати све информације о депонијама рударског отпада, њиховој количини и саставу, као ни да ли се иде ка томе да се развију технологије за експлоатацију и рециклажу минералних сировина из депонија. Није наведено ко ће бити носилац ове мере.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст. У складу са захтевом да се смањи број циљева предложена мера ће бити активност и детаљније ће бити описана у Акционом плану

26.	Сугеришемо да се додатно опише мера 2: Подизање свести о важности рециклаже SRM и одрживог управљања ресурсима на страни 70, као и да се да се наведе назив органа, који ће бити одговоран за њено спровођење.	Мера није довољно конкретно дефинисана. Наводи да је неопходно подићи свест код грађана и рударских компанија, али не приказује шта је потребно урадити у наредном периоду. Подизање свести подразумева различите активности, као што су: едукативне кампање, информативне сесије и сл, али ништа од овога није дефинисано. У мерама подизања свести, важно је прилагодити активности различитим циљним групама. Грађани и рударске компаније имају различите интересе и потребе, те би кампање и активности морале бити специфично прилагођене њиховим интересима и степену свести о проблемима са отпадом и рециклажом.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст. У складу са захтевом да се смањи број циљева предложена мера ће бити активност и детаљније ће бити описана у Акционом плану
27.	Сугеришемо да се додатно опише мера 3: Развој издвајања сировина из отпада (посебно стратешких и критичних сировина), укључујући развој технологије обраде таквог отпада на 70. страни, као и да се да се наведе назив органа, који ће бити одговоран за њено спровођење.	Мера је уопштено постављена и не садржи конкретне информације о томе шта је потребно урадити. Мера помиње разне области као што су развој технологија обраде сировина, развој технологија за депоновање CO ₂ и водоника, као и повећање искоришћења рудне супстанце. Све ове области су веома различите и свака од њих има своје специфичне захтеве и изазове. Конкретно, ако су ове активности важне за постизање мере, онда би требало разрадити како ће се свако од ових питања решавати, ко ће бити одговоран,	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст. У складу са захтевом да се смањи број циљева предложена мера ће бити активност и детаљније ће бити описана у Акционом плану

		које ресурсе ће то захтевати и које технологије ће бити коришћене.	
28.	Сугеришемо да се додатно опише мера 4: Унапређење и усаглашавање законске регулативе са законском регулативом ЕУ којом се регулишу начела управљања SRM на 70. страни, као и да се да се наведе назив органа, који ће бити одговоран за њено спровођење.	Усклађивање законске регулативе са законодавством ЕУ представља важан корак у интеграцији Републике Србије у Европску унију и побољшању законодавног оквира у области управљања минералним ресурсима. Ово је кључно за прилагођавање еколошким стандардима и боље управљање ресурсима. Потребно је навести прописе које је потребно променити, односно ускладити са ЕУ регулативом, како би се успоставило управљање SRM.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст. У складу са захтевом да се смањи број циљева предложена мера ће бити активност и детаљније ће бити описана у Акционом плану
29.	Сугеришемо да се додатно опише мера 1: Ширење и промоција знања у вези са геологијом и рударством како би се подигла свест друштва о мерама које ће се спроводити, као на страни 71. и да се одреди орган надлежан за спровођење ове мере.	Опис мере је генералан, недостаје опис шта ће се конкретно спроводити ради ширења знања. Није јасно како ће се активирати социјално образовање.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован опис мере.
30.	Сугеришемо да се прошири опис мере 2: Увођење дуалног образовања на средњошколском нивоу у области рударства и геологије на страни 71, као и да се одреди орган надлежан за спровођење ове мере.	Опис мере је уопштен. Треба конкретизовати шта је потребно предузети да би се увело дуално образовање из области рударства и геологије.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст и дато објашњење у оквиру планираних активности ове мере а биће и прецизиран надлежни орган за спровођење ове мере.

31.	Сугеришемо да се прошири опис мере 3: Рационализација и модернизација високошколског образовања у области рударства и геологије на страни 71, као и да се одреди орган надлежан за спровођење ове мере.	Потребно је објаснити шта ће се постићи рационализацијом и модернизацијом високошколског образовања у области рударства и геологије.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст и дато објашњење, а биће и прецизаван надлежни орган за спровођење ове мере.
32.	Сугеришемо да се прошири опис мере 4: Ширење знања запослених у сектору рударства и геологије на страни 71, као и да се одреди орган надлежан за спровођење ове мере.	Мера је уопштена и не пружа довољно конкретних информација. Појам "рударске, геолошке и административне процедуре и послове" је широк. Није јасно да ли је потребно увести нове обуке, како знати да је обука ефикасна и да су запослени активно укључени у процес учења. Део са лиценцама није јасан, односно потребне су информације о процедури добијања и обнови лиценци, на које лиценце се мисли. Није јасно како ће рударска инспекција имати довољно капацитета и шта је све потребно урадити да би се побољшао капацитет рударске инспекције.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст и дато објашњење а биће и прецизаван надлежни орган за спровођење ове мере.
33.	Сугеришемо да се промени назив, допуни опис и одреди орган надлежан за спровођење следећих мера: мера 1: Координирана заједничка улагања у инфраструктуру за раст рударске индустрије и стимулисање истраживања и иновација, мера 2: Транспарентност и реализација одрживости пројеката у	Назив и опис мера су уопштени. Опис не пружа довољно конкретних информација о томе шта ће се предузети у наредном периоду. Потребно је детаљно описати меру и одредити носиоца мере.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст и дато објашњење.

	рударској индустрији и контрола утицаја на животну средину, процеса затварања рудника и управљања отпадом и мера 3: Примена стандарда који дефинишу одрживо одговорно рударство на 72. страни.		
34.	Указујемо да у Нацрту стратегије није приказана анализа ефеката мера.	Потребно је представити анализу економских ефеката, ефеката на друштво, ефеката на животну средину и климатске промене, финансијских и управљачких ефеката, који су релевантни за планиране мере. Анализа ефеката припрема се коришћењем релевантних питања за оцену економских ефеката, ефеката на друштво, управљачких и финансијских ефеката наведених у прилозима 5, 6, 8 и 9 Уредбе о методологији израде докумената јавних политика. С обзиром да на Нацрт стратегије постоји обавеза израде стратешке процене утицаја на животну средину, анализа ефеката на животну средину стратегије израђује се у складу са законом који уређује израда стратешке процене утицаја на животну средину. Преглед најважнијих резултата изведених из извештаја о стратешкој процени на животну средину се приказује у стратегији.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст и дато ново поглавље.

35.	У табели 7.1. Показатељи учинка на нивоу општих циљева на 73. страни потребно је уместо наведених општих циљева: „До 2040. (2050.) године Република Србија је обезбеђена минералним сировинама и другим геолошким ресурсима” и „Ширење базе минералних ресурса” у тачки 5.1 Општи циљ на 60. страни. Нису унети сви неопходни елементи показатеља прописани чланом 8. и чланом 19. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика. Потребно је поред назива показатељ, унети јединицу мере, почетну вредност у последњем периоду за који постоје подаци (базној години), циљне вредности за рок у ком је предвиђено остварење конкретног циља и извор провере остварених вредности. Како показатељ општег циља мери ефекте на нивоу друштва, размотрите могућност да се као један од показатеља на нивоу општег циља одреди: учешће рударства у БДП.	Дефинисање показатеља учинка са свим елементима је обавезни елемент стратегије, што је прописано чланом 8. и чланом 19. став 1. тачка 6. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика.	Коментар се делимично прихвата. Дат је приказ у табели 7.1., односно показатељи учинка на нивоу општег циља. Почетне и циљане вредности биће дефинисане у финалном нацрту Стратегије.
36.	У табели 7.2 Показатељи учинка на нивоу посебних циљева и мера на 74. страни нису унети сви потребни елементи показатеља прописани чланом 8. и чланом 19. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика. Потребно је поред назива показатељ, унети јединицу	Дефинисање показатеља учинка са свим елементима (јединица мере, почетна вредност, циљана вредност, извор провере) је обавезни елемент стратегије, што је прописано чланом 8. и чланом 19. став 1. тачка 6.	Коментар се делимично прихвата. Дат је приказ у табели 7.2., односно показатељи учинка на нивоу посебних циљева и мера, као и надлежности. Почетне и циљане вредности биће

	мере, почетну вредност у последњем периоду за који постоје подаци (базној години), циљне вредности за рок у ком је предвиђено остварење конкретног циља и извор провере остварених вредности. Сугеришемо да се преиспитају дефинисани показатељи на нивоу посебних циљева и мера, ради утврђивања показатеља које је могуће лако пратити и верификовати њихову вредност, односно да се могу независно мерити.	Основна сврха показатеља учинка је да се омогући свим заинтересованим странама и креаторима и спроводиоцима јавних политика да одреде у којој мери се достижу планирани циљеви и резултати и да за то достигнуће имају потврду. Показатељима учинка се прати степен остварене промене између почетног стања и стања након спровођења мера, имајући у виду ефекте, исходе и резултате. На нивоу мере дефинишу се показатељи резултата, који описују изграђену инфраструктуру, пружена добра и извршене услуге. Показатељи резултата показују достигнути степен остварења мера и одређују се у складу са њиховом природом. На нивоу посебних циљева дефинишу се показатељи исхода, мере очекивања од остварења посебних циљева и треба да покажу промене у понашању које су проистекле као резултат спроведених мера. На нивоу општег циља дефинишу се показатељи ефекта, који указују на свеукупан утицај које је спровођење јавне политике произвелп. Приликом утврђивања показатеља узимају се у обзир показатељи одрживог развоја.	дефинисане у финалном нацрту Стратегије.
37.	Показатељи Степен реализације Стратегије по постављеним циљевима/планирани степен	Праћење и извештавање о степену реализације циљева и мера спроводи се на основу Уредбе о методологији израде	Коментар се прихвата.

	реализације стратегије и Степен реализације предвиђених мера по циљевима ове Стратегије реализоване мере/планиране мере не представљају показатеље учинка и потребно их брисати.	докумената јавних политика кроз приписане извештаје (члан 33. и 35.) а да се у Стратегији утврђују показатељи ефекта, исхода и резултата.	У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст.
38.	У тачки 8. Механизам за спровођење Стратегије на 82. страни дефинисано је следеће: „Рокови за достављање података и извештаја биће дефинисани у складу са потребама редовног мониторинга и евалуације” Потребно је дефинисати рок у којем органи државне управе који су надлежни за спровођење мера достављају информације о напретку спровођења мера и податке о оствареним вредностима показатеља. Врсте извештаја и рокови за њихово достављање су дефинисани прописима који уређују плански систем.	У Уредби о методологији израде докумената јавних политика у члану 19, тачка 7, подтачка (3) прописано је механизам за спровођење обухвата и рокове за достављање података и информација о спровођењу стратегије. Указујемо да су Законом о планском систему РС (члан 43.) и Уредби о методологији израде докумената (члан 35.) јавних политика прописане врсте извештаја о резултатима спровођења документа јавне политике, као и рокови за њихово достављање. Надлежни предлагач сачињава трогодишњи извештај о спровођењу стратегије, најкасније у року од 120 дана по истеку сваке треће календарске године од дана усвајања као и финални извештај, који подноси најкасније шест месеци након истека примене стратегије, односно заједно са документом јавне политике којим се замењује тај документ, ако се подноси Влади на усвајање пре истека тог рока.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст. Биће додато ново поглавље: Механизам за спровођење Стратегије, праћење спровођења стратегије и начин извештавања

39.	У оквиру поднаслова Доношење и ажурирање акционих планова на 82. страни потребно је навести периоде доношења акционих планова.	У Уредби о методологији израде докумената јавних политика у члану 19, тачка 7, подтачка (4) прописано да се потребно одредити периоде доношења акционих планова за спровођење стратегије, уколико је период важења првог акционог плана краћи од периода важења стратегије.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст.
40.	У оквиру поднаслова Финансирање и одрживост на 82. страни потребно је приказати оквирну процену укупних трошкова за спровођење стратегије и идентификацију извора из којих се та средства обезбеђују. Сугеришемо да се процена прикаже по мерама и изворима.	У Уредби о методологији израде докумената јавних политика у члану 19, тачка 8, прописано је да је оквирна процена укупних трошкова за спровођење стратегије и идентификација извора из којих се та средства обезбеђују обавезан елемент стратегије.	Коментар се делимично прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће делимично коригован текст, а процену укупних трошкова за спровођење стратегије и идентификацију извора из којих се та средства обезбеђују биће обрађено у Акционом плану.

Коментари достављени од стране др Јагоша Раичевића, научног сарадника у пензији

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Израда и усвајање у наслову Стратегије	Иако стоји у наслову, процес израде Стратегије се нигде не помиње. Уместо тога, дат је списак институција које су наводно учествовале у њеној „изради“. Није познато како су одабирана министарства са списка на страни 5. Стратегије, као што се не зна какве су доприносе дали представници наших највећих загађивача: ЕПС, Зи Ђин и НИС, или нпр. НАЛЕД-а. Овако шаролик састав Радне групе коју је формирало МРЕ за писање Стратегије је осигурао „мултидисциплинарни приступ“ и „свеобухватну анализу“ како се тврди на истој страници. Овај податак говори колико је снажан и јак притисак врхова власти да ова назови стратегија, апсолутно „мора да прође“. Са друге стране, познато је да је било веома озбиљних примедби од врхунских и релевантних стручњака и то баш са потписаног Рударско-геолошког факултета – на које та шаролика Радна група није одговорила. Није познато на основу којих заједничких принципа је Радна група радила, и „усвојила“ текст Стратегије. За овај текст	Коментар је неутемељен и неоснован. Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима, као и пратећи Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину, припремљени су у складу са Законом о планском систему Републике Србије, Уредбом о методологији израде докумената јавних политика и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. Јавна расправа је организована у складу са овим прописима и трајала је 56 дана, а оба документа била су јавно доступна, уз могућност достављања примедба и предлога свих заинтересованих страна. Обавеза Министарства рударства и енергетике да одговори на примедбе, сачини Извешта о одржаној Јавној расправи и исти јавно објави на сајту Министарства и на порталу еКонсултације. У вези са претходно наведеним, Министарство је објавило извештај са јавних консултација, а извештај о јавној

	је посебно важна улога прво дописаног коаутора Стратегије, Министарства заштите животне средине (МЗЖС) које је имало представнике у Радној групи. Ми већ дуго за доношење најважнијих одлука не користимо институције система, већ ствари одрађујемо преко „радних група“. Оне су идеалне за прегласавање, па се у организацији МРЕ, глас Са друге стране, НАЛЕДА или Зи Ћина рачуна једнако као и глас МЗЖС. Ово је важно јер преко 80% свеукупног годишњег (опасног) отпада припада баш рударским активностима, па би по сили закона МЗЖС морало бити први критичар ове Стратегије (загађивања Србије). Грађани су на изборима дали МЗЖС и МРЕ мандат да „у оквиру својих надлежности“ пронађу разумни и одрживи баланс између нарастајуће потребе за енергијом, и заштите и очувања нашег здравља и околне животне средине стране. Међутим „надлежности“ очигледно нису исте: МРЕ може да допише као коаутора свог документа и онога ко би требало да да сагласност на њега (МЗЖС) свидело се то њима или не, чак и ако су у „радној групи“ они гласали против текста Стратегије. На тај начин је ова назови Стратегија „усвојена“ и пре него што је објављена.	расправи биће објављен у складу са законски дефинисаним процедурама. Министарство Рударства и енергетике је транспарентно формирала Радну групу коју су чинили представници надлежних институција, стручних организација, академске заједнице и привреде. Активности у вези са истом су се реализовале у складу са задацима и начином рада.
--	---	---

2.	Циљ Стратегије	Стратегија се уопште не бави развојем релевантних српских институција које се баве рударством и геолошким истраживањима. Једини јасан циљ Стратегије који писци на жалост нису смели експлицитно да искажу је тај да Србију треба претворити у рударску колонију, формирањем правног оквира који треба да што лакше и безболније омогући приватним (иностраним) концесионарима сигуран и неометан рад. Већ на првој страни Стратегије се масним словима истиче, цитирам: „Држава (односно Влада као представник извршне власти) има правни и законски оквир (дефинисан у Парламенту као представништву законодавне власти и регулисан кроз судску власт), да уз поштовање свих постављених процедура дозволи процесе истраживања и експлоатације минералних ресурса на својој територији.“ Укратко - влада Србије има право да „на својој територији“ управља нашим сировинама (што је по мишљењу шаролике радне групе исто), поштујући „све постављене процедуре“. Наравно, поменуте „процедуре“ не постоје, оне ће се према потреби, воспоставити касније у неком подзаконском документу, када (и ако) то	Коментар је неистинит заснован на инсинуацијама. Наводи да је „циљ Стратегије да Србија постане рударска колонија формирањем правног оквира који треба да што лакше и безболније омогући приватним (иностраним) концесионарима сигуран и неометан рад“, апсолутно су неосновани и представљају нетачну интерпретацију, без упоришта у садржају Нацрта Стратегије и важећој законској регулативи. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима је документ јавне политике који поставља стратешки оквир за рационално, контролисано и одрживо управљање ресурсима у складу са Уставом Републике Србије и релевантним законима, уз поштовање начела заштите животне средине. Она не замењује нити укида законске процедуре, већ предвиђа њихово јачање. Успостављање Стратегије обезбеђује основу за даљи рад и она се реализује у релевантним областима политике како би се постигли постављени циљеви. Стратегија треба да истакне могућности и изазове, створи предуслове, разјасни улоге и идентификује синергије које се могу постићи кроз сарадњу.
----	-----------------------	--	--

		буде потребно. При томе, сасвим логично, јавност Србије се тиме неће додатно оптерећивати . У Закључцима на стр. 82. пише да је циљ: „...базиран на потреби смањења противуречности, односно преиспитивању постојећих и изналажењу нових образаца управљања сектором минералних сировина и других геолошких ресурса.“ Поменуто „изналажење нових образаца“ у „смањивању противуречности“ се постиже даљом разрадом механизма који треба да „правилно“ информишу (читај ућуткају) поједине неедуковане појединце из локалне самоуправе, да је интерес Србије (читај интерес власти) пречи од свега. Према овом „патриотском“ ставу извор „противуречности“ и спиновања може бити само научна и стручна јавност Србије која је из Стратегије потпуно искључена, јер се показала као реметилачки фактор у остваривању интереса страних компанија на територији Србије.	Према доброј светској пракси (UNRMS - United Nations Resource Management System), Влада има право и обавезу да одрживо управља свим ресурсима државе у интересу друштвене заједнице и развоја. При томе се подразумева одговорност, ефикасност и транспарентност. Употребљени израз „смањење противречности“ односи се пре свега на напоре да се у оквиру система управљања сектором минералних и других геолошких ресурса постигне бољи баланс између три, често супротстављена, аспекта: економске добити, социјалне одрживости и очувања животне средине. Управо у њиховом усклађивању, односно у проналажењу мере између легитимних економских интереса, захтева локалних заједница и обавеза према заштити природе, лежи једна од највећих актуелних противречности у сектору.
3.	Садржај и методологија израде	Све што су имали да кажу, писци Стратегије су могли да ураде и на десет пута мање страница, али се на тако нешто нису усудили, па су у дозлабога досадном	Коментар је неистинит заснован на инсинуацијама. Став да се Стратегија своди на „давање концесија за копање, наравно

		понављању „скоро истог“ полазећи од опште прихваћених принципа, постепено сужавали њихов број истичући само неке од њих да би на крају, занемарујући за извођење крајњег закључка нека „непожељна“ начела, експлицирали свој резултат (штимовања) као једино исправан и логичан услов за свеколики напредак и бољитак Србије. А он се најкраће речено, своди на давање концесија за копање, наравно странцима, а како би и другачије у држави не-едукованих и кадровски не-оспособљених кадрова. Све остало што је написано у Стратегији је у функцији оправдања постављеног циља. У томе је управо и највећа слабост и недостатак Стратегије: током примењене „логичке елиминације“ екстраховано је управо оно што је најважније и најкритичније за вађење и прераду руда и минерала, а то су питања очувања и заштите ЖС. Овакав приступ је можда оригиналан, у смислу да није нигде примењен, али то је зато што је „метода“ бесмислена, противправна и – несагласна са Уставом Србије. Стратегија се позива на неке од „рударских“ стандарда ЕУ који узгред речено, ни тамо нису заживели. Али, чак и да јесу (а нису) поставља се питање	странцима”, апсолутно су неосновани и представљају нетачну интерпретацију, без упоришта у садржају Нацрта Стратегије и важећој законској регулативи. У постојећем тексту Стратегије, питање концесија је разматрано у ширем контексту реформе регулаторног оквира и јачања инструмената државе пре свега у управљању стратешким и критичним минералним ресурсима, а не како је то интерпретирано од стране подносиоца коментара. Стратегија је кроз циљеве и мере направила искорак, пре свега, у обавезивању рударских компанија на примени стандарда који промовишу одрживо рударство. Ови стандарди покривају аспекте као што су заштита животне средине, права човека, укључивање локалне заједнице и др. Такође, мерама су детаљно превиђене активности на свеукупној примени ЕУ прописа, укључујући попис депонија и напуштених рудника и обавеза њихових санација. Предвиђено је и обезбјеђивање приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде.
--	--	--	---

		зашто је у Стратегији изостављен апсолутно највећи проблем који рударство у ЕУ има – а то је баш заштита ЖС! Стандарди и директиве ЕУ који се тичу заштите ЖС ова Стратегија уопште не помиње, па овако селективно бирање ЕУ критеријума Стратегију у суштини чини нелегитимним. Другим речима, ако визију развоја рударства у Србији посматрамо кроз призму свеукупног релевантног ЕУ законодавства, онда је урађен само мањи део посла, тј. Стратегија је недовршени документ. У поглављу 2.12.део је посвећен (не знам зашто) PEST анализи, а онда су приказани резултати SWOT анализе. Ради се о тзв. мултиваријантним параметарским анализама познатим као MCD (Multi-Criteria Decision Making Technique), чији се резултати базирају на пондерисању одабраних варијабли, и њиховом међусобном утицају. Као резултат ових квалитативних анализа се добијају табеле, сличне Табели 2.12. на страни 48. које приказују рангирање посматраних „компоненти утицаја“. Предност оваквих „анализа“ је што могу бити крајње једноставне (да не кажем скоро тривијалне), а мана им је што су обично веома субјективне, јер се селекцијом и подешавањем „тежине“ улазних параметара може наштамовати	Дакле, документ је у потпуности у сагласности са Уставом Републике Србије и релевантним законима. Примена PEST и SWOT анализе је уобичајна за овакву врсту пројеката и смисао истих је да укажу на слабости и дефинишу мере за њихово отклањање. Анализа утицаја унутрашњих и спољњих фактора на реализацију Стратегије, коју је урадио компетентни експертски тим, директно представља основу за дефинисање планираних мера, њихових ефеката и ризика, за што поузданије управљање дефинисаним случајним процесима са веома променљивим параметрима у времену.
--	--	--	--

		било који (жељени) резултат. Аутори не помињу велике неодређености при одабиру улазних параметарских вредности, већ се на више места позивају на резултате ових анализа као да се ради вредностима које су добијене егзактним научним методама. Ако тога нису били свесни (у шта је тешко поверовати) онда су незналице; а ако јесу, онда су свесно радили на обмањивању читаоца. Ипак - пошто нису дати подаци о коришћеном софтверу и разматраним варијантама, тешко је дати неки коначни суд о поузданости резултата.	
3.	Садржај и методологија израде (наставак)	Писац овог текста је имао искуства са сличним анализама, и према облику табеле 2.12. чини се да је коришћен најелементарнији софтвер. Реалистичне анализе узимају у обзир опсеге и статистичке расподеле параметара, коришћењем тзв. пробабилистичких метода и тзв. Монте Карло техника; што по свему судећи овде није био случај. На ову тему се може наћи веома широки избор литературе . Овде је међутим најважније то да у примењеној SWOT анализи, каква год да је, за резултате из Табеле 2.12. нису узети у обзир параметри важни за ЖС (нпр. цена ремедијације и изолације опасног отпада, итд.). А ти фактори могу бити	Коментар се не прихвата PEST и SWOT анализе су широко примењене у доброј светској пракси и за ову врсту случајних процеса имају предности у односу на пробабилистичке методе, пре свега, због снажног утицаја готово непредвидљивих данашњих стратешких, геополитичких, економских и транзиционих променљивих параметара.

		кључни за избор најбоље опције. Ако се МРЕ одлучи да одговори на овај мој допис, што бих јако волео, молим да прво пође од тога.	
4.	Рио Тинто и Зи Ћин	Аутори Стратегије која се бави рударењем у Србији до „2040. са пројекцијом до 2050.“ нису смели ни да помену пројекат Јадар фирме Рио Тинто, што је апсолутно најважнији пројекат владе Србије у наредном периоду, и то не само када је рударство у питању. Ово је очигледно последица тешких траума пропалог покушаја његове државне промоције. Једна од тих последица се види и у наслову где је, за стратегију уобичајено кључна реч „развој“ – замењена изразом „управљање“, како мени изгледа, пре свега у смислу газдовања и контроле. Можда је „израда“ из наслова остала неразјашњена и зато што кључни аутори (а могуће и донатори) нису могли да се прикажу јавности. Док је Рио Тинто стално у најави, Зи Ћин годинама успешно ради и одлично зарађује. И загађује источну Србију преко сваке мере (прописане Законом). Они јесу унапредили загађење ваздуха, али су огромним повећањем производње, и увозом концентрата веома сумњивог квалитета нанели и наносе огромну и непоправљиву штету ЖС источне Србије.	Коментар се не прихвата Коментар је неистинит заснован на инсинуацијама. Јасно је су наведени ресурси и резерве лититијума. Такође, наведено је да у случају да буде експлоатације (ако се задовоље сви законски предуслови), могуће је откопавање 58000 тона литијум карбоната годишње, 160000 тона борне киселине и 255000 тона натријум сулфата.

		Данас постоје простори за које се не зна да ли су територија Кине или Србије. Због тога је изгледа, поред Рио Тинта, и Зи Ђин био веома заинтересован за „интегрисано управљање“ ресурсима, о чему ће касније бити више речи.	
5.	Геолошки Завод Србије (ГЗ)	Главни контролор који треба да надгледа успешно спровођење Стратегије је Геолошки завод Србије (ГЗ), за који, већ на страни 8. пише да, цитирам – није: „геолошки едукован за остварење истраживачког процеса у свим доменима основних геолошких истраживања минералних ресурса“ Зато је „неопходно“ да се ГЗ „реорганизује“ и „иновира“ његов „кадровски и лабораторијски потенцијал“. Ако је тако, а стручњаци са РГФ то најбоље знају, логично је да Стратегија прво осмисли како помоћи ГЗ, са којим средствима, роковима итд. Али, у Табели 7.1. са стране 72. као и у следећој густо попуњеној Табели 7.2. са стране 73. која се протеже на следећих осам страна, за главног „надзорника“ успеха Стратегије апострофиран је управо тај „геолошки не-едуковани“ ГЗ. Значи ли то да само такав ГЗ једино и може да послужи за остваривање циљева Стратегије? Да ли би „едукован“ и	Коментар се не прихвата У стратегији је предвиђена конкретна мера Решавање питања институционалног карактера и унапређење рада Геолошког завода Србије. Циљ мере је јачање институционалних капацитета у области геолошких истраживања кроз унапређење рада Геолошког завода Србије као националне стручне институције. Мера обухвата набавку теренске и лабораторијске опреме, кадровско јачање и унапређење улоге Завода у планирању, реализацији и праћењу основних и примењених геолошких истраживања. Мера има за циљ да Геолошки завод Србије постане компетентна, технички опремљена и кадровски ојачана установа, способна да пружа стручну подршку држави у управљању геолошким ресурсима и планирању њиховог одрживог коришћења. Акционим планом за ову меру дефинишу се рокови и потребна

		„кадровски оспособљен“ ГЗ могао бити препрека остваривању циљева овако написане Стратегије? Да ли због тога питања реформе ГЗ у Стратегији нигде нису разматрана, па је текст о потреби за „едукацијом“ ГЗ са стране 8. једноставно копиран и непромењен пренет у закључке на страни 88.? Вероватно је идеја да се размотри негде после 2050. (пошто се реализују сви циљеви Стратегије). Иначе, са сајту ГЗ постоји део посвећен њиховој стратегији; међутим не може се видети на шта се односи, јер од „стратегије“ на жалост од текста постоји само наслов. Увид у референцу [30] Стратегије, коју потписује ГЗ може читаоцу помоћи да сагледа какво је стање у области и са каквим „стручњацима“ има посла. Документ се може наћи на интернету, и садржи неколико редова, који се у суштини свode на преписивање наслова. Ипак, зашто у њему пише да АП Војводина доноси посебан „програм“ геолошких истраживања, који на крају ионако мора да буде у складу са Стратегијом о којој се овде ради? То је вероватно резултат читаве мреже разних „побочних“ докумената, који једу сами себе, као нпр. аљкава и неупотребљива „Стратегија одрживог урбаног развоја...“	финансијска средства за његову реализацију. Наведена формулација која се односи на едукованост за остварење истраживачког процеса у свим доменима основних геолошких истраживања минералних ресурса, биће коригована.
--	--	--	---

		па њен „Акциони план...“ који компликују, уситњавају и до бесмисла цепкају целину проблема којим би требало да се баве, тако да одвраћају и најупорнијег читаоца да се њима бави. Ипак, неко се тиме бавио и то лепо наплатио; интересантни су и финансијери Стратегије нашег урбаног развоја, треба погледати мало боље шта све ради тзв. невладин сектор. Пошто је циљ да се Србија претвори у рударску колонију, едукован или не ГЗ у суштини није битан. Стратегија се зато и не бави њиме, већ једино легислативом која ће влади Србије дати право да у име концесионара употреби, ако треба и силу (закона) према локалној заједници, како би је приволела да прихвати „вишу силу“ уколико се ради о „важним стратешким сировинама“.	
6.	Заштита животне средине и Влада Србије	Стратегија заштите и очувања ЖС је предуслов за планирање развоја било које делатности која загађује ЖС; њен задатак је да узимајући у обзир сва будућа потенцијална загађења, укаже на граничне услове које држава намеће загађивачима, који те услове морају знати и пре него што почну са било каквим планирањем. Ово се нарочито односи на планирање развоја рударских делатности, које апсолутно највише загађују ЖС Србије, па је стога апсурдно	Коментар се не прихвата. Опис постојећег стања животне средине потпуно подржава Нацрт Стратегије имајући у виду да се ради о националном документу. Опис стања животне средине анализиран је прво на нивоу Републике Србије а затим је дат преглед елемената животне средине по регионима и басенима где је идентификовано највеће загађење од утицаја рударских активности.

		усвајати стратегију развоја рударства, без икакве стратегије заштите ЖС Србије. Да поновим, сматрам да је наивно дописивање МЗЖС као коаутора на документ који би оно требало да оцењује, срамота и за аутора и „коаутора“. Србија нема политику очувања и заштите ЖС јер влада Србије не жели било какав стратешки документ који би ограничио „иностране инвестиције“ које подижу границе будућих загађења изнад оних које може Србија, односно њена ЖС може да поднесе. Ми не знамо, а морали би знати, до ког нивоa се тзв. привредни раст може остваривати на рачун квалитета наше животне средине (нашег здравља и здравља наше деце). Влада Србије ограничава наше право из Члана 74. Устава тако што одређује ниво до кога смемо знати стање ЖС у којој живимо. Влада Србије може нека документа да учини недоступним јавности, али ако потписује уговоре који су штетни по ЖС Србије, и при томе забрањује грађанима да ишта знају о томе, поставља се питање да ли Вада крши Устав Србије тиме што злоупотребљавајући положај, тај тежак преступ проглашава тајном? У том случају имамо правно стање у коме не постоји било какав легалан начин да се сазна да	
--	--	--	--

		ли се дозвољава да се, супротно важећим законима Србије њена територија (свесно и неповратно) загађује и чини опасном по живот. Познат је пример фирме Зи Ћин у Бору, а према Стратегији, таквих ће случајева бити много више. Нисам правник, али мислим да ниједно право не постоји слободно само по себи, већ насупрот њему стоји и одговарајућа обавеза. Са друге стране, Члан 83. Устава је такође веома јасан: „ради заштите здравља људи, животне средине и природних богатстава и ради безбедности Републике Србије“ свако предузетништво – а то су практично све делатности предвиђене овом Стратегијом – „може се ограничити законом“. Како год било, без обзира на разлоге и објашњења, аутори Стратегије јако греше ако мисле да се могу играти са дописивањем МЗЖС као „учесника“ у писању документа, и тако избећи било какву расправу о питањима даљег загађења Србије – јер се овде управо о томе ради. Такође, на више места се поновља синтагма „што мање загађење“. Јасно је да то не значи ништа, јер то “што мање“ и даље може значити далеко више изнад граница прописаних Законом.	
7.	Рударски отпад	Велику опасност по ЖС Србије представљају и коришћење експлозива и	Коментар се не прихвата.

		њихов утицај на подземне воде и загађења која производи екстракциона индустрија и опасни отпад на отвореним депонијама. Стратегија се тиме не бави, те проблеме оставља МЗЖС и пореским обвезницима Србије. На стр. 12. Стратегије где се помиње приступ ЕУ то је јасно речено: Поглавље 15 (Енергетика) се отпадом не бави, јер је то пребачено у Поглавље 27 (Животна средина, подгрупа отпад и подгрупа клима). У поглављу 2.2 које се бави „законодавним и институционалним оквирима“ помиње се Закон о рударству и геолошким истраживањима. У Члану 1. тог закона пише да се он бави „управљањем рударским отпадом“; на жалост, ово није тачно, лако се проверава да се овај појам у Закону помиње само четири пута: два пута у дефиницијама (Члан 3, дефиниције, тачке 20. и 44.), једном да нам објасни шта није рударски отпад (Члан 145.) и четврти пут поводом обавезе уписа у катастар отпада (члан 164.). Ако одбијемо дефиниције, поменути Закон за „третман“ рударског отпада предвиђа једино његово уредно уношење у регистар! Члан 145. дефинише шта све није рударски отпад, како би јер олакшао	Коментар је неистинит заснован на инсинуацијама. Стратегијом је дефинисана мера везана за управљања отпадом и санацијом напуштених објеката. Мера има за циљ да се обезбеди да рударски пројекти, од почетка до краја животног циклуса, буду усклађени са стандардима одрживог развоја, заштите животне средине и транспарентности, укључујући и санацију последица ранијих активности, дакле како постојећих тако и напуштених старих рудника.
--	--	--	--

		„страним инвеститорима“ неометани рад у Србији: „У рударски отпад не спада отпад који је настао приликом истраживања, експлоатације и припреме минералне сировине...“. Са друге стране, дефиниција (Члан 3, тачка 44.) каже да је рударски отпад јесте онај који је „настао приликом геолошких истраживања“. Разлику између „истраживања“ и „геолошких истраживања“ схватио је изгледа једино Рио Тинто, када је у Лозници своју рударску исплаку помешао са комуналним отпадом. Директива ЕУ 2006/21 од 15. марта 2006. тј. референца [17] Стратегије каже у преамбули бр.12. да, и поред најбољих расположивих техника, чланица ЕУ мора узети у обзир и техничка решења за рударски отпад (а то је код нас отворена депонија опасног отпада), и нарочито наглашава питање географског положаја и стање локалне животне средине. Тај круцијални став из ЕУ легилативе Стратегија не сме ни да помене.	
8.	Интегрисано управљање (не)одрживим рударством	Вађење необновљиве сировине је процес који је сам по себи неодржив, па је и кованица „одрживо рударство“ глупост коју је потрошачко друштво релативизовало у контексту зараде мешајући, како пише у Стратегији, „различите социјалне, економске и	Коментар се не прихвата. Тврдња да је „одрживо рударство“ кованица, није тачна. Одрживо рударство представља међународно прихваћен концепт који подразумева коришћење минералних ресурса уз поштовање

		еколошке циљеве“. У контексту бриге за интересе будућих генерација није речено колико ће то будућих генерација према Стратегији МРЕ, моћи да ужива у (рас)продаји нечега што се више обновити не може? Десет генерација, двадесет или...? Да ли се „пројекција до 2050.“ из наслова може посматрати и као неко црно предсказање? Мешање, тј. „синтеза“ међусобно контрадикторних појмова је олакшало писцима да поред „одрживог“, на страни 7. уведу и појам „интегрисаног“ управљања МС. Аутори наводе да следе принципе UNRMS шта год то значило; а овде не значи апсолутно ништа. Понављам став да је „интеграција“ превазана за једва преживљене трауме Владе у вези покушаја да на силу инсталира постројења Рио Тинта у долини Јадра. Интеграција се зато не тиче спајања неких технолошких процеса већ на што чвршћу везу МРЕ и МЖЗС са полицијом и војском, који треба да обезбеде влади Србије да испуни своје уговорне обавезе према концесионару. Ипак, синтагма „одрживо рударство“ може имати смисла (уз све могуће контрадикторности) једино онда када је власник рудника и ископане руде држава на чијој се територији рудник налази. У	принципа превенције, примену најбољих доступних техника, стандарда, минимизирање негативних утицаја на животну средину и социјалну заједницу, као и обавезну рекултивацију након завршетка експлоатације. Управо овакви механизми су интегрисани у Нацрт Стратегије као смернице за будуће деловање. Тврдње о „распродаји ресурса“ нису само неутемељене већ могу утицати на обмањивање јавност, јер законски оквир јасно обезбеђује да држава контролише ресурсе и да се они користе у интересу грађана Србије. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима управо јача овај принцип, уводећи механизме стратешке контроле и одговорног управљања.
--	--	---	--

		сваком другом случају кованица „одрживо рударство“ у Стратегији је обична предаторска (будућег) лаж концесионара. Једно је када Србија вади своју руду, за свој рачун и потребе; тако је било некада. Међутим, сада неко хоће да нашу руду копа за туђ рачун, и срамно злоупотребљава оно да је „Србија одувек била рударска земља“. Страног концесионара не интересује никаква одрживост, већ само профит; он копа, и то до краја, он копа за потребе целог света, и не интересује га загађење и пустош коју ће оставити иза себе. Морамо бити свесни тога да ЖС Србије не може да прими толике количине загађења а да при томе не остане неповратно загађена. Стога распродаја ресурса Србије није никакво „привлачење инвестиција“ већ процес њеног трајног сатирања као државе подобне за живот. Због тога власт не жели расправу о политици заштите и очувања ЖС Србије. И због тога сматрам да су циљеви Стратегије, овако конципиране и суштини анти-Српски, усмерени против Србије и Срба који желе да у њој живе.	
9.	Учешће научне јавности	Тешко је замислити да може постојати било какав стратешки документ који	Коментар се не прихвата.

		покушава да у потпуности избегне било какву везу са сопственом памећу, тј. научном и стручном јавности. Задатак Стратегије је да на основу утврђене политике предложи пут њеног остварења, и унапред сагледа могућа ограничења и изазове, идући у сусрет ка њима, предвиђајући корективне и заштитне мере; а то је немогуће без домаће струке и науке. Али, предложена Стратегија није стратегија развоја, већ стратегија управљања, односно газдовања природним ресурсима, што је у суштини сасвим у складу са насловом. Зато Стратегији није потребна домаћа наука; за отуђене ресурсе бринуће туђе науке и струке.	Коментар је неистинит заснован на инсинуацијама. Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима, као и пратећи Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину, припремљени су у складу са Законом о планском систему Републике Србије, Уредбом о методологији израде докумената јавних политика и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. За израду и усвајање Стратегије са Извештајем о стратешкој процени утицаја стратегије на животну средину ангажован је мултидисциплинарни тим састављен од домаћих експерата, професора и сарадника. У потпуности су испоштовани услови мултидисциплинарности, односно заступљености експерата (доктора техничких наука) из различитих области рударства и геологије.
9.	Учешће научне јавности (наставак)	Пажљивијим читањем постаје јасно да је централно питање Стратегије власништво над парцелама које треба отуђити у корист будућег концесионара. Све је у функцији тог циља – од величања значаја „стратешки важних сировина“ за судбину Србије, до жалопојке да преписани закон Конга о рударству треба	Коментар се не прихвата Министарство Рударства и енергетике је транспарентно формирала Радну групу коју су чинили представници надлежних институција, стручних организација, академске заједнице и привреде. Активности у вези са истом су се

		још „омекшати“. Стратегија се фокусира једино на „управљање“ које се унапређује и постаје интегрисано – са силом Закона и државе која ће стати иза њега. Управљање у том смислу није више тзв. менаџмент, већ постаје газдовање где „свој на свом“ може радити шта му је воља. Након објављивања веома нејасних и недефинисаних студија о утицају на ЖС, Рио Тинто је поново почео да губи, и јасно је да му више не помаже ни свесрдна помоћ МРЕ и Владе, нити ћутање МЗЖС, против јасних и конкретних примедби научне заједнице Србије, предвођене САНУ. Зато је за ону шаролику Радну групу која је писала и Стратегију и Извештај о стратешкој процени утицаја, у коме су сами себе позитивно оценили - било битно мимоићи колективну свест и памет Србије: треба ићи од села до села, од парцеле до парцеле, и „изградити поверење између рударских компанија и локалних заједница, што је кључно за дугорочну одрживост пројекта“ (стр. 14.). Ово је срамно, али не за „рударску компанију“ (може она далеко бесрамније), већ за државу која страним приватним компанијама дозвољава да са овако ниским триковима, омогућава „директне погодбе“ тј. купује, односно вара сељаке и неуче људе да им продају	рализовале у складу са задацима и начином рада. Устав Републике Србије (члан 87) изричито прописује да су природна богатства у државној својини, а да се њихово коришћење и заштита уређују законом.
--	--	--	--

		своје парцеле. И наравно, све што је испод њих. Зато се све чешће поставља једно још увек неразјашњено питање - чије је наше рудно богатство? Реметилачки фактор у таквом сценарију једино може бити организована научна заједница која, предвођена са САНУ, може нанети велику штету интересима „рударске компаније“ и наравно, још неким интересно повезаним актерима, и у Србији и ван ње.	
10.	Уместо Закључка	Наслов документа јасно каже да се бави стратегијом управљања над ископаним ресурсима, а не развојем институција везаних за рударство које се баве вађењем и коришћењем МР. У маси измешаних и контрадикторних појмова о одрживом копању необновљивих ресурса једино што је јасно јесте да Влада Србије (преко МРЕ) будућност Србије види у њеном претварању у рударску колонију. Пошто је (рас)продато скоро све што су нам изнад површине оставиле све бивше власти које памтимо, остало је једино да се види шта још може да се прода од онога што је испод површине. Заоставштина Немањића је већ почела да се крчми у источној Србији, али тај процес још увек није законски утемељен и уоквирен, и више личи на некакву	Коментар се не прихвата Коментар је нетачан, без стручне и чињеничне основе и у потпуности је непримерен поступку јавне расправе. Из разлога транспарентности и пуне отворености процеса, он је ипак уврштен у табелу, како би се јасно истакло да се наводи овакве природе не могу сматрати релевантним у контексту израде стратешког документа.

		привремену меру. Задатак Стратегије је да тај процес озакони и стратешки утемељи као националну политику. Стратегију треба одбацити јер се не може поправити. Зато што је промашила тему (не бави се развојем рударства), зато што је недовршена (не помиње највећи проблем рударства, а то је пре свега заштита и очување ЖС) и зато што је конципирана тако да не штити интересе Србије.	
--	--	--	--

Коментари достављени од стране академика Богдана Шолаје, председника Академијског одбора „Животна средина“, Српске академије наука и уметности

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Очекивања великог дела стручне јавности да би нова <i>Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије</i> могла да понуди решења која би држави повратила право и могућност располагања сопственим минералним ресурсима (МР) на добробит њених грађана, и да се успостави реални баланс између рударства као привредне гране и потребе заштите животне средине, израђени документ то не може омогућити.	Предложена Стратегија садржи генерални концепт будућих истраживања и коришћења минералних ресурса (МР) који се у потпуности ослања и оправдава политику у овој области која се систематски води од 2011. и која је посебно последњих година кулминирала у великом отпору и незадовољству становништва Србије, негативној медијској слици рударства и геологије, честом онемогућавању рада наших геолога на терену, као и смањењу интереса за стицање високог образовања у области рударства и геологије. Стратегија се залаже за даље убрзавање експлоатације рудног богатства Републике Србије, без јасног дефинисања улоге државе и остварене користи за њене грађане која би се могла реализовати кроз повећање надокнада за експлоатацију и већег улагања у заштиту животне средине, затим превентивним спречавањем могућности експлоатације у заштићеним, или подручјима посебних природних вредности, до отклањања последица	Коментар се делимично прихвата Нацрт Стратегије је израђен у складу са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде докумената јавних политика основ за израду документа је дефинисан Законом о рударству и геолошким истраживањима. Стратегијом је предложено унапређење законске регулативе у области рударства и геологије, како би се ојачала улога државе у управљању ресурсима и обезбедио баланс између развоја рударства и заштите животне средине. Документ уводи новине као што су дефинисање стратешких лежишта, јачање капацитета јавних институција, мере за санацију и рекултивацију деградираних подручја, управљање рударским отпадом. Посебна пажња посвећена је заштићеним подручјима и подручјима од посебних природних вредности. У прилог чињеници говори и поглавље 2.9. у делу Смернице у циљу елиминисања или минимизирања

		ранијег рударења санацијом бројних депонија и рекултивацијом земљишта. Осим декларативних и начелних прокламација о потреби бриге о животној средини на просторима предвиђеним за рударење, нема квантитативно исказаних параметара о учешћу издвајања за заштиту животне средине у односу на исказане параметре развојних опција сектора минералних сировина, а који се у Нацрту Стратегије за три сценарија крећу од 3,2 до чак 8,6 милијарди УСД.	негативних утицаја експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине, где се наводи да рударске активности треба планирати тако да се минимизује утицај на природна станишта. Заштићена подручја проглашавају се посебним актима Владе, којима се дефинишу ограничења у погледу обављања не само рударских, већ и других привредних активности, што представља додатни механизам заштите. Додатно ће у Стратегији бити наглашено да је за све пројекте који могу утицати на еколошку мрежу па и Emerald/Natura 2000 подручја, обавезно спровођење поступка оцене прихватљивости, у складу са одредбама Закона о заштити природе. Стратегија предвиђа и различите облике уговорних аранжмана са државом, посебно када су у питању стратешке и критичне минералне сировине, како би се обезбедило учешће и контрола пројеката од стране државе. Напомињемо да су накнаде за геолошка истраживања и експлоатацију минералних сировина регулисане посебним законским решењем из области финансија, у Поглављу 2.8. извршена је упоредна анализа са земљама ЕУ и земљама у окружењу.
--	--	---	---

			Сваким рударским пројектом, без обзира на могућу опцију развоја, предвиђају се потребна средства за смањење или елиминисање утицаја на животну средину током експлоатације, санације и рекултивације површина захваћених рударским активностима. Стратегијом су предвиђене мере којима се уводи принцип одрживог рударства, инкорпорирањем у свету опште прихваћеним међународним стандардима (UNRMS - United Nations Resource Management System), а посебно у односу на управљање заштитом животне средине (ISO 14000 -Системи управљања животном средином) и процесима затварања и рекултивације (ISO 21795 - Планирање затварања са рехабилитацијом и рекултивацијом рудника, експлоатационих простора рудника), IRMA - <i>Initiative for Responsible Mining Assurance</i>. Посебним циљем 8., дефинисане су Мере 2. и 3. којима се предвиђају увођење наведених стандарда и обавезе финансијског планирања за заштиту животне средине. Све наведено указује да је улога државе у управљању ресурсима значајно ојачана кроз нацрт документа, а принципи
--	--	--	--

			одрживог развоја доследно уграђени у стратешка опредељења.
2.	Предложена Стратегија настоји да дефинише услове који омогућују што обимнију експлоатацију минералних ресурса уз што мање трошкове експлоатације. Само начелно се бави се питањима утицаја на животну средину, информисању грађана, подршци локалних заједница на простору предвиђеном за истраживања и њиховом укључивању у доношење одлука о отварању нових рудника.	Изоостају оцене како ће предложена истраживања и управљање МР утицати на животну средину, обновљиве природне ресурсе, опстанак и развој локалних заједница на ширем простору рударења. У Нацрту Стратегије недостају јасно дефинисани концепт и механизми јачања државних и капацитета локалних заједница за управљање минералним ресурсима кроз контролу примене закона, контролу количина извађене руде, контролу извршеног утицаја на животну средину и ефеката примењених мера санације и рекултивације земљишта, вода и биодиверзитета на простору рударења. Такође недовољна пажња посвећена је обавези информисања, едукације и укључивања јавности у све процесе доношења одлука почев од издавања истражних права, преко отварања и рада рудника и начина мониторинга након њиховог затварања.	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије није усмерен на повећање експлоатације по сваку цену, већ на уравнотежен развој рударства уз поштовање начела заштите животне средине и права локалних заједница. Документ садржи мере у оквиру посебних циљева које се односе на јачање институционалних капацитета државе и контролу примене закона. Стратегијом је предвиђено усклађивање са међународним стандардима одговорног рударства (IRMA, ICMM, OECD), којима је подржана сарадња са невладиним организацијама, академском заједницом и другим стручњацима како би се осигурало да примена стандарда буде што ефикаснија и транспарентнија. Кроз цео текст Стратегије је наглашена потреба за друштвеном одговорношћу и инклузијом локалних заједница. Додатно, уз Нацрт Стратегије израђен је Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину, који детаљно разматра ефекте предложених мера и сценарија на животну средину, природне

			ресурсе и локалне заједнице, уз предлог конкретних мера заштите и мониторинга. С обзиром на наведено, оцене да стратегија „само начелно“ третира питања утицаја на животну средину и јавности нису прихватљиве, јер су ти елементи већ интегрисани у документ и пратећу процену у складу са националним прописима и међународним стандардима.
3.	Развоју сектора минералних сировина у просторним плановима даје се предност у односу на очување других значајних природних ресурса и еко система.	У Нацрту Стратегије наводи се да у просторним плановима свих нивоа треба да се посебно издвоје и заштите подручја са минералним сировинама. „Минерални ресурси се морају сагледавати у просторним плановима, на начин да се одређена подручја резервишу за њихову експлоатацију“ (стр 62). Уместо да Стратегија јасно предвиди да се експлоатација минералних сировина и одлагање рударског отпада ни под каквим условима не може вршити у подручјима високог степена претходне заштите (национални паркови, заштићене врсте биодиверзитета, изворишта за регионално снабдевање пијаћом водом, културно-историјска споменичка подручја, и сл.), без икаквих изузетака им се даје предност у будућим просторним плановима. Што се тиче других подручја са значајним природним вредностима од	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије не предвиђа да развој рударства има предност у односу на очување природних ресурса и екосистема. У делу који се односи на просторно планирање наглашено је да минерални ресурси морају бити сагледани у планским документима, али искључиво уз поштовање законског оквира у области заштите природе, вода, земљишта, културних добара и других природних вредности. Заштићена подручја проглашавају се посебним актима Владе, којима су већ утврђена ограничења у погледу вршења не само рударских, већ и других привредних активности. Стратегија не мења тај режим, већ га у потпуности поштује.

		којих зависи живот локалног становништва, а које укључују висококвалитетно обрадиво земљиште, шуме, водотокове, природне изворе, и сл. Нацрт Стратегије мора да јасно предвиди под којим условима и на који начин би се могла обављати експлоатација минералних сировина, а посебно оних које добијају префикс „критичних“, и које се у Нацрту постављају као приоритети у развоју минералног сектора. Посебни циљ бр. 5 на стр 68 предвиђа да се „максимално поједностави процедура увођења стратешки важних лежишта минералних сировина у планска документа, узимајући у обзир измене услова коришћења земљишта и локалне планове уређења простора“. А следећи став онемогућава сваки даљи развој тако издвојених подручја: „Активности су усмерене ка генералној заштити документованих лежишта минералних сировина од активности које су везане за изградњу стамбених, инфраструктурних и других објеката.“	Посебни циљ 5. односи се на поједностављење процедура за увођење стратешки важних лежишта минералних сировина у планска документа, што подразумева административне поступке и бољу координацију између органа државне управе и локалних самоуправа. Тај циљ не подразумева укидање или умањивање постојећих еколошких ограничења, нити могућност експлоатације у националним парковима, извориштима за регионално снабдевање водом, културно-историјским целинама и другим подручјима високог степена заштите. Поступци процене утицаја на животну средину и стратешке процене, као и превентивне мере и мере санације, прописани су важећом законском регулативом из предметне области и обавезни су за све пројекте дефинисане прописима, без обзира на локацију. То значи да се експлоатација минералних сировина може вршити искључиво уз спровођење законом предвиђених процедура и мера заштите.
4.	У Нацрту Стратегије се не дефинишу еколошке норме за које се декларативно наводи да су предуслов експлоатације и прераде минералних сировина и не	На стр. 42. наводи се да су „минерални ресурси необновљиви, исцрпиви и од суштинске важности за развој економије, привреде, решавање социјалних	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије не може прописивати појединачне еколошке норме, јер су оне већ дефинисане посебним законима и

	постоји принцип превенције који би одређена подручја <i>a priori</i> изузео од могућности рударења и одлагања рударског отпада.	проблема и друге сфере друштва. Полазни предуслов експлоатације и прераде минералних сировина је поштовање свих еколошких норми“. При томе се не наводе врсте и карактер еколошких норми, нити онај ниво угрожавања еко система који би превентивно онемогућио било какву експлоатацију минералних сировина на осетљивом подручју. Уместо става да је „потребно минимизирати потенцијалне опасности, адекватно припремати Студије о процени утицаја на животну средину, строго их оцењивати и доследно контролисати и у току експлоатације“ (стр. 63) или уводити „еколошке компензације за уништење биодиверзитета“ (стр. 41), неопходна је доследна примена принципа превенције који ни под каквим условима не би дозволио експлоатацију минералних сировина, и одлагање рударског отпада у строго заштићеним подручјима, сливовима изворишта за регионално снабдевање водом, који су у постојећим државним прописима и стратегијама већ означени као подручја од посебног значаја за Републику Србију. Навођење у Нацрту Стратегије „минимизирања еколошких утицаја“ уместо пуне заштите природе, ваздуха, воде, екосистема и ограничавање	подзаконским актима из области заштите животне средине, природе, вода, земљишта и ваздуха. Тако, у Нацрту Стратегије је наглашено да је поштовање свих еколошких норми полазни предуслов експлоатације, као и да је потребно минимизирати потенцијалне опасности, адекватно припремати студије о процени утицаја на животну средину, строго их оцењивати и контролисати током експлоатације. Заштићена подручја проглашавају се посебним актима Владе, којима су већ утврђена ограничења у погледу вршења не само рударских, већ и других привредних активности. Стратегија не мења тај режим, већ га у потпуности поштује. У Стратегији у оквиру Посебног циља 1, посебно је наглашена примена принципа превенције, односно да се пројекат се спроводи одрживо, посебно у погледу праћења, превенције и минимизирања утицаја на животну средину. На овај начин, Стратегија не остаје на декларативном нивоу, већ предвиђа конкретне инструменте заштите животне средине и јачање контролне улоге државе у овој области
--	--	---	---

		рударења у заштићеним, као и подручјима густе насељености и интензивне пољопривреде и развијене индустрије, не би требало да буде визија Србије 21. века, већ обавеза.	
5.	Уместо принципа одрживог развоја који је држава Србија прихватила и уградила у сет еколошких прописа још почетком 21. века, Нацрт Стратегије говори о одрживости, али експлоатације минералних сировина и раста рударског сектора. Концепт понуђене Стратегије базира на идеји интензивирања развоја рударског сектора и експлоатацији МР „одмах и сад“ уместо рационализације и пружања могућности и будућим генерацијама да буду корисници тих МР.	Принцип одрживог развоја прихваћен је и промовисан у Србији кроз низ закона и прописа у области заштите природе и водних ресурса и подразумева „принципе хармоничног односа појединца, нација и држава према природном окружењу и очување природних богатстава Земље и за будуће генерације.“ Скупштина Републике Србије усвојила је 2009. тзв. «зелени пакет» - 16 закона из области заштите животне средине и сви су у складу са директивама Европске Уније. Циљ овог сета закона је заштита свих сегмената животне средине (ваздуха, воде, земљишта) и уређивање области правилног коришћења и чувања опасних хемикалија, складиштење отпада, одржавање депонија и свега што угрожава животну средину и здравље људи, животиња и биљака. Нацрт Стратегије се уопште не бави спречавањем или усклађивањем могућности експлоатације и прераде руда и одлагања отпада са овим прописима већ полази од премисе да је рударење	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије је заснован управо на принципу одрживог развоја рударства, који обухвата економску, социјалну и еколошку димензију. Документ не промовише „експлоатацију по сваку цену“, већ рационално и контролисано коришћење минералних и других геолошких ресурса уз примену свих еколошких стандарда и ограничења. У том смислу, поштовање прописа из области заштите животне средине, који су и даље на снази и обавезујући без обзира на време њиховог усвајања, представља основ за сваку активност у области рударства. У Нацрту Стратегије јасно је наведено да су минерални ресурси необновљиви и исцрпиви, те да је њихова рационална употреба предуслов за дугорочни економски и друштвени развој. Полазна основа је да се рударски сектор развија у складу са принципима одрживог развоја, што подразумева коришћење ресурса уз поштовање свих еколошких норми,

		могуће увек и свуда. Поред тога, истичући податке о глобалном расту рударске производње у свету (стр. 17-18) целокупна концепција Нацрта Стратегије базира на потреби раста рударског сектора и даљем интензивирању експлоатације МР не остављајући могућност да се одлагањем или оптимизацијом производње пружи могућност и будућим генерацијама да једнога дана, и у условима напреднијих технологија ископавања и прераде, буду корисници необновљивих МР. Нацрт Стратегије који у себи садржи и процену билансних и потенцијалних резерви појединих МР (табеле 2.1. до 2.10), морао би да се бави питањем колико од тих процењених рудних резерви уопште треба да буде предмет могуће експлоатације у периоду за који се Стратегија израђује.	спречавање и умањивање негативних утицаја на животну средину, као и примену принципа превенције, рекултивације и санације деградираних подручја. У оквиру Посебног циља 2 - Обезбеђивање приступа минералним сировинама и другим геолошким ресурсима и унапређење међународне сарадње на том пољу, дефинисане су следеће мере: • Мера 1: Раст врста, количина и квалитета минералних ресурса и резерви минералних сировина у Републици Србији. • Мера 2: Процена потреба Републике Србије за минералним сировинама и другим геолошким ресурсима, на основу анализа постојећих и потенцијалних дефицитарних минералних сировина рудоносних подручја. • Мера 3: Праћење степена обухватања ресурса, резерви и експлоатација минералних сировина у просторним плановима различитих намена. На основу претходно наведеног може се закључити да је документ сагледао питања процене рудних резерви, процене потреба Републике Србије за минералним сировинама и другим
--	--	--	--

			геолошким ресурсима, као и праћења степена обухвата ресурса и резерви.
6.	Уместо да се у предложеној Визији акценат стави да рудно природно богатство буде истражено и коришћено од стране националних институција и организација у интересу државе и њених грађана, уз потпуно очување природе и еко система, и то рационално и у обиму који је у складу са основним принципом одрживог развоја, потенцира се развој минерално-сировинског комплекса који ће допринети да Србија до 2050. године постане институционално и економски развијена држава.	Визија предложене Стратегије гласи: Република Србија је до 2040. године и у перспективно до 2050. године институционално и економски развијена држава посвећена одрживом коришћењу минералних ресурса. Минерално-сировински комплекс Републике Србије је један од темеља националне економије, компатибилан са стандардима ЕУ, са минералним сектором заснованом на знању, ефикасно коришћеним минералним ресурсима уз минимизирање еколошких утицаја са циљем да се највећи део откопаних сировина прерађује у Републици Србији обухватајући финалну фазу прераде. Уместо наведеног, Визија би у фокус требало да стави да рудно природно богатство буде истражено и примарно коришћено од стране националних институција и организација у интересу државе и њених грађана, уз потпуно очување природе и еко система, и то рационално и у обиму који је у складу са основним принципом одрживог развоја тако да највећи део тог богатства остане и будућим генерацијама и будућим технологијама рударења.	Коментар се не прихвата Визија Нацрта Стратегије усмерена је на јачање институционалног и економског капацитета Србије кроз рационално коришћење минералних ресурса, уз јачање контролне и развојне улоге државе. Документ уводи концепт стратешких лежишта и предвиђа да држава изгради механизме и законски оквир за посебне облике уговорног регулисања у случају стратешких и критичних минералних сировина. Оваквим приступом омогућава се: поред класичних дозвола, увођење уговорних аранжмана са државом, дефинисање мера заштите виталних интереса, могућност ограничења извоза појединих сировина и подстицање развоја домаће прераде и финалних производа. На тај начин, рударски сектор постаје један од носилаца националне економије, а коришћење ресурса остаје под директном контролом државе.

7.	Интензивно рударство је већ остварено у Републици Србији и свако даље интензивирање, а за рачун других држава и иностраног капитала, са извозом ископане руде, доводило би до убрзаног исцрпљивања рудног богатства и осиромашења државе.	Стратегија промовише даљи раст рударства као привредне гране, не узимајући у обзир да су највећи корисници наших минералних сировина иностране компаније (Газпром, Zijin). Експлоатација руде бакра и злата повећана је 4,7 пута током 2017-2024, што је енормно и за Србију потпуно нерационално. Оваква интензивна експлоатација и извоз концентрата руде, са прерадом у иностранству не доводи до развоја технолошки напредног сектора, продуктивности и додате вредности кроз привреду. Начелно промовисани став у Нацрту Стратегије да треба повећати прераду руде у Србији не гарантује веће користи за њено становништво. Интензивна експлоатација минералних сировина, као опредељење, доводи до убрзаног исцрпљивања рудног богатства и осиромашења државе. Уместо оцена реалних националних потреба за минералним сировинама (осим угљева, нужно потребних за производњу електричне енергије), Стратегија пледира даљем стварању повољних услова рударским компанијама које ће за свој профит и интересе располагати ископаним рудама. Стратегија отвара и питање надлежности у доношењу одлука о будућим отварањима рудника. Став да ће ”Стратегија представљати кључни	Коментар се не прихвата Ово је Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима, чији је основни предмет дефинисање оквира за рационално и контролисано коришћење ресурса. Њоме се, пре свега, уређују принципи управљања лежиштима, експлоатације и заштите ресурса, док је прерада минералних сировина посебна привредна област, која није примарна тематика рударства. Нацрт Стратегије не промовише неконтролисано „интензивирање рударства“, већ поставља оквир у којем је рударство у функцији одрживог развоја и рационалног коришћења ресурса. Паралелно, документ даје јасне смернице за подршку развоју прерађивачке индустрије кроз обезбеђивање довољне и сигурне сировинске базе, што омогућава да минерални ресурси допринесу ширем индустријском и економском развоју Србије, кроз подстицање већег степена финализације сировина у земљи, развој нових технологија и интеграцију у ланце вредности. На тај начин се обезбеђује да експлоатација ресурса не остане на нивоу извоза концентрата, већ да
----	--	---	---

		документ за планирање и одрживо управљање минералним ресурсима...“ према додатном објашњењу у пракси ће бити подређена одлукама Владе РС која ће се бавити ”отварањем нових рудника, у складу са приоритетима и минералном политиком Републике Србије”. Питање је онда чему ће Стратегија служити ако је подређена одлукама Владе РС?	допринесе јачању индустријске базе и економије Србије. Улагања у истраживања и отварања рудника захтевају огромна новчана средства и представљају тешке инвестиције са дугим повратним периодима. Због тога се прибегава разним облицима партнерства. Са друге стране велики интерес за улагања у одрживо рударство имају само велике компаније. Пракса је показала да са заједничким улагањем могу постићи сразмерно велики ефекти и значајно побољшати сви услови живота локалног становништва и државе у целини. Укључивање великих компанија у комбинацији са државном власничком структуром обезбеђује да већи део прихода и пореза остане у Србији. Законом о министарствима између осталог дефинисано је да Министарство рударства и енергетике обавља послове државне управе који се односе стратегију и политику развоја рударства. Правни основ за доношење ове Стратегије је дефинисан одредбама чланова 11–13. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени
--	--	--	---

			гласник РС“ број 101/15, 95/18-други закон и 40/21). Овим законом прописано је да се минерална политика и план развоја геолошких истраживања и рударства спроводе кроз реализацију Стратегије. Министарство рударства и енергетике је задужено за припремање, имплементацију и праћење минералне политике и планова развоја геолошких истраживања Републике Србије и експлоатације ресурса, а у складу са Стратегијом, коју доноси Народна скупштина на предлог Владе.
8.	Нацрт Стратегије наглашава потребу измена законске регулативе која би још шире отворила врата и поједноставила процес издавања дозвола за истраживање и експлоатацију руде.	Нацрт Стратегије наводи да „законска регулатива још увек није заокружена. Донет је Закон о рударству и геолошким истраживањима али се мора редефинисати и иновирати у неким деловима. Одређен број подзаконских аката се мора иновирати, јер је веома застарео и представља проблем за реализацију савремених техничких решења. Поред тога, потребно је и усвојити подзаконска акта која нису донета а недостају“ (стр. 63). Такође, наглашава се и да прописи везани за уређење простора треба да се подреде прописима о рударству:	Коментар се не прихвата. Није тачна тврдња да би измена законске регулативе још шире отворила врата и поједноставила процес издавања дозвола за истраживање и експлоатацију руде. Напротив, разлог за иновирање законске регулативе не лежи у потреби за поједностављењем процедура за издавањем дозвола, већ да увођењем нових института као и изменом постојећих, ојача улогу министарства и заштити виталне интересе Републике Србије у области геологије и рударства.

		„Неопходно је предузети мере које се односе на ефикасну заштиту лежишта минералних сировина и увести одговарајуће измене и допуне у Закону о рударству и геолошким истраживањима и у другим правним актима која регулишу питања уређења простора“ (стр. 62). Иако је управо законска регулатива допринела да „рударска индустрија у Републици Србији постане један од ретких индустријских сектора која је тренутно циљана значајним страним инвестицијама“ (стр. 51) траже се даље олакшице за овај сектор кроз поједностављење процедура и убрзавање издавања дозвола за истраживање и експлоатацију, слично као што је случај у неким земљама ЕУ које су до скоро потпуно запостављале рударство као привредну грану („подстицати и поједноставити процедуре издавања дозвола за истраживање и експлоатацију и прераду минералних ресурса и резерви минералних сировина“, стр. 39). Да су садашњи прописи већ довољно либерални и у интересу иностраног крупног капитала сведочи број издатих дозвола за истраживања које скоро потпуно прекривају простор Србије јужно од Саве и Дунава.	Није тачна констатација да ће уређење прописа који се односе на просторно планску документацију бити подређено прописима о рударству. Напротив, у делу који се односи на просторно планирање наглашено је да минерални ресурси морају бити сагледани у планским документима, али искључиво уз поштовање законског оквира у области заштите природе, вода, земљишта, културних добара и других природних вредности.
--	--	---	---

9.	Да ли је потребно даље ширење административног апарата Републике Србије са увођењем нове Централизоване управе за минералну политику?	У складу са захтевима за даље олакшавање процедура добијања сагласности и дозвола за експлоатацију МР Стратегија промовише потребу успостављања „јединствене тачке контакта“ за потенцијалног инвеститора (стр. 12). Сматра се дакле да садашња потпуно олакшана и поједностављена процедура није довољна и да је треба даље либерализовати. Није јасно да ли слично законима неких недовољно развијених земаља, та „тачка контакта“ треба да буду ауторитети извршне власти, или би то била, по први пут у нашој земљи у Стратегији наведена Централизована управа за минералну политику чији би мандат био „да надгледа и координира релевантна министарства/ департмане/ актере унутар оквира минералне политике“ (ст. 40).	Коментар се не прихвата. Успостављање јединствене тачке контакта је препорука ЕУ, а не обавезна примена кроз законску регулативу. Свакако, предметна препорука ће бити подложна даљој анализи.
10.	Зашто водећа национална институција Србије у области геолошких истраживања – Геолошки завод Србије има ограничена права за извођење детаљних истраживања на територији матичне државе и има ли таквих примера у земљама ЕУ и у свету ? Чији је то интерес?	Нацрт Стратегије задржава накардно законско решење, први пут уведено 2011. да се водећа национална кућа Геолошки завод Србије бави само основним истраживањима, што је делимично релаксирано 2015. ставом да може „и повереним примењеним истраживањима“, при чему ово „поверено“ није реализовано ни у једном једином случају у последњих 10. година од када су ови прописи на снази, а	Коментар се не прихвата. Законом о рударству и геолошким истраживањима између осталог дефинисано је да Геолошки завод Србије може обављати и послове примењених геолошких истраживања од важности за Републику Србију, на основу посебне одлуке коју доноси Влада на предлог Министарства. У том смислу, није тачна констатација да Геолошки завод Србије

		вероватно неће ни и у будућности. Без примењених истраживања нема овере резерви МР, дакле то је системски препуштено приватним компанијама. Посебно је проблематично оспоравање компетенција запосленима у Сектору за истраживање минералних сировина Геолошког завода, да се квалитетно баве савременим основним истраживањима (стр. 9). Неспорна потреба за јачањем капацитета како запослених у Геолошком заводу, тако и другим националним организацијама, нпр. Рударском институту, који се у Нацрту уопште и не помиње, не сме да буде препрека за њихово активно укључивање у процесе истраживања и будућу експлоатацију МР наше земље. У супротном, приватном сектору и инвеститорима, пре свега иностраним, оставља се да даље истражују и, како је и у самој Стратегији потврђено, интензивно раубују наша садашња лежишта нафте и гаса, бакра и злата, и других МР. Даље минимизирање улоге институције за коју кадрове школују управо аутори овог Нацрта Стратегије, води извесно у даље смањење интереса за школовање у овој области.	има ограничена права за извођење детаљних истраживања на територији матичне државе. Према светској пракси, државне институције као што је Геолошки Завод Србије (или као <i>Geological Survey of Austria, United States Geological Survey</i>, итд.) које се финансирају из буџета, задужене између осталог и за билансирање ресурса и резерви и праћење развоја процеса истраживања и обезбеђивање неопходних пратећих подлога и оперативно спроводе само основна геолошка истраживања и израду различитих основних и специјалистичких карата. Пи питању других институција из области рударства и геологије, које се наводе у коментару, исте нису финансиране из буџета Републике Србије. Појашњења ради, у највећем броју земаља подељена су истраживања у три најважније области: научним истраживањима се баве факултети, основним истраживањима геолошки заводи и примењеним истраживањима приватне компаније. По питању навода који се односе на компетенције запослених у Сектору за истраживање минералних сировина
--	--	---	--

			Геолошког завода, иста ће због техничке грешке бити коригована. Свакако, кроз документ је препознат стратешки значај Геолошког завода Србије, што је потврђено у оквиру Посебног циља 4., Мера 1. Активности на решавању питања институционалног карактера и унапређење рада Геолошког завода Србије.
11.	Због чега се и у Нацрту Стратегије задржава аутоматизам у превођењу истражног у експлоатационо право над МР, кад се задовоље други услови, а то не препусти слободној тржишној конкуренцији у којој би се као субјект појавила и држава?	У Нацрту Стратегије задржава се концепт аутоматске конверзије доделе експлоатационог права након извршених истраживања и овере резерви МР, и добијене сагласности на Студију о утицају на животну средину. Избегавање тендерске процедуре у којој би и наша држава требало да буде равноправни учесник, уз компензацију и правичну награду истраживачкој компанији, није у складу са принципима слободног тржишта. Држава би морала да има и право одлагања експлоатације, без обзира на испуњеност других услова компаније, ако нађе да је то њен стратешки, или еколошки (принцип превенције), комерцијални, или било који други суштински и оправдани интерес.	Коментар се не прихвата Није тачна констатација да концепт аутоматске конверзије доделе експлоатационог права након извршених истраживања уопште егзистира у постојећој законској регулативи. Није тачна тврдња о избегавању тендерских процедура. Напротив, у постојећем тексту Стратегије, питање концесија је разматрано у ширем контексту реформе регулаторног оквира и јачања инструмената државе пре свега у управљању стратешким и критичним минералним ресурсима.
12.	Експропријација не би смела да постоји у случајевима када је у питању комерцијална експлоатација рудног	У Нацрту Стратегије морало би да буде размотрено и укинато законско решење из Закона о рударству и геолошким	Коментар се не прихвата.

	богатства државе Србије од стране приватне компаније.	истраживањима (2015, 2018, 2021) са концептом експропријације приватног земљишта и поседа када држава прогласи јавни интерес, а ради се о експлоатацији МР за рачун профита приватне компаније. То је у потпуности у супротности са правима локалне заједнице и приватног власништва на чију сарадњу, уз подршку Владе, Стратегија позива. Јавни интерес може постојати само у случају експлоатације МР за рачун државних компанија и организација и привреде Србије (пр. експлоатација угља за потребе електропривреде).	Питања у вези експропријације, односно утврђивања јавног интереса су питања су у надлежности законска решења из области финансија и не могу бити предмет Стратегије.
13.	Рудна рента мора бити замењена концесијама које ће значајно ограничити количину експлоатисаних МР, дефинисати време експлоатације и успоставити механизме за флукуацију висине надокнаде држави и правичну расподелу добити од остварене тржишне вредности.	У Нацрту Стратегије се наводе поједина искуства држава у погледу рудне ренте, али не и оних држава код којих је висина концесионе накнаде висока и у складу са реалном расподелом добити између државе и корисника МР (Норвешка, Саудијска Арабија, Катар, УАЕ и друге државе произвођачи нафте са Блиског истока). На тај начин уместо да се тежи правичнијој и већој добити за државу и њене грађане, подржава се у јавности често понављан став да је рудна рента у складу са праксом у државама ЕУ. Ово је подржано и чињеницом да се Нацрт уопште не бави питањем одрживости решења које држава тренутно примењује	Коментар се не прихвата С обзиром да су накнаде за геолошка истраживања и експлоатацију минералних сировина регулисане посебним законским решењем из области финансија, у Поглављу 2.8. извршена је упоредна анализа са земљама ЕУ и земљама у окружењу. У тексту Стратегије, питање концесија је разматрано у ширем контексту реформе регулаторног оквира и јачања инструмената државе у управљању стратешким и критичним минералним ресурсима.

		са давањем економских подстицаја иностраним инвеститорима, повећаним државним улагањима у инфраструктуру (електромрежа, саобраћајна инфраструктура, водоводи, канализација итд.), несанкционисањем неадекватног управљања рударским отпадом, доделом земљишта иностраним компанијама без или са минималном накнадом, дозволом компанијама да се дозволе прибављају тек након изградње објеката или почетка радова и сл.	Коментари који се односе на економских подстицаја иностраним инвеститорима, повећаним државним улагањима у инфраструктуру, несанкционисањем неадекватног управљања рударским отпадом, доделом земљишта иностраним компанијама без или са минималном накнадом, дозволом компанијама да се дозволе прибављају тек након изградње објеката или почетка радова и сл., нису тачни и изнети су без икаквог утемељења.
14.	Иностране инвестиције, државни фондови и донаторска средстава ЕУ и надокнаде од ископаних МР морају се усмеравати у заштиту животне средине и ремедијацију простора на коме је било, или се врши рударење.	Иако се у Нацрту Стратегије наводи да је „рударска индустрија у Републици Србији постала један од ретких индустријских сектора која је тренутно циљана значајним страним инвестицијама“ ни део тих инвестиција није предвиђен за санацију еколошких штета од рударења, нити санацију и ремедијацију преко 250 регистрованих депонија рударског отпада (види сајт МРЕ). Напротив Нацрт Стратегије на стр. 46 наводи да је: Инвестициони потенцијал државе ограничен. На страни 82. описано је да се „Финансирање спровођења Стратегије ослања на средства државног буџета, фондове Европске уније и међународних организација, као и инвестиције приватног сектора и моделе стратешког	Коментар се не прихвата Констатација није тачна. Од стране привредних друштава које се баве експлоатацијом минералних сировина, значајна средства се улажу заштиту животне средине. Сваким рударским пројектом, предвиђају се потребна средства за смањење или елиминисање утицаја на животну средину током експлоатације, санације и рекултивације површина захваћених рударским активностима. То је законска обавеза. Такође, буџетским средствима са којима располаже орган задужен за послове рударства, предвиђена су издвајања за

		партнерства“. При томе само донаторска средства ЕУ ће бити делом намењена заштити ЖС, док су „буџетска средства намењена јачању институционалних капацитета, унапређењу надзора над геолошким истраживањем и експлоатацијом, као и развоју основних и детаљних геолошких истраживања за процену минералних ресурса и дефинисање стратешких лежишта.“	рекултивацију и санацију напуштених рудника.
15.	Ко су аутори са Рударско-геолошког факултета (РГФ) који су израдили Нацрт Стратегије?	С обзиром на значај, мултидисциплинарност тема у области рударства и геологије, потребно је знати да ли је при изради документа у пуној мери поштована заступљеност различитих специјалности које се изучавају на РГФ. Такође, с обзиром да документ није усвојен од стране Наставно-научног већа РГФ, он може само да представља ауторско дело групе ангажованих експерата, али не и институције у целини. И зато је потребно стручној јавности представити и његове ауторе.	За израду и усвајање Стратегије са Извештајем о стратешкој процени утицаја стратегије на животну средину ангажован је мултидисциплинарни тим састављен од 11 по Уговору захтеваних експерата, као и 24 професора и сарадника, односно укупно 35 стручњака. У потпуности су испоштовани услови мултидисциплинарности, односно заступљености експерата (доктора техничких наука) из различитих области рударства и геологије: • Геологија: лежишта минералних сировина; хидрогеологије; инжињерске геологије – геотехнике; • Рударство: експлоатација лежишта минералних сировина; површинске експлоатација лежишта минералних сировина; подземна експлоатација

			минералних сировина; припреме минералних сировина; експлоатација нафте и гаса; • Заштита животне средине; • Енергетике. Научно-наставна већа факултета не усвајају стратешка и друга стручна и развојна документа, нити су за то матична. Поступак јавне набавке у вези са изработом и усвајањем Стратегије са Извештајем о стратешкој процени утицаја стратегије на животну средину, окончан је потписивањем уговора између Министарства рударства и енергетике као наручиоца и Рударско – геолошког факултета као добављача, који је потписан од стране законских заступника. Достављени нацрт Стратегије са Извештајем о стратешкој процени утицаја стратегије на животну средину, такође је достављен са меморандумом факултета и потписан од стране законског заступника.
16.	Како је обезбеђена самосталност у изради документа групе аутора са	У Нацрту Стратегије је наведено да је за њену израду формирана Радна група у	У складу са Уговором у вези са изработом и усвајањем Стратегије са Извештајем о

	Рударско-геолошког факултета (РГФ) који су израдили Нацрт Стратегије у односу на чланове Радне групе у којој су представници државних органа и администрације?	којој су се налазили представници укупно 15 институција и организација, међу њима четири министарства РС и две приватне компаније. Какав је био механизам рада, начин одлучивања чланова Радне групе, како су избегнути утицаји заинтересованих сектора и група, и задржана експертска самосталност у формирању концепције Стратегије? Да ли су вођени и архивирани записници са састанака?	стратешкој процени утицаја стратегије на животну средину, дефинисана је фазна израда докумената, у току које су чланови радне групе сагледавали исте и достављали предлоге и коментаре. Финализацијом сваке појединачне фазе, прелази се у следећу. Експертски тим је у потпуности био самосталан у припреми предметних докумената, на начин што је вршио анализу сваке примедбе или коментара, након чега је исте прихватао или одбијао. Вођени су уредно записници са састанака радне групе.
17.	Утицај експлоатације минералних сировина и смернице за заштиту животне средине (поглавље 2.9. Стратегије). У овом делу стратегије није дат реалан приказ постојећег, изузетно неповољног стања и деградације природних вредности и животне средине у зонама рударских активности у Србији, а предложене смернице и мере су уопштене, без јасних циљева и начина побољшања стања у планском периоду до 2040. односно до 2050.године.	У приказу смерница за управљање рударским отпадом и мера заштите животне средине наводи се да постојеће депоније и јаловишта могу да се санирају и интегришу у систем заштите животне средине и да ефикаснијим мониторингом и подстицањем рударских компанија на еколошки одговорније пословање може да се обезбеди одржив развој сектора. Поставља се питање да ли претходно искуство и актуелни планови посебне намене за отварања рудника у долини Јадра и сливу реке Млаве (Тиснице) и други који се помињу дозвољавају да се на овакав начин приступи проблему	Коментар се делимично прихвата. Реалан приказ постојећег стања обрађен је у Стратегији кроз Поглавље 2.9., а детаљна разрада део је Извештаја о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину. Плански документи се израђују у складу са законском регулативом из области планирања и изградње и за исте су прецизно дефинисани кључни елементи, као и јасне процедуре усвајања, које подразумевају учешће јавности. Стратегијом је предвиђена конкретна мера која се односи на транспарентност и реализацију одрживости пројеката у

		управљања рударским отпадом и заштите животне средине. Рударство у Србији има дугу историју и у том периоду су потпуно девастиране шире зоне рудника и остављене бројне депоније рударског отпада које перманентно и неконтролисано загађују површинске и подземне воде, посебно у сливовима Западне Мораве, Тимока и Дрине. Посебан проблем представљају депоније напуштених рудника, које се третирају као „историјско“ загађење чија санација је обавеза Државе. Доступне базе података Министарства Енергетике и Рударства Србије, садрже податке о више од 200 налазишта минералних сировина, напуштених и функционалних рудника, постројења за прераду сировина, јаловишта и других рударских операција, које би требало анализирати са аспекта утицаја на режим вода. Прелиминарним анализама, које су 2015. године извршене у ЈВП „Србијаводе“ и Институту „Јарослав Черни“ издвојене су 34 локације, односно рудника које би требало приоритетно разматрати, јер представљају највећу опасност по становништво и животну средину. Нема информација да је нешто предузето у вези са овим проблемом нити се стратегијом на одговарајући начин третира деградације животне средине у	рударској индустрији и контрола утицаја на животну средину, процеса затварања рудника и управљања отпадом. Да би се избегле нејасноће, а у циљу прецизнијег дефинисања претходно наведене мере, иста ће бити додатно унапређена и односиће се на транспарентност и реализација одрживости пројеката у рударској индустрији, контрола њиховог утицаја на животну средину, затварања рудника са рехабилитацијом, управљања отпадом и санација напуштених објеката. Санација и рекултивација напуштених рударских објеката регулисана је законском регулативом из области геологије и рударства.
--	--	--	--

		зонама рудника. Стратегија развоја рударства би обавезно требало да дефинише конкретне мере и временски оквир за санацију напуштених депонија и одрживо управљање рударским отпадом на сада активним рудницима.	
18.	Потребан развој сектора рударства до 2040. године са пројекцијом до 2050. године – Ресурси подземних вода (поглавље 4. Стратегије) Поред развоја енергетских минералних сировина (угља, нафте и гаса), металичних и неметаличних минералних сировина, дата је површна и непотпуна оцена ресурса подземних вода, са спорним констатацијама и нејасним предлогом мера и стратегијом развоја овог ресурса.	1. Није јасно каква је улога ресурса подземних вода у развоју рударства у Србији и шта је циљ предложених мера. 2. Конкретно, како ће предложено комплетирање хидрогеолошке карте размере 1:100000, проширење осматрачке мреже, пријем инжењера хидрогеолога у институције и предузећа које се баве коришћењем и заштитом вода и иновирање прописа утицати на режим подземних вода до 2040. или 2050. године. 3. Погрешно су из укупног биланса и концепта управљања водама на територији Србије издвојене подземне воде и приказане као ресурс у оквиру развоја рударства. 4. Непотребна је и спорна констатација да укупни потенцијал подземних вода од 67 м3/с вишеструко превазилази потребе водоснабдевања становништва и привреде, јер се може извести погрешан закључак да се проблем водоснабдевања може решити коришћењем подземних	Коментари се делимично прихватају. 1. Поглавље 4. односи се на потребан развој сектора рударства и геологије за период до 2040. са пројекцијама до 2050. године, а с обзиром да према важећој законској регулативи подземне воде спадају у геолошке ресурсе, није упитна њихова улога у развоју рударства и геологије. У самом тексту Стратегије, у оквиру Посебног циља 3. дефинисане су мере за постизање истог. У иновираној верзији нацрта Стратегије, а на основу достављених коментара, у оквиру посебног циља 2. Обезбеђење приступа минералним сировинама и другим геолошким ресурсима, предвиђена је мера: Обезбеђење раста резерви подземних вода и ресурса геотермалне енергије. 2. Свакако да наведено не може утицати на режим подземних вода, нити је тако приказано у Стратегији, али су то неопходни предуслови за подизање степена хидрогеолошке истражености

		вода. Посебно је проблематичан предлог да се отпадне воде пречишћавају и враћају у подземне издани, при чему није јасно у каквој је то вези са развојем рударства и како то може допринети решењима водоснабдевања становништва и привреде у Србији. 5. Проблем водоснабдевања у Србији далеко сложенији и решава се кроз комплексне водопривредне системе, ангажовањем локалних и регионалних изворишта и очувањем стратешких резерви воде на целој територији Србије, али то је проблематика која излази из оквира развоја рударства. 6. Разматрање ресурса подземних вода у оквиру развоја рударства, посебно издвојеног од укупног биланса вода, нема смисла, а поред тога сви елементи коришћења и заштите подземних вода су обухваћени интегрално у Стратегији управљања водама. Међутим, требало би у Стратегију управљања минералним и другим геолошким ресурсима унети посебно поглавље које би дефинисало услове и ограничења развоја сектора рударства у Србији у вези са укупним билансом вода, очувањем статуса вода и спровођењем усвојене Стратегије управљања водама.	подручја Републике Србије, одрживо и квалитетно управљање ресурсом подземних вода. 3. Истраживање, разврставање и класификовање резерви и ресурса подземних вода утврђено је Законом о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС“ број 101/15, 95/18-други закон и 40/21) и пратећим подзаконским актима. 4. Констатација која се односи на то да укупни потенцијал подземних вода од 67 м3/с вишеструко превазилази потребе водоснабдевања становништва и привреде, преузета је из наведене литературе Биланс подземних вода у Србији, чији су аутори: З. Стевановић, Б. Хајдин, В. Ристић Вакањац, П. Докмановић, С. Милановић и С. Петровић (2010.). Предметни податак ће бити ажуриран у складу са Стратегијом управљања водама из 2017. године. Водоснабдевање у Републици Србији у највећем броју случајева врши се ресурсима подземних вода. 5. Сагласни са коментаром. Стратегија се између осталог бави управљањем ресурсима подземних вода, а не комплетним питањем водоснабдевања.
--	--	--	---

		7. При томе, требало би узети у обзир да развој рударства и отварање нових рудника захтева енормне количине воде, како у поступку вађења и транспорта руде, тако и у технолошким поступцима њене прераде. Такође, развој рударства је у директној супротности са циљевима и стратегијом управљања водама, јер је све израженији проблем одржавања доброг статуса водних тела у зонама рударских активности, због прекомерне потрошње и неконтролисаног загађивања вода. У вези с тим, у плановима развоја рударства и отварања нових рудника обавезно би требало искључити могућност одлагања рударског отпада на водном земљишту и извођења рударских радова у зонама заштите изворишта за водоснабдевање, јер се тиме компромитују постојећа изворишта и стратешке резерве воде за пиће, а у том погледу постоје и прецизна законска ограничења.	6. Развој рударства и геологије односи се између осталог на ресурсе подземних вода, које су законском регулативом раздвојене од површинских вода. Стратешка документа из области управљања водама у делу који се односи на коришћење и заштиту подземних вода, не односи се на истраживање и утврђивање количине и квалитета резерви подземних вода, што спада у област хидрогеолошких истраживања. 7. Да би се вршила експлоатација, припрема минералних сировина, одлагање и други рударски радови, неопходно је прибављање дозвола од надлежног органа из области рударства. Исходовање предметних дозвола условљено је прибављањем читавог низа услова, мишљења и сагласности других органа, а пре свега из области заштите животне средине, водопривреде, културних добара, израду одговарајућих планских докумената и др. Стратешки документ по својој концепцији даје стратешко опредељење у области рударства и геологије и не може утицати на надлежност других области.
--	--	---	---

Коментари достављени од стране Националне алијансе за локлани економски развој (НАЛЕД)

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Императив правне сигурности и заштита улагања Стратегија не може да се посматра сама за себе и/или изван контекста. Неопходно је да буде у потпуности усаглашена са основним принципима права на које се ослањају инвестициона и јавна политика у Србији. Стратегија мора да буде усаглашена са постојећим правним оквиром Републике Србије и међународним обавезама с циљем заобилажења могућих изазова на том путу.	Хтели бисмо да издвојимо неколико кључних законских одредаба које треба да се узму у обзир и имплементирају у финалну верзију Стратегије како бисмо били сигурни да Стратегија може да служи као свеобухватан водич усклађен са прописима: • Закон о улагању: Овај закон гарантује основну заштиту свим инвеститорима/улагачима. Издвајамо члан 5. закона којим се инвеститорима гарантује „пуна правна сигурност и правна заштита у погледу права стеченим улагањем“ и члан 6. којим се инвестиција штити од директне или индиректне експропријације где се каже да „улагање неће бити предмет експропријације било непосредно или посредно мерама које имају за циљ ефекат који је једнак експропријацији“. Ниједна мера или политика не може да умањи или поништи законски стечена права инвеститора. • Закон о планском систему: Овим законом се налаже да сви документи јавних политика буду засновани на принципима реалистичности (члан 3, став 3) и конзистентности (члан 3, став 5).	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима припремљен је у складу са Законом о планском систему, Уредбом о методологији израде докумената јавних политика. Стратегија је заснована на владавини права и принципима правне сигурности, при чему се указује на правце развоја геолошких истраживања и рударског сектора. Стратегија се не може посматрати изоловано, већ је у целини ослоњена на постојећи правни оквир. Посебно је важно истаћи да Стратегија не умањује нити доводи у питање било која законом стечена права инвеститора, већ, напротив, поставља оквир за развој рударског сектора у складу са принципима правне сигурности, предвидивости и јавног интереса. Питања експропријације, заштите улагања и правне сигурности у потпуности су регулисана важећим

		И, оно што је најважније, члан 13. налаже да свака стратегија мора да укључи свеобухватну „анализу ефеката тих мера на физичка и правна лица и буџет“. • Закон о рударству и геолошким истраживањима: Овај закон установљава основни принцип којим се „гарантује сигурност, предвидљивост и континуитет истражних и рударских права“ (члан 2, став 4). Осим тога, овај закон наводи литијум као минерални ресурс, односно минералне сировине од стратешког значаја за Републику Србију (члан 4) и установљава да су геолошка истраживања и експлоатација минералних сировина у „јавном интересу“ (члан 4, став 3). Стратегија мора да оснажи, не ослаби, ове основне принципе.	законодавством и нису предмет непосредног уређивања Стратегијом. С тим у вези, стратегија представља инструмент који треба да допринесе заокруживању и јачању правног и институционалног оквира, обезбеђујући конзистентност јавних политика, реалистичност циљева и транспарентност у поступању.
2.	Опција „успореног развоја“	Опција „успореног развоја“ у оквиру Стратегије, у којој се експлицитно наводи да „не отвара се рудник литијума“ (Стратегија, стр. 58), представљена је без реалистичне процене озбиљних негативних последица. Ова опција не представља неутралан сценарио. Таква политика била би у директној супротности са законима Републике Србије. Овом приликом наводимо само неке:	Коментар се не прихвата. Опција „успореног развоја“ представљена је у Нацрту Стратегије искључиво као један од аналитичких сценарија у оквиру поступка израде документа јавне политике, у складу са Законом о планском систему. Она не представља политику нити обавезујуће опредељење државе, већ служи као полазиште за процену различитих могућих исхода.

		Закон о рударству и геолошким истраживањима, у коме се литијум наводи као минерални ресурс, односно минерална сировина од стратешког значаја за Републику Србију (члан 4), и установљава да су геолошка истраживања и експлоатација минералних сировина у „јавном интересу“ (члан 4, став 3). Закон о улагањима, којим се јасно гарантује „пуна правна сигурност и правна заштита у погледу права стеченим улагањем“ (члан 5) и предвиђа заштита од индиректне експропријације „мерама које имају за циљ ефекат који је једнак експропријацији“ (члан 6).	Стратегија не одређује судбину конкретних пројеката (попут експлоатације литијума), већ промовише одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима, уз максимално поштовање еколошких стандарда заштите животне средине, живота, здравље и безбедност грађана. Наведени принцип не представља одлуку о прихватању или одбијању било ког конкретног пројекта, већ поставља јасан критеријум који се мора поштовати у процесу процене и одлучивања. Експлоатација било које минералне сировине зависи искључиво од испуњења законских услова и поштовања процедура. Стратегија је, дакле, заснована на владавини права и принципима правне сигурности, при чему је „успорени развој“ само један од размотрених сценарија, а не предлог за примену у пракси.
3.	Инвестициона стабилност и ризик од реституције	Процес откупа земљишта од кључне је важности за велике рударске пројекте. Закон о експропријацији представља правну основу овог процеса након што је утврђен „јавни интерес“. Значајан ризик представља члан 36. тог закона. Овај члан омогућава денатуралнизацију	Комент се не прихвата. Нацрт Стратегије не мења постојећи правни режим у области експропријације, нити утиче на примену члана 36. Закона о експропријацији.

		(реституцију) имовине ако корисник експропријације није извршио „знатније припремне и друге радове” у одређеном временском року. У случају експропријације за потребе експлоатације минералних сировина, наведен је рок од шест година од правноснажности одлуке о накнади (члан 36. став 5). Не треба заборавити да се у Стратегији спомиње да растућу забринутост у рударском сектору представља „све сложеније законодавство и дуготрајнији процеси издавања дозвола и одобрења“ (Стратегија, стр. 51). С тим у вези, ризик од реституције може да представља ситуацију у којој корисник експропријације није извршио знатније припреме у одређеном временском року. Административна одлагања која изазивају државне процедуре које Стратегија препознаје као проблем су основни узрок таквих пропуста код улагача, што директно изазива ризик од реституције. Закон о експропријацији не садржи никакве одредбе којима се предвиђају привремене обуставе наведених рокова у случајевима у којима је развој пројекта онемогућен административним или политичким одлукама на које улагач нема никакав утицај. Ако држава, захваљујући	
--	--	--	--

		својим поступцима или недостатку истих, спречава улагача да изврши припреме, за резултат имамо озбиљан правни парадокс. Инвеститор се налази у процепу између опструкције коју спроводи држава и ризика да изгуби експропријатисано земљиште због те исте опструкције.	
4.	Ограничења извоза и прерада на територији државе	Визија представљена у Стратегији (стр. 52. и 62) којом се налаже да се већи део или финална прерада сировина обавља у Србији и да се потенцијално ограничи извоз представља ризик за комерцијалну изводљивост великих рударских пројеката. Такве мере могу да видљиво ограниче оперативну флексибилност и приступ светском тржишту. Закон о спољнотрговинском пословању дозвољава Влади да усвоји привремене и правичне ограничења извоза у специфичним околностима као што је спречавање критичних несташица (чланови 11. и 19). Међутим, члан 12. овог закона налаже да се све мере предузимају у складу са обавезама Републике Србије из међународних споразума, укључујући билатералне споразуме о заштити и подстицању улагања који штите инвеститора од нефер поступања. Штавише, таква ограничења би била у супротности са правима	Комент се не прихвата. Визија која у Нацрту Стратегије истиче потребу да се што већи део или финална прерада минералних сировина обавља у Србији није рестриктивна мера, већ стратешко опредељење да се повећа додата вредност унутар земље. На тај начин подстиче се индустријски развој, отварање нових радних места и раст стандарда становништва. Стратегија не прописује забрану или ограничење извоза, нити мења постојећи правни режим у области спољнотрговинског пословања. Фокус Стратегије је да кроз конкурентно пословно окружење стимулише развој домаћег прерађивачког сектора и интеграцију у ланце додате вредности.

		страних инвеститора да слободно трансферишу финансијска и друга средства у вези са улагањем која су им загарантована чланом 9. Закона о улагањима. Залажемо се за то да Стратегија промовише додатну вредност у оквиру државе помоћу конкурентног пословног окружења и подстицаја, а не помоћу рестриктивних мера које нарушавају законску заштиту и међународне обавезе.	
5.	Омогућити кроз Стратегију примену зелене технологије коју је развио Хемијски факултет	Омогућити кроз Стратегију примену зелене технологије коју је развио Хемијски факултет Универзитета у Београду, а која се односи на прераду пепела „зеленом хемијом“ у циљу екстракције елемената који припадају ретким земљама и угља лошег квалитета (угљена прашина, јаловина измешана са угљем и испод прага дозвољене калоријске вредности) у циљу прераде и прављења нових производа као што су хуминске киселине, чија би употреба омогућила враћање садржаја органске материје у земљиште и рекултивацију пепелишта у некадашње/историјске вредности (више од 10%) и омогућиле бољу плодност земљишта, а такође и фиксацију CO₂. Даљом применом хуминских киселина може се постићи	Коментар се делимично прихвата. Стратегијом се не прописује примена појединачних технологија које развијају научне или образовне институције, већ се постављају опште смернице за развој рударства и геологије у целини. Ипак, у Стратегији је предвиђена мера и активност која се односи на развој сировина из отпада, а њена детаљнија разрада биће предмет акционог плана који прати спровођење Стратегије. Мере као што су ефикасније коришћење ресурса, рекултивација деградираних површина, управљање рударским отпадом и подстицај циркуларне економије постављају оквир у којем се могу подржати и применити конкретне технологије попут оне коју је развио

		фиксација тешких метала у земљишту и отпадним водама рудника и заштита рударских депонија од загађења подземних вода и водотокова.	Хемијски факултет Универзитета у Београду. На тај начин се оставља простор за интеграцију иновативних научних решења у оквиру институционалног и стратешког система.
6.	Како би Стратегија била веродостојна мапа пута за будућност, неопходно је да она буде чврсто заснована на владавини права и принципима правне сигурности. Наши предлози за ревизију Стратегије су следећи:	Преиспитати опцију „успореног развоја“ и спровести и објавити потпуну и транспарентну анализу негативних привредних и правних последица опције „успореног развоја“, укључујући потенцијалне обавезе државе; Обезбедити јасне механизме за заштиту инвеститора од ризика, као што су ограничења извоза и експропријација, које настају као резултат обустава у реализацији пројекта на које инвеститор не може да утиче; и Обезбедити да се све потенцијалне измене Закона о рударству и геолошким истраживањима или увођење политика о преради на територији државе и извоз развијају на транспарентан начин, примењују на будућност и да су у потпуности усаглашене са принципима правне сигурности и међународним обавезама Републике Србије. Омогућити кроз Стратегију примену зелене технологије коју је развио Хемијски факултет Универзитета у Београду, а која се односи на прераду	Коментар се делимично прихвата. Нацрт Стратегије је заснован на владавини права и принципима правне сигурности, у складу са позитивном законском регулативом и међународним обавезама Републике Србије. Опција „успореног развоја“ приказана је искључиво као аналитичка варијанта ради сагледавања потенцијалних последица, а не као званичан стратешки избор. Заштита инвеститора и њихових права у вези са експропријацијом или извозним ограничењима уређена је посебним законима, док Стратегија доприноси унапређењу транспарентности и правне предвидивости у сектору. Када је реч о технологијама, Стратегијом се не уводе конкретна технолошка решења, али мере као што су ефикасније коришћење ресурса, управљање рударским отпадом, рекултивација и подстицај циркуларне економије стварају оквир у којем се могу примењивати и иновативне „зелене технологије“, попут

		пепела „зеленом хемијом“ у циљу екстракције елемената који припадају ретким земљама и угља лошег квалитета (угљена прашина, јаловина измешана са угљем и испод прага дозвољене калоријске вредности) у циљу прераде и прављења нових производа као што су хуминске киселине, чија би употреба омогућила враћање садржаја органске материје у земљиште и рекултивацију пепелишта у некадашње/историјске вредности (више од 10%) и омогућиле бољу плодност земљишта, а такође и фиксацију CO₂. Даљом применом хуминских киселина може се постићи фиксација тешких метала у земљишту и отпадним водама рудника и заштита рударских депонија од загађења подземних вода и водотокова.	оне коју је развио Хемијски факултет Универзитета у Београду. У Стратегији је предвиђена мера и активност која се односи на развој сировина из отпада, а њена детаљнија разрада биће предмет акционог плана који прати спровођење Стратегије.
--	--	---	--

Коментари достављени од стране компаније „НИС а.д. Нови Сад“

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Поглавље 2.2. на страни 11. Стратегије би требало допунити и навести потребу измене постојећег, односно доношења новог подзаконског акта, Правилника о класификацији и категоризацији ресурса и резерви нафте, кондензата и природних гасова у складу са системом PRMS (Petroleum Resources Management System) који се користи у светској пракси.	Наведеним правилником усклађеним са PRMS би се прописали јединствени критеријуми за утврђивање, разврставање и евидентирање ресурса и резерви нафте, кондензата и природних гасова. Сматрамо да би се доношењем новог Правилника уклонили недостаци важећег Правилника, значајно би се унапредила израда пројектно-техничке документације предвиђене важећом законском регулативом, а процена резерви и ресурса била би прилагођена светској пракси. Напомињемо да је Правилник у току 2016. и 2017. године био припремљен у форми Нацрта од стране радне групе Министарства рударства и енергетике, пошто је доношење новог Правилника било предвиђено одредбама Закона о рударству и геолошким истраживањима из 2015, а касније и 2021. године.	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст.
2.	Поглавље 6 (Посебни циљ 4, Мера 2) на страни 67. и у табели 7.2. на страни 74. треба допунити са потребом за усклађивањем националног система за класификацију и категоризацију ресурса	Систем ПРМС представља најчешће примењивани међународни стандард у пракси оцене, класификације и категоризације ресурса и резерви	Коментар се прихвата. У финалном нацрту Стратегије биће коригован текст.

	и резерви нафте и гаса са међународним стандардом PRMS (Petroleum Resources Management System) путем доношења новог подзаконског акта (Правилника о класификацији и категоризацији ресурса и резерви нафте, кондензата и природних гасова.	угљоводоника на светском и европском нивоу.	
--	--	---	--

Коментари достављени од стране Геолошко рударске асоцијације Србије

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Стратегија није јасно и прецизно дефинисала циљеве, приоритете и мере за остварење предложених циљева.		Коментар се не прихвата. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији израђена је у складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/18), и Уредбом о методологији израде докумената јавних политика. Документ садржи све обавезне елементе једне јавне политике, укључујући јасно формулисане стратешке циљеве, приоритете и мере за њихово остваривање. У оквиру Стратегије, циљеви су прецизно дефинисани и образложени кроз тематске целине, односно један општи и осам посебних циљева, при чему су за сваки циљ одређене конкретне мере. Стратешки оквир је додатно поткрепљен анализом стања у сектору и идентификованим изазовима, што омогућава доследно праћење и евалуацију успешности реализације.

			У складу са сугестијама достављеним од Републичког секретаријата за јавне политике, посебни циљеви и мере су додатно унапређени. Сматрамо да Стратегија даје адекватну основу за спровођење јавне политике у области управљања минералним и другим геолошким ресурсима у наредном периоду. Напомињемо да ће се посебно радити Акциони план за спровођење Стратегије
2.	Кључни елементи Стратегије изложени су спорадично и неповезано.	а) Стратегија нема садржину која је употребљива за спровођење јасне политике. б) Она није заснована на анализи упоредних рударских јурисдикција већ уопштено пише на теме из геологије и рударства. с) Она није употребљив документ јер из њега не произилазе јасне јавне политике, нити резони за јасне политике а понајмање конкретни предлози за реализацију циљева.	Коментар се не прихвата. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији израђена је у складу са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, и у том смислу обухвата све елементе неопходне за спровођење јасне, одрживе и применљиве јавне политике у овој области. Основни елементи Стратегије – укључујући анализу постојећег стања, дефинисане циљеве, приоритете, мере, и систематично су представљени и логички повезани. Целокупан документ прати структуру прописану законом и служи као инструмент за планирање и спровођење

			јавне политике у области управљања минералним и другим геолошким ресурсима. Наводи да документ није употребљив нису поткрепљени конкретним аргументима или указивањем на одступања од методолошког оквира. У делу анализе стања, Стратегија у одговарајућој мери разматра и међународне праксе и примере, са посебним фокусом на земље ЕУ. Стратегија представља основ за дефинисање и спровођење јавне политике у области минералних сировина. Документ садржи конкретне мере и препоруке за постизање постављених циљева, а кроз Акциони план биће додатно разрађене активности, временски оквири, носиоци и извори финансирања, што је у складу са законом предвиђеном двофазном структуром јавне политике. Стога се не може прихватити тврдња да не постоје „резони за јасне политике“ или да недостају конкретни предлози.
3.	Тема повећања државног власништва у рударским пројектима, која може имати велики стратешки и правни значај, поменута је успутно, без икакве разраде, у делу који говори о Визији Стратегије. Важни делови Визије означени су болд	Рударска индустрија у Републици Србији је један од ретких индустријских сектора која је тренутно циљана значајним страним инвестицијама. ...Додатни циљ би такође требало да буде постепено	Коментар се не прихвата. Чињеница да је предметна формулација наведена у оквиру визије Стратегије, управо указује на њен стратешки карактер. Визија, по својој природи, садржи смернице и дугорочне намере,

	фонтом, док је повећање државног власништва поменуто у делу који говори о страним инвестицијама, у једној реченици, без посебног наглашавања или разраде.	повећање државног власништва у рударском сектору. (стр. 50)	које се разрађују кроз циљеве и мере – а не детаљне механизме. Стратегија као документ треба да да правац управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије. Активност која је наведена биће законски регулисана. Наравно да је тежња државе у свим развијеним рударским индустријама да учествује у реализацији стратешких пројеката, што никако не би смело да има за последицу нарушавање правне и инвестиционе сигурности учесника у истим. На тај начин држава се брине и штити своје минералне ресурсе и њима управља на одржив начин.
4.	Визија повећања државног власништва отвара важна питања.	а) Са којим мотивом и зашто треба држава да повећа власништво? б) Како ће то деловати на оперативне инвеститоре? с) Да ли ће само страни државни инвеститори доћи у том случају (нпр. Зи Лин) или ће компаније са слободних тржишта моћи да дођу (западне компаније)? д) Ако само међудржавни споразуми треба да обезбеде финансије за рударство, да ли то нарушава тржишни карактер привреде по Уставу Србији и	Коментар се не прихвата. Питање улоге државе у управљању ресурсима од стратешког значаја, као што су минералне сировине, једно је од кључних у свакој одговорној држави, па тако и у Републици Србији. Стратегија у делу Визије наводи могућност повећања државног власништва у рударским пројектима пре свега критичних и стратешких минералних сировина искључиво као дугорочно стратешко опредељење, које подразумева пажљиву анализу сваког појединачног случаја и уважавање начела правне сигурности,

		претвара је у политичко-клијентелистичку привреду под утицајем тренутне власти? Каква ће бити судбина тих рудника током трајања рецимо од 100 година када треба да преживе десетине влада?	тржишне економије и међународних обавеза државе. Веома је битно истаћи да су земље ЕУ препознале потребу за утврђивањем, мапирањем крутичних и стратешким минералних сировина. Приликом одређивања истих користи се критеријум економског значаја и ризика снабдевања. О мотивима Републике Србије, да има потенцијално учешће у пројектима које се тичу експлоатације ових сировина је и сувишно говорити. Мотив за повећање државног учешћа је у складу са јавним интересом и тежњом ка већој контроли над ресурсима од стратешког значаја, што је пракса и у другим државама. Како домаће, тако и стране инвестиције су веома значајне за рударски сектор рударском сектору и Стратегија их препознаје као носиоце технолошког развоја, трансфера знања и капитала. Нигде се не сугерише искључивање или ограничење учешћа приватног сектора – домаћег или страног. Нигде се не наводи у документу, нити је тежња да ће само међудржавни
--	--	--	---

			споразуми обезбедити финансије за рударство. Уосталом у већини држава света се за истраживање и експлоатацију минералних сировина додељују концесије, где држава на основу јасних критеријума одређује која је најповољнија понуда и којој компанији ће концесија бити додељена, да ли са учешћем државног капитала или не. Уговори са инвеститорима и модели сарадње остају у надлежности надлежних органа, уз поштовање свих обавеза из међународних уговора и у складу са Уставом Републике Србије. Рударски пројекти са дугим временским периодом подлежу правним инструментима који премашују мандате појединачних влада, и у том смислу се очекује институционална стабилност, без обзира на државно или приватно власништво. С тим у вези, сматрамо да је примедба пре свега израз забринутости одређених економских интереса – пре свега странака из привредног сектора – и да не указује на конкретну повреду методолошког или стратешког оквира документа. Држава, као регулатор и потенцијални инвеститор, има право да
--	--	--	---

			сагледа све моделе управљања ресурсима, укључујући и веће учешће у пројектима, уколико је то у складу са јавним интересом и принципима одрживог развоја.
5.	У поглављу 4. Потребан развој сектора рударства и геологије за период до 2040. са пројекцијом до 2050. године као стратешки важни металични минерални ресурси у Србији су препознати бакар, злато, олово, цинк, сребро и литијум. Као критични минералне сировине препознати антимон, арсен, боксит, бизмут, галијум, германијум, хафнијум, тешки елементи ретких земаља, лаки елементи ретких земаља, елементи платинске групе, скандијум, стронцијум, тантал, елементарни титан, волфрам и ванадијум, бакар, никал, кобалт и литијум.	Руде бора (В), на пример, нису препознате као критичне сировине иако је стратешким документима Европске уније ова сировина проглашена критичном.	Коментар се прихвата. И ако на страни 19. Нацрта Стратегије стоји да је Законом о рударству и геолошким истраживањима дефинисано које су стратешке минералне сировине, између осталих и литијум и бор, предметна минерална сировина ће бити додатно разрађена кроз документ.
6.	У поглављу 5, потпоглавље 5.3. Проблеми и ризици који могу довести до неостварења циљева – наводи се да држава треба да обезбеди механизме и законски оквир који ће омогућити одређене видове уговарања са државом у делу стратешких и критичних минералних сировина.	Није дефинисано о ком виду уговарања се ради. Неопходно је да инвеститори унапред знају тип и врсту уговора, а посебно садржину кључних елемената ових уговора.	Коментар се не прихвата. Детаљно прописивање врсте и садржаја будућих уговора није предмет стратешког документа. Стратегија није ни нормативни ни уговорни акт, већ оквир јавне политике, који поставља смернице, а не прописује конкретне правне инструменте.

			Питања као што су тип уговора, услови, одговорности и кључни елементи биће предмет разраде у оквиру примене стратешких мера, путем подзаконских аката, модела уговарања или измена законских прописа, уз пуно поштовање принципа транспарентности, предвидивости и правне сигурности за све актере, укључујући и стране инвеститоре.
7.	Такође посебно пажњу треба обратити на поглавље број шест, а то су мере за постизање општих и посебних циљева и ту скрећем пажњу на дефиницију у оквиру посебног циља један за меру број два која каже да стратешки пројекти треба да имају променљив статус приоритета од највећег могућег националног значаја и јавног интереса у Националном поступку издавања дозвола.	Променљиви статус приоритета даје могућност за директан утицај државе који ће се пројекат развијати а који неће. Арбитрарност се уводи на велика врата, што је у апсолутној супротности са начелима Закона.	Коментар се не прихвата. Формулација да „стратешки пројекти имају променљив статус приоритета“ не подразумева арбитрарност, већ указује на потребу да се статус приоритетних пројеката динамички усклађује са националним интересима, развојним циљевима и мењајућим околностима, као што су нова сазнања о лежиштима, геополитички фактори, технолошки напредак или потребе за одређеним критичним сировинама. Статус „приоритетног“ пројекта неће се одређивати на основу дискреционих одлука, већ у складу са јасно прописаним критеријумима који ће бити дефинисани у пратећим прописима, у циљу обезбеђивања транспарентности, правне извесности и равноправности учесника.

			Напомињемо да је оваква пракса уобичајена у земљама са развијеним системима управљања ресурсима, где се статус приоритетних пројеката редовно ревидира у складу са стратегијама одрживог развоја, без нарушавања права постојећих инвеститора.
8.	Допринос високоризичним инвестицијама од стране инвеститора и владе такође отварају питања.	а) Да ли ове инвестиције у инфраструктуру треба да буду улог у државни удео у пројектима? Или неки други принцип треба законом предвидети? б) Или ништа не предвидети законом осим уговора са Владом па како се субјекти договоре? с) Како у том случају обезбедити предвидивост да би се довољно улагало у истраживања? д) Без детаљних истраживања нема пројекта и том новцу се мора дати мотив за улагања. Како, ако инвеститор није сигуран у велики профит, јер је делатност врло ризична? Неопходно је Стратегијом посебно повести рачуна да сви инвеститори имају једнака права у овом смислу да не дођемо у ситуацију са прилив новца за истраживање у минерални сектор Србије	Коментар се не прихвата. Стратегија не прописује правне механизме, нити уговорачке моделе, већ истиче потребу за стварањем подстицајног, транспарентног и правно извесног инвестиционог окружења. У том контексту се и помиње могућност да у одређеним случајевима високи улагачки ризик може захтевати другачије моделе сарадње – укључујући јавноприватна партнерства, посебне уговоре или фискалне подстицаје. Али, то је питање за будућу нормативну разраду, не за стратегију. Такође, Стратегија ни на који начин не фаворизује поједине инвеститоре, нити уводи било какву неравноправност. Напротив – сви инвеститори, било домаћи или страни, имају и имаће равноправан третман, у складу са законом, принципима тржишне економије и међународним обавезама Републике Србије.

		пресуши, јер онда нема развоја рударске индустрије.	Што се тиче подстицаја за истраживања – управо је један од циљева Стратегије да се створе услови у којима ће улагања у минерални сектор бити подржана и мотивисана, без угрожавања правне сигурности или нарушавања тржишне равноправности.
9.	Питање јачања механизма спровођења стратегије а посебно механизма финансирања.	а) Које конкретне механизме финансирања предлажу аутори? Потребна је детаљну разрада механизма финансирања, јер је ово кључно за проверу реалности стратегије: одакле долази новац, како, зашто?	Коментар се не прихвата. Детаљна разрада механизма финансирања није предмет саме Стратегије, већ ће бити саставни део Акционог плана који се доноси након усвајања Стратегије. Управо у оквиру Акционог плана ће се за сваку појединачну меру одредити носиоци, индикатори, временски оквири, и тд. Ово је у потпуности у складу са законом и устаљеном праксом у изради докумената јавне политике. Циљ Стратегије није да предвиди сваки појединачни финансијски инструмент, већ да постави оквир и смернице на основу којих ће се политика даље развијати и примењивати.
10.	Стратегија не пружа конкретне смернице поводом учешћа локалног становништва у процесу доношења одлука (наводе се паушални предлози одржавања транспарентних јавних расправа), и у том смислу не нуди решења за заштиту	Члан 2 Овај закон и други закони као и подзаконска акта, када се примењују у вези са делатностима које су предмет уређења овог закона, тумачиће се и примењивати у складу са начелима:	Коментар се не прихвата. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији препознаје значај учешћа локалног становништва у процесима планирања, одлучивања и

	становништва, која већ нису предвиђена постојећим Законом о рударству:	циљ овог закона је да уреди односе поводом геолошких истраживања и рударства на уравнотежен начин, којим се обезбеђује економска, социјална и еколошка одрживост ових активности и пројеката, у условима тржишне привреде;	праћења активности у области геолошких истраживања и рударства. У оквиру поглавља 1.1. Полазне основе за израду Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији, предвиђено је да се Стратегија усклади са препорукама УН-а УНРМС, где је један од основних принципа друштвени договор о експлоатацији минералних сировина. У оквиру Посебног циља 8., предложена је Мера 3. Примена стандарда који дефинишу одговорно рударство. У оквиру предметне мере предвиђена је имплементација највиших стандарда који дефинишу одговорно рударство, као на пример: IRMA, ISO 14000 и др. Стратегија, као документ јавне политике, поставља смернице за унапређење постојећих правних оквира. У том смислу, предвиђена је потреба за унапређењем учешћа јавности.
11.	1. Стратегија не предлаже одговор на питање како помирити легитимно право јавности на учешће у доношењу одлука које на њих утичу, са легитимним очекивања носиоца истражних и експлоатационих дозвола, које им	Члан 2 Овај закон и други закони као и подзаконска акта, када се примењују у вези са делатностима које су предмет уређења овог закона, тумачиће се и примењивати у складу са начелима:	Примедба се не прихвата. Документ предвиђа примену највиших стандарда који дефинишу одрживо, одговорно рударство, којих компаније морају да се придржавају. Са друге стране, учешће јавности је значајно у

	у складу са најбољим компаративним праксама гарантује члан 2 Закона о рударству.	2) циљ овог закона је да уреди односе поводом геолошких истраживања и рударства на уравнотежен начин, којим се обезбеђује економска, социјална и еколошка одрживост ових активности и пројеката, у условима тржишне привреде; 4) гарантује се сигурност, предвидљивост и континуитет истражних и рударских права у складу са овим законом.	процесима одлучивања и дефинисано је кроз различите законске регулативе, а законским решењима је потребно додатно подржати примену претходно наведених стандарда, чиме се не ремети сигурност и предвидљивост инвестиционих улагања уколико су иста усклађена са претходно наведеним принципима. Земље чланице ЕУ су, у складу са својим стратешким приоритетима, усвојиле правне оквире који дају предност заштити и развоју сопствених критичних и стратешких минералних ресурса. Република Србија, следећи овај приступ, кроз ову Стратегију поставља темеље за одржив, правно сигуран и друштвено одговоран развој рударског сектора, у коме се балансирају права и интереси свих актера, укључујући јавност и носиоце права на истраживање и експлоатацију.
12.	Занемаривање компаративног права ван ЕУ: Документ се у упоредној правној анализи искључиво ослања на примере из земаља Европске уније.	Ово је недовољно и сужава перспективу развоја рударства, јер игнорише релевантна искуства: а) традиционално рударских земаља Латинске Америке (нпр. Чиле, Перу, Боливија), које имају богату рударску праксу;	Примедба се не прихвата. Приликом израде Нацрта Стратегије, посебна пажња је посвећена усклађивању са релевантним регулаторним оквиром Европске уније, с обзиром на стратешки приоритет Републике Србије да у процесу

		као и нордијских земаља (нпр. Финска - најновије измене Закона из 2023.г., Шведска), које имају развијене механизме за баланс између експлоатације ресурса и очувања животне средине	приступања ЕУ своје секторске политике усклади са правним тековинама ЕУ. Иако упоредноправна анализа у Нацрту доминантно полази од искустава земаља ЕУ, то није резултат занемаривања других пракси, већ намерног фокуса на правце који су најрелевантнији за домаћи правни и институционални контекст у процесу европских интеграција. Искуства земаља Латинске Америке, иако важна у смислу историјске и економске перспективе развоја рударства, заснивају се на другим лежишним условима, институционалним, социјалним и правним системима који нису директно примењиви у контексту Републике Србије. У том смислу, приступ који је усвојен у Нацрту Стратегије није ограничење, већ израз свесне оријентације ка европским вредностима, правилима и стандардима, што је у складу са вишегодишњом политиком Републике Србије у погледу приступања Европској унији.
13.	2. Стратегија наводи да је неопходно увести нову категорију „стратешки важних лежишта минералних сировина“: Из поменутог разлога је неопходно да се изврше измене законских аката и у њих	Ово је неуралгична тачка целе Стратегије, којој се мора прићи са много памети и знања. Мора се детаљно проучити компаративно право у	Примедба се не прихвата. Увођење категорије „стратешки важно лежиште минералних сировина“ је у потпуности оправдано и има циљ да потенцијално привлачи велике

	уведе категорија стратешки важних лежишта минералних сировина која због свог значаја за привреду и/или безбедност земље, подлежу посебној правној заштити. Признавање лежишта минералних сировина као категорије стратешки важних треба извршити одговарајућом административном одлуком, јер би се на основу ње стратешки важно лежиште подвело под посебну заштиту у планским документима. Поставља се питање усклађености такве нове категорије са Уставом Републике Србије.	најразвијенијим рударским јурисдикцијама и видети: b) Да ли је овакав приступ диференцијације пројеката уопште могућ и да ли крши уставна начела једнакости (инвеститора); c) тачно у којим елементима би правно “стратешки пројекти” били привилеговани? d) какав би онда статус имали остали обични пројекти на тржишту капитала? e) Да ли би се диференцијација прецизно (квалитативан и квантитативан праг) унапред дефинисала искључиво Законом; или да се то ради унапред недефинисаним уговорима са Владом (да она арбитрира од случаја до случаја по свом слободном нахођењу) чиме би се угушила тржишна привреда и Србија свела на правне механизме из колонија из прве половине 20 века - тј Mining Agreements између Републике Србије и компаније из колонијалне метрополе (која има топле односе са актуелном тренутном влашћу).	инвестиције, и као такав свакао има упориште и у ЕУ законодавству али и у појединим чланицама земаља ЕУ. Даље, што се тиче примедби да је сам појам стратешког лежишта противан Уставу Републике Србије, битно је рећи да чланом 87. Устава Републике Србије прописано да су природна богатства у државној имовини и да се користе под условима и на начин предвиђен законом. Дакле, институт стратешког налазишта је афирмација уставног принципа па је тиме <i>ab initio</i> односно у самом свом зачетку уставно-правно прихватљив концепт. Документ не препознаје привилегован статус пројеката, како се то наводи у коментару. За Стратешке пројекте у оквиру посебног Циља 1. предвиђена је мера: Ефикисана реализација дугорочних рударских пројеката, која обухвата категорију стратешки важних лежишта и дефинисање истих одговарајућом административном процедуром. Важно је напоменути да Република Србија тек треба да донесе посебан акт којим ће се дефинисати критеријуми на основу којих се одређене минералне сировине могу класификовати као <i>критичне и/или стратешке</i>. Ти критеријуми ће бити утемељени на
--	--	--	---

			стручним, економским, безбедносним и еколошким параметрима, те ће се примењивати на транспарентан и правно одређен начин, без угрожавања начела једнакости учесника на тржишту.
14.	Стратегија не нуди никаква решења у вези са потенцијалним опасностима предложених законодавних измена по питању увођења категорије „стратешки важних лежишта минералних сировина“.	Само неке од потенцијалних опасности су: а) Правна несигурност: нејасни критеријуми за проглашавање стратешких лежишта могу довести до правне несигурност, арбитарност и злоупотребе. б) Корупција: Убрзане и нерегулисане процедуре могу довести до веће корупције у поступку доделе лиценци. с) Ризик од међународних инвестиционих спорова: прекорачења или правне неусаглашености у поступању према инвеститорима могу довести до међународних арбитражних поступака због повреде стандарда заштите улагања (нпр. индиректна експропријација без накнаде, стандарда поштеног и правичног третмана, најповлашћеније нације и др.). д) Слабљење просторног планирања: уколико стратешка лежишта добију предност над постојећим планским документима, може доћи до потпуног подривања система просторног уређења, нарочито у заштићеним или плански осетљивим подручјима.	Коментар се не прихвата. Потенцијалне опасности које се наводе од стране подносица коментара у потпуности су искључене. Увођење категорије <i>стратешки важних лежишта</i> има за циљ бољу, не лошију, правну и институционалну контролу над ресурсима од виталног значаја за Републику Србију. Задатак будућих законодавних одредби је да арбитарност и произвољност у проглашавању налазишта стратешким мора бити је искључена применом и дефинисањем јасним критеријумима и условима неопходних за стицање статуса стратешког лежишта. Вреди осврнути се и на међународну праксу. Бројне развијене земље ЕУ увелико раде на утврђивању и мапирању критичних и стратешких минералних сировина, намењујући за исте посебне режиме истраживања и експлоатације. Стратешко налазиште је само један вид сличног поступања Србије. Водећи се

		е) Угрожавање животне средине: убрзане процедуре за издавање дозвола могу довести до слабљења поступка процене утицаја на животну средину; ф) Искључивање локалних заједница: статус „стратешких лежишта“ може послужити као правно средство за ограничавање права локалног становништва на учествовање у одлучивању, на које се Стратегија позива на више места - што може довести до сукоба и нарушавања друштвеног поверења. г) Одрживо коришћење ресурса: категорија „стратешког лежишта“ може довести до претеране и неодрживе експлоатације без обавезних механизма за рекултивацију, затварање рудника и санацију простора.	овим примедбама аутора закључујемо да друге државе имају већи легитимитет да се брину о својим стратешким/критичним сировинама него Република Србија. Напомињемо да је део примедбе већ индиректно обухваћен претходним одговорима.
15.	Све наведене опасности увођења категорије „стратешки важних лежишта минералних сировина“, нарочито су извесне уколико се не поставе детаљни критеријуми за добијање статуса стратешких сировина. Стратегија предлаже управо супротно	Неопходно је да се процедуре дефинисања стратешких пројеката, увођења стратешкиважних лежишта минералних сировина у планска документа максимално поједноставе и скрате, узимајући у обзир измене услова коришћења земљишта и локалне планове уређења простора.¹	Коментар се не прихвата. Образложење дато у склопу одговора на примедбу 14.: Задатак будућих законодавних одредби је да арбитрарност и произвољност у проглашавању налазишта стратешким мора бити је искључена применом и дефинисањем јасним критеријумима и условима неопходних за стицање статуса стратешког лежишта.

¹ Strategija upravljanja mineralnim i drugim geološkim resursima republike Srbije, str. 61

16.	Овакав приступ сматрамо опасним и неозбиљним са обзиром да се ради о пројектима који дефинишу начин живота целог региона у више генерација. Очекујемо детаљну разраду ових идеја и потпис аутора тих идеја да преузме личну одговорност за написано.		Коментар се не прихвата Образложење је дато у склопу одговора на примедбе од 13 до 15.
17.	Посебни циљ број пет у мери два дефинише да се овом мером интензивирају активности везане за побољшање постојећег стања рударске индустрије и истраживања минералних ресурса преко одређивања приоритета истраживања и то ресурса обојених метала са пратећом асоцијацијом ретких елемената, ресурса племенитих метала као и пратећег сировина обојених метала и злата као основне компоненте у лежиштима, затим ресурсе легирајућих материјала док део пажње треба да буде посвећен и другим минералним сировинама у Републици Србији и то: нуклеарним сировинама, ретким елементима, елементима из групе ретких земаља, делом и црним металима али се нигде не наводе минералне сировине бора и литијума.		Коментар се прихвата.
18.	Непосредна забринутост која произлази из „Стратешке процене утицаја на животну средину стратегије управљања	Овај недостатак релевантне експертизе додатно је наглашен пореклом тима. Иако поседују знање о основама заштите	Коментар се не прихвата.

	минералним и другим геолошким ресурсима” је недостатак геолошке експертизе унутар ауторског тима и радне групе.	животне средине, њихово искуство, на основу доступних биографија и библиографија, чини се ограниченим на Републику Србију и првенствено фокусираним на техничку заштиту и вентилацију рудника, а не на шире еколошке аспекте повезане са минералним и геолошким ресурсима. Значајно је да имају и недостатак публикација из области минералних или геолошких ресурса. Протекле две деценије сведочиле су бројним стратегијама које је развила држава, а које нису биле ефикасно спроведене, често због неквалификованог особља на позицијама моћи и одлучивања. Како би се избегло понављање ових грешака, кључно је именовати стручно и независно тело које ће надгледати и пратити рад државних служби у погледу усклађености са стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима.	Рударско – геолошком факултету Универзитета у Београду поверена је израда Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године, као и израда Извештаја о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину. Рударско-геолошки факултет је формирао експертски тим са већим бројем инжењера рударства и геологије, а који су активно учествовали у изради оба документа. Што се тиче предлога о успостављању независног тела за праћење спровођења Стратегије, напомињемо да је Законом о министарствима предвиђено да Министарство рударства и енергетике обавља послове државне управе који се односе на: рударство; стратегију и политику развоја рударства.
19.	Капацитет Геолошког завода Србије (ГЗС): Стратегија 2025 се у великој мери ослања на Геолошки завод Србије (ГЗС). Међутим, ГЗС тренутно нема неопходно особље да испуни ове захтеве, а стратегија не укључује никакве планове за јачање капацитета унутар ГЗС-а. Недостатак учешћа приватног сектора у законским прописима (Специфични циљ		Коментар се не прихвата. Примедба садржи више нетачних и неоснованих тврдњи које не одражавају стварно стање, нити намере и садржај Стратегије. Капацитети Геолошког завода Србије (ГЗС): Стратегија препознаје потребу за

	4, Мера 2, стране 65 и 66): Претходно искуство указује да побољшање законских прописа без доприноса релевантних стручњака и приватног сектора резултира неадекватном документацијом. Двосмислене законске одредбе су раније омогућавале државним службеницима да делују супротно закону кроз широке интерпретације. Забринутост у вези са концесијама (Специфични циљ 4, Мера 5, стране 65 и 67): Додела права на истраживање путем концесија сматра се неприкладном због инхерентне пристрасности и потенцијала за мањкаве процесе. Овај приступ се посматра као покушај државних службеника да манипулишу доделом права на истраживање и створе могућности за корупцију. Инвентар депонија рударског отпада (Специфични циљ 6, Мера 1, страна 69): Треба напоменути да је инвентар депонија рударског отпада већ завршен и налази су објављени. Механизми праћења и контроле (Специфични циљ 6, Мера 4, страна 69): Упркос сталним дискусијама, нису предузети конкретни кораци за успостављање ефикасних механизма за праћење и контролу рада државних институција.		јачањем капацитета ГЗС-а и других јавних институција. У више делова документа, укључујући Специфични циљ 4, мере се односе управо на унапређење институционалних и кадровских капацитета, дигитализацију геолошких података и бољу координацију са другим органима. Констатација да не постоје планови за јачање ГЗС-а је нетачна. Учешће приватног сектора у законодавном процесу: Мере из Стратегије изричито предвиђају укључивање свих релевантних заинтересованих страна у израду прописа — укључујући и представнике привреде, стручњака, академске заједнице и цивилног друштва. Инсинуације да државни службеници имају намеру за „широку интерпретацију“ закона у супротности са његовом суштином су неосноване и непримерене. Концесије као инструмент: Концесије представљају један од устаљених механизма за управљање јавним добрима у складу са законом, и уз примену транспарентних процедура јавног надметања. Управо концесиони модел, уз јасна правила, омогућава највећи степен правне сигурности, јавног надзора и контроле. Тврдње о
--	---	--	--

			„манипулацији“ у поступцима доделе концесија су произвољне и неосноване. Инвентар рударског отпада: Није тачна тврдња која се односи на инвентар депонија рударског отпада. Циљ Стратегије није да поново ради већ урађене послове, већ да обезбеди континуирано ажурирање и ширење базе података, повезивање са просторним плановима и системско управљање овим локацијама, што укључује и процене ризика, могућности санације и рекултивације и привожење намени. Механизми контроле су дефинисани законском регулативом Републике Србије. На основу изнетих коментара, утисак је да се иза примедби крије намера да се минимизира улога јавних институција и да се процеси доделе права на истраживање и експлоатацију додатно либерализују - што би потенцијално ишло на штету интереса Републике Србије. Стратегија се, напротив, залаже за уравнотежен приступ који уважава и интерес државе, и интересе инвеститора, и јавности.
20.	Неопходно је израдити нови нацрт Стратегије који ће:		Примедба се не прихвата. Стратегија је израђена у складу са Законом о планском систему Републике

	а) бити тематски кохерентан и систематски организован, са јасним циљевима; б) обухватити међународне примере добре праксе ван ЕУ, с) јасно дефинисати властиту визију, циљеве и механизме заштите локалних заједница и животне средине, д) увести правне гаранције транспарентности и јавне контроле у процесима одлучивања о стратешким рударским пројектима.		Србије, као и са Уредбом о методологији управљања јавним политикама, што подразумева дефинисање визије, приоритетних циљева, мера и очекиваних резултата. Документ је тематски структуриран, систематски организован и обухвата све елементе које захтева важећи правни оквир. Стратегија садржи прецизно дефинисану визију, општи циљ, специфичне циљеве и пратеће мера, као и индикаторе учинка. Документ обједињује економске, еколошке и друштвене аспекте, што обезбеђује кохерентност и интердисциплинарни приступ. Иако је фокус стављен на усклађеност са ЕУ законодавством – што је оправдано с обзиром на процес приступања Србије Европској унији – у Стратегији су узете у обзир и одређене праксе изван ЕУ, али и препоруке међународних организација попут UNECE, OECD и других. Стратегија не занемарује заштиту локалних заједница и животне средине. Напротив, посвећена је унапређењу јавног учешћа, транспарентности и поштовању еколошких стандарда, што је посебно наглашено у циљевима који се односе на друштвену прихватљивост пројеката, јачање институционалних
--	--	--	---

			капацитета и унапређење поступака процене утицаја на животну средину. Стратегија није законски акт, већ документ јавне политике који поставља смернице. Она указује на потребу унапређења транспарентности и јавне контроле, али ће конкретни механизми бити дефинисани у наредним фазама — кроз измене и допуне релевантних закона и подзаконских аката, уз пуно укључивање јавности. Према томе, предлог да се изradi потпуно нови нацрт Стратегије није основан, јер постојећа верзија већ испуњава све законске и стручне стандарде.
21.	(Стр.10) усклађивање класификације минералних сировина са међународним класификацијама. Паралелна употреба српских и међународних класификација ће, с једне стране, омогућити Влади да изврши оцену постојеће и нове базе ресурса и резерви, а са друге стране олакшаће активности предузетника у односу на финансијске институције које очекују примену међународних стандарда за класификацију ресурса и резерви.	Посебни коментар бр.1 : а) Дакле овде се сматра да PERC не омогућава Влади да изврши процену резерви? б) Одакле овај став? Овај став је као када би поред метричког система мера Србија задржала на пример драм, јутро, ока, туце, аршин, хват и друге традиционалне мере. с) Зашто би задржавали класификациони систем из комунизма из 1979.г. који у свету не разумеју уместо да ускладимо Србију са европским	Коментар се не прихвата. Наведени коментар је у оквиру поглавља 2. који се односи на Преглед и анализу постојећег стања. Напомињемо да је посебним циљом 4, који се односи на Обезбеђење повољних законских услова за развој, модернизацију и улагања у геолошка истраживања и одрживо рударство са оријентацијом на услугу, предвиђена мером 2. којом је дефинисано унапређење законске регулативе у области класификације минералних ресурса и резерви, методологије израде

		стандардом, који је препознатљив свима? d) Молимо објашњење зашто се предлаже овај паралелизам и које добити он доноси у односу на само PERC класификацију која је 2021.г. уведен као једини систем у Србију? е) Паралелна употреба две врсте класификација резерви неће довести до правне несигурности?	претходне студије оправданости и студије оправданости са међународним стандардом (PERC, CRIRSCO стандарди и у складу са UNFC). У циљу избегавања нејасноћа, предметна формулација ће бити додатно коригована.
22.	(Стр. 12) Главни циљ савременог закона који регулише област геолошких истраживања и рударства је постављање правног оквира који 1) обезбеђује снажан развој рударске индустрије 2) у строго контролисаним условима по питању заштите животне средине. 1) За ову сврху, такво законодавство мора инвеститорима омогућити неопходне подстицаје и гаранције, али такође 2) мора омогућити и Влади да даје смернице индустрији и да обезбеди рударску политику која је у складу са ширим економским интересима и националном политиком.	Посебни коментар бр. 2: а) Овде је поставка одлична. Изостаје прецизан одговор који управо Стратегија треба да предложи као највиши документ јавних политика у рударству. Морају се дефинисати прецизна решења да будемо сигурни како се желе постићи легитимни циљеви.	Коментар се не прихвата. Стратегија као највиши документ јавних политика у области рударства управо поставља оквирне смернице и кључне циљеве који се базирају на законом прописаним овлашћењима и надлежностима. Наиме, овај документ има за циљ управо то - да дефинише опште правце и принципе, а конкретна оперативна и законска решења, регулишу се кроз законодавне акте и подзаконске прописе који прате стратегију. Стратегија није документ који улази у детаље законске регулативе, већ пружа оквир за развој и контролу индустрије у складу са државним интересима.

23.	(Стр.13) На територији Републике Србије се налази велики број минералних сировина за којима постоји интерес за истраживање и експлоатацију. То су, у првом реду, Sb, Co, Mg, Li, Ni критичне сировине), али и друге чији су ресурси значајни и за којима постоји велики интерес (Cu, Au, Pb-Zn и друге). За развој рударске индустрије и геолошких истраживања, квалитетно управљање ресурсима подразумева добро успостављен правни оквир, јасно дефинисану стратегију геолошких истраживања и динамике развоја рударске индустрије, обезбеђење и приступ научним подацима од интереса за приступ ресурсима и ограничења ради заштите животне средине, доступност података о производњи, пореском систему, поштовање и заштиту интереса регионалне заједнице, али и локалне заједнице која је директно погођена рударском активношћу.	Посебни Коментар бр. 3 а) На који начин се планира обезбедити заштита локалне заједнице, поред заштите која је тренутно предвиђена Законом о рударству? б) На који начин се планира постићи баланс између сигурности рударских права (Security of Tenure) и интереса локалног становништва? с) Зашто је В (бор) изостављен из списка критичних сировина а дефинисан је актом европске уније?	Стратегија даје смернице за укључивање локалних заједница и других заинтересованих страна у процес доношења одлука о рударским пројектима како би се осигурала транспарентност и одговорност. Укључивање локалних заједница и других заинтересованих страна омогућавају бољу идентификацију потенцијалних ризика и израду планова за њихово ублажавање. Ово обухвата организовање јавних консултација, радних група и форума за дијалог, у којима локалне заједнице, невладине организације, академске институције и друге заинтересоване стране могу изнети своје ставове и предлоге. Осим тога, рударски пројекат пре свега који се односи на стратешке и критичне минералне сировине у складу са законском регулативом из области заштите животне средине подлеже процедури стратешке процене утицаја и процене утицаја на животну средину, уз активно укључивање локалног становништва. У оквиру Посебног циља 8., предложена је Мера 3. Примена стандарда који дефинишу одговорно рударство. У оквиру предметне мере предвиђена је имплементација највиших стандарда који
-----	---	--	--

			дефинишу одговорно рударство, као на пример: IRMA, ISO 14000 и др. Стратегија даје смернице да се кроз различите законске и подзаконске акте дефинишу критеријуми и контролни механизми који ће доприносити стабилности инвестиција у рударски сектор, уз истовремено заштиту интереса локалних заједница, укључујући питања накнада, друштвене одговорности компанија и континуирани мониторинг утицаја на животну средину и локално становништво. И ако на страни 19. Нацрта Стратегије стоји да је Законом о рударству и геолошким истраживањима дефинисано које су стратешке минералне сировине, између осталих и литијум и бор, предметна минерална сировина ће бити додатно разрађена кроз документ.
24.	(Стр.13) Укључивање локалних заједница и других заинтересованих страна у процес доношења одлука о рударским пројектима осигурава транспарентност и одговорност. Партиципативни приступи омогућавају бољу идентификацију потенцијалних ризика и израду планова за њихово ублажавање. Ово укључује	Посебни коментар бр. 4 Сви наведени методи партиципативног управљања имају смисла само уколико су транспарентни - за разлику од спроведених консултација поводом Стратегије. Процес процене треба да укључује транспарентне јавне консултације, како	Коментар се не прихвата. Стратегија предвиђа иновирање законодавног оквира којом би поред осталог, била дефинисана обавеза примене свих еколошких стандарда заштите животне средине, живота и здравља људи, уз додатно учешће јавности и локалних заједница у процесу одлучивања. Усклађивање односно

	организовање јавних консултација, радних група и форума за дијалог, где локалне заједнице, невладине организације, академске институције и друге заинтересоване стране могу изнети своје ставове и предлоге. Партиципативно управљање доприноси изградњи поверења између рударских компанија и локалних заједница, што је кључно за дугорочну одрживост пројекта	би локалне заједнице и заинтересоване стране могле да изразе своје мишљење и забринутости. Ово помаже у идентификацији потенцијалних проблема и повећава легитимитет пројекта.	проналажење мере између легитимних економских интереса, захтева локалних заједница и обавеза према заштити природе, представља једну од највећих актуелних изазова у оквиру система управљања сектором минералних и других геолошких ресурса.
25.	(Стр. 23) Тренутно у Републици Србији у области рударства ради око 30.000 радника. Међутим, веома мали број ученика уписује средње рударске и геолошке школе, а број студената рударства и геологије је у сталном опадању. Поставља се питање како ће се обезбедити потребна радна снага ако се настави са негативном кампањом везаном за рударство и геологију	Посебни коментар бр. 5: Стратегија насумично наводи „негативну кампању о рударству“ без да се тако велики проблем пре тога (или касније) детаљније анализира.	Навод о „негативној кампањи“ у Стратегији није насумичан, већ базиран на јасним показатељима пада интересовања за рударске и геолошке школе и студије. Негативна кампања се огледа у великом броју медијских извештаја са јасном негативном конотацијом према геологији и рударству, где се у многима инсистира на забрани геолошких истраживања, а посебно рударства. По питању недостатка кадрова и незаинтересованости младих за област геологије и рударства, Стратегија предвиђа конкретне мере за решавање ових изазова, чија ће реализација бити обезбеђена кроз будуће акционе планове, који ће бити развијени након усвајања Стратегије.

26.	(Стр.29) Стање и упоредна анализа накнада за коришћење минералних сировина и других геолошких ресурса у земљама са сличним минералним потенцијалом и развојем рударства ЕУ, региона и Републике Србије.	Посебни коментар бр. 6: Зашто се као инспирација узимају искључиво државе ЕУ, а не нордијске земље или земље Латинске Америке?	Фокус на земље Европске уније у анализи накнада за коришћење минералних сировина и других геолошких ресурса изабран је свесно, имајући у виду да Република Србија и земље региона стреме усаглашавању са европским правним и економским стандардима. Прилагођавање регулативе и праксе моделима из ЕУ представља кључни предуслов за лакшу интеграцију у европске економске токове и тржишта капитала.
27.	(Стр. 34) Спровођење мера заштите животне средине од стране рударских компанија Рударске компаније у Републици Србији имају законску обавезу спровођења мера заштите животне средине. Веће компаније, попут Зијин Мининг Гроуп и Електропривреде Србије, предузеле су кораке ка смањењу загађења, укључујући изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода и модернизацију термоелектрана. С друге стране, мања предузећа се често суочавају са финансијским и техничким изазовима у примени еколошких стандарда. Иако постоје многобројни примери добре праксе, и даље су присутни изазови код појединих мањих компанија у смислу	Посебни коментар бр. 7: а) Практично се тежина загађења животне средине пребацује потпуно на мања рударска предузећа, при чему се иста означавају као загађивачи, што апсолутно није тачно. Највећа рударска предузеће су по природи својих активности највећи загађивачи, без обзира на законску обавезу и предузимање корака (мањих или већих) на смањењу загађења.	Нетачна је тврдња да „се тежина загађења животне средине пребацује потпуно на мања рударска предузећа“. У тексту Стратегије је већ у довољној мери обрађено питање спровођења мера заштите животне средине од стране рударских компанија. У документу се реално приказује тренутно стање у сектору, укључујући позитивне помаке већих компанија као што су „Zijin Mining Group“ и „Електропривреда Србије“, као и изазове са којима се суочавају мања предузећа у примени еколошких стандарда.

	управљања јаловиштима, као и третмана рудничких вода.		
28.	(Стр. 36) Спровођење поступка Процене утицаја на животну средину (ЕИА) и стратешка процена утицаја (СЕА) Свеобухватна процена утицаја на животну средину: Пре него што се дозволи <u>било која</u> рударска активност, потребно је спровести темељну процену утицаја на животну средину (ЕИА) и стратешку процену утицаја (СЕА).	Посебни коментар бр. 8: Да ли се треба спровести ЕИА пре почетка геолошких истражних радова?	Потреба за спровођење поступка који се односи на процену утицаја на животну средину (ЕИА) дефинисана је законским и подзаконским решењима из области заштите животне средине. Стратегијом је у оквиру посебног циља 4. предвиђено је обезбеђење повољних законских услова за развој, модернизацију и улагања у геолошка истраживања и одрживо рударство са оријентацијом на услугу. Даље, у тексту Стратегије јасно се говори о обавези спровођења процене утицаја на животну средину (ЕИА) и стратешке процене утицаја (СЕА) пре отпочињања рударских активности.
29.	(Стр. 46) SWOT анализа - Идентификовани аспекти ове компоненте SWOT анализе су: - Ризик од повећаног притиска на минералне ресурсе у циљу убрзаног економског развоја;	Посебни коментар бр. 9: Како су аутори Стратегије дошли до закључка да су очекивања од ефикасности рада државне управе претерана? Која решења се предлажу?	Очекивања инвеститора и других актера – домаћих и страних – често се односе на брзо издавање дозвола, ефикасно поступање по жалбама, доступност информација и доследну примену прописа. Међутим, у пракси, државна управа се често суочава са недовољним

	• Ризик од приступа реструктурирања и приватизације појединих државних и јавних рударских компанија; • Ризик од приступа и начина концесије за поједине МС, како на нивоу геолошких истраживања тако и на нивоу експлоатације; • Присуство активности које доводе до угрожавања животне средине; • Претерана очекивања од ефикасности рада државне управе;		кадровским капацитетима у ресорним органима; сложеним процедурама и др. Решења која се предлажу у Стратегији обухватају: дигитализацију и унапређење административних процедура (нпр. кроз еРударство); јачање институционалних и кадровских капацитета органа надлежних за одлучивање у области минералних ресурса; бољу међуресорну координацију и транспарентност у раду; увођење обавезне едукације и стручног усавршавања запослених. Стога, наведена „претња“ у SWOT анализи није вредносна оцена рада државне управе, већ реално препознавање разлике између очекивања и постојећих капацитета, на шта Стратегија одговара конкретним мерама.
30.	(Стр. 50) Рударска индустрија у Републици Србији је један од ретких индустријских сектора која је тренутно циљана значајним страним инвестицијама. Истраживање је само по себи високоризична активност, а отварање рудника захтева значајна капитална улагања. За одржавање дугорочног раста неопходно је даље јачање механизма финансирања који	Посебни коментар бр. 10: Повећање државног власништва се помиње спорадично, без подналова посвећеног том веома важном питању које може водити ка национализацији пројекта, што је у потпуној супротности са начелима слободне економије и капитализма.	Предметна формулација је наведена у оквиру визије Стратегије и управо указује на њен стратешки карактер. Визија, по својој природи, садржи смернице и дугорочне намере, које се разрађују кроз циљеве и мере – а не детаљне механизме. Стратегија као документ треба да да правац управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије.

	промовишу развој рударског сектора. Доприноси високоризичним инвестицијама од стран институција инвеститора и Владе, било кроз директно власништво или као поверилац, важни су јер на овај начин рударство и пројекти истраживања могу се ефикасно убрзати. Додатни циљ би такође требало да буде постепено повећање државног власништва у рударском сектору. Последњих година Влада је почела да обезбеђује подршку инфраструктурним инвестицијама за рударске пројекте и такву подршку треба наставити и у будућности.		Активност која је наведена биће законски регулисана. Наравно да је тежња државе у свим развијеним рударским индустријама да учествује у реализацији стратешких пројеката, што никако не би смело да има за последицу нарушавање правне и инвестиционе сигурности учесника у истим. На тај начин држава се брине и штити своје минералне ресурсе и њима управља на одржив начин.
31.	(Стр. 61) Регулаторни оквир подразумева поједностављење административних процедура за издавање дозвола за геолошка истраживања и експлоатацију лежишта минералних сировина, јер су административне баријере један од кључних елемената који ограничавају улагања у геолошка истраживања и рударство. Неопходно је предузети мере које се односе на ефикасну заштиту лежишта минералних сировина и увести одговарајуће измене и допуне у Закону о рударству и геолошким истраживањима и	Посебни коментар бр. 12: Како су планиране концесије? Не постоји детаљно објашњење приступу имплементацији концесија.	У постојећем тексту Стратегије, питање концесија је разматрано у ширем контексту реформе регулаторног оквира и јачања инструмената државе у управљању стратешким и критичним минералним ресурсима. Дакле, иако Стратегија не улази у техничке и правне детаље концесија, она управо поставља основу и смернице за њихову даљу нормативну и институционалну разраду. Из тог разлога, додатно разрађивање модела концесија у оквиру самог стратегијског документа

	у другим правним актима која регулишу питања уређења простора. Чињеница је да лежишта минералних сировина садашњим законским актима нису у потпуности заштићена, као и да у многим планским документима нису или су неправилно документована, а органи геолошке управе немају делотворне законске инструменте на основу којих би заједно са планерима одлучивали о развоју подручја на којима се она налазе. Из поменутог разлога је неопходно да се изврше измене законских аката и у њих уведе категорија стратешки важних лежишта минералних сировина која због свог значаја за привреду и/или безбедност земље, подлежу посебној правној заштити. Признавање лежишта минералних сировина као категорије стратешки важних треба извршити одговарајућом административном одлуком, јер би се на основу ње стратешки важно лежиште подвело под посебну заштиту у планским документима._ Држава треба да изгради механизме и законски оквир који ће омогућити, поред стандардних процедура исходавања геолошких и рударских дозвола, и одређене видове уговарања са државом у делу стратешких и критичних минералних сировина.		није могуће, већ се исти реализује кроз касније фазе – измене законских и подзаконских аката.
--	--	--	--

32.	Неопходно је да се процедуре дефинисања стратешких пројеката, увођења стратешки важних лежишта минералних сировина у планска документа максимално поједноставе и скрате, узимајући у обзир измене услова коришћења земљишта и локалне планове уређења простора.	Посебни коментар бр. 13: а) Како је тачно планирано да се реализују ове активности? б) Оваквом формулацијом се уводи правна несигурност, арбитарност надлежног органа и власти, простор за мито и корупцију итд.	Поједине активности на спровођењу мера и достизању зацртаних циљева ће бити предмет израде Акционог плана. У Стратегији се активности не прописују као директне правне норме, већ се формулишу као смернице за унапређење законодавства и институционалног оквира. Акционим планом ће се дефинисати активности попут израде нових законских и подзаконских аката у оквиру којих ће се дефинисати увођење категорије „стратешки важна лежишта минералних сировина“. Констатација: „Оваквом формулацијом се уводи правна несигурност, арбитарност надлежног органа и власти, простор за мито и корупцију итд.“, крајње је злонамерна и непримерена. Документ стратегије је управо усмерен на смањење правне несигурности и повећање предвидивости система.
33.	Стратешки пројекти кроз меру 2 треба да имају променљив статус приоритета од највећег могућег националног значаја и јавног интереса у националном поступку издавања дозвола (максимално 27 месеци ЕУ). Пројекат се спроводи одрживо, посебно у погледу праћења, превенције и минимизирања утицаја на животну средину, минимизирања друштвено	Посебни коментар бр. 14: а) “Постоје сви разлози да се верује”да ће се реализовати знатно брже и са мање компликација од других пројеката? Да ли је ово знање или нагађање, претпоставке сасвим супротне од искуства које имамо последњих година. Одакле овај оптимизам: навести разлоге за изнети оптимизам.	Упоредна пракса показује да рударски пројекти који доследно примењују високе стандарде одрживости и транспарентности, имају већи потенцијал за ефикаснију реализацију и мањи ризик од конфликта. У тексту Стратегије се предлаже формирање државне комисије која би

	штетних утицаја кроз коришћење друштвено одговорних пракси укључујући поштовање људских права и радних права, посебно у случају принудног пресељења. Да би се олакшала брза имплементација нових пројеката, посебно критичних сировина, важно је генерисати подршку и избегавати конфликте. Постоје сви разлози да се верује да би рударски пројекти, који обухватају добру и транспарентну сарадњу са локалним заједницама и еколошким организацијама, који дају висок приоритет одрживости, који примењују кружне пословне моделе и који сведу потребу за одлагањем отпада на апсолутни минимум, могли да се реализују знатно брже и са мање компликације од других пројеката. Посебна државна Комисија процењује испуњеност услова да ли одређени рударски пројекат испуњава услове да буде стратешки према унапред дефинисаним критеријумима	б) Закон који поставља јасне и чврсте критеријуме је једино право решење у духу правне сигурности и предвидивости и смањења сваке арбитрарности у поступцима пред државом. Комисија је непредвидива, подложна политичким и другим утицајима и није прихватљиво решење по Уставу Србије и међународним рударским стандардима. с) Проучите компаративно право,. Посебно Финска, Шведска и Чиле су релевантни у овоме, па да пронађемо најбоља решења.	утврђивала испуњеност критеријума за доделу статуса „стратешког пројекта“, али искључиво на основу унапред дефинисаних и јавно доступних критеријума прописаних законом. Намера није да се комисији да дискреционо или политички утицајно овлашћење, већ да се обезбеди транспарентан и стручан поступак који ће искључити арбитрарност. Даље, што се тиче констатације да је комисија решење противно Уставу Републике Србије, битно је рећи да чланом 87. Устава Републике Србије прописано да су природна богатства у државној имовини и да се користе под условима и на начин предвиђен законом. Дакле, институт стратешког налазишта је афирмација уставног принципа па је тиме ab initio односно у самом свом зачетку уставно-правно прихватљив концепт. Приликом израде Нацрта Стратегије, посебна пажња је посвећена усклађивању са релевантним регулаторним оквиром Европске уније, с обзиром на стратешки приоритет Републике Србије да у процесу приступања ЕУ своје секторске политике усклади са правним тековинама ЕУ.
--	---	---	---

Коментари достављени од стране компаније Palkovsky d.o.o.

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Бор/борати су неутемељено изостављени као стратешке сировине: Поглавље 4 (стр. 53) Нацрта Стратегије: „Стратешке минералне сировине - Стратешки важни металични минерални ресурси Србије су бакар, злато, олово, цинк, сребро и литијум“. Иако се цео став односи на „Стратешке минералне сировине“, овде се као стратешке наводе само металичне минералне сировине, а у сегментима Стратегије који се тичу неметаличних минералних сировина, борати се не наводе.	Нацрт Стратегије управљања минералним сировинама и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период 2025 до 2040 (у даљем тексту „Стратегија“) у Поглављу 2.5 (стр. 19) - позива на Закон о рударству и геолошким истраживањима (Сл. Гласник Републике Србије 40/2021, у даљем тексту „Закон“): „Минерални ресурси, односно минералне сировине од стратешког значаја за Републику Србију према Члану 4. Закона о рударству и геолошким истраживањима су: • ... • руде бора и литијума;“ С обзиром да Закон јасно дефинише руде бора (између осталих) као стратешке, сматрамо да је неопходно да се руде бора уврсте и у текст Стратегије као стратешке. Поред разлога усаглашености Стратегије са важећим Законом, става смо да је борате с разлогом неопходно уврстити у стратешке сировине из више разлога од којих су најважнији:	Коментар се прихвата. Образложење: И ако на страни 19. Нацрта Стратегије стоји да је Законом о рударству и геолошким истраживањима дефинисано које су стратешке минералне сировине, између осталих и литијум и бор, предметна минерална сировина ће бити додатно разрађена кроз документ.

		1. Велика потражња за боратима на европском и светском тржишту, условила је потпуно искоришћења производних капацитета. 2. Диверсификација индустрије бората, уз исту или смањену понуду на европском и светском нивоу, у наредним годинама, довешће до недостатка бората на тржишту. 3. Производња и експлоатација бората из домаћих лежишта поставља Србију у ситуацију да поседује сировину за коју је пласман сигуран. 4. Експлоатација руде ствара могућност добијања крајњих производа, односно развој грана индустрија које до сада нису постојале у Србији. Морамо да упозоримо да неусаглашеност ова два документа, Закона и Стратегије, доводи до нејсноћа и може да доведе до озбиљних проблема у тумачењу. Коначно, Стратегија која не предвиђа борате као стратешке минералне сировине, отвара ризик да борати, накнадним усаглашавањем Закона са новом Стратегијом, уопште не уђу у обухват Закона као стратешке минералне сировине, што је тренутно, по нашем мишљењу исправно, случај. Искључење бората са листе стратешких	
--	--	---	--

		минералних сировина накнадним изменама Закона у поступку усаглашавања са Стратегијом је апсолутно неприхватљиво из разлога како наводимо у овом документу.	
2.	Бор/борати су неутемељено изостављени као критичне сировине: Поглавље 4 (стр. 54), Нацрта Стратегије: „Критичне минералне сировине које је ЕУ дефинисала као дефицитарне - У критичне металичне минералне сировине су сврстани: антимон, арсен, боксит, бизмут, галијум, германијум, хафнијум, тешки елементи ретких земаља, лаки елементи ретких земаља, елементи платинске групе, скандијум, стронцијум, тантал, елементарни титан, волфрам и ванадијум, бакар, никал, кобалт и литијум“. И у овом конкретном ставу, као критичне наводе се само металичне минералне сировине, иако су као критичне дефинисане и минералне сировине које нису металичне као нпр: фелдспати, барит, хелијум...	Као критичне, морају се навести и руде бора, односно борати, имајући у виду да је то недвосмислено и јасно дефинисано У Акту о критичним минералним сировинама (линк: Critical Raw Materials Act – CRMA табела 3, стр. 24) и листама Европске Уније. Дефицитарност бор/бората је јасна из чињенице да је Европска Унија потпуно ослоњена на увоз бората из Турске (линк: Study on the critical raw materials for the EU 2023), табела В стр.3, документа у наведеном линку.	Коментар се прихвата. У поглављу 4. Потребан развој сектора рударства и геологије за период до 2040. са пројекцијом до 2050. године, биће додат бор као критична минерална сировина.
3.	Бор/борати су неутемељено изостављени као сировине неопходне за нове технологије које подржавају енергетску транзицију	Бор, односно борати имају широку примену у производима који су саставни део енергетске транзиције, те их треба	Коментар се прихвата. У поглављу 2.1. Национални правни оквир и развојне стратегије у Републици Србији, биће додат бор.

	Поглавље 2.1 (стр. 10), Нацрта Стратегије: „У процесу енергетске транзиције популарно назване декарбонизација, геолошка истраживања и рударство треба да имају кључну улогу у обезбеђивању потребних количина минералних сировина које су неопходне за нове енергетске технологије које подржавају енергетску транзицију (литијум, бакар, никал, кобалт, а у будућности вероватно и уран и др.)“.	уврстити и у наведени сегмент поглавља 2.1 • Соларни панели (у фотонапонским ћелијама, као и на самој површини као боросиликатно стакло) • Изолациони материјал (минерална вуна као термички изолатор у грађевинској индустрији) • Неодијумски магнети (електрична возила, турбине у ветропарковима) • Батерије (у електролитима и на графитним анодама) • Ђубрива Неки од докумената Европске уније и других релевантних организација који ово потврђују: • Линк: Use of Borates in Glass and Glass fibre • Линк: Boron FactSheet • Линк: Examining the Benefits of Using Boron Compounds in Lithium Batteries • Линк: Light-induced activation of boron doping in hydrogenated amorphous silicon for over 25% efficiency silicon solar cells	
--	--	---	--

4.	Бор/борати су изостављени као сировине за којима постоји интерес за истраживање и експлоатацију Поглавље 2.1 (стр 13), Нацрта Стратегије: „На територији Републике Србије се налази велики број минералних сировина за којима постоји интерес за истраживање и експлоатацију. То су, у првом реду, Sb, Co, Mg, Li, Ni (критичне сировине), али и друге чији су ресурси значајни и за којима постоји велики интерес (Cu, Au, Pb-Zn и друге)“.	Сматрамо да се и у овом сегменту поглавља 2.1 морају додати бор/борати, с обзиром да поред непосредне примене и незаменљивости бората у великом броју различитих индустријских производа, постоји интерес за примењена геолошка истраживање руда бора од стране више привредних друштава. Такође, експлоатација руде бора се већ и врши у руднику Подрђе (у власништву ЈППЕУ Ресавица). Борати су у Србији откривени само у неколико лежишта, а натријски борати само у једном. Дефинисање руда бора као стратешких би подстакло даља истраживања како у оквиру постојећих истражених и/или доказаних лежишта, тако и у потенцијалном отварању нових лежишта. Стручна истраживања (генетска, седиментолошка, минералозна, петролошка...), која би била подстакнута примењеним геолошким истраживањима стратешки важних руда бора, свакако би дала више података који би довели до бољег познавања како регионалне геологије, тако и геологије седиментних басена генерално. С обзиром на то да производи од бората доприносе кроз финалну производњу тржишту вредном око 5 трилиона долара	Коментар се прихвата. У поглављу 2.3. Економска улога минералних сировина, подземних вода и геотермалних ресурса, биће додати борни минерали.
----	--	---	--

		на светском нивоу, свакако би постојање експлоатације руда бора у нашој земљи подстакла отварање постројења везаних за различите врсте индустрије. Ово се посебно односи на грађевинску, индустрију специјалних врста стакла, производњу ђубрива (у којој се већ користе производи од бора у домаћој производњи), као и друге различите производе. Борати су незаменљиви у преко 300 производа.	
5.	Опште примедба 1 Генерални интерес привредних друштава која се баве истраживањем руда бора у Србији је да се и у самој Стратегији борати уврсте у одговарајуће сегменте текста што је између осталог могућност да се лежишта стратешких минералних сировина (бората) подведу под посебну заштиту.	Ово је наведено у Нацрту Стратегије на следећи начин (Поглавље 5.3, стр. 62), а везано је за Општу примедбу 1: „Регулаторни оквир подразумева поједностављење административних процедура за издавање дозвола за геолошка истраживања и експлоатацију лежишта минералних сировина, јер су административне баријере један од кључних елемената који ограничавају улагања у геолошка истраживања и рударство. Неопходно је предузети мере које се односе на ефикасну заштиту лежишта минералних сировина и увести одговарајуће измене и допуне у Закону о рударству и геолошким истраживањима и у другим правним актима која регулишу питања уређења простора. Чињеница је да лежишта минералних сировина садашњим законским актима нису у	Коментар се не прихвата. Стратегијом је предвиђен циљ просторне заштите стратешких лежишта минералних сировина као и ефикасна реализација одрживих дугорочних рударских пројеката. Експлоатација стратешких миниреалних сировина зависиће од тога да ли ће се испунити сви услови које превиђа одрживо рударство и важећа законска регулатива, односно да ли су испуњени услови везани за заштиту животне средине и др.

		потпуности заштићена, као и да у многим планским документима нису или су неправилно документована, а органи геолошке управе немају делотворне законске инструменте на основу којих би заједно са планерима одлучивали о развоју подручја на којима се она налазе. Из поменутог разлога је неопходно да се изврше измене законских аката и у њих уведе категорија стратешки важних лежишта минералних сировина која због свог значаја за привреду и/или безбедност земље, подлежу посебној правној заштити. Признавање лежишта минералних сировина као категорије стратешки важних треба извршити одговарајућом административном одлуком, јер би се на основу ње стратешки важно лежиште подвело под посебну заштиту у планским документима“.	
6.	Општа примедба 2 У циљу доследности и веће јасноће, предлог је да се у Стратегији прецизније формулише која листа минералних сировина се користи као основа за одређивање: • као стратешких сировина, у складу са чланом 4. Закона о рударству и геолошким истраживањима, и/или	Уколико се не уводи нова листа у оквиру саме Стратегије, сматрамо да је важно да се јасно назначи да се она ослања на важећи Закон о рударству и геолошким истраживањима и/или на званичну листу критичних сировина ЕУ (најновија из 2024. године) која се на више места помиње у Нацрту Стратегије (поглавље 1.1 – стр 7, поглавље 2.4 – стр. 15, поглавље 2.5 – стр. 19...).	На страни 19. Нацрта Стратегије стоји да је Законом о рударству и геолошким истраживањима дефинисано које су стратешке минералне сировине, између осталих и литијум и бор. У Стратегији се активности не прописују као директне правне норме, већ се формулишу као смернице за унапређење законодавства и институционалног оквира. Акционим планом ће се

	као критичних сировина, у складу са званичном листом Европске уније и Актом о критичним минералним сировинама (CRMA)		дефинисати активности попут израде нових законских и подзаконских аката између осталих о оних који ће дефинисати критеријуме на основу којих се одређене минералне сировине могу класификовати као <i>критичне и/или стратешке</i> .
7.	Коначно, руде бора/борати, без сумње се морају уврстити међу стратешке и/или критичне минералне сировине где по свим критеријумима и дефиницајима припадају.	Критичним минералним сировинама (CRMs) се сматрају оне сировине које имају велики економски значај за ЕУ (на основу додате вредности одговарајућих производних сектора у ЕУ, кориговано индексом супституције) и висок ризик у снабдевању (на основу концентрације снабдевања на глобалном и нивоу ЕУ, пондерисано индексом ефикасности управљања, и кориговано параметрима евентуалне могућности рециклирања и супституције). (линк: Critical Raw Materials Act – CRMA стр. 3) Борати се не рециклирају нити се могу супституисати у крајњим производима, па су између осталог и због тога критеријуми критичности у потпуности задовољени.	Коментар се не прихвата. Предметна минерална сировина већ је по постојећем Закону разврстана у стратешке минералне сировине . Листа критичних минералних сировина биће дефинисана посебним подзаконским актом, а на основу активности које ће бити дефинисане у Акционом плану ове Стратегије.

Коментари достављени од стране Аце Удичког, дипломираног инжењера геологије

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Поглавље нацрта Стратегије 2.1: Национални правни оквир, страна 8 Аутори стратегије наводе само члан 87, Устава Србије. “Заборавили” су најмање 4 члана битних за реализацију Стратегије (наведени у средњој колони). мислим да је: Члана 16, став 2: Битан за измену међудржавних споразума са Русијом (НИС), Кином (РТБ Бор) и В.Британијом (Рио Тинто), само у делу који се односи на истраживање и експлоатацију руда/минералних сировина и усклађивањем са чланом 85, став 2 Устава Србие, Члана 51, став 1: Битан је у делу обавештавања становника Србије, о природним богатствима (уговори са инвеститором, количине произведене руде,...) и добрима од општег интереса (документација геолошких истраживања и о експлоатацији морају бити у власништву Србије-инвеститор има парво коришћења; и јавни осим података	„Заборављени“ чланови Устава (део): Члан 16. став 2.: „ ...Потврђени међународни уговори морају бити у складу с Уставом.“; Члан 51. став 1.: „Свако има право да истинито, потпуно и благовремено буде обавештен о питањима од јавног значаја и“; Члан 82. став 1.: „Економско уређење у Републици Србији почива на тржишној привреди,...“; Члан 85. став 2.: „Странци могу стећи право концесије на природним богатствима и добрима од општег интереса, као и друга права одређена законом.“;	Коментар се не прихвата. Документи јавних политика морају бити усклађени са Уставом Републике Србије, те у том смислу нема потребе за навођењем посебних чланова.

	о геолошком потенцијалу простора, млађи од 5 година).		
2.	Поглавље нацрта Стратегије 2.1: Национални правни оквир, страна 9 Аутори стратегије наводе само Закон о рударству и геолошким истраживањима. “Заборавили” су да наведу, у нацрту, пропис Међународни стандард финансијског извештавања бр.6 (МСФИ 6) – Истраживање и процењивање минералних ресурса (Службени гласник РС 16 и 31/2008.) Допунити Стратегију обавезом да се постојећи Закон о рудраству и геолошким истраживањима, у делу геолошка истраживања, допуни „Инвестиционим уговором“ (слично, али не исто као „Инвестициони споразум“ у члан 52, у делу рударства), одредбама МСФИ 6 (види 2.1 и средњу колону). У Стратегији, створити обавезу да се „Инвестициони уговор“ потписује и у свим новим законима који уређују геолошка истраживања. Неке важне одредбе МСФИ 6, дате су у средњој колони.	Параграф 8.: “Средства за истраживање и процењивање се одмеравају по набавној вредности.” Параграф 9.: “Инвеститор утврђује политику којом одређује који издаци се признају као средства за истраживање и процењивање и ту политику доследно примењује. Наведени су примери издатака који се могу укључити у почетно одмеравање средстава за истраживање и процењивање: стицање права на истраживање; топографска, геолошка, геохемијска и геофизичка истраживања; истраживачко бушење; ископавање; узимање узорака; и активности повезане са процењивањем техничке изводљивости и економске оправданости екстракције минералних ресурса.” Параграф 11.: “У складу са МРС 37, инвеститор признаје све обавезе за уклањање и обнављање настале током одређеног периода као последица спровођења активности истраживања и процењивања минералних ресурса.”(важно) Параграф 17.: “Средство за истраживање и процењивање се више не класификује као такво када се: може	Коментар се делимично прихвата MSFI 6 је међународни рачуноводствени стандард и као такав се примењује у финансијским извештајима ентитета, а који су настали услед истраживања и процењивања минералних ресурса и којим се помаже корисницима тих финансијских извештаја да разумеју износ, време и извесност будућих токова готовине у вези са сваким признатим средством за истраживање и процењивање. Ни једна стератегија управљања МС у земљама чланицама ЕУ се не бави рачуноводственом политиком. Ентитет процењује релевантност и поузданост финансдијских извештаја користећи критеријуме наведене у МРС 8. Издаци за истраживање и процењивање се признају у складу са рачуноводственом политиком ентитета. Ентитет може да мења рачуноводствене политике у вези са издацима истраживања и процењивања ако те промене доприносе да финансијски извештаји буду релевантнији за потребе доношења економских одлука од стране

		приказати техничка изводљивост иможе приказати економска оправданости екстракције минералних ресурса. Средства за истраживање и процењивање се процењују за сврхе утврђивања умањења вредности и губитак због умањења вредности се признаје пре рекласификације.” На пример: Рио Тинто повећава своје трошкове, које бележи на рачун истраживања, иако су добили Решење о овери резерви Литијума и Бората, децембра 2020.годи. Да се примењује параграф 17, то не би било могуће, или би био окарактерисан као пропаганда.	корисника и не мање поуздани, или уколико доприносе већој поузданости и поједнако су релевантне за те потребе. Ентитет процењује релевантност и поузданост користећи критеријуме наведене у IAS 8. Стратегија даје само оквир деловања. Предвиђено је да се изврши измена Закона о рударству и геолошким истраживањима и ако се у анализи утврди потреба укључивања ове одредбе кроз акциони план биће инкорпорирана у Закон.
3.	Поглавље нацрта Стратегије 2.4.: Међународни положај, обавезе и усклађеност, страна 14 Аутори стратегије “Заборавили” су да наведу, у нацрту, Директиву ЕУ 94/22/ЕЗ о условима за давање и коришћење одобрења за тражење, истраживање и производњу угљоводоника. Ова Директива, наведена је у Извештају о Скринингу бр.15 – Енергетика, Поглавље ИИ.б., страна 6. Стратегија мора да садржи сва ЕУ документа наведена у Извештају о Скринингу бр.15 - Енергетика	Директива ЕУ 94/22/ЕЗ, одређује да држава има следећа права, обавезе и задужења: Члан 2, тачка 1: држава задржава право да одреди подручја унутар своје државне територије која се ставља на располагање за спровођење тражења, истраживања и производње угљоводоника; Члан 2, став 3: држава ће одбити приступ који је под стварном контролом треће земље; Члан 6, тачка 3: држава одређује правила за плаћање доприноса;	Коментар се прихвата Директива 94/22/ЕС о условима за издавање дозвола за истраживање и експлоатацију угљоводоника биће инкорпорирана у текст документа.

	Да ли ово значи, да атори нацрта стратегије, (јавну расправу одобрило Министарство рударства и енергетике), врше минирање европског пута србије, и тврде да Србија неће ући у ЕУ пре 2050.године? Неке важне одредбе , Директива ЕУ 94/22/ЕЗ, дати су у средњој колони.	Члан 6, тачка 3, став 2: држава се супротставља одлуци носиоца одобрења, у погледу политике црпљења/експлоатације и заштите финансијских интереса државе; Члан 6, тачка 4: држава осигурава надзор,....., нужен за осигуравање испуњења услова, захтева и обавеза,.. Страна 5; стубац десни, став 3: држава ограничава приступ због јавног интереса; Страна 5; стубац леви, став 8: држава задржава суверенитет и суверено право над угљоводонцима: Страна 5; стубац десни, став 4: држава спречава давања искључивих права само једном предузетнику;	
4.	Поглавље нацрта Стратегије 2.1: Национални правни оквир, страна 8 Аутори стратегије наводе само члан 87, Устава Србије. “Заборавили” су на члан 85, став 2, Устава Србије, који је битан за раст стандарда свих грађана Србије, а нарочито за становнике Србије, који раде за инвеституре. Оба наведена члана Устава, именују природна богатства и добра од општег интереса. Стиче се утисак да аутори Стратегије препознају две врсте природног богатства, једне за члан 87, а друго за члан 85 Устава.	Аутори предлога Стратегије су у SWOT анализи, на страни 48, у делу ПРЕТЊЕ, као трећи РИЗИК написали су следеће: “Ризик од приступа и начина концесије за поједине МС (<i>минералне сировине</i>), како на нивоу геолошких истраживања тако и на нивоу експлоатације”. Да ли је ово ризик, за вишегодишњи досадашњи рад, атора Стратегије? Проглашавањем концесија ПРЕТЊОМ и РИЗИКОМ, аутори Стратегије се том уставном категоријом и обавезом нису више бавили. Изгледа да су се много,	Коментар се не прихвата. У уобичајеног поступку SWOT анализе, оцењује се ниво могућих претњи. Једна од анализираних односи се на ризик од приступа и начина концесије и исти је оцењен као веома низак. Даље у Стратегији у оквиру посебног циља 4. Обезбеђење повољних законских услова за развој модернизацију и улагања у геолошка истраживања и одрживо рударство са оријентацијом на услугу, предложено је увођење концесија за

	Члан 85. став 2, гласи: „Странци могу стећи право концесије на природним богатствима и добрима од општег интереса, као и друга права одређена законом.”; Да ли ово значи, да аутори Нацрта Стратегије (јавну расправу одобрило Министарство рударства и енергетике), врше урушавање уставног поретка Србије, одређујући да су концесије (члан 85, став 2 Устава) претња и ризик? Неки важни коментари, дати су у средњој колони.	много уплашили. Дугују свима нама образложење чега су се уплашили.	геолошка истраживања и експлоатацију минералних сировина.
--	---	---	--

Коментари достављени од стране Горана Клемчића, дипломираног инжењера рударства

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Коментар је у образложењу и наставку текста	Није могуће дати, конкретну критику, на стратегију, на начин на који је то замишљено, из разлога зато што је потпуно исфабрикована. Да појасним, у њој мало чега има што је истинито или повезано са темом. Правилније би било, у једној од ових коцкица предложити: Замените (Поцепајте то чудо) целу стратегију, и стратега. А што се дотичног стратега тиче, преиспитајте шта је све до сада тај „изстратегисао“ и отмите му све шта се до сад накрао. Премда таква акција звучи помало сурово, верујте, у нашем народу најчешће глупост толико боли (нервира) појединце, да су у стању да пребију неког због тога, а још ако патолошки лаже, па од таквог сви беже, не желе ни да га знају, а камоли да им га неко намеће, то захтева специјални вид пажње. Уместо тога, промените стратегију и стратега, јер овај дрско лаже. За поклон, одлучио сам да напишем једну причу.	Коментар се не прихвата Коментар представља субјективан и дистопијски есеј, писан без стручне и чињеничне основе и у потпуности је непримерена поступку јавне расправе. Из разлога транспарентности и пуне отворености процеса, он је ипак уврштен у табелу, како би се јасно истакло да се наводи овакве природе не могу сматрати релевантним у контексту израде стратешког документа.

		Прича је помало СФ и представља једну рударску колонију, у паралелној дистопијској будућности, звану Србистан (свака случајност је намерна).	
--	--	--	--

Коментари достављени од стране Удружења „Еко Сурдулица“

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Нелегитимна организација јавне расправе	Јавна расправа одржана је искључиво у Београду, што директно крши члан 6. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, који налаже "пуну отвореност поступка" и информисање јавности. Ова пракса искључила је директно учешће грађана и локалних заједница из највише погођених региона, као што су Пчињски, Зајечарски и Колубарски округ. Није спроведена адекватна информативна кампања, нити су обезбеђени сажети на језицима националних мањина (нпр. бугарском за становнике Босилеграда и Димитровграда, и албанском за становнике општина Прешево и Бујановац), што додатно ограничава приступ информацијама и крши права тих заједница на информисање.	Коментар се не прихвата Организација јавне расправе спроведена је у складу са Законом о планском систему Републике Србије, Уредбом о методологији израде докумената јавних политика и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. Нацрт Стратегије и Извештај о стратешкој процени утицаја стратегије били су јавно доступни, а сви заинтересовани субјекти имали су могућност да доставе примедбе и предлоге у писаној форми, чиме је обезбеђена пуна транспарентност и отвореност поступка у складу са законом. Јавна презентација одржана је у Привредној комори Србије, уз истовремено омогућавање учешћа путем пријављивања заинтересованим странама.
2.	Недостатак кумулативне процене утицаја на Пчињски округ	Стратегија игнорише реалне податке и студије, као што је студија ИХТМ "Екохемијски статус и алголошка анализа воде река и језера Крајишта" (2021) (прилог3: Studija_final_drDragana.pdf). У Извештају о СПУ није извршена процена комбинованог, кумулативног утицаја	Коментар се не прихвата У складу са методологијом за израду стратешке процене, предмет анализе није детаљна студија кумулативних утицаја појединачних пројеката, већ идентификација потенцијалних ризика на

		рударских активности у општинама Врање, Босилеград и Сурдулица. Подаци о биоиндикаторима (алге) који су кључни за оцену еколошког статуса вода су изостављени из анализе.	стратешком нивоу и дефинисање мера за њихово ублажавање. Приликом израде планских докумената нижег реда и студија о процени утицаја конкретних пројеката, врши се додатна анализа кумулативних ефеката на локалном нивоу, укључујући и еколошке показатеље као што су биоиндикатори (алге).
3.	Недовољна веза са постојећим проблемима загађења	Иако се у Нацрту Стратегије помиње потреба за заштитом животне средине, не бави се конкретно решавањем постојећег загађења. Према Студији о еколошком статусу површинских вода у региону Крајишта (прилог3: Studija_final_drDragana.pdf), утврђено је да "флотација рудника Подвиови и Грот... има најзначајнији утицај на еколошки статус потока и реке низводно од флотације". Студија је такође потврдила значајно загађење седимента реке Пчиње тешким металима као што су кадмијум и олово, са концентрацијама које су 3-10 пута веће од граничних вредности. Стратегија не пружа јасан план за санацију ових и сличних локација, иако је постојање проблема са контаминираним земљиштем у Србији препознато у документу "Ка деконтаминацији земљишта у Републици Србији" (прилог1: Ka-dekontaminaciji-zemljišta.pdf).	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије има за циљ постављање стратешког оквира за управљање минералним и другим геолошким ресурсима, а не дефинисање детаљних мера санације појединачних локација. Питања у вези са конкретним изворима загађења, као што су флотације и депоније, предмет су посебних студија о процени утицаја на животну средину и акционих планова на пројектном нивоу. У документу је препозната потреба за унапређењем система мониторинга, контроле и санације.

4.	Недостатак интегрисаних дозвола као показатељ немогућности спровођења „одрживог рударства“	Упркос Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и Уредби о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола, велики број постојећих постројења која су у обавези да прибаве ову дозволу је и даље нема. Ово се може закључити из достављеног "Списка постројења која подлежу издавању интегрисане дозволе"(прилог2: SpisakIntegrисaneDozvole.pdf), где је наведен веома мали број оператера са важећом дозволом (што је у документу означено као "зелено обележени"), што указује на системски проблем у спровођењу законске регулативе. Конкретни правни и еколошки проблеми који проистичу из ове ситуације су следећи: - Непримењивање принципа „загађивач плаћа“ и Најбољих расположивих техника (БАТ): Интегрисана дозвола представља кључни механизам за примену Директиве о индустријским емисијама (IED) Европске уније и захтева од оператера да докажу примену Најбољих расположивих техника (БАТ) како би смањили загађење. Недостатак ових дозвола значи да велики индустријски загађивачи, укључујући и рударске оператере као што је „Serbia ZIJIN Copper доо Bor-Ogranak TIR“ или	Коментар се не прихвата Систем интегрисаних дозвола уређен је Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и пратећим подзаконским актима, у надлежности других републичких органа. Нацрт Стратегије нема за циљ да детаљно регулише ова питања, већ поставља стратешки оквир за развој рударског сектора уз поштовање начела заштите животне средине. Поступци издавања интегрисаних дозвола воде се пред надлежним органима, док стратегија препознаје потребу за јачањем институционалних капацитета, контроле и мониторинга у складу са националним прописима и процесом приступања ЕУ.
----	--	--	---

		„ЕсоMet Reciklaža doo Лозница“ у Зајачи, потенцијално могу да послују без адекватних еколошких контрола. Ово директно крши принцип "загађивач плаћа" и подрива напоре за заштиту животне средине. - Декларативност стратегије: Стратегија се позива на "одрживо рударство" и заштиту животне средине, али овај списак показује да основни законски механизам за контролу загађивача у пракси не функционише. То доводи у питање реалну могућност имплементације начела Стратегије и сугерише да се планови за будуће рударске активности неће спроводити на еколошки прихватљив начин. - Правна неизвесност и ризик: Одсуство интегрисаних дозвола за већ постојеће објекте ствара правну неизвесност и потенцијал за будуће еколошке катастрофе. Закон експлицитно наводи да су сви који подлежу обавези дужни да поднесу захтев, али се изгледа та обавеза не поштује нити се адекватно спроводи. Ово указује на системски проблем у спровођењу законске регулативе и доводи у питање реалну могућност имплементације начела Стратегије. Недостатак ових дозвола значи да велики индустријски загађивачи могу да послују	
--	--	--	--

		без адекватних еколошких контрола, што директно крши принцип "загађивач плаћа" и подрива напоре за заштиту животне средине.	
5.	Нејасан и неоснован концепт "одрживог рударства"	Упркос честом коришћењу термина „одрживо рударство“, Стратегија не пружа детаљно објашњење нити механизме за постизање тог циља. Приложена документа о загађењу вода и земљишта тешким металима, као и документ о деконтаминацији земљишта (прилог1: Ka-dekontaminaciji-zemljišta.pdf), указују на то да тренутна пракса не може бити сматрана одрживом. Концепт остаје декларативан, без дефинисања стандарда, обавеза и конкретних мера које би обезбедиле смањење еколошког ризика и санацију постојећих последица.	Коментар се не прихвата У Нацрту Стратегије је јасно дефинисан концепт „одрживог рударства“ као интеграција економских, еколошких и друштвених аспеката развоја рударског сектора. Документ предвиђа циљеве и мере које обухватају унапређење система мониторинга и контроле, примену најбољих расположивих техника, јачање институционалних капацитета и усклађивање са прописима Европске уније у области заштите животне средине. На овај начин, Стратегија пружа јасан оквир за остваривање одрживог рударства у Републици Србији.
6.	Недостатак анализе утицаја на заштићена подручја и биодиверзитет	Стратегија не садржи детаљну анализу утицаја рударских активности на заштићена подручја и биодиверзитет. Студија о стању вода у сливу реке Пчиње и реке у Босилеградском Крајишту показује да рударске активности доводе до значајне деградације еколошког статуса. Стратегија не утврђује како ће се спречити или ублажити овакви негативни	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије има за циљ постављање стратешког оквира за управљање минералним и другим геолошким ресурсима, док се конкретна анализа утицаја на заштићена подручја и биодиверзитет спроводи у оквиру студија процене утицаја на животну средину за појединачне пројекте. Стратегија препознаје значај очувања

		утицаји на осетљиве екосистеме, што је супротно принципима заштите природе.	биодиверзитета и предвиђа мере усмерене на унапређење система мониторинга, контроле и усаглашавања активности у сектору рударства са прописима о заштити природе и животне средине.
7.	Загађење тешким металима у Власини (Сурдулица)	Студија (стр. 15) (прилог3: Studija_final_drDragana.pdf) потврђује постојање значајних концентрација цинка (Zn), бакра (Cu), кадмијума (Cd) и олова (Pb) у појединим речним токовима у сливу Власине. Нови рударски пројекти и други пројекти (МХЕ...) у овом региону представљају директну претњу загађења Власинског језера, чије су воде кључне за водоснабдевање, пољопривреду и туризам. Стратегија не садржи процену екотоксичности загађења за водене екосистеме, што је наглашено и у студији (прилог3: Studija_final_drDragana.pdf (стр. 17)).	Коментар се не прихвата Стратегија има за циљ постављање стратешког оквира за управљање минералним и другим геолошким ресурсима, а не детаљну анализу појединачних извора загађења или процену екотоксичности. Питања у вези са загађењем водотокова и заштитом акумулација, као што је Власинско језеро, разматрају се у оквиру појединачних студија о процени утицаја на животну средину и акционих планова на пројектном нивоу. У документу је препозната потреба за унапређењем система мониторинга квалитета вода и заштите водних ресурса, у складу са националним прописима и европским стандардима.
8.	Ризик од ерозије и поткопавања терена у руднику "Карамница" (Босилеград)	Стратегија занемарује постојећа поткопавања терена и ризик од ерозије који проистиче из рударских активности у руднику „Карамница“. Нема процене кумулативног утицаја нових рударских	Коментар се не прихвата Стратегија је усмерена на постављање стратешког оквира и дефинисање мера за унапређење безбедности и заштите животне средине у рударском сектору,

		пројекта и других пројекта на стабилност терена.	док се детаљна анализа ризика од ерозије и поткопавања терена врши у оквиру појединачних студија о процени утицаја на животну средину и геотехничких елабората на пројектном нивоу.
9.	Несанирана јаловишта рудника "Грот" (Врање)	Историјско загађење оловом и цинком из јаловишта рудника "Грот" није адресирано у Стратегији, нити је предвиђен конкретан план санације ових локација. Ово представља директно кршење Директиве о управљању рударским отпадом (2006/21/ЕС), која захтева од оператера да обезбеде финансијске гаранције за санацију. Стратегија мора да дефинише јасне механизме и рокове за санацију историјских загађења.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије има за циљ постављање општег стратешког оквира за управљање минералним и другим геолошким ресурсима, док се питања санације историјских јаловишта и загађених локација разрађују кроз посебне програме и акционе планове. Стратегијом је предвиђена и мера која обухвата санацију старих депонија и јаловишта, у складу са националним прописима и европским директивама, посебно Директивом 2006/21/ЕС о управљању отпадом из рударске индустрије. На тај начин обезбеђује се усклађивање са стандардима заштите животне средине и постепено решавање проблема историјског загађења.
10.	Угрожавање осетљивих подручја као што су Сурдулица и Босилеград – одсуство заштитних мера у Стратегији	Регион Сурдулице и Босилеграда обухвата високо осетљиве еко-системе – планине Власина, Чемерник, Варденик, Јерашник и Црноок код Босилеград као и Власинско језеро које је под заштитом као предео изузетних одлика. Ова	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим

		подручја су препозната као приоритетна за очување у више домаћих и међународних докумената (еко-мреже Emerald, будући Natura 2000, Просторни план РС до 2035). Упркос томе, у стратегији се не наводе механизми којима ће се заштитити ови региони од потенцијалне енергетске експлоатације (ветропаркови, мини-хидроелектране, рудници за потребе производње енергије/топлоте). У Босилеграду је већ дошло до сумњивих депоновања бушотинског материјала, а у Сурдулици су у претходним планским документима означене потенцијалне зоне за изградњу енергетских постројења и инфраструктуре, што је у колизији са статусом заштићених природних добара. Изостанак дефинисаних зона енергетске ексклузије (енергетски non-go areas) представља повреду начела превенције из члана 3. Закона о заштити животне средине. Захтев: Унети одредбу да ће бити искључена могућност изградње било каквих енергетских објеката или рударске експлоатације у подручјима која имају статус заштићеног подручја, или која су у поступку проглашења (попут Власине). Такође, потребно је прописати обавезну процену утицаја и јавну расправу за сваки	прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима како рударских тако и других активности у тим зонама и она се у потпуности поштују.
--	--	--	---

		пројекат на подручју Сурдулице и Босилеграда.	
11.	Кршење ESPOO конвенције о прекограничним утицајима	Стратегија не садржи адекватну процену потенцијалних прекограничних утицаја на Републику Бугарску, посебно на реке Драговиштицу, Струму, Нишаву и Дунав што је обавезно према ESPOO конвенцији. Игнорисани су захтеви за робусну анализу алтернативних решења, укључујући и „но-акција“ сценарио, као и за успостављање заједничких тела за праћење утицаја.	Коментар се не прихвата Уз Нацрт Стратегије припремљен је Извештај о стратешкој процени утицаја, који је у складу са ESPOO конвенцијом предмет прекограничних консултација са суседним државама. Овим документом сагледани су потенцијални утицаји, укључујући прекограничне, као и мере заштите животне средине. Стратегија сама по себи поставља стратешки оквир и начела, док се детаљна анализа утицаја и консултативни процес спроводе управо кроз Извештај о стратешкој процени.
12.	Кршење Устава Републике Србије (члан 74) и других прописа	Стратегија не нуди механизме заштите пољопривредног земљишта, нити гарантује право локалних заједница на здраву животну средину, што је супротно члану 74 Устава РС. Уводи се категорија "стратешки важних лежишта" која може да доведе до експропријације плодног земљишта без адекватне надокнаде и заобилажења стандардних процедура. Нагласак на економским интересима рударства надређује се праву на здравље и чисту животну средину.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у потпуности је усклађен са Уставом Републике Србије и важећим прописима. Стратегија не уређује питања експропријације пољопривредног земљишта, нити дерогира права локалних заједница на здраву животну средину. Категорија „стратешки важних лежишта“ има искључиво стратешко-плански карактер и не производи директна правна дејства у погледу имовинских односа, већ служи

			идентификацији ресурса од посебног значаја за државу. Заштита пољопривредног земљишта, као и остваривање права на здраву животну средину, обезбеђују се применом посебних закона.
13.	Неусклађеност са Директивом о индустријским емисијама (2010/75/EU) и принципом "загађивач плаћа"	Стратегија не садржи конкретне планове за примену најбољих доступних техника (BAT) за постојеће руднике, што је кључни захтев ове Директиве. Не постоји јасан систем мониторинга загађења у складу са европским стандардима. Принцип „загађивач плаћа“ је само декларативан, без дефинисања јасних финансијских гаранција и механизма одговорности за насталу штету.	Коментар се не прихвата У Нацрту Стратегије предвиђена је имплементација смерница за заштиту животне средине и одрживо рударство. Она подразумева интеграцију различитих приступа и технологија и усклађивање са најбоље доступним техникама (BAT/BREF стандардима) и регулативом Европске уније, уз примену домаћих прописа усаглашених са ЕУ директивама.
14.	Приоритет експлоатације над здрављем и животном средином	Предвиђено увођење категорије "стратешки важних лежишта минералних сировина" представља правни механизам који може да омогући заобилажење стандардних процедура заштите животне средине и процене ризика по здравље. Овакав приступ ставља економски интерес испред јавног интереса и заштите животне средине, што је неприхватљиво.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије не доводи у питање приоритет заштите здравља људи и животне средине. Увођење категорије „стратешки важних лежишта“ има за циљ дугорочно планирање и рационално коришћење ресурса, али не укида ниједну од постојећих процедура заштите животне средине, укључујући обавезу процене утицаја и поштовање прописа у складу са домаћим и европским стандардима.

15.	Недостатак конкретног плана санације контаминираних земљишта и синергија са индустријским отпадом	Стратегија не пружа конкретне планове за санацију већ идентификованих контаминираних локација, иако је њихово постојање препознато у документу „Ка деконтаминацији земљишта у Републици Србији“. Посебан проблем представља изостанак процене кумулативног утицаја рударских активности у руднику „Грот“ (Врање) и синергије са постојећим индустријским отпадом, посебно отпадом из фабрике Knauf Insulation, што је директна претња по животну средину и здравље становништва. Неопходно је дефинисати јасне обавезе за санацију.	Коментар се не прихвата Стратегија не разрађује појединачне пројекте, већ поставља општи оквир за одрживо управљање рударством. У том смислу, предвиђене су мере које се односе на транспарентност и реализација одрживости пројеката у рударској индустрији и контрола утицаја на животну средину, процеса затварања рудника и управљања отпадом.. Стратегија тиме утврђује обавезу да се сви пројекти спроводе у складу са принципима заштите животне средине, уз примену најбољих доступних техника и важећих прописа, како би се обезбедило одрживо коришћење ресурса и смањили негативни утицаји.
16.	Неусклађеност са сопственим стратешким оквиром и законском регулативом	Нацрт Стратегије сам признаје да "није у потпуности заокружен стратешки оквир" и да је "законска регулатива још увек незаокружена". Ово указује на то да документ није у складу са препорукама које сам поставља, што га чини мањкавим већ у самој основи.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије полази од чињенице да је законски и стратешки оквир у области рударства и геологије у процесу унапређења. Управо из тог разлога, један од њених циљева је да допринесе заокруживању тог оквира и његовом усклађивању са европским стандардима и праксом. Констатације о незаокружености нису израз мањкавости саме Стратегије, већ су коришћене у PEST и SWOT анализи као препознате слабости и проблеми у

			систему. Њиховим препознавањем створена је полазна основа за дефинисање мера које ће омогућити доследније и интегрално уређење система. Стратегија, дакле, није сама себи противречна, већ управо служи као инструмент за превазилажење уочених недостатака и јачање институционалне и регулаторне основе у овој области.
17.	Непостојање централизованог тела за координацију	Стратегија истиче да је за снажан оквир минералне политике кључно постојање органа који има "одговорност и мандат да надгледа и координира релевантна министарства / департмане / актере". Недефинисање или непостојање таквог тела представља велики институционални недостатак и доводи у питање спровођење свих дефинисаних мера.	Коментар се не прихвата Важно је истаћи да је наведена препорука преузета из поглавља које се односи на препоруке и смернице Европске уније у погледу политике управљања минералним и другим геолошким ресурсима, а које су послужиле као оријентација за даље дефинисање мера у овом документу. Стратегија препознаје потребу за унапређењем институционалног оквира и координације између надлежних органа у области управљања минералним и другим геолошким ресурсима. У том контексту, наведена констатација представља полазиште за даље јачање институционалних механизма. Иако Нацрт не прописује формирање посебног централизованог тела, он предвиђа мере које имају за циљ бољу координацију, транспарентност и

			усклађеност активности релевантних институција. Практична решења за институционално јачање биће дефинисана у наредним корацима, укључујући измене законске регулативе и успостављање одговарајућих механизма координације.
18.	Недостатак транспарентног извештавања и независне верификације	Иако Нацрт Стратегије наводи да је неопходно "транспарентно извештавање и независна верификација", не пружа конкретне механизме нити обавезе за њихово спровођење. Ово оставља простор за нејасноће и недостатак одговорности, посебно у погледу еколошких ефеката.	Коментар се не прихвата У оквиру посебног циља који се односи на развој одрживе рударске индустрије са стимулацијом заједничких инфраструктурних улагања, истраживања и иновација и контролу нарушавања животне средине, Нацрт Стратегије предвиђа меру која се директно односи на примену стандарда одрживог и одговорног рударства. Ови стандарди, као што је IRMA (Initiative for Responsible Mining Assurance), подразумевају јасне механизме за транспарентно извештавање, независну верификацију и укључивање заинтересованих страна. На тај начин, Стратегија поставља основу да се кроз имплементацију и пратеће акционе документе обезбеди практична примена међународно признатих принципа и пракси, чиме се јача одговорност и поверење у целокупан систем управљања минералним ресурсима.

19.	Недостатак повезаности са Стратегијом управљања водама	Нацрт Стратегије помиње "Стратегију управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године", али не дефинише конкретне мере за усклађивање и синергију, посебно у погледу превенције и санације загађења. Неповезаност ова два кључна документа указује на недостатак холистичког приступа управљању природним ресурсима.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима препознаје значај усклађивања са другим секторским политикама, укључујући и Стратегију управљања водама до 2034. године. У делу који се односи на смернице за елиминисање или минимизирање негативних утицаја експлоатације на квалитет животне средине, наглашена је потреба интеграције мера заштите вода и спречавања њиховог загађења у све фазе рударских активности. Иако Стратегија не улази у ниво појединачних сектора, она поставља основу за усаглашено деловање надлежних институција у области рударства и управљања водама, чиме се омогућава примена холистичког приступа управљању природним ресурсима и усклађеност са принципима интегралног управљања.
20.	Мањак детаља о "критичним минералним сировинама"	Стратегија уводи концепт "критичних минералних сировина" као фокус индустрије, позивајући се на сличне стратегије у другим земљама и ЕУ. Међутим, не дефинише јасно како ће се тај фокус ускладити са заштитом животне средине и јавним интересом у Србији,	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије препознаје значај критичних минералних сировина у складу са европским и глобалним трендовима, имајући у виду њихову улогу у енергетској транзицији и развоју савремених

		што може довести до сукоба са локалним заједницама и прекомерне експлоатације.	технологија. Ипак, дефинисање приоритета у овој области није засновано искључиво на економским интересима, већ је условљено принципима одрживог развоја, заштите животне средине и поштовања јавног интереса. У том смислу, Стратегија инсистира на спровођењу свих законских процедура, са посебним освртом на процену утицаја на животну средину, укључујући и прекограничне, као и на транспарентности и укључивању јавности у процес одлучивања. На тај начин обезбеђује се да развој у области критичних минералних сировина буде уравнотежен са потребом за очувањем природних ресурса и здраве животне средине, уз поштовање права локалних заједница.
21.	Нејасна улога локалних и регионалних заједница	Нацрт Стратегије наводи да одрживо управљање минералним ресурсима укључује "социјалне, економске и еколошке циљеве" , али не прецизира како ће се обезбедити активно и равноправно учешће локалних и регионалних заједница у доношењу одлука, осим што се наводи "укључивање заједнице" као елемент.	Коментар се не прихвата Управо из разлога што је учешће локалних и регионалних заједница један од кључних предуслова за одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима, Нацрт Стратегије предвиђа њихово укључивање у процес одлучивања кроз јавне расправе, консултације и транспарентно извештавање.

			Иако сама Стратегија не разрађује појединачне механизме за сваку јединицу локалне самоуправе, њена сврха је да постави стратешки оквир и дефинише принципе који ће се конкретизовати кроз акционе планове и примену постојеће законске регулативе. На тај начин обезбеђује се активно, равноправно и институционализовано учешће локалних заједница у свим фазама – од планирања и реализације до праћења ефеката пројеката.
22.	Заштићена подручја су од изузетног значаја и не смеју бити предмет рударских активности	Наведена подручја (Прилог 4: Informacija zaštićena područja.pdf) су проглашена заштићеним природним добрима од изузетног или великог значаја (I или II категорија заштите), што је утврђено законским актима Владе РС. Експлоатација би била у супротности са циљем Просторног плана Републике Србије, који је повећање површине под заштитом на 12%.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
23.	Парк природе „Златибор“ мора бити изузет из свих рударских планова	Ово подручје је заштићено као природно добро од изузетног значаја (I категорија) и има површину од 41.923,26 ha. Посебна вредност је кањонска долина реке Увац са меандрима и чистим водама, те аутохтоне шуме црног бора, које су приоритетна Natura 2000 станишта. Било каква рударска активност би угрозила	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са

		квалитет воде, биодиверзитет и ове јединствене шумске комплексе.	јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
24.	Специјални резерват природе „Пашњаци велике дропље“ мора бити изузет	Ово подручје (6.779,77 ha) је заштићено због једине преостале популације велике дропље (<i>Otis tarda</i>) у Србији, врсте која је на листи најугроженијих на Планети (IUCN Red List). Рударске активности и интензивна обрада земље су директна претња опстанку ове врсте.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
25.	Споменик природе „Борачки крш“ мора бити изузет	Ово подручје (68,22 ha) је заштићено због репрезентативних примера стубасто лучених кварцлатита и станишта 79 врста птица, укључујући планинског мрмољка. Рударство би уништило ове јединствене геолошке и биолошке вредности.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
26.	Специјални резерват природе „Ртањ“ мора бити изузет	Ово подручје (4.997,17 ha) је заштићено због специфичног крашког рељефа са купастим врхом Шиљак и дубоким јамама, што га чини јединственим.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са

			јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
27.	Строги резерват природе „Јарешник“ мора бити изузет	Ово подручје (6,31 ha) одликује се јединственом шумом кримског бора (<i>Pinus nigra</i> spp. <i>pallasiana</i>), која је опстала на крајњој северозападној граници свог ареала, посебно због отварања рудника у селу Караманица код Босилеграда који је удаљен на свега 7,6 км ваздушне линије од резервата природе „Јарешник“.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
28.	Очување биодиверзитета и ендемских врста мора бити приоритет	Заштићена подручја су најбољи "алат" којим се директно штите дивље биљне и животињске врсте. Рударска експлоатација би била у директној супротности са циљевима заштите природе и стратегијским циљем Републике Србије да повећа површину под заштитом на 12%.	Коментар се не прихвата Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима полази од начела превенције и заштите природе, у складу са важећим прописима. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
29.	Недостатак јасне дефиниције „активне улоге државе“	Иако Стратегија наводи да ће држава имати активну улогу, не прецизира да ли се та улога односи првенствено на подстицање рударских инвестиција или на строг надзор и спровођење прописа о заштити животне средине. Неопходно је да се дефинише да активна улога државе подразумева приоритетну контролу	Коментар се не прихвата Стратегијом је предвиђена мера: Унапређење законске регулативе у области геологије и рударства и јачање капацитета инспекцијског надзора, којима ће држава ојачати надзор над истраживањем и експлоатацијом минералних и других ресурса.

		загађивача и осигурање да се принципи „одрживог рударства“ примењују кроз конкретне, мерљиве механизме.	Такође, држава инсистира на увођењу и стриктном поштовању највиших стандарда који дефинишу одговорно и одрживо рударство са циљем унапређења заштите животне средине, живота и здравља људи и др. Поред наведеног, активна улога државе се огледа и у промовисању широке едукације и ширењу знања везаних за рударство, геологију, заштиту животне средине, циркуларну економију и др.
30.	Нејасна веза између „критичних минералних сировина“ и еколошких стандарда	Стратегија истиче значај критичних сировина, али не објашњава како ће се њихово приоритетно истраживање и експлоатација ускладити са високим еколошким стандардима, посебно у осетљивим подручјима. Овај фокус може створити притисак за брзу експлоатацију која би заобишла детаљне процене утицаја на животну средину. Захтев је да се јасно дефинише да се експлоатација критичних сировина не сме вршити на уштрб заштите животне средине.	Коментар се не прихвата. Услови за експлоатацију критичних минералних сировина исти су као и за све остале минералне и друге сировине, што предвиђа испуњеност свих услова који су законом постављени, а пре све испуњење услова везаних за заштиту животне средине.
31.	Изостанак механизма за решавање сукоба око коришћења земљишта	С обзиром на то да Стратегија предвиђа интензивирање рударских активности, неопходно је јасно дефинисати механизме за решавање потенцијалних сукоба између рударства, пољопривреде и заштићених подручја. Захтев је да се у Стратегију унесе одредба која обавезује	Коментар се не прихвата. Одобрења за истраживања и експлоатацију се издају у складу са важећим прописима који дефинишу област рударства и геолошких истраживања, пољопривреде,

		на израду механизма за медијацију и консултације са локалним заједницама пре доношења одлука о експлоатацији.	водпривреде, шумарства и заштите животне средине. Заштићена подручја се проглашавају посебним актима Владе, са јасно дефинисаним ограничењима у тим зонама.
32.	Недовољно дефинисан концепт „одрживог развоја“ у рударству.	Иако се концепт одрживости помиње, у Стратегији недостају конкретни показатељи и критеријуми за оцену одрживости рударских пројеката. Захтев је да се у документ додају мерљиви циљеви, као што су: смањење загађења воде, ваздуха и земљишта за одређени проценат; обавезно успостављање фондова за санацију и рекултивацију јаловишта; обавезно укључивање локалне заједнице у надзор и одлучивање.	Коментар се делимично прихвата. У оквиру Акционог плана биће дефинисани индикатори у складу са дефинисаним циљевима и мерама. Концепт одрживог рударства подразумева читав низ инструмената који су наведени у Стратегији и који по својој форми подразумевају и обезбеђивање средстава за санацију и рекултивацију, као и укључивање локалне заједнице. У оквиру мера за реализацију циљева наглашена је потреба да се обезбеде услове да се у оквиру пројекта, већ при отварању рудника, у финансијско планирање укључе средства за затварање рудника на еколошки одржив начин, као и за мониторинг након затварања. У нацрту Стратегије додатно ће бити наглашена потреба за формирањем инструмената за обезбеђивање финансијских гаранција за санацију и

			рекултивацију одлагалишта, јаловишта и других рударских објеката.
33.	Одсуство адекватног осврта на постојеће загађење	Иако Стратегија гледа у будућност, не пружа јасан план за решавање већ постојећих еколошких проблема проузрокованих рударством. Захтев је да се у Стратегију укључи део посвећен санацији историјског загађења са јасно дефинисаним роковима и изворима финансирања.	Коментар се не прихвата Није тачна констатација да Стратегија не пружа јасан план за решавање постојећих еколошких проблема јер је превиђено ажурирање катастра отпада, формирање регистра напуштених и недовољно санираних рударских локација и санацију последица ранијих рударских активности. Кроз акциони план биће дефинисани програми санација са роковима и финансијском подршком из јавних и донаторских фондова.

Коментари достављени од стране Друштва младих истраживача Бор

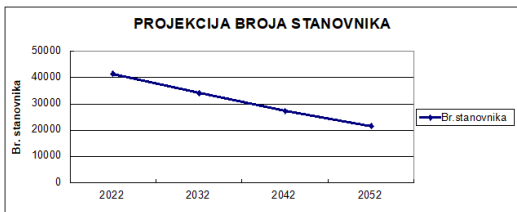
Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	На стр. 1., у пасусу исписано болд-италик текстом брисати “ да уз поштовање свих постављених процедура” и заменити са “...да уз поштовање свих закона”.	Држава је обавезна да спроводи законе а процедуре морају бити у складу са законима и подзаконским прописима. Одлуке се доноси у складу са законом а не процедурама.	Коментар се прихвата. Биће извршена корекција, тако што се мења део текста: “ да уз поштовање свих постављених процедура”, тако да гласи: “ да уз поштовање свих законом дефинисаних процедура”
2.	На стр. 1., у пасусу исписано болд-италик текстом брисати “на прихватљив начин по садашње и будуће генерације.” и заменити: који обезбеђује одрживи развој садашњих и будућих генерација	“Прихватљив начин” је релативни израз и може имати различито значење зависно на које субјекте се односи као и временску неодређеност. Треба прецизирати да експлоатација минералних ресурса мора да обезбеди одрживи национални и локални развоја садашњих и будућих генерација.	Коментар се делимично прихвата. Биће извршена корекција, тако што се мења део текста: “на прихватљив начин по садашње и будуће генерације.”, тако да гласи: “на одржив начин по садашње и будуће генерације.”
3.	Дефинисати израз “Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима”	Да би се употребљавао израз Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима треба дефинисати његово значење у овом документу јер се може на тумачити на различите начине.	Коментар се не прихвата. Израз је јасно дефинисан.
4.	На стр. 2. реченицу: “Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима треба да олакша и подржи позитивне економске ефекте	Ова реченица у себи носи низ противречних и нејасних одредби. Прво није дефинисано значење израза “Одрживо управљање	Коментар се делимично прихвата. Израз “Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима” јасно је дефинисан.

	током циркуларног процеса (кружног животног циклуса) сваког пројекта.” Изменити тако да гласи: Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима треба да обезбеди рационални и локални економски и социјални развој и заштиту животне средине.	минералним и другим геолошким ресурсима”. Друго: шта треба олакшати? Треће: На кога се односе позитивни економски ефекти: рударске компаније, државу, локалну заједницу, грађане? Четврто: Шта значи “циркуларни процес” - шта се то одвија у том циркуларном процесу када је експлоатација необновљивих минералних ресурса неповратни процес?	Реченица: “Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима треба да олакша и подржи позитивне економске ефекте током циркуларног процеса (кружног животног циклуса) сваког пројекта.”, мења се тако да гласи: „Одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима треба да обезбеди рационални економски и социјални развој и заштиту животне средине.” Коментар: Када се каже развој, мисли се како на локални тако и на општи друштвени. У Стратегији се ово обезбеђује применом стандарда који су предвиђени у оквиру посебног циља 8, мера 3.
5.	Шта значи појам “одрживо рударство”? Дефинисати појам на следећи начин: Одрживо рударство наглашава минимизирање еколошког и друштвеног утицаја рударских операција током целог животног циклуса рудника, од истраживања до затварања. То подразумева интеграцију заштите животне средине, економске исплативости и друштвене одговорности. Овај приступ има за циљ	На слици 1. су назначена три стуба одрживог рударства али нигде није дефинисан појам “одрживо рударство”. Неопходно је дефинисати појам као што је јасно дефинисано у бројним међународним документима, стручним и научним радовима, како је и предложено	Коментар се не прихвата На слици 1. јасно је приказано шта представља одрживо рударство.

	смањење загађења, очување биодиверзитета и корист локалних заједница.		
6.	На страни 3. На слици 1.3. У колони “ФОРМУЛИСАЊЕ СТРАТЕГИЈЕ”, у рубрици “Стратешко управљање” додати: одрживи развој. Брисати “одрживо рударство” У рубрици “Стратешки циљеви” брисати “одрживо рударство” и додати: - Одрживи развој - Развој циркуларне економије	Приликом формулисање стратегије треба као полазни осонов узети усмерење ка одрживом националном локалном развоју. Рударство није само себи циљ већ оно треба да омогући национални развоја и опстанак локалних заједница. Брисати појам одрживо рударство јер он није нигде дефинисан. Развој рударства је само средство за одрживи развој а не циљ. Неопходан је развој циркуларне економије која ће омогућити ефикасније искоришћење минералних ресурса, коришћење корисних елемената из више стотина напуштених рударских депонија, поновно коришћење метала и нематала из одбачених старих производа, штедњу неметаличних и метличних сировина, коришћење геотермалне енергије, рецикулацију воде итд.	Коментар се делимично прихвата. На слици 1.3. не постоји рубрика “Стратешко управљање”, тако да се не може прихватити коментар да се у рубрици “Стратешко управљање” дода: одрживи развој. Не може се прихватити коментар да се у рубрици “Стратешки циљеви” брише “одрживо рударство” и да се дода: - Одрживи развој - Развој циркуларне економије, али ће документ бити допуњен са поглављем које се односи на усклађеност са циљевима одрживог развоја. Стратегија је препознала важност циркуларне економије, тако што су кроз циљеве и мере предвиђене подршке развоју циркуларне економије.
7.	На страни 3. И 4. Допунити питања на која стратегија треба да одговори: - Како управљање минералним ресурсима може да допринесе развоју циркуларне економије?	Полазећи од дефинисаног циља Стратегије и међународно прихваћене дефиниције појма “одрживо рударство”, специфичности домаћих природних богатства и минералних ресурса	Коментар се не прихвата. Наведена питања су препозната кроз текст документа, а посебно су обрађена у оквиру предвиђених мера.

	- Како решити проблем напуштених рудника и депонија рудничког отпада? - Како санирати, рекултивисати и обавити ремедијацију загађене животне средине од загађења насталог рударством? - Како допринети одрживом националном и локалном одрживом развоју? - Како сачувати подземне воде? - Како рационално користити геотермалну енергију?	Стратегија треба да одговори на напред предложена питања.	Предвиђена је мера која подразумева транспарентност и реализацију одрживости пројеката у рударској индустрији, контролу њиховог утицаја на животну средину, затварања рудника са рехабилитацијом, управљања отпадом и санација напуштених објеката. Такође, предвиђена је мера која се односи на примену стандарда који дефинишу одговорно рударство. Питања која се односе на подземне воде и геотемалну енергију су подробно обрађена у оквиру документа, са приказом мера које се односе на исте. Напомињемо да Стратегија даје стратешки оквир, дефинише циљеве и мере за постизање истих. Акционом планом ће се дефинисати активности на реализацији предложених мера.
8.	На страни 4.: допунити циљ: Брисати: "...и услова за одржив развој рударског сектора:::" и заменити са: "...и његов допринос одрживом развоју и циркуларној економији"	Циљ развоја рударства мора бити допринос одрживом развоју заједнице и технолошком напретку а не развој делатности ради исрпљивања необновљивих и нерационално коришћење обновљивих ресурса.	Коментар се не прихвата. Стратегијом је промовисано одрживо и одговорно рударство и предвиђене су мере за његово спровођење. Што се тиче циљева одрживог развоја, у складу са препорукама добијеним у току јавне расправе, биће додато ново поглавље које се односи на усклађеност са циљевима одрживог развоја.

9.	На стрнама 4- 5 треба изменити текст о инструментима, мерама и активностима који су потребни за остваривање циљева. И то: - доприноса националном и локалном одрживом развоју и примени циркуларне економије. - Брисати: "...примене светских стандарда у управљању и надзору над животном средином" и заменити са ...примене светских стандарда у заштити животне средине.	Циљ развоја рударства мора бити допринос одрживом развоја заједнице и технолошком напретку а не развој делатности ради исцрпљивања необновљивих и нерационално коришћење обновљивих ресурса. Животна средина се мора штити у складу са законом о заштити животне средине. Животном средином се не може управљати а надзор је само један од метода заштите.	Коментар се делимично прихвата Биће измењен део текста у складу са предлогом.
10.	На страни 5.: у поглављу о дугорочном доприносу стратегије треба додати: Заштити животне средине и одрживом развоју (уместо успостављању баланса између економског развоја и утицаја на животну средину), решавању проблема напуштених рудника и депонија рудничког отпада, рекултивацији и ремедијацији загађене и деградиране животне средине рударским активностима, укључивању локалних заједница и јавности у процесу доношењу одлука.		Коментар се делимично прихвата. Биће извршена корекција текста, тако што ће се додати текст који се односи на: «заштити животне средине и одрживом развоју, решавању проблема напуштених рудника и депонија рудничког отпада, рекултивацији и ремедијацији загађене и деградиране животне средине рударским активностима, укључивању локалних заједница и јавности у процесу доношењу одлука.» Не прихвата се брисање текста: „баланса између економског развоја и утицаја на животну средину», јер све претходно наведено се управо односи на наведену формулацију.

11.	У изради стратегије треба укључити локалне заједнице на чијој територији постоје или се планирају геолошка истраживања, постоје рударске активности као и организације цивилног друштва које су се афирмисале и имају референце у бављењу питањима рударства..	У изради стратегије нису укључене локалне рударске заједнице чији опстанак и развој зависи од рударства. Налед нема референце да се бави питањима рударства док постоје организације које се деценијама баве питањима рударства у својим локалним заједницама и шире и учествују у организацији научних скупова на ову тему и у свом чланству имају афирмисане стручњаке за ову област.	Коментар се не прихвата. Образложење: Обавеза припреме стратегије дефинисана је Законом о рударству и геолошким истраживањима, а иста је усклађена за регулативом из области израде планских докумената. У вези са претходно наведеним, спроведени су поступци јавних консултација и јавне расправе уз пуну транспарентност, у оквиру којих су све заинтересоване стране могле да доставе своје предлоге и сугестије и да активно учествују у изради документа, што показује и број коментара који је достављен од различитих организација цивилног друштва.										
12.	На страни 5. Допунити да стратегија треба да представља кључни документ за економски и социјални развој и заштиту животне средине и да представља стабилност, не само рударског сектора, већ и демографског опстанка и развоја рударских заједница.	Значајан број напуштених рударских насеља и села у којима су експлоатиране минералне сировине (нпр. Грабовница код Калне, Вина код Књажевца, насеље на Ртњу идр) а и пројекције Републичког завода за статистику указују да ће се то десити и са целим Борским подручјем: <table><caption>PROJEKCIJA BROJA STANOVNIKA</caption><thead><tr><th>Година</th><th>Број становника (Br. stanovnika)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2022</td><td>~40,000</td></tr><tr><td>2032</td><td>~32,000</td></tr><tr><td>2042</td><td>~25,000</td></tr><tr><td>2052</td><td>~20,000</td></tr></tbody></table>	Година	Број становника (Br. stanovnika)	2022	~40,000	2032	~32,000	2042	~25,000	2052	~20,000	Коментар се делимично прихвата. Након Јавне расправе и одређених примедби које су добијене предвиђена је једна додатна мера: Праведна транзиција у рударству. Мера има за циљ успостављање политичког, институционалног и финансијског оквира за спровођење праведне транзиције у рударству , са фокусом на социјалну правду, економску инклузију и очување животне средине.
Година	Број становника (Br. stanovnika)												
2022	~40,000												
2032	~32,000												
2042	~25,000												
2052	~20,000												

		Извор: Republički zavod za statistiku, Projekcija stanovništva Republike Srbije 2022-2052, https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/stanovnistvo/projekcije-stanovnistva/. Pregledano 06. 07. 2025. године Зато је неопходно допунити стратегију и са сагледавањем могућности и планирањем мера демографског опстанка на територији рударских подручја.	
13.	У поглављу. 1.1. Полазне основе за израду Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима у Републици Србији наглашено је да су коришћени основни принципи о менаџменту минералним ресурсима УН. Потребно је да се у изради стратегије примене циљеви УН о одрживом развоју и то они који су дефинисани документом Mapping Mining to the Sustainable Development Goals: An Atlas	Mapping Mining to the Sustainable Development Goals: An Atlas (https://www.unsdsn.org/resources/mapping-mining-to-the-sustainable-development-goals-an-atlas/?gad_source=1&gad_campaignid=13253704546&gbraid=0AAAAABdu6wwwvHQLpw0AeM1r6j0XkrJfnE&gclid=Cj0KCQjwss3DBhC3ARIsALdgYxMU3Y0_-yeg6hPBu3lxqPiUYQ2fxXdS9QGIl9kYuvMF4HoFZJsvBk4caAuXZEALw_wcB) Колумбија центар за одржива улагања (CCSI), Мрежа Уједињених нација за решења за одрживи развој (SDSN), Програм Уједињених нација за развој (UNDP) и Светски економски форум објавили су извештај „Мапирање рударства у односу на циљеве одрживог развоја: Атлас“. Овим документом се	Коментар се прихвата. За утврђивање политике одрживог управљања минералним и другим геолошким ресурсима и услова за одржив развој рударског сектора, ЕУ и водеће рударске земље света усвојиле су одговарајуће актуелне системе управљања. Економска комисија за Европу УН (UNECE) је објавила принципе и успоставила систем за управљање минералним ресурсима UNRMS (енгл. United Nations Resource Management System, 2022). У складу са препорукама добијеним у току јавне расправе, биће додато ново поглавље које се односи на усклађеност са циљевима одрживог развоја, при чему је коришћена и наведена литература

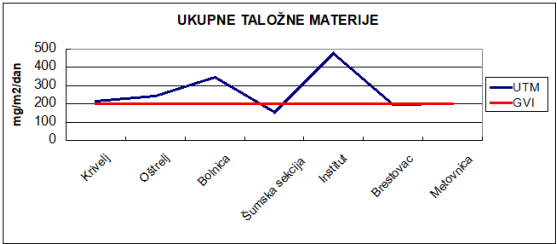
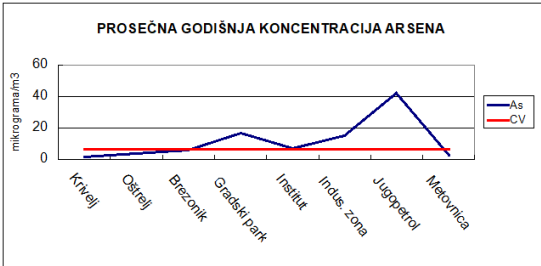
		мапира везу између рударства и циљева одрживог развоја користећи примере добре праксе и постојеће знање и ресурсе за одрживи развој, који ако се реплицирају или прошире, могу дати користан допринос циљевима одрживог развоја	
14.	На страни 9. у пасусу који се односи на усклађености Стратегије са другим стратегијама и плановима треба додати са: Водопривредном основом Републике Србије, Програмом развоја циркуларне економије, Националном стратегијом одрживог развоја, Стратегијом урбаног развоја Републике Србије до 2030 године, Програмом заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом, Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022 - 2031. године У даљем тексту Стратегије треба обавезно применити одредбе ових докумената Документи који недостају треба додати у списку на страни 16.	Да би се Стратегијом остварили жељени резултати одрживог развоја и развоја циркуларне економије потребно је стратегију усагласити са следећим важећим националним документима. Уредба о утврђивању водопривредне основе Републике Србије (Сл. Гласник РС бр. 11/2002), Програм развоја циркуларне економије (Сл. Гласник РС бр. 137/2022), Национална стратегијом одрживог развоја (Сл.гласник РС бр. 57/2008), Стратегија урбаног развоја Републике Србије до 2030 године (Сл. Гласник РС бр. 47/2019), Програмом заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом (Сл. Гласник РС бр. 140/2022). Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022 - 2031. године (https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/)	Коментар се не прихвата. У тексту Стратегије су наведени кључни стратешки документи који су у вези са различитим областима које умањој или већој мери имају повезаност са рударством. Свакако, сам процес израде и усвајања Стратегије подразумева прибављање мишљења других републичких органа који су надлежни за предметне области, те у том смислу биће анализиран и однос према другим стратешким документима.

15.	Додати ново поглавље 2.6.а. Стање и анализа напуштених површинских копова и активних и напуштених депонија рударског отпада и флотацијских јаловишта	У Србији постоје напуштени површински копови, депоније рударског отпада и флотацијска јаловишта. Катастар ових објекта је сачинило Министарство рударства и енергетике. Почетна опредељења Стратегије су да се ова стратегија бави и питањима ових објеката. Без санације копова и депонија и јаловишта нема циркуларне економије нити одрживог развоја локалних заједница. Стратегија не сме да заборави ове проблеме, а изгледа да јесте у даљом тексту. Такође треба нагласити да рударске компаније не поштују закон о рударству јер ниједна није прибавила дозволу за управљање рударским отпадом.	Коментар се не прихвата. Није тачна констатација да је Стратегија занемарила наведене активности. У Стратегији су предвиђене мере које су везане за попис депонија, развој издвајања сировина из отпада, санација депоније и др. Рударске компаније које не поштују закон морају бити санкционисане од стране надлежних инспекција.
16.	У поглављу 2.9. Утицај експлоатације минералних сировина и смерница за заштиту животне средине, у наслову, иза речи утицај додати истраживања, тако да наслов гласи: Утицај истраживања и експлоатације минералних сировина и смерница за заштиту животне средине	На просторима геолошких истраживања се користи постојећа или гради нова инфраструктура, користи вода и рашчиђава терен, односно утиче на квалитет земљишта и биодиверзитет. Такође, настаје отпад који се депонује на отвореном простору. Бушотине утичу на ниво и квалитет подземних вода, а има случајева да су на њима избијале термалне воде. Бројни су примери уништавања или оштећења пољских и шумских путева, онемгућавања власника земље да приступе својим имањима исл. Већ од почетка геолошких истраживања,	Коментар се прихвата. Поглавље „2.9. Утицај експлоатације минералних сировина и смерница за заштиту животне средине“, мења се, тако да гласи: „Утицај истраживања и експлоатације минералних сировина и смерница за заштиту животне средине“

		бројни су случајеви оштећења приватне имовине. Утицај геолошких истраживања на животну средину, здравље и квалитет живота локалног становништва треба обрадити у Стратегији.	
17.	У првом пасусу поглавља, на страни 34, додати да рударство прати утицај “...земљишта, здравље људи, инфраструктуру, квалитет живота, традиционалне економске активности, биљни и животињски свет, као и...”	Емисије у ваздух и воду, одлагање отпада проузрокују загађење ваздуха, воде и земљиште што утиче на здравље локалног становништва. Употреба значајних количина воде са локалних извора и из локалних водовода отежава водоснабдевање становништва а кретање тешке рударске механизације по путевима доводи до њиховог оштећења. Због последица по здравље људи и инфраструктуру нарушен је квалитет живота локалног становништва. Заузимање пољопривредног и шумског земљишта доводи до промене и традиционалних привредних делатности (ратарство, повртарство, воћарство, виноградарства, сточарство, шумарство) што оставља локално становништво без прихода или умањује њихове приходе, односно доводи га у завистан економски положај. Заузимање земљишта, стварање трајних депонија отпада, загађење ваздуха и вода доводи до промена у биљном и животињском свету.	Коментар се не прихвата. У предметном пасусу су наведени основни потенцијални утицаји рударства. У даљем тексту Стратегије дате су смернице за елиминисање и минимизирање негативних утицаја, а што је узело у обзир биодиверзитет, друштвену одговорност и инклузивност, управљање отпадом и др.

18.	У истом поглављу, на крају тећег пасуса додати реченицу. Приликом доношења одлука о експлоатацији минералних сировина сагледати синергетски утицај рударских и индустријских активности	Животна средина је недељива и досадашња пракса је раздвајање једног јединственог пројекта на више посебних пројекта, рударство, припрема минералних сировина, одлагање, прерада сировина. Парцијалним пројектима и проценом утицаја не сагледавају се укупни утицаји на животну средину што доводи до деградације и загађења животне средине локалних заједница, услед чега долази до пресељења и исељавања становништва.	Коментар се не прихвата. Стратегија се односи на управљање минералним и другим геолошким ресурсима, а не на област прерађивачке индустрије, из тог разлога наслов носи назив: «Утицај експлоатације минералних сировина и смернице за заштиту животне средине». Сектор рударства нема законску надлежност над прерађивачком индустријом.
19.	У истом поглављу, четвртом пасусу, користи се израз “рударске индустрије” чије значење није објашњено. Дефинисати израз рударске индустрије	Коришћење овог појма указује да је потпуно оправдана допуна предходаног пасуса дата у тачки 18.	Коментар се не прихвата Стратегија се односи на управљање минералним и другим геолошким ресурсима. Рударска индустрија се у овом случају односи на експлоатацију, а не на прераду. На пример бави се експлоатацијом угља, а не и производњом електричне енергије у термоелектранама.
20.	У истом пасусу, у другом реду, израз “потенцијални” заменити са могућих значајних утицаја на животну средину.	Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину не познаје израз “потенцијални” већ обавезује да се процењују могући значајни утицаји на животну средину. (СЛ.гласник Рд бр. 94/2024)	Коментар се прихвата. Иако се ради о синониму, мења реч: “потенцијални”, тако да гласи: „могућих значајних утицаја на животну средину“.

21.	У пасусу 5., истог поглавља обавити следеће допуне: - Ваздух - поред суспендованих честица приликом експлоатације и приликом транспорта и прераде руде и депоновања рударског отпада као са депонија рударског отпада и флотацијске јаловине из рудника се емитију: азотни оксиди приликом минирања, угљеникови оксиди који настају радом механизације, - Земљиште - додати: емисије прашине, испуштања и процуривања рудничких вода, - Водни ресурси - допунити: повећано захватање вода са локалних извора за потребе рударства, спуштање нивоа и загађење подземних вода, исушивање околног земљишта, загађење површинских вода услед процуривања са експлоатационих поља, депонија и јаловишта, акцидентно изливање отпадних вода и муља. - Додати утицаје на здравље људи биљни и животињски свет, - Допунити и са осталим чиниоцима које прописује Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину.	Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину у чл. 14. прописује које све чиниоце треба проценити утицај: 1) становништво и здравље људи; 2) геолошка, предеона и биолошка разноврсност, посебно врсте, станишта и њихова функционална повезаност, подручја и друга природна добра заштићена посебним прописом којим се уређује заштита природе; 3) еколошка мрежа, еколошки значајна подручја и еколошки коридори; 4) екосистеми и екосистемске услуге; 5) земљиште, вода и ваздух; 6) клима, климатске промене; 7) материјална добра, материјално и нематеријално културно наслеђе у складу са законом којим се уређује област заштите културног наслеђа, посебно археолошко и архитектонско културно наслеђе и археолошка налазишта; 8) изложеност становништва и животне средине великим удесима или природним катастрофама; 9) интеракцију између чиниоца из тач. 1)–8) овог става.	Коментар се не прихвата. У предметном пасусу су наведени главни потенцијални утицаји које рударство може имати на животну средину. У даљем тексту Стратегије дате су смернице за елеминисање и минимизирање негативних утицаја. Уз предметни документ урађен је извештај о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину који детаљно анализира могуће утицаје и предвиђа мере за спречавање и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину.
-----	--	--	---

22.	На страни 35., није дат адекватан опис квалитета ваздуха У Бору. Треба приказати реално стање главних загађујућих материја које потичу из рударства, и то: - број дана прекорачења граничних вредности имисије ПМ10: - Концентрације арсена у ПМ10: - Концентарције кадмијума	Наведено је да рударство, првенствено загађује ваздух”ситним фракцијама прашине”. А онда у следећем пасусу говори о ниским концентарцијама сумпордиоксида у Бору иако сумпордиоксид не потиче из рударства већ из металургије. Граничне вредности таложних вредности прекорачиле су граничне вредности у близини површинског копа Кривељ, флотацијског јаловишта Оштрељ,у код болнице у М3 Север поред одлагалишта рударске раскривке. Број дана прекорачења граничних вредности имисије ПМ10 честица у Бору у 2024. години од 35 дана су прекорачене на мерним местима Кривељ (површински коп Кривељ), Оштрељ (флотацијско јаловиште), Болница (одлагалиште рударске раскривке) и Метовница (рудник Чукару Пеки). Просечна годишња вредност од 0,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ је прекорачена 13 дана код Југопетрола и 1 дан код Института. Циљне вредности арсена и кадмијума су вишеструко прекорачене на већини мерних места. Ове вредности треба приказати у Стратегији а не концентрације	Коментар се не прихвата Предметни пасус се односи на опште прихваћени принцип процене квалитета ваздуха, а не на детаљни приказ параметара.
-----	--	--	--

	PROSEČNA GODIŠNJA KONCENTRACIJA KADMIJUMA - Просечна годишња концентрација олова прекорачена је 13 дана код Југопетрола и 1 дан код Института. Није дозвољено прекорачење по правилнику	сумпордиоксида које нису последица емисије из рударства. Квалитет ваздуха у Бору је 3. Категорије, прекомерно загађен што је ранијих година својим Уредбама констатовала Влада Републике Србије. Извор Годишњи извештаји локалног мониторинга: https://bor.rs/ekologija/	
23.	На страни 35. Када се говори о рударском отпаду треба дати податке о напуштеним рударским депонијама чији катастар се налази на сајту Министарства рударства и енергетике. Такође треба рећи да ниједан рудник нема прописану дозволу о управљање рударским отпадом	Стратегија, у уводном делу, указује на проблем напуштених депонија рударског отпада и неопходности решавању овог проблема. То треба нагласити у овом поглављу како би се у даљем тексту планиране мере санације, ремдијација и рекултивације Подаци о рударском отпаду су на сајту: https://kro.mre.gov.rs/jkro/	Коментар се не прихвата. Наведена питања су препозната кроз текст документа, а посебно су обрађена у оквиру предвиђених мера. Предвиђена је мера која подразумева транспарентност и реализацију одрживости пројеката у рударској индустрији, контролу њиховог утицаја на животну средину, затварања рудника са рехабилитацијом, управљања отпадом и санација напуштених објеката. Предвиђене су мере за санацију постојећих депонија. Нетачна је тврдња да ниједан рудник нема дозволу за управљањем рударским отпадом.

24.	Текст у поглављу: Разлози за настанак загађења”, на страни 36., треба потпуно променити јер не говори ни једном речи о разлозима. Сам наслов треба променити у: Узроци загађења животне средине и објаснити их тексту.	Поново се користи појам “потенцијални” који не постоји у важећој законској регулативи. Није наведен ни један разлог, као на пример, непоштовање закона, примена застарелих технологија, коришћење опасних материја, непоштовање технолшке и радне дисциплине, недостатак ефикасног надзора итд.	Коментар се не прихвата. У тексту Стратегије наведени су разлози за настанак потенцијалних загађења. Уз предметни документ урађен је Извештај о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину који детаљно анализира узроке потенцијалних утицаја на животну средину.
25.	У поглављу “Управљање рударским отпадом“ се, поред осталог констатује; “У Бору је изграђено модерно јаловиште са заштитним слојем и системом за контролу процуривања” треба навести које је то ново јаловиште. Исто тако ово поглавље треба допунити: У Бору је надвишено флотацијско јаловиште РТХ изнад коте града и тиме је повећана опасност од загађења ПМ10 честицама стамбених зона и објеката социјалне и дечје заштите, школских и спортских објеката. Уместо тога требало је увести технологију приреме паста засипа од флотацијске јаловине која би се користила за запуњевање јамских просторија, што би допринело смањењу загађену животне средине, штедњи воде и спречавање оштећења објеката инфраструктуре и грађевинских објеката.	Погледати Министарство заштите животне средине.	Коментар се не прихвата. Коментар залази у домен техничких решења, која нису предмет Стратегије

26.	У поглављу “Управљање рударским отпадом” треба констатовати да су рударским отпадом загађене реке и деградиране најплодније пољопривредне површине у приобаљу. Треба нагласити потребу ремедијације и рекултивације овако загађених деградираних простора.	Пример за то је Борска река и деградирано преко 2.000 хектара плодног земљишта у њеном приобаљу и приобаљу Великог Тимока. Подаци се могу наћи на следећим линковима: https://sepa.gov.rs/wp-content/uploads/2024/10/Ka-Dekontaminaciji-Zemljista.pdf,	Коментар се не прихвата. Проблем загађења земљишта и водних ресурса је наведен у претходном делу текста у поглављу 2.9. У тексту је наглашена потреба ремедијације и рекултивације деградираног земљишта.
27.	Изменити назив поглавља “Смернице у циљу елиминисања или минимизирања негативних утицаја експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине” тако да гласи: Смернице у циљу спречавања или смањења утицаја геолошких истраживања и експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине	Ово би било усаглашавање са терминологијом Закона о заштити животне средине, законима о стратешкој и процени утицаја на животну средину. Као што је већ речено, у предходним предлозима, треба посматрати цео циклус управљања минералним ресурсима од почетка геолошких истраживања до управљања затвореним рудницима јер у целом периоду постоје утицаји на животну средину.	Коментар се прихвата. Текст ће бити коригован тако што ће назив поглавља: “Смернице у циљу елиминисања или минимизирања негативних утицаја експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине” бити измењен тако да гласи: „Смернице у циљу спречавања или смањења утицаја геолошких истраживања и експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине“
28.	У првом пасусу наведеног поглавља изменити појмове у складу са	У Србији је велики број затворених рудника са одлагалиштима рударског	Коментар се прихвата.

	предходним предлогом, а на крају реченице: "...од истраживања до затварања рудника" додати и управљање затвореним рудницима.	отпада који су загадили и деградирали животну средину а и даље се са/из њих емитују прашина и процедурне воде и шири загађење. Да би се спречила пракса напуштања рудника када престане експлоатација неопходна је предложена допуна.	Текст ће бити коригован тако што ће у првом пасусу поглавља: "Смернице у циљу елиминисања или минимизирања негативних утицаја експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине", на крају реченице: "...од истраживања до затварања рудника" додати: „ и управљање затвореним рудницима. “
29.	У истом поглављу изменити реченицу: "Употреба најбољих доступних технологија може смањити загађење и повећати ефикасност" тако да гласи: "Применом најбољих доступних технологија спречава се и смањује загађење животне средине, повећава енергетска ефикасност, смањује исцрпљивање необновљивих ресурса и боље користе обновљиви природни ресурси"	Цитирану реченицу треба изменити јер није јасно шта она значи, посебно израз "повећати ефикасност" - чега? Измена како је предложена даје смисао целом поглављу.	Коментар се прихвата. У истом поглављу мења се реченица: "Употреба најбољих доступних технологија може смањити загађење и повећати ефикасност" тако да гласи: "Применом најбољих доступних технологија спречава се и смањује загађење животне средине, повећава енергетска ефикасност, смањује исцрпљивање необновљивих ресурса и боље користе обновљиви природни ресурси"
30.	У истом поглављу, у другом пасусу, иза прве реченице, додати нову. "За управљање рударским отпадом мора се прибавити законом прописана дозвола а надлежни органи морају санкционисати непоштовање закона и одузети истражна права компанијама које обављају	У пракси, приликом истражних радова неконтролисано се одлаже рударски отпада у животну средину и након завршетака истраживања остају напостане депоније. Пример депоније на Црном врху код Бора које су остале после истражних радова компаније Данди како је приказано у Катстрау рударског отпада (види линк:	Коментар се не прихвата. Предметна тематика није предмет Стратегије и иста је дефинисана регулаторним оквиром из области геологије и рударства.

	истраживања и забранити рад рудницама који не прибаве дозволе”	https://kro.mre.gov.rs/jkro/). отпадом а надлежни	
31.	У овом поглављу треба додати нови пасус у коме нагласити неопходност Развоја и примене принципа циркуларне економије	У уводном делу је истакнуто опредељење да је неопходна примена циркуларне економије што у овом поглављу треба појаснити.	Коментар се прихвата. Биће додат пасус који се односи на развој и примене принципа циркуларне економије
32.	У овом поглављу треба додати нови пасусу у коме је неопходно нагласити улогу рударства у остваривању циљева одрживог развоја	У уводном делу је истакнуто опредељење да рударство мора да доприноси остварењу циљева одрживог развоја што у овом поглављу треба појаснити.	Коментар се делимично прихвата. Биће додато поглавље које се односи на усклађеност са циљевима одрживог развоја.
33.	У овом поглављу, у тачки 1., Спровођење поступка Процене утицаја на животну средину (EIA), Стратешке процене утицаја (SEA) и Издавање интегрисане дозволе и разматрање оценое прихватљивости треба допунити да се Стратешка процена утицаја и процена утицаја морају спроводити и за истражне радове. Није објашњено да се мора спровести поступак прибављања интегрисане дозволе.	И приликом истражних радова долази до загађења животне средине па су потребне процена утицаја. Интегрисана дозвола се издаје за одређене рударске пројекте.	Коментар се не прихвата. Предметна тематика се регулише законском регулативом из области заштите животне средине која је у надлежности другог републичког органа.
34.	У овом поглављу, тачка 2. Управљање водним ресурсима треба обрадити тачку. 2. Заштита подземних и површинских вода у којој је неопходно нагласити неопходност предузимање мера за	Рударство је велики извор загађења подземних и површинских вода и то процедурним водама из јама, са површинских копова, са депонија рударског отпада и флотацијских	Коментар се прихвата. Текст ће бити коригован и допуњен.

	спречавање снижења подземних вода, заштиту подземних и површинских вода и изградњу постројења за пречишћавање рудничких вода.	јаловишта. Неопходно је нагласити обавезу рударских компанија да спречавају неконтролисано продирање у подземне вода и испуштање у површинске воде процедурне рударске воде, њихово прикупљање и третман, као и да су обавезни да изграде постројења за третман отпадних вода из постројења за припрему и прераду минералних сировина. Предвиђеним мерама смањења потрошње воде и контроле загађења воде са не решава проблем загађења вода из рударства већ су основне мере примена БАТ технологија за управљање рудничким водама,	
35.	У истом поглављу, тачка 3.: “Управљање отпадом” треба обрадити нове тачке: - Развој циркуларне економије, - Примена БАТ технологија управљања отпадом	Ова су основна опредељања предложене Стратегије али су заборављена у овом делу када се конкретизују мере	Коментар се прихвата. У оквиру овог поглавља, тачка 3. биће допуњен текст тако да гласи: - Развој циркуларне економије, - Примена БАТ технологија управљања отпадом
36.	У истом поглављу назив тачке: 4. Контрола загађења ваздуха, заменити са 4. Заштита ваздуха од загађења и додати нове тачке:	Као и случајевима управљања водама и отпадом и када се говори о спречавању загађења ваздуха говори се само о мониторингу. Мониторингом се не спречава већ се само прати загађење.	Коментар се не прихвата. Контрола обухвата како примену активних мера за заштиту ваздуха од загађења, тако и мониторинг који нам обезбеђује праћење успешности примењених мера.

	- Спречавање емисије прашине из јама, са површинских копова, депонија и јаловишта, - Примена БАТ технологија за заштиту ваздуха, - Рекултивација површинских копова, депонија и јаловишта, - Подизање санитарних зона заштите око рударских објеката и посторјења.	Зато треба прецизирати да су рударске компаније обавезне да примењују технолошко - техничке и друге мере заштите у складу са законодавством.	
37.	У истом поглављу, додати нову тачку 4.а. Заштита земљишта	У целом тексту нацрта Стратегије се говори о утицају рударства на деградацију и загађење земљишта али недостају мере заштите, те овај нацрт треба допунити.	Коментар се прихвата. Текст ће бити допуњен.
38.	У истом поглављу допунити тачку :7. Друштвена одговорност и инклузивност новом подтачком 1.одговорност рударских компанија за одрживи развој локалних заједница	У документу УНДП,Светског економског форума, Колумбија универзитета и ГИЗ-а Mapping Mining to the Sustainable Development Goals (наведени су Циљеви одрживог развоја који треба да реализују рударске компаније да би се осигурао опстанак и развој рударских заједница. Циљеви одрживог развоја: 1: Искорењивање сиромаштва 6: Чиста вода и санитација 7: Приступачна и чиста енергија 8: Достојанствен рад и економски раст	Коментар се не прихвата. У постојећем тексту предметна тематика је обрађена у тачки 7. Друштвена одговорност и инклузивност, подтачка 1. Укључивање локалних заједница. У оквиру предвиђених мера стратегије, наведена је неопходност примене међународних стандарда који дефинишу одговорно рударство (ИРМА и сл.). Ови стандарди детаљно дефинишу смернице у покривају аспекте као што су укључивање локалних и ширих друштвених заједница.

		9: Индустрија, иновације и инфраструктура 10: Смањење неједнакости Циљ одрживог развоја 16: Мир, правда и јаке институције 17: Партнерства за циљеве.	
39.	У овом поглављу у тачки 1., у другој реченици, иза речи: “запошљавање локалне радне снаге...” додати: ангажовање локалних малих и средњих предузећа за снабдевање и обављање услуга, промоција и укључивање у снабдевачке ланце својих снабдевача, подршка развоју развој образовних и научних институција на националном и локалном нивоу, образовање за потребе компаније и развој малих и средњих предузећа, допринос јачању социјалне заштите, очување културе и традиције...и наставити ...инвестиције у	Ово би био допринос циљевима одрживог развоја	Коментар се не прихвата. Један од задатака обрађивача је био да Стратегија буде концизна и довољно јасна. Сматрама да је ваш коментар значајан, али би се прихватањем истог додатно оптеретио текст и зато смо мишљења да исти треба да остане у датом облику.
40.	У истом поглављу, у истој тачки изменити подтачку 2. тако да гласи: Осигурати транспарентност у свим фазама доношења стратегија, планова и програма, закона, подзаконских аката и издавању сагласности и дозвола из области геолошких истраживања и рударства, обезбедити објективно и правовремено информисање о свим	Предложени текст би био усаглашавање са важећим законима.	Коментар се не прихвата. Један од задатака обрађивача је био да Стратегија буде концизна и довољно јасна. Сматрама да је ваш коментар значајан, али би се прихватањем истог додатно оптеретио текст и зато смо мишљења да исти треба да остане у датом облику.

	процесима и актима надлежних државних институција укључујући доступност информација о утицајима на животну средину и друштвене аспекте. Укључивање јавности у све фазе процеса доношења одлука. Компаније су одговорне за законито обављање своје делатност, да редовно извештавају о свом утицају на животну средину и остваривању циљева одрживог националног и локалног развоја.		
41.	У поглављу 3. Визија, у пасусу који говори о дугорочном задатку стратегије додати да подржава локални развој, обезбеђује заштиту животне средине и социјалну сигурност.	То би било усаглашавање дугорочног циља са декларативним опредељењем Стратегије.	Коментар се не прихвата. Сматрамо да постојећа формулација обухвата све оно што је дато као предлог за допуну.
42.	На страни 52., прву реченицу допунити која дефинише визију додавањем на крају прве реченице следеће: одрживом развоју, очувању животне средине и социјалној сигурности грађана.	Стратегија не одређује само поступање са минералним ресурсима већ одређује будућност садашњих и будућих генерација те визија мора да укаже и на то како ће у будућности изгледати друштво.	Коментар се не прихвата. Сматрамо да постојећа формулација обухвата све оно што је дато као предлог за допуну
43.	У поглављу 5.1. Општи циљ допунити дефиницију општег циља додавањем, на крају реченице иза речи ресурса, следеће: допринети националном и локалном одрживом развоју, развоју циркуларне економије, заштити животне средине и друштвеном благостању.	Стратегија се не ради због минералних ресурса већ због грађана Србије и зато је предложени циљ непотпун и треба га проширити како је предложено	Коментар се не прихвата. Наслов би био само оптерећен додатним текстом. Све предложено је обухваћено посебним циљевима и мерама.

44.	У поглављу 5.2. Посебни циљеви објаснити шта значе појмови “одрживо рударство” и “са орјентацијом на услуге”		Коментар се прихвата. Коментар се делимично прихвата, део реченице: «са орјентацијом на услуге» биће избрисан
45.	У истом поглављу дефинисати посебне циљеве: Посебан циљ 9.: Допринос одрживом националном и локалном одрживом развоју. Посебан циљ 10.: Допринос заштити животне средине применом БАТ технологија, Посебан циљ 11.: Рекултивација, ремедијација и санација напуштених рудника, депонија рударског отпада, флотацијских јаловишта, загађених река и деградираног земљишта	У почетним опредељењима је речано да Стратегија треба да допринесе одрживом развоју, да се обезбеди заштити животне средине применом најбољих расположивих технологија и да се реше проблеми напуштених рудника и депонија. Да би се остварила таква опредељења неопходно је дефинисање наведених посебних циљева.	Коментар се не прихвата. У складу са достављеним коментарима од стране органа надлежног за послове јавних политика, а који се односи на број циљева који треба да садржи стратешки документ, потребно је извршити обједињавање и скраћење броја посебних циљева. У том смислу није могуће додавати нове циљеве.
46.	У наставку поглавља 5.2. Објаснити сваки посебни циљ.		Коментар се не прихвата. Предлог се не прихвата узимајући у обзир већ наведену чињеницу да је неопходно смањити а не повећавати посебне циљеве.
47.	У поглављу 5.3. Проблеми и ризици који могу довести до неостварења циљева	Нису сагледани или су нејасно дефинисани проблеми те треба	Коментар се не прихвата. Поглавље „5.3. Проблеми и ризици који могу довести до неостварења циљева“,

	нису набројани и селективно наведени проблеми и ризици, и то: - шта значи “Недовољно унапређен регулативни оквир”, - шта значи “Неусаглашен однос НВО и еколошких покрета ка рударству”? - додати следеће проблеме: - недовољни капацитети локалних заједница за управљање минералним ресурсима, - велики број напуштених рудника, депонија рударског отпада и флотацијских јаловишта, - неинформисаност јавности о стратегијама, плановима и програма управљања минералним ресурсима и рударским пројектима и неукључивање јавности у процесе доношења одлука о њима, - непоштовање закона од стране рударских компанија, - недостатак сарадње рударских компанија са локалним становништвом, - оштећење инфраструктуре локалних заједница од стране рударских компанија, оштећење и уништење приватне имовине и бесправно	одговорити на наведена питања и навести предложене проблеме.	ће бити делимично измењено у складу са сугестијама надлежног органа за спровођење јавних политика и у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика.
--	--	---	--

	заузимање приватног пољопривредног и шумског земљишта. У складу са наведним допунама изменити текст овог поглавља.		
48.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, у посебном циљу 1., дефинисати меру 2. На следећи начин: Мера 2: Ефикасна реализација одрживих дугорочних рударских пројекта који допринеосе одрживом националном и локалном развоју и циркуларној економији.	Рударски пројекти нису сами себи циљ већ треба да доприносе технолошко-техничком и одрживом друштвеном развоју.	Коментар се не прихвата. Кроз опис мере је јасно дефинисано на шта се иста односи, што подразумева допринос одрживом националном и локалном развоју и циркуларној економији.
49.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, у посебном циљу 1 дефинисати меру 3. На следећи начин: Мера 3: Утврђивање и усклађивање заједничких мера различитих министарстава, локалних самоуправа и индустрија у погледу спровођења система управљања и стратешким пројектима.	Реализација рударских пројекта најзначајније утиче на локалне заједнице у којима се реализује. Локалне самоуправе морају учествовати у усклађивању заједничких мера.	Коментар се не прихвата. У складу са сугестијама надлежног органа за спровођење јавних политика и у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, ова мера је избрисана.
50.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, “Посебни циљ 2 - Обезбеђивање приступа минералним сировинама и другим геолошким ресурсима и унапређење међународне сарадње на том пољу, подразумева:”, боље дефинисати меру 1: Раст врста,	Минерални ресурси су необновљиви и не могу да расту већ могу само да се геолошким истраживањима долази до нових сазнања,	Коментар се прихвата. Наслов мере ће бити коригован

	количина и квалитета минералних ресурса и резерви минералних сировина у Републици Србији.		
51.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, “Посебни циљ 2 - Обезбеђивање приступа минералним сировинама и другим геолошким ресурсима и унапређење међународне сарадње на том пољу, дефинисати нову меру: 4. Праћење степена искоришћења минералних сировина и примене циркуларне економије	Веома је важно пратити ефикасност коришћења резерви из сваког лежишта у циљу рационалног коришћења минералних сировина. Видети: MANIFESTO FOR A RESOURCE-EFFICIENT EUROPE	Коментар се делимично прихвата. У складу са сугестијама надлежног органа за спровођење јавних политика и у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, биће редефинисан посебан циљ 2. Праћење степена искоришћења минералних сировина и примене циркуларне економије биће препознате у оквиру мера.
52.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, “Посебни циљ 6 - Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде, чине следеће мере: • Мера 1: Попис депонија рударског отпада и процена потенцијала за њихово коришћење.” иземнити меру 1. тако да гласи: Мера 1: Ажурирање катастра депонија рударског отпада и процена потенцијала за њихово коришћење.”	Министарство рударства и енергетике сачинило је катастар напуштених депонија рударског отпада. Потребно је тај катастар ажурирати са активним депонијама.	Коментар се делимично прихвата. Након редефинисања посебних циљева посебни циљ 6 „Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде“ је избрисан а мере из овог циља су придодате новом посебном циљу 1 у мери 1.7: „Транспарентност и реализација одрживости пројеката у рударској индустрији, контрола њиховог утицаја на животну средину, затварања рудника са рехабилитацијом, управљања отпадом и санација напуштених објеката“, као активности формирање регистра напуштених и недовољно санираних рударских локација; и као

			друга активност ажурирање катастра рударског отпада и процена потенцијала за њихово коришћење
53.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, “Посебни циљ 6 - Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде, чине следеће мере: • Мера 2: Подизање свести о важности рециклаже SRM и одрживог управљања ресурсима. изменити меру 1. тако да гласи: Мера 2.: Развијати систем циркуларне економије ради штедне ресурса и заштите животне средине	Најбитније мере се морају односити на развој циркуларне економије у управљању минералним и другим ресурсима у циљу штедне ресурса и заштите животне средине.	Коментар се делимично прихвата. Након редефинисања посебних циљева посебни циљ 6 „Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде“ је избрисан а мере из овог циља су придодате новом посебном циљу 1 у мери 3.1: „Ширење и промоција знања у вези са геологијом и рударством како би се подигла свест друштва о мерама које ће се спроводити“, као активност - Подизање свести о важности рециклаже SRM, циркуларне економије и одрживог управљања ресурсима
54.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, “Посебни циљ 6 - Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде,” изменити меру 3. Како би овом мером, поред пепела из термоелктране биле обухваћене депоније рударског отпада и флотацијска јаловишта	Значајне количине метала се налазе у одложеној рударској раскривци и флотацијским јаловиштма као и муљу загађених река и приобаља. Постоје идејни пројекти (првенствено у Бору у Институту рударства и металургије који су резултат реализације пројекта са научним и стручним институцијама из Јапана). Важно је дефинисати наведену меру ради свобухватног обухвата не само термоелектрана већ и рудника метала и неметала.	Коментар се не прихвата. Након редефинисања посебних циљева посебни циљ 6 „Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде“ је избрисан а мере из овог циља су придодате новом посебном циљу 2 у мери 2.6: „Обезбеђивање приступа техногеним минералним сировинама и подршка циркуларној привреди“, као активност - Подизање свести о важности

			рециклаже SRM, циркуларне економије и одрживог управљања ресурсима
55.	У поглављу 6. Мере за постизање општих и посебних циљева, “Посебни циљ 6 - Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде,” допунити меру 4. Додавањем на крају реченице и циркуларна економија., тако да гласи. Мера 4: Унапређење и усаглашавање законске регулативе са законском регулативом ЕУ којом се регулишу начела управљања SRM и циркуларна економија		Коментар се делимично прихвата. Након редефинисања посебних циљева посебни циљ 6 „Обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина и подршка развоју циркуларне привреде“ је избрисан а мере из овог циља су придодати новом посебном циљу 1 Мера 1.3: Унапређење законске регулативе у области геологије и рударства и јачање капацитета инспекцијског надзора као активност . Унапређење и усаглашавање законске регулативе са законском регулативом ЕУ којом се регулишу начела управљања SRM и циркуларна економијом
56.	У поглављу Посебни циљ 7 - Ширење знања и континуално јачање кључних компетенција и способности кадрова и широка едукација становништва, подразумева допуну тако да гласи: •Меру 1: Ширење и промоција знања у вези са геологијом и рударством, одрживом развоју, циркуларној економији и учешћу јавности у процесе доношење одлука како би се подигла свест друштва о мерама које ће се спроводити.	Мере дефинисане нацртом ове стратегије се односе на шири друштвени контекст а не само на геологију и рударство те је потребна много шира едукација.	Коментар се делимично прихвата. У опису мере биће додато циркуларном економијом, тако да гласи „Ширење и промоција знања у вези са геологијом, рударством и циркуларном економијом како би се подгла свест друштва о мерама које ће се спроводити“.

57.	У поглављу Посебни циљ 7 - Ширење знања и континуално јачање кључних компетенција и способности кадрова и широка едукација становништва, подразумева да треба дефинисати нову меру: Мера 5: Ширење знања локалног становништва рударских подручја.	Ова мера је значајна како би се смањили и избегли конфликти у друштву који су све значајнији.	Коментар се не прихвата. Ово је обухваћено мером 1. Свакако локално становништво ће првенствено бити обухваћено овом мером
58.	Дефинисати мере за предложене циљеве у колони 45: Посебан циљ 9.: Допринос националном и локалном одрживом развоју. Посебан циљ 10.: Допринос заштити животне средине применом БАТ технологија, Посебан циљ 11.: Рекултивација, ремедијација и санација напуштених рудника, депонија рударског отпада, флотацијских јаловишта, загађених река и деградираног земљишта		Коментар се не прихвата. Дато је објашњење да се број циљева мора смањити. Сви наведени циљеви су обухваћени постојећим циљевима, мерама или активностима у оквиру мера.
59.	У поглављу 7. Кључни показатељи учинка, табели 7.2 дефинисати показатеље учинка за предложене допуне основног и посебних циљева и мера.	Да би се могло пратити остварење циљева Стратегије треба дефинисати параметре којима ће се пратити.	Коментар се не прихвата. Показатељи учинка ће бити дефинисани у оквиру Акционог плана.
60.	У поглављу “9. Закључна разматрања, у” делу “• Какво рударство је потребно Републици Србији?” допунит прву	Развој сваке делатност није сам себи циљ већ да она обезбеди развој целе	Коментар се делимично прихвата.

	реченицу додавањем на њеном крају ”...допринети развоју циркуларне економије и осигурати одрживи национални и локални развој”	заједниоце што мора бити основни циљ и ове Стратегије.	Биће додато: ”...допринети развоју циркуларне економије уз одрживи национални и локални развој”
61.	Објаснити које су то: “еколошки подобних минералних сировина”, стр.85, Поглавље “9. Закључна разматрањау”	У закључним разматрањима се уводи појам “еколошки подобне минералне сировине”. Нигде није објашњено које су то сировине подобне а које нису еколошки подобне.	Ради се о сировинама чије експлоатација има позитивну оцену прихватљивости, у складу са законском регулативом.
62.	Поглавље “9. Закључна разматрања, у”, • Какво рударство је потребно Републици Србији? допунити: Строго поштовање закона и примена БАТ технологија обезбедиће ефикасну заштиту животне средине.	Декларативно опредељење нацрта Стратегије кроз реализацију постављених циљева и мера који су предложени предходним допунама треба као резултат да има заштиту животне средине. Предложеном допуном закључних разматрања се гарантује остварење опредељења за ефикасну заштиту животне средине.	Коментар се прихвата. Биће допуњен текст: “Строго поштовање закона и примена БАТ технологија обезбедиће ефикасну заштиту животне средине”.
63.	У Поглављу “9. Закључна разматрања, у • Који је дугорочан циљ стратегије?” у првој реченици заменити “подржава регионални развој” обезбеђује национални и локални одрживи развој и доприноси развоју циркуларне економије.	Одрживи развој и допринос развоју циркуларне економије су дефинисани као једно од основних опредељења нацрта Стратегије.	Коментар се делимично прихвата. Биће додато “и доприноси развоју циркуларне економије”.

64.	У Поглављу “9. Закључна разматрања, у• Које врсте минералних сировина су потребне за развој савременог друштва у Републици Србији и ЕУ? Изментит текст у складу са насловом	У овом поглављу се говори о међународном значају експлоатације минералних сировина у Србији а не потребам за одрживи (савремени) развој Републике Србије.	Коментар се прихвата. Биће додато објашњење
65.	У поглављу 9. Налазе се поглавља: • Колике су утврђене резерве минералних сировина у Републици Србији? • Какав значај имају подземне воде у Републици Србији ? • Какав значај имају геотермални енергетски ресурси у Републици Србији? • Колике су утврђене резерве подземних вода у Републици Србији? • Колике су утврђене резерве геотермалних ресурса у Републици Србији? • Колики је потенцијал геотермалних ресурса у Републици Србији? • Колика је производња и потрошња минералних сировина у Републици Србији? Ово су полазни подаци за израду нацрта Стратегије и место им је на почетку документа	Подаци о утврђеним минералним сировинама, резервама и значају подземних вода, значају геотермалне енергије, производњи и потрошњи минералних сировина су полазни основ за израду стратегије и није им место у закључним разматрањима. У закључним разматрањима треба приказати како ће се мењати резерве, експлоатација и потребе за одрживи развој са временом у сваком од три разматрана сценарија. Такође, у закључним разматрањима треба приказати како ће истраживања и експлоатација утицати на одрживи развој (економски, социјални и квалитет животне средине).	Коментар се не прихвата. Стратегија, у оквиру посебног циља 2 „Обезбеђење приступа минералним сировинама и другима геолошким ресурсима...” подразумева мере које предвиђају раст врста, количина и квалитета минералних сировина и резерви, процену потреба Републике Србије за минералним сировинама и другим геолошким ресурсима, као и праћење степена обухвата ресурса, резерви и др. Наведена поглавља (у ствару пасуси) су само одговор на питања која су постављена на почетку израде стратегије и наводе се у Закључку

	Овде треба приказати како ће се са експлоатацијом мењати резерве минералних и других сировина применом свака од три сценарија.		
--	--	--	--

Коментари достављени од стране Сенке Костић, удружење „Крени-Промени“

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Целокупан документ претендује само наглашавањем позитивних страна рударења – недостаје део који се односи на ризике по здравље и животну средину.	Изостављање конкретног сагледавања ризика које носи експлоатација литијума говори о једностраном приступу писања стратегије . Изостанак било каквог осврта на потенцијално загађење воде, затим утицај на пољопривредно земљиште (посебно у долини Јадра), али и на здравље становништва представља озбиљан пропуст.	Коментар се не прихвата. Коментар је неоснован. Нацрт Стратегије је урађен у складу са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде документа јавних политика. Стратегија на целовит начин утврђује стратешки правац деловања и јавне политике управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије. Стратегија не истиче искључиво позитивне стране рударства, већ промовише одговорно и одрживо рударство и у више поглавља препознаје и ризике по животну средину и здравље становништва, предвиђајући мере као што су примена принципа превенције, управљање отпадом и санација деградираних површина. Када је реч о литијуму и другим минералним сировинама, Стратегија не разматра појединачне пројекте, већ поставља оквир у којем сваки конкретан захват мора да прође процедуре процене утицаја на животну средину и јавне расправе, у складу са законом. Питања

			као што су потенцијално загађење вода, утицај на пољопривредно земљиште или здравље становништва детаљно се разматрају на пројектном нивоу. Поред тога, припремљен је и јавно доступан Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину урађен у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, који детаљно анализира могуће негативне утицаје и мере за њихово ублажавање. На овај начин, Стратегија и пратећи Извештај обезбеђују усаглашеност са националним прописима и начелима заштите животне средине.
2.	Недовољно јасно (страна 7, први пасус): Поред тога, треба напоменути да постоји велика разлика у домаћој потрошњи материјала (енгл. Domestic Material Consumption) која укључује произведен и увезен материјал умањен за извоз, између развијених и неразвијених земаља. Велику потрошњу МС по становнику имају Канада (57,5 тона), Аустралија (46,4 тона) и Финска (44,1 тона), док на супрот ниску потрошњу имају Нигерија (3,5 тона), Мадагаскар (2,1 тону), Авганистан (1,1 тона) и др. [4].	Која је процењена вредност DMC за Србију у случају да дође до планиране експлоатације? Да ли би, имајући у виду низак степен развијености и сличности са земљама са ниским DMC по глави становника Србија такође задржала низак ниво DMC?	Наведени део Нацрта Стратегије има информативни карактер и односи се на приказ глобалних разлика у потрошњи материјала по становнику. Стратегија не пројектује конкретну вредност DMC за Србију, јер је реч о статистичком показатељу који се израчунава и прати кроз националне и међународне системе. Уместо тога, документ поставља оквир за рационално управљање ресурсима и промовише принцип да се што је могуће већи део минералних сировина прерађује у Србији до финалног производа, чиме се доприноси запошљавању, индустријском

			расту и побољшању стандарда становништва.
3.	Недовољно прецизно, шта то у пракси значи (страна 8, четврти наведен принцип одрживог управљања минералним ресурсима): Друштвени договор о експлоатацији минералних сировина...	Шта то у пракси значи с обзиром да у Србији имамо протесте против ископавања бора и литијума, али и генерално против отварања рудника. У стратегији сте помиње потенцијално отварање рудника литијума, а са друге стране смо имали највеће протесте у Србији и блокаде саобраћајница као показатељ да народ у Србији неће рудник литијума. Имамо и народну иницијативу за трајну забрану ископавања бора и литијума о којој противправно није одлучено до данашњег дана.	Коментар се не прихвата. Стратегија је прихватила начела УНМРС и кроз неколоко мера промовисан је друштвени договор, као и увођење обавезне примене стандарда који дефинишу одрживо рударство. Појам „друштвени договор“ подразумева институционални и друштвени процес кроз који се одлуке о коришћењу минералних ресурса доносе у складу са јавним интересом, уз учешће свих релевантних страна - државних органа, стручне јавности, локалних заједница и цивилног сектора. Стратегија не доноси одлуке о отварању конкретних рудника, већ поставља оквир у коме се све активности морају спроводити у складу са законом и уз активно учешће јавности. На тај начин обезбеђује се да ниједна одлука не може бити донета без институционализованог учешћа грађана и локалних заједница.
4.	Шта ово тачно значи (страна 8, шести наведен принцип одрживог управљања минералним ресурсима): Детаљно истраживање са повећањем минералних ресурса и резерви МС;	Формулација „повећање минералних ресурса“ је обмањујућа, јер минералне сировине представљају необновљив природни ресурс. Њихова количина у природи се не може повећати – могуће је	Коментар се прихвата. Прихвата се констатација да реченица није довољно јасна и биће промењена тако да гласи: „Повећање обима доказаних резерви и ресурса

		само откривање нових налазишта и повећање експлоатације. Стога је потребно прецизирати да се ради о повећању познатих залиха, а не стварном „повећању ресурса“.	минералних сировина, на основу детаљних геолошких истраживања“ Ради се о повећању ресурса.
5.	Како је ово тачно могуће (страна 8, осми наведен принцип одрживог управљања минералним ресурсима): Циркуларна (кружна) економија управљања експлоатацијом МС ;	Циркуларна економија управљања се не може дословно применити на рударење, јер циркуларна економија подразумева смањење потребе за примарном (новом) експлоатацијом ресурса, затим на рециклажи, а не управљање њом.	Принципи циркуларне економије у рударству не примењују се директно на саму експлоатацију, већ на целокупни животни циклус ресурса – од рационалног коришћења и смањења отпада, преко обновљивости и поновне употребе, до развоја технологија за рециклажу. У Нацрту Стратегије је то препознато и додатно је разрађено кроз циљ који се односи на обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина, као и подршке развоју циркуларне привреде. На тај начин, рударски сектор је интегрисан у шири концепт циркуларне економије, уз смањење негативних утицаја и очување вредности ресурса.
6.	Приоритизација здравља и безбедности при истраживању и експлоатацији МС (страна 8, девети наведен принцип одрживог управљања минералним ресурсима).	Стручњаци, академици јасно упозоравају о штетности рударења бора и литијума у Србији, са посебним освртом на здравље људи, али и на ризик по животну средину.	Стратегија не одређује судбину конкретних пројеката (попут експлоатације литијума), већ промовише одрживо управљање минералним и другим геолошким ресурсима, уз максимално поштовање еколошких

	Да ли то значи да се одустаје од рудника литијума?		стандарда заштите животне средине, живота, здравље и безбедност грађана. Наведени принцип не представља одлуку о прихватању или одбијању било ког конкретног пројекта, већ поставља јасан критеријум који се мора поштовати у процесу процене и одлучивања. Кључна порука овог принципа јесте да се ниједан пројекат не прихвата априори - било да је реч о експлоатацији стратешких минералних сировина као што је литијум, или, наизглед мање ризичних, као што је експлоатација грађевинског камена. Сваки пројекат се мора сагледати индивидуално, кроз утврђене законске и стручне процедуре уважавајући ризике по животну средину и здравље људи.
7.	Потпуно нејасна формулација (страна 8, трећи пасус, друга реченица): Циљ израде Стратегије је базиран на потреби смањења противречности, као и преиспитивања постојећих и изналажења нових образаца управљања сектором минералних сировина.	Шта ово тачно значи, смањење противречности по питању чега? Зашто је ово циљ стратегије?	Употребљени израз „смањење противречности“ односи се пре свега на напоре да се у оквиру система управљања сектором минералних и других геолошких ресурса постигне бољи баланс између три, често супротстављена, аспекта: економске добити, социјалне одрживости и очувања животне средине. Управо у њиховом усклађивању, односно у проналажењу мере између легитимних економских интереса, захтева локалних заједница и обавеза према заштити природе, лежи

			једна од највећих актуелних противречности у сектору. Додатно, присутни су одређени изазови када говоримо о институционалној и нормативној усклађености, као и у тумачењу прописа, што оптерећује систем управљања. Стратегија, стога, има за циљ да те противречности ублажи и умањи, кроз увођење јединственог и доследног приступа који омогућава развој сектора на начин који је економски одржив, социјално прихватљив и еколошки одговоран.
8.	Није довољно јасно (страна 9, шести пасус, друга реченица): Стратегија управљања минералним ресурсима треба да обезбеди сигурност снабдевања енергетских постројења довољним количинама енергетских минералних сировина како би се осигурала енергетска сигурност уз ограничени утицај на животну средину.	Која и чија енергетска постројења су у питању – да ли се мисли на државна, приватна, руднике у власништву страних компанија или друге индустрије? Који актери имају приоритет у снабдевању – да ли држава гарантује сигурност снабдевања за своје системе или и за комерцијалне субјекте. Шта значи „ограничени утицај на животну средину“.	У овом делу текста, примарно се мисли на термоелектране које користе угаљ (лигнит) као енергент и које се налазе у власништву Републике Србије. Тиме је Стратегија управљања минералним ресурсима усклађена са Стратегијом развоја енергетике Републике Србије, у којој је дефинисан континуитет у коришћењу домаћих енергетских ресурса у наредном периоду као средство за очување енергетске безбедности. Сигурност снабдевања у овом контексту односи се на обезбеђивање довољних количина енергетских минералних сировина за стабилан рад термоелектрана, као дела енергетског система од посебног значаја за

			функционисање државе. Под „ограниченим утицајем на животну средину“ подразумева се обавеза да се експлоатација и коришћење енергетских сировина спроводе у складу са прописаним еколошким стандардима и уз примену мера које минимизирају негативне ефекте по природу и здравље људи.
9.	Проблематично (страна 13, трећи пасус): Главни циљ савременог закона који регулише област геолошких истраживања и рударства је постављање правног оквира који обезбеђује снажан развој рударске индустрије у строго контролисаним условима по питању заштите животне средине. За ову сврху, такво законодавство мора инвеститорима омогућити неопходне подстицаје и гаранције, али такође мора омогућити и Влади да даје смернице индустрији и да обезбеди рударску политику која је у складу са ширим економским интересима и националном политиком.	Потребно је прецизно дефинисати о каквим се подстицајима ради и под којим условима се дају, како би се осигурало да не иду на штету јавног интереса, животне средине и права локалних заједница. Закон мора да приоритетно штити грађане и природне ресурсе, а не профит инвеститора.	Коментар се прихвата. Предметна формулација налази се у поглављу 2.2. <i>Законодавни и институционални оквир за области геолошких истраживања и рударства и степен усклађености са политиком и легислативом ЕУ</i> и односи се на потребу балансирања између привлачења инвестиција и заштите јавног интереса. Под „подстицајима“ се подразумева правна сигурност, транспарентност и предвидивост процедура, уз пуно поштовање прописа и права локалних заједница, а не финансијску подршку инвеститорима. Формулација ће бити коригована у коначном тексту документа.
10.	Проблематично и недовољно јасно (страна 16, четврти пасус): У оквиру сектора енергетике, међународни положај Републике Србије је условљен чланством у Енергетској заједници,	Шта тачно ово имплицира, да ли смо у обавези да имплементирамо регулативе у сврху чланства – одакле тумачење да смо у обавези да приступимо експлоатацији?	Текст Стратегије недвосмислено указује на обавезу Републике Србије да у контексту процеса приступања Европској унији усагласи своје прописе и политику са правним тековинама ЕУ, посебно у

	Споразумом о стабилизацији и придруживању са ЕУ, те стицањем статуса кандидата за чланство у ЕУ и отварањем приступних преговора о чланству у ЕУ. У Поглављу 15. [16] Република Србија се обавезала на имплементацију релевантног правног оквира и правних тековина ЕУ у области енергетике, климе, заштите животне средине, конкуренције, коришћења обновљивих извора енергије (ОИЕ) и енергетске ефикасности.		областима енергетике, животне средине, климатске политике, енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије. Међутим, ове обавезе не подразумевају, нити намећу експлоатацију минералних сировина, већ уређују начин на који се потенцијална експлоатација, уколико се планира, мора спроводити - уз поштовање високих стандарда заштите животне средине, транспарентности, одговорности и јавног учешћа. Дакле, имплементација ЕУ регулативе у овом контексту значи унапређење законског оквира и увођење обавезујућих процедура и стандарда (нпр. процена утицаја на животну средину, приступ информацијама, право јавности на учешће у доношењу одлука), а не промовисање или обавезу у погледу конкретних рударских активности.
11.	Нигде се у стратегији не помиње повећање висине рудне ренте.	Због чега нигде у стратегији за наредних 25 година не помињемо однос према рудној ренти код нас.	Коментар се не прихвата. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима представља документ стратешког карактера чији је основни циљ постављање дугорочних циљева, принципа и смерница развоја сектора, а не разматрање конкретних фискалних

			инструмената или висине појединачних накнада. Висина и структура рудне ренте, као накнаде за коришћење јавних добара, није предмет регулисања стратешког документа, већ се уређује Законом о накнадама за коришћење јавних добара. Измена висине рудне ренте представља фискалну и економску меру коју доносе надлежне институције у складу са макроекономским кретањима, буџетским приоритетима и инвестиционим оквиром, а након консултација са свим заинтересованим странама. Иако се у Стратегији не помиње конкретан износ ренте, основни принципи које она промовише - као што су одрживост, економска ефикасност, транспарентност и одговорно управљање ресурсима - стварају основу за даље унапређивање законске регулативе, укључујући и могуће преиспитивање модела и висине рудне ренте у одговарајућем поступку.
12.	Није потпуно (страна 53, шести пасус): Лежиште Јадар (минерал јадарит) садрже висококвалитетну минерализацију бора и литијума. Прихваћен је елаборат и издата потврда о билансним резервама и ресурсима литијума у лежишту Јадар код	Наведено је само ограничење везано за Студију о процени утицаја на животну средину, а чињеница је да на терену имамо грађане који се противе копању литијума; имамо народну иницијативу о трајној забрани експлоатације бора и	Коментар се не прихвата. Наведена формулација на страни 53 односи се на чињенично стање у погледу усвојеног елабората и потврђених билансних резерви у лежишту Јадар. Међутим, Стратегија не одлучује о

	Лознице (доњи јадаритски хоризонт) у укупној количини 158 милиона тона. У случају да буде експлоатације (ако се задовоље сви услови који ће бити постављени у Студији о процени утицаја на животну средину), према Студији оправданости постоји могућност производње на годишњем нивоу од 58.000 тона литијум карбоната, 160.000 тона борне киселине, 255.000 тона натријум сулфата.	литујума која противправно још увек није разматрана у Скупштини.	конкретним пројектима, нити замењује законске процедуре, већ поставља стратешки оквир за њихово унапређење и доследно поштовање. Сваки пројекат, поред аспеката рударства, подлеже обавезним процедурама из области заштите животне средине, вода, културног наслеђа и других релевантних сектора, укључујући и јавне расправе, као и друге механизме учешћа јавности и институција. На тај начин се обезбеђује да се све одлуке доносе искључиво у складу са важећим законским прописима. Важно је истаћи да је велики део јавности у претходном периоду био изложен непотпуним или нетачним информацијама, што је код дела становништва изазвало страх и отпор, често без темељног увида у реалне податке и објективне процене ризика. Управо зато је неопходно ослањање на чињенице, стручне процене и законе који важе за све потенцијалне пројекте, без априорних закључака, било позитивних или негативних.
13.	Упитно (страна 59, прва наведена ставка): Отвара се рудник литијума, са производњом од 58.000 тона цена на	Потребно је изоставити овај део, тотално је сувишан у Стратегији пошто овог рудника неће бити имајући у виду да је у	Коментар се не прихвата. У тексту Стратегије, поменути део не представља одлуку о реализацији

	берзи 15.000\$ по тони, борати као и рудници злата 20 тона, а сребра 10 тона, покреће се производња никла и кобалта (20.000 тона)	истом документу назначено „Републици Србији је потребно савремено, продуктивно и еколошки прихватљиво рударство које ће обезбедити сигурно и поуздано снабдевање енергетског и индустријског сектора неопходним сировинама.“ – подвукли бисмо ово еколошки прихватљиво!	конкретног пројекта, већ илустрацију потенцијалних сценарија. Таква информација има за циљ приказ економског потенцијала, а не претходно доношење одлуке о експлоатацији. Како је већ наглашено у самој Стратегији, ниједан пројекат не може бити реализован без претходног позитивног исхода институционалних поступака, пре свега Студије о процени утицаја на животну средину, планске и урбанистичке документације, и јавних консултација. У том контексту, евентуално отварање било ког рудника, укључујући рудник литијума, зависи од тога да ли је пројекат:економски одржив; социјално прихватљив; и еколошки безбедан и усклађен са стандардима заштите животне средине и здравља људи. То укључује и пуно поштовање јавног интереса, права локалних заједница и релевантних законских процедура.
--	--	--	--

Коментари достављени од стране Нели Бранковић

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Недовољна транспарентност и симулирана јавна расправа	Јавна расправа је организована усред августа, у периоду масовних годишњих одмора, што у пракси искључује већи део стручне и опште јавности из процеса. Догађаји су били слабо најављени, простори физички или безбедносно ограничени, што онемогућава смисао јавне расправе. Овакво поступање представља повреду члана 8. Архуске конвенције (ратификоване у Скупштини Србије), којом се прописује пуно и ефективно учешће јавности у доношењу планских и програмских докумената који могу имати значајан утицај на животну средину.	Коментар се не прихвата. Организовање јавне расправе у августу није супротно важећим прописима. Минимални законски рок за трајање јавне расправе је 20 дана, а у овом случају јавна расправа је трајала скоро два месеца, чиме је свој стручној и заинтересованој јавности омогућено довољно времена за упознавање са нацртом документа, са извештајем и достављање коментара. Што се тиче самог поступка јавне расправе, учешће јавности није ограничено искључиво на физичко присуство. Сви заинтересовани су могли да учествују достављањем писаних коментара, у складу са чланом 30. Уредбе о методологији израде докумената јавних политика. Одржавање презентације је додатна активност у оквиру јавне расправе, која није законска обавеза, него факултативна могућност, односно додатни вид представљања документа. Просторије за одржавање јавне презентације одабране су у складу са досадашњом праксом,

			када је реч о организовану догађаја тог типа. Имајући у виду наведено, није дошло до повреде члана 8. Архуске конвенције, јер је јавности омогућено пуно и ефективно учешће у поступку, путем више канала комуникације и у року знатно дужем од минималног законом прописаног.
2.	Стратегија није усклађена са другим националним стратегијама	Ради се о вишедеценијској стратегији, која мора бити усклађена са осталим стратешким документима Србије: Стратегијом заштите животне средине, Стратегијом руралног развоја, Националним програмом заштите природе, Стратегијом водопривреде итд. Уместо подршке секторима у којима Србија има историјску и природну предност (плодна земља, аграрна култура, самодовољност у храни), уводи се модел развоја који директно угрожава пољопривреду, здраву храну и изворишта воде.	Коментар се не прихвата . Нацрт Стратегије изричито препознаје потребу за усаглашеношћу са свим релевантним националним стратегијама и документима јавних политика. Целокупно поглавље у оквиру Нацрта под називом „Развојне стратегије у Републици Србији и веза са Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима“ посвећено је управо анализи и интеграцији циљева, приоритета и принципа других стратешких докумената, међу којима је и Стратегија пољопривреде и руралног развоја као и Нацрт Стратегије заштите животне средине 2025–2033 (Зелена агенда). У тексту Нацрта се изричито истиче да је Стратегија саставни део процеса Зелене агенде, као и да је у изради документа интегрисан међусекторски приступ, заснован на принципима одрживог развоја, заштите

			животне средине, рационалног коришћења ресурса и заштите јавног интереса. Циљеви Стратегије укључују: подршку енергетској транзицији (нпр. истраживање и обезбеђивање сировина за нове технологије); смањење утицаја на животну средину; усаглашеност са климатском политиком Републике Србије и међународним обавезама (Париски споразум, Архуска конвенција); обезбеђење ресурса за стратешке потребе државе, уз очување природних добара. Стратегија не супротставља рударство и пољопривреду, већ их третира као паралелне развојне приоритете који се морају балансирано и координисано управљати, уз пуно уважавање интереса локалних заједница, здравља грађана и очувања природних система.
3.	Занемаривање стратешких предности Србије – пољопривреда и вода	Србија је кроз историју (ратове, санкције, кризе) преживљавала захваљујући снажној пољопривредној производњи, домаћој храни и плодном земљишту. Разарањем тог система – ширењем рудника и индустријске експлоатације – губимо кључну одбрамбену снагу.	Коментар се не прихвата . Стратегија не занемарује значај пољопривреде, нити водних ресурса, већ изричито препознаје потребу за уравнотеженим и одговорним приступом коришћењу природних богатава. У документу је наглашено да се развој рударства мора одвијати уз поштовање

		Србија је једна од најбогатијих европских држава по изворима пијаће воде. Стратегија не даје гаранције заштите тих ресурса, већ отвара могућност експлоатације у зонама критичних подземних и површинских вода, што је неопростив стратешки ризик.	највиших еколошких стандарда, као и кроз спровођење јасне процедуре процене утицаја на животну средину, уз обавезно учешће јавности. Површине под експлоатационим пољима и рударским активностима у Србији чине мали проценат укупног пољопривредног земљишта. За све рударске активности а поготову у близини водозаштићених подручја, одлуке се доносе у складу са јасно дефинисаним процедурама Закона о рударству и геолошким истраживањима, законске регулативе која се односи на заштиту животне средине, Законом о водама и другим релевантним прописима. Ниједан конкретан пројекат се не може реализовати без законом прописаних потребних докумената и сагласности надлежних институција а пре свега Министарства заштите животне средине и Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.
4.	Недостатак радне снаге и друштвене трансформације	Србија већ сада трпи недостатак радне снаге. Увођење рударских погона у традиционално пољопривредна подручја не само да уништава локалне економије већ доводи до социјалних проблема: људи приморани да промене професију	Коментар се не прихвата. У највећем броју случајева, експлоатација минералних сировина у Републици Србији се одвија у подручјима са ограниченим обрадивим површинама и

		често немају адекватне вештине, образовање, подршку или алтернативу. Бивши пољопривредници се тешко сналазе у индустријским околностима, што доводи до масовног исељавања, сиромаштва и губитка културне везе са земљом. Друштвена структура руралних подручја бива неповратно нарушена.	малим пољопривредним потенцијалом. Отуда констатација да се рудници „уводе у традиционално пољопривредна подручја“ не одговара стварном стању и представља генерализацију која није заснована на чињеницама. Такође, важно је напоменути да рударство не искључује друге привредне делатности. Савремени приступи планирању развоја подразумевају диверзификацију локалних економија, где се рударство може развијати уз паралелну подршку пољопривреди и другим секторима, уз уважавање специфичности локалне заједнице. Стратегија у оквиру својих циљева и мера, предвиђа укључивање локалне заједнице, развој кадрова и подршку образовању, чиме се стварају нове могућности запошљавања и повећава друштвена отпорност. Рударство има потенцијал да задржи становништво у слабо развијеним подручјима, кроз отварање нових радних места, улагања у инфраструктуру и подстицање локалне привреде. Недостатак радне снаге није последица рударства, већ је то општи демографски и миграциони тренд који захтева системски приступ, у коме сваки сектор, укључујући рударство, може дати
--	--	--	---

			свој допринос кроз отварање стабилних, добро плаћених радних места.
5.	Нема гаранција заштите јавног интереса	Стратегија не прописује обавезу да сви уговори и концесије буду јавни и доступни грађанима. Недостаје механизам редовне ревизије (на сваких 5 година) као и јасне одредбе о правној заштити у случају кршења еколошких и социјалних стандарда.	Коментар се не прихвата . Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима представља стратешки документ чија је основна улога да дефинише опште смернице, циљеве и мере развоја сектора, као и да обезбеди кохерентан оквир за даљи развој. Она није документ који регулише конкретне процедуре издавања одобрења, уговора или концесија, нити прописује детаљне механизме транспарентности и контроле. Питања везана за јавност приступа уговорима, концесијама, ревизијама и правну заштиту у случају непоштовања еколошких и социјалних стандарда регулишу се посебним законом и подзаконским актима, који дефинишу конкретне процедуре и механизме контроле. Стратегија даје оквир и смернице које омогућавају усаглашеност са постојећим законодавством, али се не бави детаљним нормативним питањима.
6.	Недостаје упоредна анализа модела развоја и критеријуми за избор рударске стратегије	У нацрту није представљена упоредна анализа различитих модела управљања ресурсима и развоја земље као целине,	Коментар се делимично прихвата. Иако Нацрт Стратегије изричито препознаје потребу за усаглашеношћу са

		нити је објашњено зашто се држава опредељује управо за овај – изразито рударски – приступ. Секторски приоритети нису постављени као резултат свеобухватне и аргументоване анализе дугорочног развоја Србије, већ делују као политичка претпоставка без економског и друштвеног образложења. Такође, стратегија не предвиђа обавезу израде квантитативне анализе трошкова и добити (cost-benefit analysis) за појединачне пројекте експлоатације, која би морала да укључи мерљиве утицаје на животну средину, здравље становништва, локалне заједнице и јавне финансије. Без таквих података, одлуке о експлоатацији се доносе без реалне слике о последицама.	свим релевантним националним стратегијама и документима јавних политика, што је обрађено у поглављу под називом „Развојне стратегије у Републици Србији и веза са Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима“ и исто је посвећено управо анализи и интеграцији циљева, приоритета и принципа других стратешких докумената, додатно ће бити припремљено поглавље Усклађеност циљева и мера са циљевима одрживог развоја. Треба напоменути да Стратегија предвиђа увођење три обавезна типа докумената који прате процес истраживања и експлоатације минералних сировина, у складу са фазама напредовања: Елаборат о минералним ресурсима (Report on Mineral Resources); Претходна студија оправданости (Prefeasibility Study); Студија оправданости (Feasibility Study). Ови документи обезбеђују систематичан и транспарентан приступ у процени оправданости пројеката, укључујући и аспекте утицаја на животну средину, здравље и локалне заједнице, те тако представљају важан део процеса доношења одлука.
--	--	---	---

			Такође, спровођење поступка процене утицаја на животну средину за различите пројекте дефинисано је законским и подзаконским актима из области заштите животне средине.
7.	Уколико се стратегија усвоји у оваквом облику – задржавамо право да тражимо признавање правног статуса природе	Уколико се не уведу ефективни механизми заштите природе и јавног интереса, задржавамо право да покренемо иницијативу за признавање правног субјективитета природе у Републици Србији – по узору на праксу Еквадора, Новог Зеланда, Колумбије и других држава. Ово би укључило: - могућност да се воде, земљиште, шуме и ваздух бране на суду; - да се дозволи грађанима, стручњацима и удружењима да подносе тужбе у име природе; - да се обавезно уводе независна вештачења и научне анализе које се у садашњем систему систематски избегавају.	Коментар се не прихвата. Није тачна тврдња да нису уведени механизми заштите природе и јавног интереса. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије јасно поставља принцип одрживог рударства као темељну вредност, и у том контексту инсистира на поштовању свих важећих еколошких стандарда и прописа. Такође напомињемо да је Стратегија, посвећена је унапређењу учешћа јавности, односно локалних заједница у процесима који се односе на друштвену прихватљивост пројеката, јачање институционалних капацитета и унапређење поступака процене утицаја на животну средину, заштити биодиверзитета, очувању водних и земљишних ресурса, у свим фазама реализације пројеката. Република Србија стреми усаглашавању са европским правним и економским стандардима. Прилагођавање регулативе и праксе моделима из ЕУ представља кључни предуслов за лакшу интеграцију у

			европске економске токове и тржишта капитала.
8.	Рударство као лажни симбол развоја – корак уназад за друштво	Југославија је била индустријски развијена земља, са снажном машинском, металуршком и прехранбеном индустријом. Србија је наследила инфраструктуру, знање и капацитет за стратешки развој. Стратегијом се као "развојна шанса" представља екстрактивни модел економије, својствен сиромашним земљама зависним од извоза сировина. Уместо да подстакне домаћу прераду, технолошке иновације и задржавање вредности у земљи, ова стратегија нас гура у економски неоколонијализам. - То није напредак. То је корак уназад.	Коментар се не прихвата. Тврђење да је рударство „лажни симбол развоја“ није тачно. Минерални ресурси су темељни ресурс за економски и индустријски развој многих земаља у Европи и свету. Они представљају основу за развој индустрије, технолошких иновација и обезбеђење енергетске стабилности. Стратегија препознаје значај минералних сировина као важног фактора за развој Србије и усклађена је са циљевима одрживог развоја, укључујући и подршку развоју прераде и иновација у сектору. Рударство није препрека, већ покретач развоја других економских грана. Стога, рударство представља важан део будућег развоја и није корак уназад, већ корак напред за српску економију. Стратегија даје смернице да се кроз примену савремене технологије у ископавању, припреми и преради минералних сировина заокружи целокупан ланац вредности у земљи, што би резултирало отварањем нових фабрика и добијања готових производа и остваривању додатне вредности, чиме се

			јача конкурентност и снажи економија наше земље.
9.	Захтевамо да се:	Понови јавна расправа, у доступном термину и простору, уз активно укључење стручне и опште јавности; У стратегији се: - забрањује свака експлоатација литијума и бора, као супстанци са високим еколошким и друштвеним ризиком; - дефинишу зоне трајне забране рударења: изворишта пијаће воде, пољопривредно земљиште, заштићена природна добра и насеља; За сваки појединачни рудник уведе се: - обавезна квантитативна cost-benefit анализа, заснована на независним студијама и јавно доступна; Стратегија се ревидира на сваких 5 година, уз јавни увид и учешће независних тела; - Уколико се ови услови не испуне, грађани ће покренути иницијативу да се природи призна правни статус и омогући њена правна заштита пред домаћим судовима.	Коментар се не прихвата. Захтеви изнети у примедбама указују на елементарно непознавање проблематике, процедура и начина доношења стратешких докумената у Републици Србији. За изради овог документа ангажован је еминентни мултидисциплинарни тим стручњака, обезбеђено је максимално учешће јавности, а сви процеси јавних консултација и јавних расправа спроведени су у складу са Законом о планском систему Републике Србије. Напомињемо да је јавна расправа трајала скоро два месеца (тачно 56 дана), уместо рецимо 20 дана колики је минимални законски рок. Сматрамо да Стратегија пружа јасан и уравнотежен оквир који омогућава и развој геолошких истражива, рударске индустрије у складу са националним економским интересима уз поштовање домаћих и стандарда ЕУ по питању заштиту животне средине. Стратегија даје смернице да се кроз различите законске и подзаконске акте дефинишу критеријуми и контролни механизми који ће доприносити

			стабилности инвестиција у област геологије и рударства, уз истовремено заштиту интереса локалних заједница, укључујући питања накнада, друштвене одговорности компанија и континуираног мониторинга утицаја на животну средину и локално становништво. Акционим планом ће се дефинисати активности за које ће допринети остварењу општег и посебних циљева сходно предложеним мерама.
--	--	--	---

Коментари достављени од стране др Славка Зековића, научног саветника Института за архитектуру и урбанизам Србије

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	На стр.2 наводи се "Управљање минералним сировинама и развој рударског сектора базирани су на три стуба одрживог рударства у контексту целовитог друштвено-економског развоја државе са економског, еколошког и социолошког аспекта (слика 1.1). Недостаје компонента "простора" па је потребно обухватити и "просторне" (аспекте). Стр. 2 "Такав (интегрални) приступ проистиче из одговорног друштвеног, економског и институционалног развоја." Додати и "просторног" (развоја).	Интегрални приступ (из уводног дела Стратегије) није потпун јер не садржи и просторну компоненту. Минерални ресурси су део ширег тзв. територијалног капитала (просторног потенцијала) националног, регионалног и локалног подручја и, истовремено, генератор процеса глобалне финансијализације, односно интереса и мотива улагања за различите инвеститоре (институционалне и/или приватне инвеститоре; стране директне инвестиције и др.) на конкретном простору. Стога, управљање минералним ресурсима, поред усклађивања са наведеним документима јавних политика, треба да укључи/обухвати усклађивање стратегије развоја рударства и просторног развоја рударског подручја са документима развојног планирања (Планом развоја, Инвестиционим планом, ППРС, Нацртом ППРС 2035., регионалним просторним плановима, ПППН/Просторним плановима подручја посебне намене, општинским просторним плановима, Генералним урбанистичким планом,	Није наглашено али се у савременом рударству подразумева одрживи развој у простору и времену. Свакако да усвојена решења у реализацији програма Стратегије морају бити обухваћена у свим врстама развојног просторног планирања, где развојне приоритете утврђује по принципима одрживости за све ресурсе, као задатак и обавезу, држава, односно, Влада процедуром у складу са законима.

		Планом развоја АП и Планом развоја јединице локалне самоуправе). Стратегија указује на потребу праведне транзиције/трансформације развоја "стarih" и исцрпљених рударских подручја, са једне стране, и на развој нових перспективних рудника и одрживо рударство, са друге стране. Оба процеса се одвијају у конкретном регионалном/локалном простору са припадајућим насељима и често имплицирају знатне промене у коришћењу земљишта, просторних структура, инфраструктуре, супраструктуре, животне средине локалних заједница/ентитета, као и питања пресељења насеља, домаћинства, привредних објеката, измештања инфраструктуре, водотокова и др.	
2.	Иако се помиње примена интегралног приступа у Стратегији - нема назнака о повезаности и условљености дугорочног развоја одрживог рударства и управљања минералним ресурсима, са једне стране, и планирања простора, са друге стране. Кључна питања приступа планирању произлазе из снажног утицаја техничко-технолошких услова и ограничења, с једне стране, и еколошких и социјалних последица, с друге, на укупан просторни развој. Потребно је кључна питања ових	Са становишта интегралног приступа планирању одрживог развоја рударства најважнија питања у домену усклађивања са планирањем простора су: 1) условљеност просторног развоја политиком и регулативом у сектору рударске производње и прераде у односу на енвајронментална, економска, социјална и друга питања и њихов утицај на конкурентност;	При реализацији самих пројеката експлоатације и прераде обавеза је поштовање принципа заштите животне средине, социјалних и економских питања у простору и времену, којом се гарантује одрживо рударство. Принципи се доказују усвајањем одговарајуће документације, а прате и контролишу задужени сектори Министарстава.

	међуодноса увести у "инстант" облику (детали у образложењу).	2) процене кључних конкретних стратешких изазова, неизвесности и ризика у сектору рударске производње и њихово инкорпорирање у решења просторних планова, односно стратешко "интегрисање" комплексности рударско-металуршког производног циклуса, могућих утицаја грандиозних рударских просторних структура на окружење и предупређивање потенцијално неповољних импликација на социо-просторну и еколошку-просторну одрживост развоја на различитим нивоима (националном, регионалном, локалном, секторском, корпоративном); 3) претходна истраживања и интегрисано планирање, управљање и имплементација за стратешка развојна питања и решења у погледу техно-економских и локацијских инпута за планирани развој рударских пројеката (пре свега, у домену водних ресурса, енергетских захтева, потребног простора за смештај капацитета и пратећих садржаја, заштите животне средине, обезбеђивања капиталне инфраструктуре, избора регионалне/локалне локације за потенцијално пресељење становништва, насеља и	
--	---	---	--

		инфраструктуре, примене најбољих доступних технологија, примене механизма за решавање социјалних и имовинско-правних питања, и др.) као инпути за израду планских решења просторних планова подручја посебне намене и реализацију рударских пројеката, као и других локалних пројеката; и 4) „предпланска“ испитивања и стратешко планирање капиталне техничке инфраструктуре у ширем рударском подручју - регионалном и локалном простору - обједињавањем и синхроним усклађивањем приступа јавних политика, просторног планирања, средњорочног буџетирања и локалног планирања, уз учешће кључних актера (држава у партнерству са релевантним институцијама и други актери). С тим је тесно повезано и питање утврђивања подручја утицаја експлоатације рудника/ лежишта које је у појединим аспектима релативно ограничено на ужу зону непосредних интервенција (капитална улагања, изградња и заузимање земљишта, физички обим производње, биланси коришћење вода и енергената, продукција рударског отпада/	
--	--	---	--

		флотацијских јаловишта, обим транспорта, капиталне промене у простору- стварање нових просторних структура, нове инфраструктуре, (промена рељефа, социјалне трансформације, утицај на социјалне, насељске и културне обрасце и везе, емисије загађујућих материја и сл.), у другим је знатно шире од граница рударског лежишта/ басена (деградација средине, социоекономске трансформације), док у извесним аспектима тај утицај обухвата прекогранични "надрегионални" простор ефектуирање на спољним/ глобалним тржиштима и подручјима, разни екстерни ефекти, емисија гасова са ефектом "стаклене баште" и др.).	
3.	У поглављу "Развојне стратегије у Републици Србији и веза са Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима", стр.9, потребно је укључити и усклађивање са Стратегијом паметне специјализације Републике Србије до 2030. Такође, предлажем да се размотри могућност увођења категорије "регионалне стратегије управљања минералним ресурсима" (нпр. за Источну Србију, део Западне Србије и сл.),у	У сектору рударства већ се одвија и/или се планира све интензивнија примена високо-технолошких иновација и отварања "зелених" високотехнолошких рудника - без емисија штетних гасова, прашине и отпадних вода као стожера развоја ширег и локалног подручја. Припрема и доношење планираних регионалних стратегија паметне специјализације укључиће и сектор рударства управо због растуће примене технолошких и других иновација, нових	У поглављу 2.1. Национални правни оквир и развојне стратегије у Републици Србији напоменуто је да Циљеви Стратегије за управљање минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период 2025 – 2040 и Стратегије заштите животне средине Републике Србије за период од 2025. до 2033. године требају бити усаглашени, а такође усаглашени и са другим документима јавне политике, што се свакако односи и на Стратегију паметне специјализације

	складу са просторном локализацијом МР .	процеса и технологија са "нултим" утицајем на простор/окружење, насеља, животну средину. Потенцијално укључивање категорије "регионалне стратегије управљања минералним ресурсима", заједно са припремом Регионалне стратегије специјализације и/или Регионалне стратегије привредног развоја (нпр. за Источну Србију, део Западне Србије и сл.) могло би да олакша и унапреди: .) (а) управљање минералним ресурсима на субнационалном нивоу, посебно регионалном и локалном, (2) припрему докумената развојног планирања на свим нивоима, укључујући просторне планове подручја посебне намене за рударска подручја/басене/ лежишта, (3) припрему предлога планова и пројеката капиталних инвестиција у рударству и/ или инфраструктурних пројеката у вези са реализацијом рударских пројеката/ планова, укључујући средњорочне планове буџета на свим нивоима, (4) усклађивање са циљевима локалног планирања простора и локалног економског развоја, утврђивања подручја утицаја експлоатације рудника, уз учешће кључних актера (држава у партнерству са релевантним институцијама).	Републике Србије за период од 2020. до 2027. Године. За могућност увођења регионалне стратегије сугестија се не може прихватити, јер област планирања и спровођења јавних политика, на републичком нивоу, уређена је једном секторском стратегијом коју предлаже надлежни предлагач, у консултацији са релевантним органима државне управе. Одредбама Законом о рударству и геолошким истраживањима предвиђено је доношење само Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије.
--	--	---	---

		Највећи део развојних проблема у рударском подручју, који се манифестују дугорочно (структурне промене, неравномеран развој територије, инфраструктурна опремљеност, прекомерно коришћење природних ресурса, извесна деградација средине и др.), не могу се сагледавати и решавати (само) у локалним оквирима, већ у склопу укупног развоја ширих територијалних целина, односно у склопу регионалног развоја простора.	
4.	Предлог за допуну формулације "Визије", стр.52 "Визија - Република Србија је до 2040. године и у перспективно до 2050. године институционално и економски развијена држава посвећена одрживом коришћењу минералних ресурса (додати: "максималној заштити животне средине и очувању јавног здравља, безбедности, квалитета живљења и (локалног) простора"). Минерално-сировински комплекс Републике Србије је један од темеља националне економије, компатибилан са стандардима ЕУ, са минералним сектором заснованом на знању, ефикасно коришћеним минералним ресурсима уз минимизирање еколошких утицаја (додати: "на животну средину и простор") са циљем да се највећи део откопаних	Потребно је укључење "компоненте простора" и заштите животне средине.	Управо из разлога значаја и потребе за максималном заштитом животне средине и очувању јавног здравља, безбедности, квалитета живљења и (локалног) простора, у Визији Стратегији се наводи одрживо рударство, а у тексту је више пута поменуто шта све оно подразумева. Такође компоненте простора су препознате кроз текст документа, са посебним апострофирањем у делу који се односи на Мере за постизање општих и посебних циљева.

	сировина прерађује у Републици Србији обухватајући финалну фазу прераде. Предлог за допуну формулације "Општег циља", стр.60, "Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије дефинише општи циљ као одрживо (додати: "одговорно планирање",) управљање истраживањем и експлоатацијом (додати: минералних ресурса") за обезбеђење садашњих и будућих потреба земље за минералним сировинама и ширење базе минералних сировина интензивирањем активности везаних за (додати: "у вези са") проспекцијом, истраживањем и доказивањем минералних и других геолошких ресурса. (додати: "у складу са заштитом животне средине, јавног здравља и локалног простора".)		
5.	Предлажем избацивање реченице на стр.60: " Влада Републике Србије треба	Неприхватљива формулација.	Коментар се прихвата.

	да буде стабилан дугорочни добављач минерала за зелену транзицију."		
6.	Предлог да се у поглавље о усклађивању са међународним регулаторним оквиром/ окружењем додају и следећи инструменти и алати: CDT/Community Development Toolkit - инструментаријум и алати за развој локалне заједнице (ICMM, 2012) од значаја за међусобни развој рударства и локалне заједнице (и компаније), нпр. у погледу евалуација, односа и релација учесника, процена, вредновања, планирања, управљања, менаџмента пројектима, мониторинга. Сличан инструмент предвиђа и ЕУ за ЛЕР. ESG, Global industry standards on tailings management (UNEP, 2020), Responsible gold mining principles, EITI, GRI-12 и др. То може да буде и као мера. Потребно је укључити опште принципе одрживог рударства (ICMM). Потребно је установљивање (група) показатеља одрживог рударства ради мерења и праћења одрживости рударског развоја и управљања минералним ресурсима (нпр. ICMM, SDG).	Питање примене еколошког, социјалног и управљачког оквира (ESG) и ефикасног управљања рударским / флотацијским јаловиштима/рударским отпадом је императив. Неке водеће светске рударске компаније, сада присутне и у Србији, већ примењују наведене добровољне инструменте па их је корисно укључити у Стратегију. Потенцијално укључење ових принципа побољшало би разумевање стратешких предлога, посебно у широј јавности.	Коментар се може прихватити, али смо мишљења смо да су предложени стандарди довољни. Принципи одрживости (новије ESG = ESE), чине основу Стратегије. Накнадно су додати и показатељи ефеката у складу са Уредбом о Јавним набавкама.
7.	Иако се у Стратегији наводи да је усклађена са Стратегијом развоја		У оквиру Стратегије развоја енергетике детаљно је анализирана потрошња

	енергетике до 2040. са пројекцијом до 2050.године - није обухваћено питање пројекција планиране потрошње електричне енергије у сектору рударства до 2040. или 2050.године. Није јасно како ће се обезбедити растуће (огромне) потребе будућег развоја рударства за електричном енергијом. У Стратегији развоја енергетике до 2040. не помињу се рудници и рудничка потрошња електричне енергије, осим гашења старих нерентабилних и исцрпљених рудника.		енергије у свим секторима и на основу тога је превиђена потребна производња. Тематика је уско везана за наведену Стратегију.
--	--	--	---

Коментари достављени од стране Центра за екологију и одрживи развој (ЦЕКОР)

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Стр.1: Уводне напомене ”Стратегија је документ који треба да на свеобухватан начин анализира стање свих минералних ресурса којима Република Србија располаже, као и да сагледа тренутну и дефинише будућу позицију државе са аспекта развоја и коришћења минерално-сировинског потенцијала. Стратегија треба да покаже како на најбољи начин управљати минералним ресурсима, уз највише користи за привредни раст и најмањег штетног утицаја на животну средину.” ”Последица ове чињенице је да рударска делатност као носилац управљања минерално-сировинског комплекса (у наставку текста МСК), у контексту превладавајуће жеље за даљим растом материјалног стандарда живљења, није ствар избора, него неминовност.”	Читајући текст стратегије уопште не налазимо показатеље како на најбољи начин управљати минералним ресурсима, уз највише користи за привредни раст и најмањег штетног утицаја на животну средину. Стратегија уопште није разматрала географске регионе, њихове специфичности и шта се све губи ако се у постијећим регионима са одрживом пољопривредом и туризмом све замени рудницима. Стратегија предвиђа увођење еколошке компензације за уништење биодиверзитета што је недопустиво. И у самој ЕУ је ово проблематично јер економски концепт компензације покреће питања о томе које вредности треба компензовати, како и за кога, са тешкоћама у додељивању новчане вредности уништеног биодиверзитета. Раст материјалног стандарда живљења није превладавајућа жеља свих грађана Србије, посебно ако је на уштрб уништавања постојећег одрживог живљења и уништавања природе, водених токова итд. Многе студије	Коментар се не прихвата. Нацртом Стратегије је јасно приказано садашње стање минералних и других геолошких ресурса и перспективе њиховог увећавања. У нацрту Стратегије инкорпорирани су принципи одрживог интегралног управљања ресурсима (УНРМС), којим се преко процеса оптимизације може лако доћи до одлучивања о приоритетима развоја уз социолошке, економске и еколошке елементе одрживости, што је право и обавеза Државе (Владе).

		показују да материјално богатство не доводи до кореспондирајућег повећања среће, добробити или здравља људи. ²	
2.	Стр.5: Институције укључене у израду Стратегије У израду Стратегије био је укључен само један ПС АП Војводине и то за енергетику, грађевинарство и саобраћај, што је обзиром на тему неприхватљиво мало.	У израду су поред ПС за енергетику, грађевинарство и саобраћај, морали да буду укључени и: – ПС за урбанизам и заштиту животне средине – ПС за привреду и туризам ПС за пољопривреду, водопривреду и шумарство	Коментар се не прихвата. У изради Стратегије су поред представника Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај учествовале и представници надлежних министарстава: пољопривреде шумарства и водопривреде, заштите животне средине, грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре итд.
3.	Стр 8: ”Надлежно Министарство рударства и енергетике је последњих година, у сарадњи са струковним и научно-истраживачким организацијама, организовало и одржало бројна саветовања, презентације, јавне дебате на којима су активно учешће узимале све заинтересоване институције и посебно широка стручна јавност... На овај начин спроведена је широка јавна дискусија у којој су учествовали	Нигде не постоји документовано, која су била опредељења различитих заинтересованих страна и како су усаглашена стратешка опредељења. Стратегија нити једном речју не помиње масовна противљења огромне већине становника Србије најављеним пројектима експлоатације минералних сировина, а нарочито пројекта ЈАДАР, што (вероватно намерно) даје криву слику дешавања последњих година. Не помиње се ни народна иницијатива да се забрани истраживање и ископавање литијума и бора у Србији. коју је	Коментар се не прихвата. Стратегијом се промовише унапређење транспарентности, комуникација са становништвом и едукације у оквиру социјалног принципа одрживости у управљању минералним сировинама и другим геолошким ресурсима превиђено је у одговарајућем мерама уз обавезно праћење ефеката реализације, што ће бити дефинисано у Акционом плану. Стратегија се не бави конкретним пројектима већ поставља опште оквире и смернице за управљање минералним и другим геолошким ресурсима. Такође

² <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab7461/pdf>

	представници државних институција, привредни субјекти и најшира стручна јавност, из које су проистекла и усаглашена стратешка опредељења свих заинтересованих страна”	потписало 38.000 грађана 2022. године и која је волшебно ”нестала”.	Стратегија се не бави политичким питањима.
4.	Стр 8: ” основни принципи одрживог управљања минералним ресурсима:... ”Приоритизација здравља и безбедности при истраживању и експлоатацији МС” Променити реченицу у ” Приоритизација здравља, заштите животне средине и безбедности при истраживању и експлоатацији МС”	Заштита животне средине није поменута нигде у основним принципима одрживог управљања минералним ресурсима, што је велики пропуст и недопустиво, такође није разрађена ни касније у тексту.	Коментар се не прихвата. Заштита животне средине представља један од кључних елемената одрживог управљања минералним и другим геолошким ресурсима и у Стратегији је обрађена кроз више сегмената. Ова компонента је суштински интегрисана у целокупан приступ Стратегији. Велика пажња је посвећена управо одрживом управљању и поштовању еколошком стандарда, а кроз мере и дефинисањем активности у оквиру Акционог плана биће детаљно разрађена ова питања.
5.	Стр.12 „Потребно је, такође, дефинисати законски основ да се резултати свих геолошких истраживања сливају у оквиру државног информационог система Републике Србије, (уз уважавања пословне тајне и интереса власника тих података)...“	НИС, као предузеће, не сме бити једини власник података о подземним водама и геолошким одликама у Војводини, као што је садашње стање. Потребно је хитно мењати прописе тако да подаци НИС-а о подземним водама и подаци у нивоу основних геолошких истраживања буду у својини Републике Србије, а не предузећа.	Коментар се прихвата и Стратегијом је ово већ и планирано. Стратегијом је предвиђена измена законских решења која би требала да реши и проблем прикупљања података геолошких истраживања за целу територију Републике Србије, односно да се резултати свих геолошких истраживања прикупљају у базу Геолошког информационог система Србије (ГеолИСС).

6.	Стр.13-14 „За правилно мапирање будућих потреба за минералним сировинама, неопходно је да се приступи анализи светских и европских трендова у коришћењу минералних сировина и управљању минералним ресурсима, укључујући потребе привреде Републике Србије и других држава, а нарочито држава Европске Уније.“ Издацити реченицу из Стратегије као неодговарајућу.	Зашто су за било коју стратегију развоја Републике Србије меродавне потребе било којих других држава и нарочито Европске Уније? Република Србија није чланица Европске Уније и према досадашњем темпу придруживања потпуно је неодредиво да ли ће постати чланица до рока истека Стратегије рударства. Потребе Европске Уније нису ни од каквог значаја за Републику Србију, осим чисто тржишних које нису њен предмет. Издацити реченицу из Стратегије као неодговарајућу.	Коментар се не прихвата. Стратешко опредељење Републике Србије је приступање ЕУ. Из тог разлога Србија мора имати у виду и потребе ЕУ.
7.	Стр. 34. ”Савремене методе рада, праћења, анализирања, као и адекватан надзор и контрола доприносе да утицај на промену квалитета земљишта, вода, ваздуха, биодиверзитета и генерално на локалну заједницу, буде сведен на најмањи могући обим.”	Ово не постоји у Србији, а тешко и да може да се успостави у наредних барем 10 година. Држава, тј. надлажна министарства морају прво да покажу на конкретним примерима како су се негативни утицаји од рударства смањили на најмању могућу меру. Овако, без тих примера, ово је само пропаганда.	Коментар се не прихвата. У Стратегији управљања минералним и другим геолошким ресурсима дефинисане су мере којом ће се унапредити законска регулатива у области геологије и рударства а предвиђено је и јачање капацитета инспекцијског надзора.
8.	Стр.34		Коментар се не прихвата.

	2.9. Утицај експлоатације минералних сировина и смернице за заштиту животне средине Цело поглавље састоји се од могућности да рударство буде нешто друго од онога што сада јесте, уместо од начина како да се то постигне – циљеви су представљени као средства. Следи неколико репрезентативних примера.		Ова проблематика се решава кроз Акционе плнове
9.	Стр.36 „Разлози за настанак наведених загађења“ У овом забавном пасусу сазнајемо да рударство има потенцијалне утицаје (sic!) на животну средину, а да: – „Унапређење опреме и шире коришћење савремених технологија могли би значајно допринети смањењу емисија и бољем управљању отпадом. – Постојећа јаловишта и депоније, уз одговарајуће мере санације, могу се боље интегрисати у систем заштите животне средине. – Успостављање ефикаснијег мониторинга и подстицање рударских компанија на еколошки одговорније	Неприхватљиво је да се Стратегија састоји од набрајања идеалних могућности – то онда није стратешки документ, него пропагандни.	Коментар се не прихвата. Понављање речи пропаганда је неукусно и непрофесионално. Стратегија је документ који даје смернице и дефинише општи и посебне циљеве и мере које ће довести до жељеног циља. Реализација тих мера се спроводи кроз Акциони план. Наведене могућности се реализују кроз праћење, контролу и мониторинг појединих активности дефинисаних Акционим планом уз анализу и праћење ефеката.

	пословање могли би допринети одрживом развоју сектора“ Неприхватљиво је да се Стратегија састоји од набрајања идеалних могућности – то онда није стратешки документ, него пропагандни.		
10.	Стр.36 Спровођење мера заштите животне средине од стране рударских компанија „Рударске компаније у Републици Србији имају законску обавезу спровођења мера заштите животне средине. Веће компаније, попут Zijin Mining Group и Електропривреде Србије, предузеле су кораке ка смањењу загађења, укључујући изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода и модернизацију термоелектрана. С друге стране, мања предузећа се често суочавају са финансијским и техничким изазовима у примени еколошких стандарда. Иако постоје многобројни примери добре праксе, и даље су присутни изазови код појединих мањих компанија у смислу управљања јаловиштима, као и третмана рудничких вода.“	Већ у следећем пасусу нам Стратегија даје панегирик великих рударских компанија у Србији, нежно грдећи мале рударске компаније. Из овог дела текста следи да се у највећим рударским басенима извршавају законске обавезе спровођења мера заштите животне средине, али у малим баш и не (нејасно је у коју групу спадају подземни рудници мрког угља из система ЕПС-а). Што даље значи да загађења од рударства има у Лецу, Кривој Феји и Босилеграду, а нема га у Лазаревцу, Костолцу и Бору. Да ли стратешки документ треба да буде оволико нереалан у приказивању деловања нарочито великих рударских компанија у Србији?	Коментар се не прихвата. Наведено је тренутно фактичко стање на основу анализе доступних података. Наравно закон не аболира мала предизећа и ова Стратегија предвиђа мере за тарнспаретнст и реализацију одрживости пројеката у рударској индустрији и контроли утицаја на животну средиину, процеса затварања рудника и управљања отпадом
11.	Стр.36	Које процедуре Србија покреће на санацији напуштених рудника и јаловишта? На којој од 250 локација?	Коментар се не прихвата. Наведено је да ће се предузети мере везане за затварање рудника и санацију

	Управљање рударским отпадом од стране рударских компанија „Србија активно покреће иницијативе и процедуре усмерене на санацију напуштених рудника и јаловишта, са циљем смањења утицаја на животну средину и унапређења безбедности локалних заједница. Приоритет је санација најкритичнијих локација, уз примену најбољих доступних техника.“	Србија чак и Катастар рударског отпада држи одвојено од јавности, па чак и сам Катастар држи у папирној форми, уопште га није дигитализовала!	напуштених рудника. Мера 2 у оквиру Посебног циља 8. Транспарентност и реализација одрживости пројеката у рударској индустрији Да би мера била јаснија иста је преформулисана и сада гласи: Реализација одрживости пројеката у рударској индустрији, контрола њиховог утицаја на животну средину, затварања рудника са рехабилитацијом, управљања отпадом и санација напуштених објеката. Праћење учинка предложених мера вршиће се кроз акциони план.
12.	Стр.36 Управљање рударским отпадом од стране рударских компанија „Санација јаловишта и унапређење управљања отпадом остају приоритети у стратешким документима, а уз континуирани рад на унапређењу пракси и подршку иновативним решењима, рударски сектор може додатно смањити утицај на животну средину и допринети одрживом развоју.“	Да написани део Стратегије не би био чиста пропаганда било би потребно навести бар један пример поновног коришћења земљишта за пољопривреду на бившем површинском копу. Бар један једини.	Коментар се не прихвата. Очигледно је да аутори дела коментара и нису компетентни за област рударства у коме је развој објеката у времену и простору најчешће дуготрајан, а савремена интегрална рехабилитација са рекултивацијом се спроводи готово од отварања. Има више примера као што су простори затворених површинских копова Поље А и Тамнава-Исток, Велики Црљени, Ћириковац и тд. За напуштене руднике се предвиђа свеобухватна санација уз праћење и

			оцену реализације, као што је наведено претходно поменутом мером
13.	Стр.37 Спровођење поступка Процене утицаја на животну средину (EIA), Стратешке процене утицаја (SEA) и Издавање интегрисане дозволе и разматрање оцене прихватљивости Није јасно да ли се мисли на оцену прихватљивости која је део законодавства везан за Натура 2000 подручја? ”Следеће мере представљају конкретне кораке које рударске компаније и релевантне институције треба да предузму како би осигурале одрживо управљање минералним ресурсима уз минималне негативне утицаје на животну средину:”	Оцена прихватљивости је посебна врста поступка која још није заживела у нашем правном поретку а односи се на заштиту природе. Дати више детаља. Социјална прихватљивост пројекта је нешто сасвим друго и то треба нагласити, нарочито од стране локалних заједница које су погођене пројектом. А где су мере које држава предузима према животној средини и према локалним заједницама те према компанијама које треба да контролише?? Како држава осигурава надзор над оним шта компаније извештавају око загађења?	Коментар се делимично прихвата. Примедба се делимично прихвата биће додат текст у оквиру Смерница у циљу елиминисања или минимизирања негативних утицаја експлоатације лежишта минералних сировина на квалитет животне средине: <i>3.Оцена ђрихваћљивосћи:</i> За све пројекте који могу имати утицај на еколошку мрежу, укључујући Emerald и Natura 2000 подручја, обавезно је спровођење поступка оцене прихватљивости у складу са чланом 10. и чланом 43а Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018 - др. закон, 71/2021 и 101/2022). Поступак обухвата идентификацију могућих директних, индиректних и кумулативних утицаја пројекта на циљеве очувања подручја, разматрање алтернативних решења и, уколико се утврди значајан негативан утицај, дефинисање мера ублажавања или одбијање пројекта. Истраживање и експлоатација, у складу са Законом о заштити природе, могу се дозволити само ако не постоји значајан негативан утицај на циљеве очувања и

			интегритет подручја, и то уз спровођење поступка оцене прихватљивости и примену најбољих доступних техника. У случајевима када одређени утицаји не могу бити у потпуности избегнути, прописују се компензацијске мере као што су: финансирање мера заштите или обнове деградираних станишта, унапређење мониторинга, или подршка истраживањима усмереним на очување биодиверзитета. <i>4. Геоконзервација:</i> Мере геоконзервације у контексту истражних радова и експлоатације минералних сировина обухватају и „in situ“ и „ex situ“ приступе, у складу са Законом о заштити природе и најбољим доступним техникама (BAT). In situ геоконзервација подразумева очување геонаслеђа на месту његовог настанка, што укључује: интеграцију вредних геолошких и геоморфолошких структура у планове рударских радова, дефинисање заштитних зона у оквиру истражног или експлоатационог поља, примену метода минималне интервенције ради очувања интегритета локалитета, обавезан мониторинг стања током целог животног циклуса рударског пројекта. Ex situ геоконзервација обухвата измештање и адекватно чување узорака или целих геолошких објеката, у музејским или
--	--	--	---

			научним установама, када <i>in situ</i> очување није могуће без угрожавања безбедности или економске оправданости пројекта. Стратегијом су превиђене мере чијим спровођењем ће се остварити постављени циљеви. Једна од мера је обавезно увођење стандарда који дефинишу одговорно рударство као на пример IRMA (Initiative for Responsible Mining Assurance), и сл. Затим, интеграцију ових стандарда у услове за добијање и продужење дозвола; подстицање ангажовања независних стручњака за процену утицаја на животну средину, друштвену заједницу и економске користи; унапређење сарадње са академском заједницом, невладиним сектором и међународним организацијама ради надзора над применом стандарда; Како држава осигурава надзор над оним шта компаније извештавају око загађења? Надзор врше надлежне инспекцијске службе за облат геологије и рударства, заштите животне средине грађевинарства, водопривреде и тд. Мерама у Стратегији планирано је и јачање инспекцијског надзора
--	--	--	--

14.	Стр.42 2.11. Глобална кретања управљања минералним и другим геолошким ресурсима	Зашто се као примери држава у вези рударства наводе државе несразмерне Србији по површини, густини становништва и природним условима? Шведска: 447.424 km², 10,5 милиона становника и посебно Финска: 338.462 km², 5,6 милиона становника – Обе државе имају велики део територије у оквиру Поларног круга, дакле не само ненастањене, него и ненастањиве. Насупрот њима, Србија има површину свега 88.499 km² (рачунајући и АП Косово и Метохија) са 6,5 милиона становника чија је цела територија погодна за врхунску пољопривреду. Ако се наводе неки примери других држава, онда би то морале бити државе које су по основим показатељима сличне Србији, а у Европској Унији их има доста: Словачка, Чехија, Португалија, Белгија, Грчка, Бугарска, Хрватска. Потпуно је бесмислено темељити развој било које делатности на основу искустава из неупоређивог окружења.	Коментар се не прихвата. Примери ових земаља наведени су пре свега због њиховог савременог приступа управљању рударством и примене високих стандарда у области заштите животне средине, безбедности и одрживог развоја. Циљ није био упоређивање територијалне структуре или демографских карактеристика, већ представљање добрих пракси у организовању рударског сектора Стратегија је анализирала и примере који се односе на земље које су по својим друштвеним, економским и просторним карактеристикама ближе Србији и које имају развијен рударски сектор у складу са прописима и стандардима Европске уније. Желимо да напоменемо да се у већини случајева експлоатација минералних сировина у Србији не одвија у равничарским пределима високог пољопривредног потенцијала, већ углавном у брдско-планинским и економски мање развијеним подручјима, где рударска активност има потенцијал да допринесе локалном развоју. Уз примену адекватних мера техничке, еколошке и санитарне заштите, негативни утицаји на земљиште, воду и
-----	---	---	--

			ваздух могу се свести на минималан ниво. Према расположивим подацима, степен деградације земљишта од стране савремених рударских активности у Србији није значајан у укупном односу земљишног фонда, а мере рекултивације и санације представљају обавезу инвеститора у складу са прописима. С друге стране, треба напоменути да и пољопривреда, посебно интензивна, представља значајан фактор загађења земљишта и подземних вода. Коначно, одговорно управљање ресурсима подразумева уравнотежену процену најбоље намене простора, уз поштовање принципа одрживости, обновљивости ресурса, економске оправданости и заштите јавног интереса. Управо је то основни циљ Стратегије — да постави оквир за рационално коришћење минералних ресурса уз пуно поштовање еколошких, друштвених и економских критеријума.
15.	Стр.45 „У области површинске експлоатације угља неопходно је донети нови дугорочни план експлоатације за Костолачки и Колубарски угљени басен као и дугорочни програм експлоатације бакра у	Никакав просторни план за Борски басен није донет још од Просторног плана зоне утицаја рудника "Велики Кривељ – Церово" и измене и допуне ПППН Зоне утицаја утицаја рудника "Велики Кривељ – Церово" за простор „Луково –	Коментар се не прихвата. У тексту Стратегије под „дугорочним планом експлоатације“ не подразумева се просторни или урбанистички план, већ документ који се доноси у складу са Законом о рударству и геолошким

	оквиру Борског и Мајданпечког рударског басена.“	Флотацијско јаловиште“ објављеном у Службеном листу општине Бор 3/94 и 15/95, дакле пре 30 година! Али без икаквог новог просторног плана је Село Кривељ сада окружено са две флотације и два површишка копа, пошто у Србији срећом расте делатност рударства, нарочито у Борском басену. У наведеном плану из налази се следећа фамозна одредба: „... процене и констатације допринеле су уверењу да, под одређеним условима, на овом подручју могу истовремено да егзистирају рударска производња и функције и активности насељске заједнице. Ризици измештања насеља или дела насеља ван подручја КО Кривељ били би много већи, трошкови таквог подухвата непотребно високи а, показало се, да већина мештана Кривељ не жели да напусти постојећу локацију.“ У међувремену је неко ипак схватио да село не може да опстаје Између два рудника и две флотације (или је вероватније село почело да смета рударским радовима тачно у средини између два површинска копа) и у октобру 2023. године су донете Програмске основе за откуп имовине и пресељење насеља Кривељ. У којој је фази	истраживањима, а којим се планира динамика, обим и техничко-технолошки услови експлоатације минералних сировина у одређеном рударском басену. С друге стране, просторни и урбанистички планови — као што су Просторни планови подручја посебне намене или планови генералне и детаљне регулације, доносе се у складу са Законом о планирању и изградњи, и у њима се уређује намена простора, локације инфраструктуре, услови изградње и евентуална измештања насеља. Сложени односи између рударских активности и насељских зона, као што је пример Кривеља, управо указују на потребу активнијег учешће локалне заједнице у процесима доношења одлука по питању намене простора и доношења планских докумената, што је у Стратегији и препознато..
--	---	--	--

		реализација расељења? Постоји ли икакав разуман рок за заштиту становника Кривеља од загађења? Пример Кривеља је довољан за основану сумњу у сваку активност рударства, јер промена власништва и велика улагања новог власника за становништво у додиру са рудником значе само драстично погоршање свих животних услова и жаљења достојну пасивност државе у заштити основних права сопствених грађана.	
16.	Стр.52 „...законодавство треба да захтева од инвеститора да отварање рудника укључује и потпуно финансирану стратегију за затварање рудника на еколошки здрав начин и за мониторинг након затварања.“	Ово је мера у Стратегији која је усмерена на барем будуће побољшање стања животне средине изазвано од рударства. Ова мера је са становишта заштите животне средине најхитнија за усвајање путем измена и допуна Закона о рударству.	Коментар се прихвата. Исправна костатација.
17.	Стр.61 5.3. Проблеми и ризици који могу довести до неостварења циљева • „Непотпун капацитет у области инспекцијског надзора; • Недовољна информисаност јавности о значају минералних ресурса за економски развој како на локалном тако и на нивоу државе;	У оквиру ризика наводе се појаве које изазивају једна другу: • Непотпун капацитет у области инспекцијског надзора изазива неусаглашен однос НВО и еколошких покрета ка рударству. • Присуство активности које доводе до угрожавања животне средине неће се и не може се променити повећањем	Коментар се не прихвата. Списак ризика наведен у Стратегији не представља узрочно-последични низ, већ скуп појединачних, али међусобно повезаних фактора који могу утицати на успешну имплементацију стратешких циљева. Свако од наведених питања — капацитети инспекцијског надзора, информисаност јавности, однос цивилног сектора према рударству, као и

	• Неусаглашен однос НВО и еколошких покрета ка рударству; Присуство активности које доводе до угрожавања животне средине.“	информисаности јавности о значају минералних ресурса за економски развој како на локалном тако и на нивоу државе. Овакво одређивање ризика је наивно и недостојно текста било које стратегије.	активности које доводе до угрожавања животне средине — има своју специфичну тежину и утицај, и с правом су препознати као потенцијални ризици. Констатација да је овакав приступ "наиван" сматра се неоснованом, јер се у стратегијском планирању уобичајено идентификују сви релевантни фактори ризика, без редуковања само на директне узроке. Уједно, наводи из примедбе потврђују управо оно што Стратегија препознаје: да недовољан институционални капацитет (нпр. у инспекцијском надзору) и појава еколошких ризика доприносе паду поверења јавности и појачаном отпору према рударским активностима, што утиче на целокупан сектор. С друге стране, указујемо да је недовољна информисаност јавности о значају минералних ресурса, њиховој примени и потенцијалу за одрживи развој један од системских изазова. Управо тај недостатак информација отежава конструктиван дијалог и продубљује неразумевање између различитих друштвених група. Боља информисаност не служи прикривању негативних утицаја, већ омогућава уравнотежено сагледавање и предности и ризика — што је суштински предуслов за
--	---	--	--

			транспарентан, одговоран и демократски процес одлучивања. Зато је у Стратегији и предвиђено да у оквиру Акционог плана буду спроведене активности на јачању институционалних капацитета, унапређењу инспекцијског надзора, као и на унапређењу комуникације са грађанима и цивилним друштвом, ради изградње поверења и транспарентности у процесима управљања минералним ресурсима.
18.	Стр.62 „...неопходно да се изврше измене законских аката и у њих уведе категорија стратешки важних лежишта минералних сировина која због свог значаја за привреду и/или безбедност земље, подлежу посебној правној заштити. Признавање лежишта минералних сировина као категорије стратешки важних треба извршити одговарајућом административном одлуком, јер би се на основу ње стратешки важно лежиште подвело под посебну заштиту у планским документима.“	Стратегија не предвиђа никакво изузеће од истражних радова и рударења. Ни националних паркова, ни изворишта вода за регионално водоснабдевање, ни вредних заштићених екосистема. Напротив, тражи се посебна правна „заштита стратешки важних лежишта минералних сировина“ Сви економски искористиви металички ресурси у Србији већ сада су од стратешког значаја за Републику Србију, према одредбама става 3. и 4. члана 4. Закона о рударству и геолошким истраживањима: „Минерални ресурси односно минералне сировине од стратешког значаја за Републику Србију су: 1) нафта и природни гас;	Коментар се не прихвата. Циљ предложене мере у Стратегији није да се изнад постојећих закона уведе посебна „суперкатегиорија“ за стратешка лежишта нити да се наметне рударска активност у подручјима у којима је она законом забрањена, као што су национални паркови, извори водоснабдевања или заштићена подручја природе. Напротив, сви постојећи законски режими заштите остају на снази и нису предмет измене овом Стратегијом. Мера која се односи на увођење категорије стратешки важних лежишта минералних сировина има за циљ уређење и прецизније дефинисање поступања државе у вези са лежиштима од посебног значаја за економију и

		2) угаљ; 3) руде бакра и злата; 4) руде олова и цинка; 5) руде бора и литијума; 6) уљни глинци (уљни шкриљци, односно шејлови); 7) друге минералне сировине, одређене посебним актом Владе на предлог министарства надлежног за послове геолошких истраживања и/или за послове рударства (у даљем тексту: Министарство). Геолошка истраживања и експлоатација минералних сировина су у јавном интересу.“ Став из стратегије је потпуно неоправдан и неприхватљив, а надасве потпуно непотребан, јер је већ као такав дефинисан законом. Испуњавање овог захтева ефективно би обесмислило свако учешће јавности у доношењу одлука у вези рударства.	безбедност земље - посебно у контексту просторног планирања, управљања ризицима и правовременог обезбеђивања инфраструктурних објеката и заштитних мера. Овим би се омогућила већа предвидивост и доследност у политици управљања ресурсима, уз пуно поштовање принципа заштите животне средине, права грађана и јавног интереса. Такав механизам не подразумева аутоматско право на експлоатацију, већ препознавање значаја одређених лежишта у оквиру ширег друштвеног и економског контекста. Све активности, од истраживања до евентуалне експлоатације, морају и даље бити усклађене са важећим прописима, укључујући и оне који се односе на заштиту природе, вода и културног наслеђа. Такође, тачно је да је у члану 4. Закона о рударству и геолошким истраживањима већ дефинисана листа минералних сировина од стратешког значаја. Међутим, у пракси не постоји механизам територијалне идентификације појединачних лежишта као просторно дефинисаних целина са стратешким статусом, што доводи до недостатка кохерентности у изради и примени
--	--	--	---

			просторних и урбанистичких планова. Управо та празнина се жели превазићи предлогом у Стратегији. Стратегија не укида нити умањује право јавности да учествује у доношењу одлука. Супротно, унапређење планске транспарентности и стратешког управљања ресурсима може допринети јаснијем дијалогу са грађанима, локалним заједницама и другим заинтересованим странама.
19.	Стр.63 „Потребно је бројчано ојачати и интензивирати инспекцијски надзор са нултом толеранцијом према активностима везаним за заштиту животне средине, процес рекултивације и заштите на раду. У почетном стадијуму је потребно дефинисати потребан број инспекцијских радника на основу обима посла односно броја компанија са регистрованим делатностима из области рударства и геологије, а потом и допринети повећању транспарентности њиховог рада.“	И ово је пример мере која је апсолутно неопходна. Али Стратегија би требала и да предложи неке рокове или друге знаке да ће се ова мера икада остварити – јер из досадашње праксе надлежног и осталих министарстава уопште не следи да ће ова мера бити спроведена. Нигде се не наводи сарадња рударске и еколошке инспекције.	Коментар се прихвата. Исправна костатација. Дефинисаним мерама предвиђено је унапређење законске регулативе и јачање инспекцијског надзора. Рокови као и индикатори преко којих ће се пратити реализација мере биће дати у Акционом плану.
20.	Општи коментар: Нигде у тексту Стратегије нема назнака како ће се управљати рударским отпадом		Коментар се не прихвата. Као што је у претходним одговорима већ напоменуто планиране су одговарајуће мере везане за увођење стандарда који

	ни рудничким отпадним водама, нити каква је тренутна ситуација. Такође не постоји чак ни назнака како ће се уважавање мишљења заинтересоване јавности и локалних заједница одвијати, како ће се одвијати процеси експропријације и принудна пресељења нити су поменута права староседеоца са захваћених локација рударским активностима која гарантују УН конвенције.		дефинишу одговорно рударство. Смернице у наведеним стандардима покривају аспекте као што су заштита животне средине, права човека и укључивање заједнице и др Такође наведена је мера која ће решавати проблеме рударског отпада.
--	---	--	---

Коментари достављени од стране „Клинике за право заштите животне средине“, преко пуномоћника адвоката Луке С. Ђорђевића

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Нацрт Стратегије уводи појам „заштите лежишта критичних минерала“, при чему није детаљно објашњена природа правног поступка у којој би се спроводило пружање заштите и да ли је у истима омогућено учешће јавности.	Нацрт Стратегије на више места спомиње неопходност обезбеђивања заштите лежишта критичних минерала њиховим уношењем у просторне планове за које су потребне измене и допуне важећих закона и других правних аката који регулишу питања уређења простора (страна 69). На страни 62. Нацрта Стратегије наводи се да „Признавање лежишта минералних сировина као категорије стратешки важних треба извршити одговарајућом административном одлуком, јер би се на основу ње стратешко важно лежиште подвело под посебну заштиту у планским документима“. Међутим, Нацрт Стратегије не садржи податке о томе какава је правна природа поступка у ком би се доносили наведене административне одлуке, да ли би ти поступци обезбеђивали учешће јавности имајући у виду да се реализација одређених пројеката планира у насељеним местима и која би потенцијално била у обухвату лежишта које се ставља под „заштиту“. Није објашњена ни расподела	Коментар се не прихвата. Увођење појма „заштите лежишта критичних минерала“ у Нацрту Стратегије је резултат потребе за дугорочним планирањем рационалног и одрживог коришћења минералних ресурса, што подразумева увођење механизма за њихово евидентирање и уважавање у планској документацији, као и у ширем контексту економског и просторног развоја државе. Нацрт Стратегије представља документ стратешког карактера који, у складу са својом природом, не уређује детаљне правне процедуре нити уводи конкретна нормативна решења. Нацрт Стратегије даје смернице за унапређење правног оквира, укључујући и потенцијалне измене законских решења који регулишу уређење простора, геолошка истраживања и рударства. Стратегија препознаје значај учешћа јавности, односно локалних заједница, не само у контексту израде планске и урбанистичке документације, већ

		надлежности органа за вођење оваквих поступака. Дакле, Нацрт Стратегије не садржи довољно инфомрација о томе какве измене закона се предлажу, где су границе државе у обезбеђивању лежишта путем администаративних процедура у односу на лежишта која се налазе у насељеним местима и да ли постоје потенцијалне претње по основна људска права која су гарантована Уставом РС и ратификованим међународним актима попут права на имовину или на поштовање приватног и породичног живота грађана настањених у тим подручјима.	уопштено – кроз све фазе животног циклуса пројеката у области истраживања и експлоатације минералних сировина, што је случај и у досадашњој пракси и законским решењима Републике Србије.
2.	Поред заштите лежишта критичник минерала. Нацрт Стратегије наводи и да лежишта минералних сировина чија експлоатација није планирана из економских, социјалних или других разлога, треба третирати као „ресурсну базу“. Наведено би државним органима омогућило потпуну слободу одлучивања у располагању „ресурсним базама“ са претњом доношења одлука без обезбеђивања учешћа јавности, све са позивом на ванредне и кризне ситуације.	На страни 68. у оквиру „Мере 1“ посебног циља 5 - Стратешка заштита лежишта минералних сировина и других геолошких ресурса наведено је и да „Лежишта минералних сировина чија експлоатација није планирана из економских, социјалних или других разлога, треба третирати као ресурсну базу, која обезбеђује могућност њиховог коришћења у ванредним ситуацијама. Обезбеђивање директног приступа тим лежишта, а посебно енергетским, гарантује безбедност државе, дајући пуну независност у кризним ситуацијама.“ Наведени опис дела ове мере, може постати основ за експлоатацију лежишта	Коментар се не прихвата . Нацрт Стратегије уноси појам „ресурсне базе“ у циљу евиденције и очувања минералних ресурса од значаја за државу. Формулација која се односи на обезбеђивање директног приступа лежиштима у ванредним ситуацијама и у тим околности, поступа се у складу са позитивно правним прописима који уређују конкретну ванредну ситуацију, као и на основу одлука надлежних државних органа, пре свега Владе Републике Србије. Стратегија не уводи посебан правни режим, нити има нормативни карактер,

		која су предмет негодовања јавности, без спровођења поступака који би омогућили учешће истих. Иста не даје ни информације да ли би лежишта која би се третирали као „ресурсне базе“ могла бити и лежишта у насељеним местима и како би то утицало на грађане Републике Србије насељених у обухватима тих лежишта уколико би држава одлучила да отпочне експлоатацију са позивом на кризну или варедну ситуацију.	већ поставља смернице за будуће управљање ресурсима, са посебним освртом на безбедносне и геополитичке изазове. Такође, у складу са важећим законодавством, сваки пројекат у области рударства – без обзира на његов стратешки значај – подлеже прописаним процедурама, укључујући и обавезу процене утицаја на животну средину и учешће јавности, нарочито локалних заједница.
3.	Нацрт Стратегије предвиђа изградњу механизма и законских оквира који би омогућили закључење уговора са државом поред законом предвиђених процедура за исходавање дозвола што даје могућност за реализацију високоризичних пројеката на нетранспарентан начин, на основу директних договора, заобилазећи већ постојеће обавезне процедуре.	На страни 62. Наводи се да „Држава треба да изгради механизме и законски оквир који ће омогућити, поред стандардних процедура исходавања геолошких и рударских дозвола, и одређене видове уговора са државом у делу стратешких и критичних минералних сировина.“ Овакви предлози за изградњу механизма и законских оквира у Нацрту Стратегије нису јасно представили, образложили и дефинисали разлоге за увођење могућности за уговарање са државом у делу стратешких и критичних минералних сировина нити који су критеријуми за стицање статуса „уговарача“. Наведени уговори отварају простор за спровођење нетранспарентних поступака у циљу закључења уговора између државних органа и уговарача, без	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије не предвиђа укидање или заобилажење постојећих процедура, већ истиче потребу за додатним механизмима који ће омогућити да се, у специфичним и стратешки важним случајевима, држава може укључити у уговарање јавно-приватних партнерстава, дугорочних инвестиција или других облика сарадње који су уобичајени у управљању ресурсима од националног значаја. Ако је одређена минерална сировина проглашена стратешком, јасно је да она има посебан значај за економску, енергетску, технолошку и/или безбедносну стабилност државе. У том смислу, држава има право и обавезу да

		могућности грађана Републике Србије да у садржину истих имају увид или било какву могућност утцаја.	са таквим ресурсима газдује на одговоран, дугорочно одржив и системски начин. Сви пројекти и даље морају испуњавати све услове предвиђене законским решењима Републике Србије. Уговори са државом не могу заменити ниједну од предвиђених процедура издавања дозвола или прибављања сагласности одређених институција, нити могу послужити као основ за затворене или нетранспарентне договоре. Циљ мере је управо супротан – да се створи јасан, правно уређен и транспарентан оквир за реализацију пројеката од стратешког значаја, у складу са најбољим међународним праксама, уважавајући стратешке интересе државе и потенцијалних инвеститора.
4.	Обавештење о одржавању јавне расправе - презентације у Привредној комори Србије није објављено на порталу е-Консултације супротно одредбама које уређују организовање јавне расправе планских докумената и Обавештењу о продужења рока за спровођење јавне расправе који је био објављен на сајту Министарства рударства и енергетике у е-Консултацијама.	Након што је донет Закључак 05 Број: 310-7273/2025 од 27.6.2025. Одбора за привреду и финансије којим је продужена јавна расправа до 8.8.2025. на сајту Министарства рударства и енергетике објављен је и Програм о изменама програма јавне расправе о Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године у којем је наведено да се	Коментар се не прихвата . Презентација одржана у Привредној комори Србије била једна од активности у оквиру јавне расправе о Нацрту Стратегије и Извештају, која је трајала од 13.06.2025. до 08.08.2025. године. У складу са важећим прописима, све релевантне информације и обавештења у вези са јавном расправом, а нарочито о изабраној методи консултација путем прикупљања писаних коментара,

		тачка 5. мења на следећи начин: „У току јавне расправе о Нацрту стратегије биће спроведене и презентација и консултација које ће се одржати у Привредној комори Србије, у термину који ће накнадно бити објављен на интернет страници Министарства рударства и енергетике и портала е-Консултације“. Међутим, наведено обавештење није објављено на порталу е-Консултације у одсеку за израду предметне стратегије што је супротно не само наведеном Програму, већ и законом прописаној обавези. Уредба о методологији израде документа јавних политика наводи у члану 31. који уређује јавну расправу да се иста спроводи ускладу са Пословником Владе када је надлежни предлагач орган државне управе док Пословник Владе у члану 41. став. 4. прописује да се позив заучешће најавну расправу објављује на интернет страници предлагача и порталу е-управе.	објављене су и на интернет страници Министарства рударства и енергетике, као и на порталу „еКонсултације“. Како Уредба о методологији израде документа јавних политика прописује надлежни предлагач обавештава циљне групе и заинтересоване стране о времену и месту примене изабраних метода консултација, на својој интернет страници, а ако је надлежни предлагач орган државне управе и на порталу „еКонсултације“. Позив за присуство презентацији, као активност у оквиру јавне расправе, објављен је на интернет страници Министарства и на интернет страници Привредне коморе Србије где је презентација одржана.
--	--	---	---

Коментари достављени од стране др Милице Томашевић, Еколошки покрет Србије

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Пре свега, желим да изразим велико незадовољство што сте у сред лета, на незаконит начин, објавили Јавну расправу о -Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године.(у даљем тексту Стратегија) и - Нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја исте Стратегије .(у даљем тексту Извештај). Обавештење о јавној расправи, дато на сајту Привредне коморе Србије пре пар недеља, формално правно није имало никакво значење; на сајту Министарства дан пре (06. 08.); на сајту Е консултације није ни објављено. Више колега вам је на време послало захтев да присуствује Јавној расправи, а ви сте их обавештавали да места више нема, те да своје примедбе/предлоге могу да вам доставе на ову меил адресу (до 08.08). Поставили сте полицију да вас на Јавној расправи чува од грађана који би желели да присуствују, а на ТВ N1 је приказан снимак да сала уопште није била попуњена. То значи да су на "јавној"		Коментар се не прихвата. Иако коментари, питања, мишљења нису достављене на прописаном формулару и у складу са процедуром, у циљу потпуне транспарентности, исте смо разматрили и на њих пружили одговоре. У складу са достављеним делом коментара који се односи на годишње доба одржавања јавне расправе, треба нагласити да ниједним законом или подзаконским актом није прописано у ком периоду године се јавне расправе могу одржавати, па је и у том погледу поступак спроведен у складу са законом. Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима, као и пратећи Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину, припремљени су у складу са Законом о планском систему Републике Србије, Уредбом о методологији израде докумената јавних политика и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. Јавна расправа је организована у складу са овим прописима, а оба документа била су јавно доступна, уз

	расправи грађани селективно могли да буду присутни. Тим чином сте прекршили Устав Р Србије и Архуску конвенцију.		могућност достављања примедба и предлога свих заинтересованих страна. Јавна расправа је трајала од 13. јуна до 08. августа 2025. године (тачније 56 дана), тако да апсолутно не стоји тврдања: да је Јавна расправа организована „усред лета, на незаконит начин“. Да појаснимо, како би се разумеле процедуре и како не би дошло до погрешне интерпретације у јавности, процес Јавне расправе није ограничен на физичке презентације већ обухвата више начина учешћа – укључујући и достављање писаних коментара – што је у овом случају било омогућено свим заинтересованим странама. У складу са важећим прописима, све релевантне информације и обавештења у вези са јавном расправом, а нарочито о изабраној методи консултација путем прикупљања писаних коментара, објављене су и на интернет страници Министарства рударства и енергетике, као и на порталу еКонсултације чиме је свој стручној и заинтересованој јавности омогућено довољно времена за упознавање са нацртом документа, са извештајем и достављање коментара. Како Уредба о методологији израде докумената јавних политика прописује надлежни предлагач обавештава циљне групе и заинтересоване стране о времену и месту
--	---	--	--

			примене изабраних метода консултација, на својој интернет страници, а ако је надлежни предлагач орган државне управе и на порталу еКонсултације. Позив за присуство презентацији, као додатна активност у оквиру јавне расправе, објављен је на интернет страници Министарства и на интернет страници Привредне коморе Србије где је презентација одржана. Није тачна констатација да је прекршен Устав Републике Србије и Архуска конвенција – напротив, поступак је у потпуности спроведен у складу са Уставом, законима Републике Србије и обавезама из Архуске конвенције. Свим заинтересованим лицима која су се благовремено пријавила у складу са процедуром и до попуне капацитета сале био је омогућен улаз, док је полиција била присутна искључиво ради одржавања јавног реда и мира. Поред тога, сви заинтересовани грађани имали су могућност да доставе примедбе у писаној форми, чиме је обезбеђена пуна транспарентност поступка.
2.	Зашто је у Стратегији изостављен највећи проблем, тј. заштита животне средине. Према томе, Стратегија није у складу са Уставом, Архуском конвенцијом, а ни са		Нацрт Стратегије је урађен у складу са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде документа јавних политика. Стратегија на целовит начин утврђује стратешки правац

	Законима о заштити - природе и -животне средине.		деловања и јавне политике управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије. Израда извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину спроведена је у складу са свим важећим законским процедурама, а пре свега у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима је документ јавне политике који поставља стратешки оквир за рационално, контролисано и одрживо управљање ресурсима у складу са Уставом Републике Србије и релевантним законима, уз поштовање начела заштите животне средине. Циљеви Стратегије укључују: подршку енергетској транзицији (нпр. истраживање и обезбеђивање сировина за нове технологије); смањење утицаја на животну средину; усаглашеност са климатском политиком Републике Србије и међународним обавезама (Париски споразум, Архуска конвенција); обезбеђење ресурса за стратешке потребе државе, уз очување природних добара.
--	---	--	---

3.	Основно питање је: Чије је рудно богатство у Србији? • Природа је добро од општег интереса за све грађане Републике Србије. • Власници природних добара су грађани РС. • Природна добра нису ресурси којима се може трговати. • Приватна лица и страни држављани не могу да буду власници природних добара у РС. • Власт у Србији нема од грађана мандат за распродају природних добара.		Коментар није основан и представља произвољно тумачење. Рудна богатства Републике Србије нису и не могу бити „предмет распродаје“. Устав Републике Србије (члан 87) изричито прописује да су природна богатства у државној својини, а да се њихово коришћење и заштита уређују законом. То значи да приватна лица или страни држављани не могу постати власници природних добара, већ могу само, уз дозволу државе и под њеним строгим надзором, вршити истраживање или експлоатацију, уз обавезе које законима проистичу. Тврдње о „распродаји“ рудног богатства нису само неутемељене већ могу утицати на обмањивање јавност, јер законски оквир јасно обезбеђује да држава контролише ресурсе и да се они користе у интересу грађана Србије. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима управо јача овај принцип, уводећи механизме стратешке контроле и одговорног управљања.
4.	Стање ствари: Циљ Стратегије је да се Србија претвори у рударску колонију.		Коментар се не прихвата. Наводи да је „циљ Стратегије да Србија постане рударска колонија“ и да се њоме

Задатак Стратегије је да се бави легислативом која ће Влади Србије омогућити да употреби силу против локалног становништва. Срамно је да власт заговара преваре како би власници продавали своје парцеле (и све испод њих). Са оваквом Стратегијом је питање колико ће садашњих генерација преживети, а и колико ће ових необновљивих природних богатстава остати за потребе будућих генерација. Од претходних и садашњих одговорних лица до сада је издато око 200 истражних дозвола, тј. за потенцијалне руднике? Већ је оних шездесетак најављених је превише опасности по загађивање животне средине у Србији. Шта уопште има да се истражује кад су налазишта наших руда позната? Направили сте закон који приватним лицима, укључујући и стране компаније, омогућава експлоатацију наших рудних богатстава. Сада се и афричке државе супротстављају колонијалним експлоататорима, а власт у Србији би да БДП подиже на рударењу (са безначајном рудном рентом од неколико процената), нпр. преписујући рударски закон Конга. Загадили бисте животну средину у већем делу Србије и ту не би било опстанка за живот.		„легалује употреба силе против грађана“ апсолутно су неосновани и може се рећи да представљају политички обојену интерпретацију, без упоришта у садржају Нацрта Стратегије и важећој законској регулативи. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима је документ јавне политике који поставља стратешки оквир за рационално, контролисано и одрживо управљање ресурсима у складу са Уставом Републике Србије и релевантним законима, уз поштовање начела заштите животне средине. Она не замењује нити укида законске процедуре, већ предвиђа њихово јачање. Када је реч о истражним дозволама, оне се издају у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима и не подразумевају аутоматско отварање рудника, већ само право на геолошка истраживања. Свака одлука о експлоатацији доноси се тек након спроведених процедура, процена и укључивања јавности. Поред тога, стратегија није усмерена на „распродају ресурса“, већ напротив – на обезбеђивање да се што већи део минералних сировина прерађује у
--	--	---

	У својој немаштовитости, власт у Србији распродаје све што се у Србији може продати. На реду су јавна предузећа и шта је преостало од природних богатстава. Од предака смо наследили лепу Земљу, Богом дану за пољопривреду, туризам и делатности које не загађују животну средину. Зашто онда власт не прави стратегију за развој пољопривреде, којом би се уз незнатна улагања остварила неупоредиво већа корист него од рударства? Пољопривреда и живот сам се не може одвијати у затрованој земљи. Упоредите површину Србије са Холандијом, три пута мањом обрадивом површином, а приходом најмање десетоструко већим од Србије. Индијанска пословица каже да ми не наслеђујемо земљу од својих предака, ми је позајмљујемо од своје деце. Крајње питање је: шта још од погубних, анти-животних, стратегија треба грађани Србије да подносе и шта ће оставити будућим генерацијама?		Србији, чиме се јача индустријска база, отварају
--	---	--	---

Коментари достављени од стране Коалиције за одрживо рударство у Србији, MINING WATCH SERBIA

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Начелни коментари и за стратегију и за стратешку процену утицаја: Немогуће је и неприхватљиво да стратегију израђује рударско геолошки факултет који очигледно не може да поседује људске и научне капацитете неопходне за израду комплексне и свеобухватне стратегије и посебно стратешке процене утицаја која може да обухвати све проблем и негативне утицаје које рударство има на Републику Србију, а уколико стратегија са оваквим предвиђањима каква су изнешена можемо рећи да ће Србија постати једно велико рударско окно и потпуно ће уништити перспективу било каквог нерударског развоја. Посебно је комична убеђеност израђивача да су грађани пали са крушке па да не знају да Србија никад неће бити у стању нити ће то животна средина моћи да поднесе да развије комплетно индустријско окружење које би употребило минерале који су наводно неопходни за развој Србије. Просто је извесно да Србија никада неће бити	Комплетно променити студију и њене полазишне основе око неопходности максимизације рударења зарад спровођења зелене агенде у Србији. Србија није нити ће икада бити конкурентна у развоју и производњи тзв зелених технологија за које су потребне руде о којима се говори у овој студији, а да буде рударско окно које ће снабдевати високо технолошке државе то нек израђивачи вежу мачку о реп. Ако израђивачи желе да се баве оваквим рударењем нека се иселе у земље које имају огтроне површине и које копају у удељеним зонама, и нека се тамо баве својим хобијем уништавањем животне средине зарад лажне добити од рударења.	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије је урађен у складу са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде документа јавних политика. Стратегија на целовит начин утврђује стратешки правац деловања и јавне политике управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије. Израда извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину спроведена је у складу са свим важећим законским процедурама, а пре свега у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. За потребе изреде поменутих докумената, поступком јавне набавке ангажован је Универзитет у Београду – Рударско-геолошки факултет, који је независна научно-образовна институција са потребном стручном компетенцијом за израду оваквих докумената. Ангажован је мултидисциплинарни тим састављен од домаћих експерата, професора и сарадника који су испунили све потрбне услове дефинисане јавном набавком.

	конкурентна у изради високо технолошких производа војне, ИТ, РЕС и осталих апликација које би биле конкурентне производима великих индустријских сила, те је извесно да није неопходно да се развија читав циркус рударске индустрије јер је извесно да ће Србија ако то уради бити једноставно колонија из које ће се извозити руда (Типа конго, Обала Слоноваче итд) која ће с обрађивати у стварним индустријским силама и онда нама продавати назад у виду прескупих производа. Србија је толико мала и резерве су јој толико мале да је извесно да израђивачи нису ни свесни да је да се прекопа цела Србија и извади и последњи грам руде то само кап у мору глобалних потреба, и да Србија нема нити један разлог да производи те минискулне количине минерала. Србија је врло мали емитер ЦО₂ на светском нивоу. Израђивачи очигледно инструирани да нам замазују очи зеленом агендом нису стигли да се распитају да Кина и Индија сваке године само од спаљивања угља емитују око 1500 година укупних годишњих емисија СО₂ из угља у Србији. На тај начин долазимо до једноставне тврдње да израђивачи		Стратегија не предвиђа неконтролисано рударење, нити Србију представља као рударску колонију. Напротив, предвиђа се системско управљање ресурсима, под строгим условима заштите животне средине и уз поштовање највиших стандарда одрживог рударства. Стратегија тежи ка томе да се истраже потенцијали Србије да у оквиру својих могућности развије индустрију базирану на рационалном коришћењу ресурса, било као директни произвођач производа и полупроизвода, било кроз сарадњу у регионалним или европским партнерствима. Потпуно одустајање од истраживања и рационалног коришћења ресурса би значило и одустајање од контроле над сопственим природним богатством. Иако је Србија релативно мали емитер СО₂ на глобалном нивоу, политика адаптације и ублажавања климатских промена није базирана искључиво на обиму емисија, већ и на глобалним обавезама и сопственом интересу за одрживи развој. Уништавање животне средине у име климатских циљева није циљ Стратегије - напротив, један од њених стубова је управо интеграција еколошких стандарда у сваки сегмент управљања ресурсима.
--	--	--	--

	намерно пренебегавају да су Кина и Индија довољно утицали на климатске промене да Србија моментално престане да емитује CO₂ из свих сектора ипак ће у следећим деценијама расти климатске промене. То нас доводи до једноставне тврдње да ће уништење Србије рударењем једноставно онемогућити адаптацију која је једини разлог зашто ми треба да се бринемо око климатских промена. Европа и њене потребе за минералима НЕЋЕ бити задовољаване уништењем Србије рударством. Европа нека прекопава и уништава сама Себе!!!		Србија задржава пуни суверенитет над својим ресурсима. Не постоји обавеза да се било шта уступа или експлоатише противно националним интересима. Стратегија има за циљ да осигура да управљање ресурсима буде у функцији развоја Србије, а не других држава.
2.	Начелни коментари 2: јасно је да израђивач није ни покушао да се позабави питањем колико стварно треба минерала да би се по зеленој агенда прешло на тзв. обновљиве изворе енергије. Наравно тиме се нису позабавили ни израђивачи студије о енергетској стратегији, па је јасно да је наклапање о великим количинама неопходних минерала да би смо наводно обезбедили енергетску и ресурсну независност у будућности једноставно лупетање. За таква лупетања студенти вероватно не би могли да добију прелазну оцену а камоли да буду професори на факултету. Дакле нити сви	Урадити темељне и дугорочне процене минерала и негативних утицаја приављања тих минерала и све то ураачунати као еколошки и економски трошак тзв рударства, и престти на пропагандни начин користити синтагму зтелена транзиција и енергија јер они то нису.	Коментар се не прихвата. Очигледно је да писац коментара нема елементарно знање о проблематици, као ни о томе шта треба да дефинише један стратешки документ. Стратегија је креирана у складу са са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде документа јавних политика, као и европским и међународним оквирима у области управљања минералним ресурсима и енергетске транзиције. Документ не представља инвестициони план, већ даје општи стратешки оквир за управљање минералним ресурсима у

	скупа израђивачи имају појма колико треба минерала да би се са нафте, гаса, угља прешло на тзв обновљиве изворе, дакле немају ни благи појам колико треба нових извора струје да би се надоместила енегија неопходна за по агенди предвиђен прелазак са фосилних горива, колико батерија, колико је то минерала у првој генерацији а колико у свим следећим итерацијама занављања такве наводно ЗЕЛЕНЕ енергетске будућности, нити знате колико и каквих пуњачница и за каква возила че бити потребно, нити како ће изгледати енергетска инфраструктура таквог алтернативног саобраћаја, индустрије итд. У том контексту немају ни благи појам о томе колико ће заправо хектара Србије остати слободно када се по лудачким плановима енергетске стратегије и ове тзв стратегије минералних ресурса изграде потребне количине солара и ветрењача те када се изграде сви рудници наводно неопходни да би производњу таквих нових инфраструктурних објеката обезбедили неопходни минерали. У том контексту је јасно да дефинитивна нестручност израђивача за питања одрживе пољопривреде и потребних површина за обављање зелене и одрживе пољопривреде у будућности а зарад		наредном периоду, уз идентификацију приоритетних области, потенцијала и изазова. Стратегија је стратешки документ, а не пројектни план, те није предмет давања прецизних калкулација количина потребних минерала или инфраструктурних елемената, јер се такве анализе врше у оквиру појединачних студија изводљивости, просторног планирања и процене утицаја на животну средину. Међутим, у оквиру Стратегије јасно се истиче потреба за интегралним сагледавањем утицаја сваке рударске активности, укључујући и потенцијалне последице на пољопривредно земљиште, водне ресурсе, биодиверзитет, као и социјалне и здравствене аспекте. Сваки појединачни пројекат подлеже обавезним стручним процедурама, укључујући процену утицаја на животну средину и мишљења надлежних институција. Одбацује се тврдња да је Стратегија „рекламни материјал за рударство“. Стратегија јасно препознаје потенцијалне негативне утицаје рударства, укључујући утицаје на земљиште, воду, ваздух, биодиверзитет, као и социоекономске аспекте. Такође се инсистира на принципима одрживости,
--	--	--	---

	прехранбене безбедности долази до свог пуног сјаја и изражаја. Такође је потпуно јасно да не постоји у студији ни најближи појам о томе колико ће и на који начин остати довољно воде у будућности за одржавање здраве пољопривреде, водоснабдевања а што има фундаментални утицај на било какве планове рударења. Када привреда и грађани планирају пишу планове инвестиција увек морају да јасно дају калкулације шта, колико, када, мерљиво и тачно предвиђено. Јасно је да је израђивач приступио изради рекламног материјала за промоцију рударства а не стварне стратегије јер нема нити једну стварну калкулацију на којој би се спекулације у овој студији утемељиле.. Надамо се да смо довољно јасни и да сте у стању да размете овај коментар. Ако не можемо организовати ЗООМ конференцију да вам објаснимо.		укључујући неопходност транспарентног управљања, јавног учешћа, као и стриктног придржавања еколошких и социјалних стандарда. Термини „зелена енергија“ и „зелена транзиција“ се користе у складу са међународно признатим дефиницијама и циљевима (нпр. Европски зелени договор, UN Agenda 2030), и не представљају пропагандне конструкције, већ нормативне смернице за развојну политику државе. Термини „зелена енергија“ и „зелена транзиција“ се користе у складу са међународно признатим дефиницијама и циљевима (нпр. Европски зелени договор, UN Agenda 2030), и не представљају пропагандне конструкције, већ нормативне смернице за развојну политику државе. Питања водоснабдевања и одрживе пољопривреде су интегрисани у стратегије и планове других ресорних органа (Министарство пољопривреде, Министарство заштите животне средине, ЈВП „Србијаводе“ и др.). Стратегија управљања минералима препознаје међузависност ових сектора и предвиђа потребу координације приликом израде планова коришћења. Никакав рударски пројекат не може добити дозволу уколико
--	---	--	--

			доводи у питање водне ресурсе или пољопривреду, што се проверава кроз посебне поступке процене утицаја и мишљења надлежних институција.
3.	Начелни коментар 3. Јасно је да израђивачи немају довољне појмове о томе шта значи изводљивост и прихватљивост Јасно је да израђивачи сматрају као изводљивост и прихватљивост уске концепте технолошке изведивости, тзв економске исплативости итд, али извесно је да не узимају негативне утицаје на све друге секторе, економске последице страховитих националних последица на животну средину и све секторе на које утиче животна средина, те се у том контексту инструмент изводљивости овде претвара у некакав техничко технолошки пропагандни материјал при чему се укључивање јавности и неприхватљивост за грађане претежћног броја пројеката побројаних и предвиђених овом тзв стратегијом апсолутно искључује као икаква могућност Проглашавање минерала стратешким има за циљ увођење технократске диктатуре рударских, геолошких инжињера и компанија које ће	Повући стратегију и писати поново узимајући у обзир право грађана да кажу не било којем или чак свим тзв корисним рударским пројектима.	Коментар се не прихвата. Неприхватљиво је да неко ко нема елементарно знање о проблематици даје себи за право да доводи у сумњу компетентност стручњака (од којих је највећи број са титулом доктора наука) који су урадили Нацрт Стратегије и Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину. Апсолутно се не слажемо са наведеном примедбом у делу који се односи на схватање појмова изводљивости и прихватљивости у оквиру Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима. Стратегија посматра изводљивост и прихватљивост као комплексне и мултидимензионалне концепте који укључују технолошку, економску, еколошку и социјалну димензију. У потпуности се подржава значај и улога јавног учешћа у свим фазама планирања и спровођења рударских активности. Стратегија предвиђа транспарентан процес укључивања јавности и локалних заједница, у складу са важећим

шпрактично овим криминалним поступком допбити право да уз помоћ Полиције, војске, жандармерије и приватног обезбеђења намећу интересе компанија да отимају земљиште, куће, имовину, како се то већ ради у Бору, у долини Јадра у околини угљенокопа ЕПС; и да злоупотребом експропријације и права служености прачтићно претворе Србе и Србију у рударску колонију, метоама и циљевима какве је имао и Хитлер, који ако се добро сећате такође говорио о стварању нове ЕВРОПЕ и наравно наметао рудатрење и кулук, робство као прихватљиву методу. У том контексту посебно неприхватљиво и криминално звучи концепција консултација какве стратегија предвиђа где би грађани и локалне заједнице као неке овце вођене на клање били консултовани о некаквим наводно добрим решењима за смањивање наводно неизбежно прихватљивих негативних последица, јер ето ЕВРОПА је по израђивачу то практично наредила и томе нам се ето ваља покорити, јер ето криминална тзв зелена егенда нема латернативу. Дакле да буде потпуно јасно диктатура рударске струке која се оваквом стратегијом промовише, и чак неки нови друштвени уговор базиран на томе сматрамо директно криминалним		законским регулативама и међународним стандардима, као неопходан предуслов за легитимност свих активности. Ниједан пројекат не може бити реализован без законски прописаних процедура које обезбеђују учешће заинтересованих страна. Тврђење да стратегија води ка технократској диктатури и злоупотреби државних органа за наметање интереса рударских компанија апсолутно није основано и нема упоришта у садржају документа. Напротив, Стратегија пружа јасан и уравнотежен оквир који омогућава и развој геолошких истражива, рударске индустрије у складу са националним економским интересима уз поштовање домаћих и стандарда ЕУ по питању заштите животне средине. Концепт „зелена агенда“ није криминалан већ представља глобални оквир за транзицију ка одрживом развоју, са циљем смањења негативних утицаја на животну средину и климатске промене. Србија као део тог процеса мора да обезбеди своју економску одрживост и безбедност, при чему је Стратегија заснована на принципима одговорности и равноправног третмана свих заинтересованих страна.
---	--	---

	покушајем наметања губљења слободе и терора зарад интереса домаћих и страних рударских корпорација.		
4.	2.8 опис такси и начина како би рударење требало опорезовати Јасно је да су изабрани примери либералних капиталистичких економија у којима су рударске компаније обезбедиле да имају максималну доминацију над властима и да практично власти немају моћ да им наметну таксе какве би оне требале да буду.. Израђивачи у целој студији дају утисак да нису свесни да су рудна богатства необновљиви извор и да није могуће занављање једном ископаних руда. У том контексту опорезивање мора створи вишак вредности довољан да се створе инвестициони фондови који ће омогућити не само рекултивацију и еколошке мере након затварања него морају да се створе такви ресурси који ће моћи да створе средства за инвестиције у све секторе НА добро свих грађана државе: На примеру праксе од 1990те јасно је да буџет од рударења никад нема толика средства да може да инвестира у градњу свега онога што је реимо у време социјализма грађено од рударских и компанија које се баве обрадом минерала.		Коментар се не прихвата. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима представља документ стратешког карактера чији је основни циљ постављање дугорочних циљева, принципа и смерница развоја сектора, а не разматрање конкретних фискалних инструмената или висине појединачних накнада. Висина и структура рудне ренте, као накнаде за коришћење јавних добара, није предмет регулисања стратешког документа, већ се уређује законом — тачније, Законом о накнадама за коришћење јавних добара. Измена висине рудне ренте представља фискалну и економску меру коју доноси надлежне институције у складу са макроекономским кретањима, буџетским приоритетима и инвестиционим оквиром, а након консултација са свим заинтересованим странама.

	У том смислу пропагирано власништво Србије над минералима је како то видимо у овом поглављу, лаж, фикција и никада неће донети стварне користи свим секторима Србије односно њеним грађанима иако ће практично цело становништво тршети директно или индиректно од загађења, И наравно скупо ће паћати рекултивације и друге мере. Чињеница постојања 250 страховитих црних тачки историсјких од рударења у прошлости довољан је доказ да није могуће да грађани на крају у будућности не плаћају страховите последице еколошке и финансијске. У том контексту умоболна идеја о изградњи нуклеарних централа у будућности је један од еклатантних примера како тзв научници никад не порасту УМОМ и није им проблем да зарад својих детињих фикасција читав народ и читаву његову историју униште плановима о изградњи и коришћењу нечега за шта 10 генерација Срба неће бити у стању да то отплате, него само страним и домаћим власницима рударских компанија и наравно политичарима који им доношењем оваквих стратегија и закона те смешних нивоа пореза стварају услове за драстичне зараде. Грађанима Србије		
--	---	--	--

	ће пак остати душегубка; уништене воде, земљиште, отрови, и потпуно уништена земља. Такво давање могућности за зараду упркос јасним разлозима да се таква зарада не допусти се зове корупција; и они који пишу овакве анализе пореске политике наклањене инвеститорима одосно уништавачима Србије тзв. рударењем.		
5.	Пасус 2.6. “Нереализовање планираних инвестиција довело је до кашњења отварања заменских копова угља (Поље Е и Радљево), а самим тим и до експлоатације са вишим капацитетом на површинском копу Поље Г, ...” И даље. Јасно је да израђивач или не зна или учествује у завери скривања да су огромна средства и кредити још од 2011те подигнути на рачун свих грађана И да је из тих средстава требала да буде израђена опрема за поље Вреоци, где је насељено са огромним трошковима преко 1000 домаћинстава (претпостављамо да је на ово потрошено преко 200 милиона Евра) да би се накнадно утврдило да не да нема 540 милиона угља како су тадашње власти , управа ЕПСа те геолози који су резерве	Потребно је у стратегији написати да се све истраге о случајевима поменутим у нашем коментару морају спровести истраге и да одговорни морају најстроже да одговарају због угрожавања електро енергетског система и свесног и намерног уништавања ЕПС са циљем , што је сада већ очигледно, шотимачине и приватизације која ће на дужи рок потпуно уништити социјлну сигурност грађна Србије.	Коментар се не прихвата. Стратегија се ослања на доступне и проверене податке добијене од надлежних институција, укључујући ЕПС и релевантне државне органе. Кашњења у реализацији замене копова, као што су Поље Е и Радљево, су изазов који се јавља услед комплексности пројеката, техничких, финансијских и регулаторних услова. Стратегија као документ није место за спекулације, већ за планове и мере које треба да обезбеде одржив и безбедан развој енергетског сектора. У вези са техничким питањима у вези са опремом за хомогенизацију угља, Стратегија препознаје потребу за унапређењем технолошких процеса и управљања производњом, као и

	оверили на основу које се кренуло у расељавање тврдили него угља уопше није било односно ЕПС је престао да копа испод Вреоца где се тврдило да има 540 милиона најквалитетнијег угља. Такође из кредита 2011 а потом два велика кредита 2015 од ЕБРД и Светске банке ЕПС очигледно злоупотребом није изградио потребне машине за поље Е, Вреоце него су средства очигледно покрадена. Такође је из кредита 2011 морала да се изгради опрема за хомогенизацију угља која није изграђена, или је изграђена али не ради или је изграђена али не ради добро јер је страховито искакање блокова ЕПС које се догодило због уношења земље у блокове директно последица очигледно нестручно мешаног угља а што би било немогуће да је та опрема изграђена или да је изграђена исправно.		континуираном модернизацијом и одржавањем опреме, што је део будућих активности у сектору.
6.	Предвидети истрагу о кажњавање оних који намерно уништавају компаније које се баве подземном експлоатацијом угља како је то описано у 2.6. У оквиру ЈП ПЕУ Ресавица се примењују методе експлоатације које су ниске продуктивности рада, коју прати негативан тренд када је реч о старосној	Коначно смо сазнали ко у продуженом период свесно и намерно уништава подземну експлоатацију угља одређивањем намерно ниске цене да би онемогућили занављање опреме и повећање безбедности на раду. Стратегијом треба захтевати да се сви случајеви намерне високе корупције и	Коментар се не прихвата. Не слажемо се са ставом да је цена угља наметнута са намером да се свесно уништи подземна експлоатација. Цена угља регулише се у складу са важећим законским и тржишним условима, узимајући у обзир бројне факторе као што

	структури механизације и ниске поузданости, што условљава значајно учешће физичке радне снаге. Све претходно поменуто утиче и на безбедност и здравље на раду. Додатна опасност јавља се од повећане метанобилности у појединим рудницима и присуства експлозивне прашине. Цена по којој ЈП ПЕУ Ресавица продаје угаљ је регулисана актима Владе Републике Србије. Процена је да су трошкови производње постојећим начином експлоатације високи, што утиче на финансијски биланс предузећа.	злоупотребе службеног положаја зарад уништавања компаније одређивањем намерно ниске цене открију и похапсе тед а им се одузме имовина из које треба финансирати улагање у опрему у рудницима. Не заборавимо такође да је због оваквог не улагање погинуло много радника. Њиховим породицама се из ове криминално стечене имовине треба надокнадити штета за претрпљен губитак вољене особе.	су производни трошкови, економска одрживост и потребе потрошача. Слажемо се да је неопходно унапређење стања у ЈП ПЕУ Ресавица, посебно у погледу модернизације опреме, повећања продуктивности и безбедности на раду. Стратегија препознаје значајна улагања у модернизацију рударских капацитета и указује на потребу за јачом контролом финансијског управљања и одговорношћу свих актера у сектору. Стратегија представља документ стратешког карактера чији је основни циљ постављање дугорочних циљева, принципа и смерница развоја сектора, а не разматрање конкретних фискалних инструмената или висине појединачних накнада и не бави се спекулацијама. Истовремено, било какве тврдње о намерном уништавању предузећа или намештању цена захтевају јасне доказе и одговарајуће институционалне поступке, како би се спречила злоупотреба и заштитила права свих учесника. Дакле, Стратегија има за циљ да обезбеди услове за одржив и безбедан рад рударских предузећа, уз уважавање права радника, ефикасно коришћење ресурса и транспарентно управљање.
--	---	--	--

7.	Пасус 2.6. о копу Дрмно Квалитет угља на површинском копу Дрмно је задовољавајући, односно, преко 8.300 кЈ/кг. Проблем у наредном периоду може створити нешто мање квалитетан угаљ из другог угљеног слоја, као и потреба за селективним радом због све већег броја прослојака јаловине. Због појаве прослојака неопходна је набавка додатне основне и помоћне опреме. Израђивачи очигледно не знају да се испод села Дрмно налази преко 100 милиона тона угља и да ЕПС из неког њима познатог разлога намерно већ дуже од деценије упркос захтевима грађана неће да раселе ово село И да једноставно ископају тај угаљ, него намерно и свесно планирају скупља и неприхватљива решења као што је отварање копа Костолац запад	Предвидети истрагу разлога не расељавања села Дрмно, раселити село, ископати угаљ испод овог села чиме се појефтиније рад копа Дрмно и обезбеђује енергетска безбедност следећих преко деценије.	Коментар се не прихвата. Стратегија представља плански документ чији је циљ да да смернице за развој рударства и енергетике, и не бави се конкретним пројектима. Такође стратегија није инструмент за покретање или вођење конкретних истрага и правних поступака. Одлуке о расељавању и експлоатацији доносе се у складу са важећим законима, прописима и поштовањем права грађана, а надлежни органи и институције су ти који имају овлашћења и одговорност да процењују оправданост и начин спровођења таквих мера.
8.	Пасус 2.6. страна 27 Закључно, подаци указују да Република Србија има значајну производњу лигнита и бакра на светском нивоу....итд Такође табела 2.4. која је једноставно пропустила да билансира лигните на Косову и Метохији и сва друга места је директно рефлексија издајничке политике тренутних власти које од 2012.	Овим путем онима који овакве документе израђују и такође налажу израду најављујемо да ће некон промене власти сви бити истражени и биће им суђено за свесну и из вероватног користољубља спроведену издају јер овакви противуставни документи ће бити објект истраге, а посебно ће одговарати налогодавци оваквих докумената који укључују и тзв стратегију енергетике,	Коментар се не прихвата. Коментар се не прихвата. Уставни и правни оквир Републике Србије третира АП Косово и Метохију као саставни део Србије. Изостанак појединих података у Стратегији последица је ограничене доступности информација са терена, а не њиховог искључивања. Стратегија поставља стратешке правце развоја, док

	свесно и у договору са иностраним спонзорима предају Косово И Метохију. Ова тзв Стратегија тзв управљања минералним ресурсима у тзв Републици Србији јасно показује да је израђивач ове студије без да је и једном споменуо да му је неко наредио да студију пише само за Србију без Косова тиме директно крши устав Републике Србије. Уколико су израђивачи имали експлицитне и писане инструкције да учествују у издаји Косова и Метохије захтевамо да се то у виду цитата или копије писма приложи овој иначе противуставној стратегији.	клатску и све остале окументе који планирају будућност без КиМ. Повуците доцумент и поново га израдите са проценама и свиме осталим везаним за КиМ.	се биланси ажурирају у складу са расположивим подацима надлежних институција.
9.	2.9. Рударство има значајан утицај на економију итд: Пропагандни тон и садржај, као И упорно промовисање некритичког и пропагандног проглашавања тзв зелених извора енергије зеленма без узимања у обзир свих еколошких и економских негативних последица укључујући и страховите оппортуне трошкове уништења или онемоућавања свих или већине других врста економске активности, уништења опција за еколошку пољопривреду, еко туризам, итд. Управо то је разлог зашто се уводе еколошке таксе да би се повећаним опорезивањем усмериле индустријске активности у правцу одрживих форми и		Коментар се не прихвата. У документу је јасно указано на неопходност баланса између економског развоја, еколошке одрживости и социјалних аспеката, као и на важност коришћења регулаторних механизма, укључујући и еколошке таксе. Стратегија препознаје значај увођења пореза и такси као инструмената који не служе само као оптерећење, већ као средство за увођење одговорнијег и одрживијег управљања ресурсима. Овакви механизми имају за циљ да смање негативне последице и подстакну инвестиције у екологију и обновљиве изворе.

	структура. Касна пропагандистичка сврха овог документа се управо одражава у упорном проглашавању пореза и такси на руде, на загађење итд као некакво оптерећење а не регулаторним механизмом који не се да води ка подруштвљавању ових трошкова него управо ка онемогућавању таквих делатности чији су еколошки , социјални и друштвени трошкови много већи од тзв користи. Управо из истих разлога су фосилна горива проглашена већом опасношћу него коришћу, а што извесно у структури територије и густини насељености и већ више него девастираној територији каква је Србија СА КОСОВОМ. Дакле Србија треба да проведе ако треба и деценију планирајући које су то активности које би могле бити прихватљиве а не да се на хаотичан и коруптиван начин како то ова тзв стратегија предвиђа омогући трајно и неповратно екоцидно уништење читаве територије Србије тзв. рударском ЕЛДОРАДО стратегијом.		Такође, потреба за планираним и дугорочним приступом развоју економских активности и заштити животне средине је препозната, те стратегија предвиђа даљи развој оквира који ће омогућити одрживије облике економске активности, укључујући и рударство. Сматрамо да је термин „хаотичан и коруптиван начин“ неоснован без конкретних доказа и да стратегија није усмерена ка неповратном екоцидном уништењу, већ управо супротно – ка усмеравању развоја ка одрживим моделима уз минимализацију негативних утицаја на животну средину.
--	--	--	---

Коментари достављени од стране Регулаторног института за обновљиву енергију и животну средину

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Истраживања и рад највишег независног представничког тела младих, Кровне организације младих Србије (КОМС) указују на проблеме, ставове и друштвене вредности ове групе становништва. Највеће и најрелевантније истраживање КОМСа - Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији из 2024. године (Алтернативни извештај) показује повећану грађанску партиципацију младих и бележи заштиту животне средине као једну од најзначајних друштвених вредности за ову групу становништва, али уједно и један од највећих проблема са којима се суочавају. Прелиминарни подаци Алтернативног извештаја КОМСа за 2025. годину показују да се 93% младих изјаснило против ископавања литијума у Србији. Уједно више од 75% младих квалитет животне средине оцењује као лош. Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима подразумева да акт мора бити у складу с Уредбом о методологији израде	Закон чланом 3 став 3 предвиђа обавезу поштовања људских и мањинских права и слобода гарантованих Уставом и законом приликом израде и спровођења планских докумената с којом Стратегија није у сагласности због неадекватног укључивања младих у процес израде Стратегије и занемаривањем њихових ставова изражених кроз слободу мишљења и изражавања. Наведеним чланом, став 5 предвиђена је обавеза међусобне усклађености јавних политика, усклађености планских докумената са преузетим међународним обавезама, као и усклађеност прописа са усвојеним планским документима с којим стратегија не кореспондира. Стратегија није усклађена с циљевима Националне стратегије за младе 2023-2030, која као за један од својих кључних циљева има унапређење друштвеног положаја младих, подстицање учешћа младих у свим областима јавног живота и обезбеђивање услова за остваривање права и интереса младих и њеним делом који је везан за животну средину. Наведеним пропустом Стратегија не	Коментар се не прихвата. Стратегија је урађена у складу са са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији израде документа јавних политика уредбом о планском систему. Извршено је усклађивање са кључним планским документима који су повезани са истраживањем и експлоатацијом минералних сировина. У Стратегији велика пажња посвећена је едукацији младих почев од промоције и пирења знања у вези са геологијом и рударством, затим кроз средњешколско образовање, па до рационализације високошколског образовања.

	докумената јавних политика (Уредба) и у складу с Законом о планском систему Републике Србије (Закон). Уредба чланом 6 предвиђа сагледавање постојећег стања, став 2 анализу трендова у посматраној области планирања или делу те области на основу идентификованих релевантних и поузданих показатеља који се прате у тој области или делу области, став 5 анализу уочених проблема у посматраној области планирања, њиховог обима и природе, као и узрока који су довели до њиховог настанка и последица које изазивају у пракси и став 7 анализу других разлога за промену у области или делу области планирања, у случају да није уочен проблем. Узевши у обзир постојање релевантних и поузданих показатеља трендова у посматраној области и обавезу анализе других разлога за промену у области или делу области планирања у случају да није уочен проблем Стратегија није у складу с Уредбом јер ни у једном свом делу није прилагођена исказаним потребама и вредностима кроз релевантне и поуздане показатеље. Приликом креирања докумената јавних политика неопходно је и поштовање члана 12 који предвиђа да се анализом	испуњава ни међународне обавезе које је Република Србија преузела прихватањем циљева Агенде 2030 за одрживи развој и пропушта праћење смерница Европске омладинске стратегије 2021-2027 које је као земља кандидат за чланство у ЕУ Република Србија дужна да прати. Стратегија у свом Нацрту предвиђа јачање јавног, приватног и академског сектора, повећање свести о важности одрживог управљања ресурсима, раној идентификацији ризика и бољем управљању ризицима повезаним са експлоатацијом и коришћењем минералних сировина, одрживом и планском коришћењу простора. Велики део академског сектора чине управо млади, повећање свести о важности одрживог управљања ресурсима и рана идентификација ризика и боље управљање ризицима повезаним са експлоатацијом и коришћењем минералних сировина важно је за ову групу становништва зато што се на њихову будућност ови ризици односе и они ће бити група становништва која ће њима управљати у временском оквиру који Стратегија предвиђа. Занемаривањем њихових ставова поставља се питање могућности Стратегије да оствари циљ који предвиђа.	
--	---	---	--

	ефеката на друштво сагледавају ефекти на различите категорије друштва, а нарочито на осетљиве друштвене групе и то ефекте на људска права, социјално укључивање, једнакост третмана и недискриминацију што процесом доношења Стратегије и њеним Нацртом није испоштовано.	Како се у Нацрту наводи Дугорочни задатак Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима представља активан геолошки и рударски сектор који је глобално конкурентан, обезбеђује снабдевање сировинама, подржава регионални развој и промовише одговорно коришћење природних ресурса и континуирано јача кључне компетенције и способности кадрова. Кадар чије је јачање компетенција и способности дугорочни циљ Стратегије су управо млади чији став није узет у обзир приликом креирања јавне политике у овој области и с њом и текста Стратегије. Основ визије Стратегије је у унапређењу знања и вештина у комбинацији са истраживањем и развојем иновација са прихватањем најбоље светске праксе са постизањем друштвеног договора, као основом за одрживи раст у рударском сектору, која не може бити испуњена када процес доношења Стратегије није у сагласности са светским праксама и са постизањем друштвеног уговора јер је неадекватно укључен и занемарен важан учесник друштвених преговора. Позитиван став и приступ је неопходан за еколошки и социјално одрживо коришћење природних ресурса, као и	
--	--	--	--

		одговарајућа подршка за образовни систем није могуће постићи без учешћа оних на које се став и подршка односе.	
2.	У поглављу бр. 2.1. Развојне стратегије у Републици Србији и веза са Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима, наведено је да: Стратегија треба да буде усклађена и са другим развојним стратегијама, нарочито оним са којима се циљеви и задаци преклапају или имају заједничке исходе. То су, пре свега, Стратегија развоја енергетике, Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије, Просторни и регионални планови Републике Србије, као и Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије.	Подносилац указује да је при изради Стратегије неопходно консултовати и низ других стратешких докумената, са релативно сличним циљевима, попут: Националне стратегије одрживог развоја (“Сл.гласник РС”, бр.57/08), Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030.године (“Сл.гласник РС”, бр. 47/19), Уредбу о поступку припреме Нацрта плана развоја Републике Србије (“Сл.гласник РС”, бр. 54/23 и 33/25), Стратегију управљања водама на територији РС до 2034.године (“Сл. гласник РС”, бр. 3/17), Програм управљања отпадом у Републици Србији (“Сл. гласник РС”, бр. 12/22) и др.	Коментар се не прихвата. Стратегија је усклађена са другим развојним Стратегијама. Након примедби везаних за одрживи развој биће додато поглавље везано за Усклађеност циљева и мера са циљевима одрживог развоја. Стратегију управљања водама на територији РС до 2034.године је наведена у оквиру нацрта Стратегије.
3.	У Стратегији су описане локације неколицине рудника и експлоатационих поља различитих минералних сировина, резерве подземних вода и геотермалне енергије, али нису пропраћене одговарајућим графичким прилозима, те предлаже изради истих, са одређеним нивоом детаљности.	Подносилац указује да графичка и картографска прегледност простора на којима би се представиле границе, површине и локације свих постојећи и планираних рудника, одобрених истражних и експлоатационих поља, резерве подземних вода, заштићених подручја и основних географских елемената представиле би јаснију слику и потенцијалне конфликте на простору територије Србије.	Коментар се не прихвата. Стратегија се бави стратешким усмеравањем развоја сектора истраживања и експлоатације минералних и других геолошких ресурса и не може се бавити детаљима као што су границе свих постојећих рудника, одобрених и експлоатационих поља итд.

4.	У поглављу 2.5. Анализа стања у сектору минералних и других геолошких ресурса, наводи се: Република Србија спада у земље богате подземним водама с обзиром на величину територије коју обухвата, а за водоснабдевање становништва пијаћом водом овај ресурс се користи у износу од 75%, док у износу од 100% има учешће у флаширању минералних и стоних вода, балнеотерапији и бањском туризму и прехранбеној индустрији. У табелама бр. 2.6. Билансне резерве подземних вода и Табела 2.7. Процењен потенцијал подземних вода, представљене су билансне резерве подземних вода по регионима Источна, Централна, Западна и југозападна Србија.	Подносилац истиче да је неопходно описати границе између наведених региона, и јасније представити који су то делови Србије и да који су богатији, а који сиромашнији резервама подземних вода, на основу свих доступних појединачних студија и анализа. Такође, Подносилац указује да је неопходно представити локације и површине резерви подземних вода које се користе за водоснабдевање, као и зоне санитарне заштите највећих водоизворишта, чиме би се знатно ограничиле потенцијалне истражне и експлоатационе активности и смањили конфликт, којима би биле угрожене постојеће резерве подземних и геотермалних вода. Примера ради, за потребе израде Нацрта, још увек не усвојеног Просторног плана Републике Србије, израђено је неколико секторских студија, на основу којих је добијени одређени подаци, и израђена Реферална карта бр. 36 <i>Енергетика и водопривредна инфраструктура</i>, на којој су приказана изворишта подземних вода, те се предлага коришћење сличних или израда потребних студија одређеног нивоа детаљности.	Коментар се не прихвата. Стратегија је документ који се бави стратешким усмеравањем развоја сектора истраживања и експлоатације минералних и других геолошких ресурса, конципираних на основу документационих подлога и не може се бавити детаљима као што су опис региона. Законском регулативом из области здравља прописани су услови за дефинисање зона санитарне заштите изворишта. За сваку зону санитарне заштите дефинисана су ограничења, односно услови за спровођење било каквих активности.
----	---	---	---

5.	У поглављима 2.6. Преглед и анализа стања активних рудника у Републици Србији и 2.7. Стање истражености територије Републике Србије, анализа потреба и пројекција основних геолошких истраживања, анализирани су постојећи активни рудници, количине које се експлоатишу и производе и степен истражености минералних сировина и геолошких ресурса, са процењеним билансом резерви. Подносилац истиче да сви представљени подаци датирају из 2018. и 2022. године, чиме се поставља питање, да ли су у прегледу стања истражености простора уврштена одобрена истражна и експлоатациона поља и након 2022.године?	Подносилац истиче да је потребно представити комплетну слику одобрених истражних поља, попут локалитета Потај Чука-Тисница, у околини Жагубице и преко 60 локација које поседују одобрења за истраживање бора и литијума на територији Републике Србије, што такође није представљено у Стратегији.	Коментар се не прихвата. Стратегија се бави стратешким усмеравањем развоја сектора истраживања и експлоатације минералних и других геолошких ресурса, конципираних на основу документационих подлога и не може се бавити приказом детаља као што је опис појединачних локалитета. На Web страни Министарства рударства и енергетике приказана су истражна и експлоатациона поља издата од стране надлежног органа. У Стратегији су јасно представљени оверени ресурси и резерве.
6.	Према члану 3. Став 1 (13): неметаличне минералне сировине за добијање грађевинских материјала обухватају оне минералне ресурсе који се користе као: техничко-грађевински камен (ТГК); архитектонско-грађевински (украсни) камен (АГК); опекарске, керамичке и ватросталне глине, сировине за производњу цемента и креча, као и песак и шљунак у индустрији и грађевинарству као и карбонатне	Подносилац скреће пажњу да је на сајту Министарства заштите животне средине поднето око 16 Захтева за одлучивање о потреби процене утицаја на животну средину пројеката вађења речног наноса на више локација из река Дунав, Дрина, Велика Морава, Јужна Морава, Црни Тимок, у периоду од 12.06. До 8.8.2025. године. Како се махом ови ресурси добијају из експлоатације речних и алувијалних наноса, Подносилац указује да је	Коментар се не прихвата. Предметна тематика се односи на регулативу из области управљања водама, што је у надлежности других републичких органа.

	сировине, туф, зеолитизирани туф и тресет, који се користе у индустрији. У стратегији, у поглављима 2.5 и 2.6 представљене су количине произведених шљунка и песка, и постојеће резерве, али не и степен истражености, извори и динамика експлоатације ових неметаличних ресурса.	неопходно, стратегијом установити темпо експлоатације и вађења речних наноса, како тај процес не би угрозио водостај, протицај и екосистем и корито реке, обзиром да у предметним захтевима нису укључени заједнички утицаји више локације на једном водотоку.	
7.	У SWOT анализи, међу слабостима идентификовани су: - Планска документа; Процеси заштите животне средине, рекултивације и безбедности и здравља на раду; - Неповољан однос НВО и еколошких покрета ка рударству. Даље, међу претњама у SWOT анализи идентификоване су: - Претерана очекивања од ефикасности рада државне управе; - Некомпатибилност законске регулативе из области рударства и геолошких истраживања, заштите животне средине, вода и земљишта; А међу шансама: •Примена мера заштита животне средине; • Примена мера безбедности и здравља на раду.	Подносилац најпре указује на нејасну формулацију <i>Неповољан однос НВО и еколошких покрета ка рударству</i>, којим се јасно таргетира и маргинализује одређени део заинтересоване јавности као противник развоја рударства. Подносилац истиче да су невладине организације у претходном периоду интензивно пратиле поступке и активности у рударству и животној средини и указивале на све незаконитости, пропусте и неиспуњење стандарда у циљу одрживог развоја и рударства, и тиме истицале значај поштовања правног оквира и стандарда заштите животне средине у рударству, због чега активности невладиних организација и еколошких покрета не треба тумачити као слабост. Свака демократска држава би то сматрала својом снагом и предношћу а висок степен критичке свести грађана као	Коментар се не прихвата. Примена PEST и SWOT анализе је уобичајна за овакву врсту пројеката и смисао истих је да укажу на слабости и дефинишу мере за њихово отклањање. Анализа утицаја унутрашњих и спољњих фактора на реализацију Стратегије, коју је урадио компетентни експертски тим, директно представља основу за дефинисање планираних мера, њихових ефеката и ризика, за што поузданије управљање дефинисаним случајним процесима са веома променљивим параметрима у времену.

		тековину демократије коју треба штитити у унапређивати. Такође, у истој анализи, нејасно је како то планска документа могу представљати слабост када је реч о развоју рударства једне државе. Подносилац указује да одсуство планских докумената јасно утиче на демографска кретања и нарушену равнотежу урбаних и руралних подручја који се налазе у зонама експлозивног ширења рударских копова. Пример демографског и социјалног дизбаланса представља територија Града Бора, чије становништво чека доношење Просторног плана подручја посебне намене више од 10 година, на основу кога би се утврдио јавни интерес и спровело планско пресељење угрожених насеља и становништва. Такође, подносилац указује да је нејасна формулисана претња <i>претерана очекивања од ефикасности рада државне управе</i>, када је државна управа као орган извршне власти мора имати способности и стручност за примену законских одредби приликом спровођења активности у области рударства, заштите животне средине, безбедности и здравља на раду. Заиста је необично и истраживачки интересантно то што неки државни орган, у овом	
--	--	--	--

		случају Министарство рударства и енергетике, сматра да су очекивања грађана да јавна управа ради ефикасно и у складу са законом – <u>претерана</u>. У овом документу који свакако заслужује да буде у потпуности одбачен и заувек заборављен, овај део SWOT анализе завређује пажњу пажњу политиколога, правника, антрополога и психолога који би на темељу оваквих докумената истраживали политичку културу и културу власти у Србији почетком 21. века.	
--	--	---	--

4 ДОСТАВЉЕНИ КОМЕНТАРИ НА ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА СТРАТЕГИЈЕ НА ЖВОТНУ СРЕДИНУ

4.1 Заинтересована лица која су учествовала у процесу јавних консултација и јавне расправе

Током процеса јавних консултација и јавне расправе, добијене су примедбе, предлози и коментари више заинтересованих страна.

Табеларни преглед заинтересованих страна и број коментара које је доставила свака од њих на Извештај о Стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину, у оквиру јавних консултација и јавне расправе, дат је прилогу испод.

Број	Назив институције, организације, привредног друштва или физичког лица	Број коментара
1.	Др Јагош Раичевић, научни сарадник у пензији	4
2.	Академик Богдан Шолаја, председник Академијског одбора "Животна средина" Српске академије наука и уметности	6
3.	Друштво младих истраживача Бор	45
4.	ЦЕКОР- Центар за екологију и одрживи развој	27
5.	Адвокат Сретен Ђорђевић	2
6.	Клиника за право заштите животне средине преко пуномоћника адвоката Луке С. Ђорђевића	4
	Укупно коментара	88

4.2 Прилог – коментари са јавне консултације и јавне расправе одговори

Комплетна табела са свим добијеним коментарима и одговорима на коментаре приказана је у Прилогу а Извештај о стратешкој процени утицаја Стратегије на животну средину је ажуриран и унапређен у складу са добијеним и прихваћеним коментарима.

Коментари достављени од стране др Јагоша Раичевића, научног сарадника у пензији

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Да ли је при изради Извештаја дошло до незаконитог сукоба интереса?	Према Члану 31. новог Закона о СПУ пише да је ресорно Министарство заштите ЖС (даље МЗЖС) орган који је надлежан за послове заштите животне средине, са читавим низом разних административних делатности, чије набрајање овде није битно. На страни 8. пише цитирам: „За потребе израде предметне СПУ, Министарство рударства и енергетике, као наручилац израде СПУ, је у поступку јавне набавке за обрађивача СПУ ангажовао Универзитет у Београду – Рударско-геолошки факултет“. Министарство рударства и енергетике (даље МРЕ) је „формирало радну групу“ прво да изради „Стратегију управљања минералнио и другим ... са пројекцијом до 2050“ (даље Стратегија), а затим је иста та „радна група“ добила још један задатак (наравно, према уговору о делу), а то је да критички анализира то што су написали. На страни 8. предметног Извештаја МРЕ у овом кршењу Закона види „могућност раног сагледавања“. Верујем да се ретко дешава да неко буде	Није дошло до незаконитог сукоба интереса. Рударско-геолошки факултет није правно лице које остварује добит од експлоатације минералних ресурса, нити одобрава или надзире поступке који се односе на експлоатацију. Израда извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину спроведена је у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину. За потребе израде Стратегије и СПУ, поступком јавне набавке ангажован је Универзитет у Београду – Рударско-геолошки факултет, који је независна научно-образовна институција са потребном стручном компетенцијом за израду оваквих докумената. Према Закону о рударству и геолошким истраживањима, Министарство рударства и енергетика је надлежно за израду Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима. СПУ је пратећи документ Стратегије за које надлежност има МРЕ. МЗЖС има значајну контролну улогу у реализацији ове Стратегије,

		плаћен да нешто уради, а да затим буде накнадно плаћен да то што је урађенои оцени. Још једном - СПУ је документ који спада у надлежност МЗЖС, а који је овде написало МРЕ. Већ сам коментарисао „шаролику радну групу“ (која ради по налогу МРЕ) у раније подентим примедбама на Стратегију. Врхунац ове бламаже је да су писци (читај МРЕ) дали рок од 30 дана ресорном МЗЖС-у да достави примедбе – на документ који је оно требало да пише! Чак су предвиђене и јавне расправе о Извештају - видети тачку 8. на стр. 69. Циркус.	консултовано је током израде СПУ и на јавним консултацијама а, такође према Закону, треба да изда сагласност на СПУ пре усвајања Стратегије. МЗЖС не пише СПУ, као што је наведено у примедби, него спроводи процедуру прекограничне процене утицаја и даје сагласност на Извештај о СПУ.
2.	Циљ Извештаја	Једини циљ предметног извешаја је погура Стратегију код оних који су приметили да је у њој изостављено најважније питање - заштита и очување ЖС.	Коментар се не прихвата нити захтева одговор. СПУ је урађена у циљу обезбеђивања заштите и унапређивања животне средине интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима.
3.	Садржај Извештаја	Извештај је нека врста Акционог плана за Стратегију, и са те стране је далеко ближи ономе што би предметна Стратегија требало да буде. Он је такође могао бити најмање неколико пута мањи, да се (исти)	Коментар не се прихвата. Образложење: Извештај није нека врста Акционог плана за Стратегију него је инструмент којим се описују, вреднују и процењују могући утицаји планираних

		аутори нису заиграли са „применом методе вишекритеријумске процене утицаја“ укључивши 26 „приоритетних активности и мера груписаних у осам сегмената (посебних циљева), како је то урађено и у Стратегији“. Ради се о истим оним климавим проценама о којима сам писао у мојим предбама на Стратегију. Могуће је да су аутори плаћени по ауторском табаку, јер су са „варирањем вредновања“ параметара нагомилили силне странице релативно разумних закључака и објашњења, као да су поверовали да су заиста „озбиљно ушли у проблематику“. На жалост, те параметарске „играрије“ скоро ништа не значе, сем гомилања (у суштини неупотребљивог) текста, јер се тичу избора које ни сама Стратегија још није одабрала. Играње са могућим „варијантним решењима“ у Извештају би се пре могло стрпати у Стратегију, можда би мало добила на тежини, јер се у тим „варијантама“ ипак донекле разматрају утицаји на ЖС. Али, то није задатак Извештаја, односно тзв. СПУ, која је „варијантна“ решења заиста оригинално (али потпуно погрешно) превела из изворне ЕУ Директиве из давне 2004. године. О томе сам својевремено писао и ресорном МЗЖС; наравно, на тај допис	решења на животну средину до којих може доћи реализацијом наведене Стратегије. Суштина Извештаја о СПУ је процена утицаја планираних активности на животну средину па је извршено вредновање по основу критеријума величине утицаја, просторних размера могућих утицаја и вероватноће утицаја. На основу добијених резултата прописане су одговарајуће мере заштите и мониторинга животне средине. Према Закону о СПУ обавезан део је приказ варијантних решења која се односе на заштиту животне средине укључујући варијантно решење нереализовања плана и програма и најповољније варијантно решење са становишта животне средине, што је у урађено у предметном Извештају о СПУ. У оквиру поглавља 4.5. <i>Опис мера</i> експлицитно стоји ”Стриктно спровођење законске регулативе која се односи на заштиту животне средине и спровођење преузетих међународних обавеза које се односе на сектор рударства и сектор заштите животне средине” које подразумевање поштовање регулативе и стандарда о граничним вредностима емисија загађења у медијуме животне
--	--	--	--

		нису смели да одговоре. Питање за све је - у чему је разлика између „стратешке“ и „обичне“ ПУ на ЖС? Моје мишљење је да одговор на то питање не знају ни „највећи експерти“ у МЗЖС. Ипак, чини се да је МРЕ помоћу „одговарајућих“ уговора о делу, успело да нађе одговор и „премости разлике“. Ипак, у контексту заштите ЖС, будући да нису баш у „својој области“ аутори су у Извештају остали недоречени, па нису јасно објаснили које то критичне захтеве ЖС поставља пред будућег концесионара. Радна група нигде не захтева поштовање законских прописа у области ЖС, а то је недопустиво, јер се ради о документу који се тиче утицаја на ЖС (био он „стратешки“ или не). Са друге стране питања ЖС се помињу више, рекао бих, у смислу неке врсте „договорне економије“ која не захтева експлицитно поштовање закона у области заштите и очувања ЖС, већ више подржава идеју да се иде ка томе. Зато се помињу искључиво „што нижа“ загађења, уместо захтева да њихови нивои буду у складу са Законом. Јасно је да „што ниже“ загађење може и даље бити далеко веће од гранично дозвољених вредности које Закон прописује.	средине од, у овом случају, рударских активности.
--	--	--	--

4.	Могући закључак	Постоји да се благо изразим, недозвољено пуно нелогичности у Извештају. СПУ - било чега - на ЖС по Закону не ради МРЕ већ ресорно МЗЖС које се ништа не пита, али и нема ништа против тога, што је вероватно један од параметара који утичу на избор ресорног министра. То што је МРЕ дало 30 дана да се МЗЖС изјасни о документу делује незаконито, што и јесте. Посебно је интересантно да ће после МРЕ организовати јавну расправу о Извештају. Има право на то, МЗЖС-у је у раније датом року било дужно да се изјасни о СПУ на ЖС (које је оно требало да ради). У тексту Стратегије на самом почетку пише је и ресорно МЗЖС учествовало у раду оне „радне групе“ – која је писала и Стратегију. Да ли састав „радне групе„ био идентичан, није речено; а вероватно јесте. Можда је највећи апсурд овог Извештаја које је урадило МРЕ тај што ће будући концесионар морати да пише своје „процене утицаја“ – и ону „обичну“ и ону „стратешку“, али ће те процене, када им за то дође време, разматрати друго Министарство – МЗЖС. Дакле, ако се	Одговор је дат у претходним ставовима и објашњењима.
----	-----------------	---	--

		усвоји Извештај, онда ће и све будуће СПУ које ресорно МЗЖС буде по Закону разматрало по овом питању, морати да поштују ову „кровну“ СПУ коју овде зовемо Извештај – који је писало друго министарство, МРЕ, тј. њихова тзв. радна група. Већ сам написао, а сада понављам - циркус. Оно што у журби за хитним усвајањем Стратегије писци (МРЕ) нису узели у обзир је чињеница да Стратегија још није усвојена. Како је онда стављена на девни ред и њена оцена – са „стратешке стране“? Те тзв. „радне групе“ или „стручне комисије“ могу бити тешко контролисани извор корупције. Оне не могу заменити институције система, и стога више одликавају партијску него правну државу.	
--	--	---	--

Коментари достављени од стране академика Богдана Шолаје, председника Академијског одбора „Животна средина“, Српске академије наука и уметности

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Заштита животне средине	Стратегија заштите и очувања ЖС је предуслов за планирање развоја било које делатности која загађује ЖС; њен задатак је да узимајући у обзир сва будућа потенцијална загађења, укаже на граничне услове које држава намеће загађивачима, који те услове морају знати и пре него што почну са било каквим планирањем. Ово се нарочито односи на планирање развоја рударских делатности, које апсолутно највише загађују ЖС Србије, па је стога апсурдно усвајати стратегију развоја рударства, без икакве стратегије заштите ЖС Србије. Том приликом неопходно је обавезати заинтересоване компаније да утврде нулто стање – стање пре почетка било каквог рударског или екстрактивног подухвата. Србија нема политику очувања и заштите ЖС јер влада Србије не жели било какав стратешки документ који би ограничио „иностране инвестиције“ које подижу границе будућих загађења изнад оних које може Србија, односно њена ЖС може да поднесе. Ми не знамо, а морали	Коментар се не прихвата. Опис постојећег стања животне средине потпуно подржава Нацрт Стратегије имајући у виду да се ради о националном документу. Опис стања животне средине анализиран је прво на нивоу Републике Србије а затим је дат преглед елемената животне средине по регионима и басенима где је идентификовано највеће загађење од утицаја рударских активности

		би знати, до ког нивоа се тзв. привредни раст може остваривати на рачун квалитета наше животне средине (нашег здравља и здравља наше деце). Опис актуелног стања животне средине који су аутори СПУ дали не подржава понуђени Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима.	
2.	Србија нема политику очувања и заштите ЖС јер влада Србије не жели било какав стратешки документ који би ограничио „иностране инвестиције“ које подижу границе будућих загађења изнад оних које може Србија, односно њена ЖС може да поднесе. Ми не знамо, а морали би знати, до ког нивоа се тзв. привредни раст може остваривати на рачун квалитета наше животне средине (нашег здравља и здравља наше деце).	Изостају оцене како ће предложена истраживања и управљање МР утицати на животну средину, обновљиве природне ресурсе, опстанак и развој локалних заједница на ширем простору рударења. У Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима недостају јасно дефинисани концепт и механизми јачања државних и капацитета локалних заједница за управљање минералним ресурсима кроз контролу примене закона, контролу количина извађене руде, контролу извршеног утицаја на животну средину и ефеката примењених мера санације и рекултивације земљишта, вода и биодиверзитета на простору рударења. Такође недовољна пажња посвећена је обавези информисања, едукације и укључивања јавности у све процесе доношења одлука почев од издавања истражних права, преко отварања и рада	Коментар се не прихвата. Коментар је нетачан и стручно неутемељен. Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима представља стратешки документ, чији је основни циљ дефинисање општих смерница и приоритета за дугорочно, одрживо и рационално управљање овим ресурсима. Као такав, она не може и не треба да унапред одређује конкретне утицаје појединачних пројеката на животну средину, здравље људи или локалне заједнице – ти утицаји се утврђују у оквиру процедура процене утицаја на животну средину и других прописаних механизма, који су важећи и обавезујући за све субјекте, домаће и стране.

		рудника и начина мониторинга после њиховог затварања.	Што се тиче наводне „одсутности политике очувања животне средине“, Стратегија управо полази од начела одрживог рударства и поштовања домаћих и светских еколошких стандарда, и у пуној мери истиче важност заштите животне средине, природних ресурса и интереса локалних заједница. Стратегија ни на који начин не укида нити умањује обавезе прописане законима Републике Србије, већ има за циљ да ојача институционални и законски оквир за управљање ресурсима. У оквиру Стратегије јасно је препознат значај транспарентности, надзора и укључивања јавности, што ће бити предмет даље разраде кроз пратеће акционе планове, правилнике и друге законске и подзаконске акте. Стратегија препознаје потребу за јачањем капацитета државних органа и локалних заједница, као и за побољшањем система мониторинга и контроле, што ће бити предмет даљег рада надлежних институција.
3.	Развоју сектора минералних сировина у просторним плановима даје се предност у односу на очување других значајних природних ресурса и еко-система.	У Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима наводи се да у просторним плановима свих нивоа треба да се посебно издвоје и заштите подручја са минералним сировинама. „Минерални	Коментар се односи на Стратегију, а не на Извештај СПУ. Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије не предвиђа да развој рударства има предност у односу на

		ресурси се морају сагледавати у просторним плановима, на начин да се одређена подручја резервишу за њихову експлоатацију“ (стр 62). Уместо да Стратегија јасно предвиди да се експлоатација минералних сировина и одлагање рударског отпада ни под каквим условима не може вршити у подручјима високог степена претходне заштите (национални паркови, заштићене врсте биодиверзитета, изворишта за регионално снабдевање пијаћом водом, културно-историјска споменичка подручја, и сл.), без икаквих изузетака им се даје предност у будућим просторним плановима. Што се тиче других подручја са значајним природним вредностима од којих зависи живот локалног становништва, а које укључују висококвалитетно обрадиво земљиште, шуме, водотокове, природне изворе, и сл. Нацрт Стратегије мора да јасно предвиди под којим условима и на који начин би се могла обављати експлоатација минералних сировина, а посебно оних које добијају префикс „критичних“, и које се у Нацрту постављају као приоритети у развоју минералног сектора. Посебни циљ бр. 5 на стр 68 предвиђа да се „максимално поједностави процедура увођења стратешки важних лежишта минералних сировина у планска	очување природних ресурса и екосистема. У делу који се односи на просторно планирање наглашено је да минерални ресурси морају бити сагледани у планским документима, али искључиво уз поштовање законског оквира у области заштите природе, вода, земљишта, културних добара и других природних вредности. Заштићена подручја проглашавају се посебним актима Владе, којима су већ утврђена ограничења у погледу вршења не само рударских, већ и других привредних активности. Стратегија не мења тај режим, већ га у потпуности поштује. Посебни циљ 5 односи се на поједностављење процедура за увођење стратешки важних лежишта минералних сировина у планска документа, што подразумева административне поступке и бољу координацију између органа државне управе и локалних самоуправа. Тај циљ не подразумева укидање или умањивање постојећих еколошких ограничења, нити могућност експлоатације у националним парковима, извориштима за регионално снабдевање водом, културно-историјским целинама и другим подручјима високог степена заштите.
--	--	--	--

		документа, узимајући у обзир измене услова коришћења земљишта и локалне планове уређења простора“. А следећи став онемогућава сваки даљи развој тако издвојених подручја: „Активности су усмерене ка генералној заштити документованих лежишта минералних сировина од активности које су везане за изградњу стамбених, инфраструктурних и других објеката.“	Поступци процене утицаја на животну средину и стратешке процене, као и превентивне мере и мере санације, прописани су важећом законском регулативом из предметне области и обавезни су за све пројекте дефинисане прописима, без обзира на локацију. То значи да се експлоатација минералних сировина може вршити искључиво уз спровођење законом предвиђених процедура и мера заштите.
4.	У Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима се не дефинишу еколошке норме за које се декларативно наводи да су предуслов експлоатације и прераде минералних сировина и не постоји принцип превенције који би одређена подручја а приори изузео од могућности рударења и одлагања рударског отпада.	На стр. 42. наводи се да су „минерални ресурси необновљиви, исцрпиви и од суштинске важности за развој економије, привреде, решавање социјалних проблема и друге сфере друштва. Полазни предуслов експлоатације и прераде минералних сировина је поштовање свих еколошких норми“. При томе се не наводе врсте и карактер еколошких норми, нити онај ниво угрожавања еко-система који би превентивно онемогућио било какву експлоатацију минералних сировина на осетљивом подручју. Уместо става да је „потребно минимизирати потенцијалне опасности, адекватно припремати Студије о процени утицаја на животну средину, строго их оцењивати и доследно контролисати и у току експлоатације“ (стр. 63) или уводити „еколошке	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије не може прописивати појединачне еколошке норме, јер су оне већ дефинисане посебним законима и подзаконским актима из области заштите животне средине, природе, вода, земљишта и ваздуха. Тако, у Нацрту Стратегије је наглашено да је поштовање свих еколошких норми полазни предуслов експлоатације, као и да је потребно минимизирати потенцијалне опасности, адекватно припремати студије о процени утицаја на животну средину, строго их оцењивати и контролисати током експлоатације. Заштићена подручја проглашавају се посебним актима Владе, којима су већ утврђена ограничења у погледу вршења не само рударских, већ и других

		компензације за уништење биодиверзитета“ (стр. 41), неопходна је доследна примена принципа превенције који ни под каквим условима не би дозволио експлоатацију минералних сировина, и одлагање рударског отпада у строго заштићеним подручјима, сливовима изворишта за регионално снабдевање водом, који су у постојећим државним прописима и стратегијама већ означени као подручја од посебног значаја за Републику Србију. Навођење у Нацрту Стратегије „минимизирања еколошких утицаја“ уместо пуне заштите природе, ваздуха, воде, екосистема и ограничавање рударења у заштићеним, као и подручјима густе насељености и интензивне пољопривреде и развијене индустрије, не би требало да буде визија Србије 21. века, већ обавеза.	привредних активности. Стратегија не мења тај режим, већ га у потпуности поштује. У Стратегији у оквиру Посебног циља 1, посебно је наглашена примена принципа превенције, односно да се пројекат спроводи одрживо, посебно у погледу праћења, превенције и минимизирања утицаја на животну средину. На овај начин, Стратегија не остаје на декларативном нивоу, већ предвиђа конкретне инструменте заштите животне средине и јачање контролне улоге државе у овој области.
5.	Уместо принципа одрживог развоја који је држава Србија прихватила и уградила у сет еколошких прописа још почетком 21. века, Нацрт Стратегије говори о одрживости, али експлоатације минералних сировина и раста рударског сектора. Концепт понуђене Стратегије базира на идеји интензивирања развоја рударског сектора и експлоатацији МР „одмах и сад“ уместо рационализације и	Принцип одрживог развоја прихваћен је и промовисан у Србији кроз низ закона и прописа у области заштите природе и водних ресурса и подразумева „принципе хармоничног односа појединца, нација и држава према природном окружењу и очување природних богатстава Земље и за будуће генерације.“ Скупштина Републике Србије усвојила је 2009. тзв. «зелени	Коментар се не прихвата. Нацрт Стратегије је заснован управо на принципу одрживог рударства, који обухвата економску, социјалну и еколошку димензију и усклађен је са принципима одрживог развоја. Документ не промовише „експлоатацију по сваку цену“, већ рационално и контролисано коришћење минералних и других

	пружања могућности и будућим генерацијама да буду корисници тих МР.	пакет« - 16 закона из области заштите животне средине и сви су у складу са директивама Европске Уније. Циљ овог сета закона је заштита свих сегмената животне средине (ваздуха, воде, земљишта) и уређивање области правилног коришћења и чувања опасних хемикалија, складиштење отпада, одржавање депонија и свега што угрожава животну средину и здравље људи, животиња и биљака. Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима се уопште не бави спречавањем или усклађивањем могућности експлоатације и прераде руда и одлагања отпада са овим прописима већ полази од премисе да је рударење могуће увек и свуда. Поред тога, истичући податке о глобалном расту рударске производње у свету (стр. 17-18) целокупна концепција Нацрта Стратегије базира на потреби раста рударског сектора и даљем интензивирању експлоатације МР не остављајући могућност да се одлагањем или оптимизацијом производње пружи могућност и будућим генерацијама да једнога дана, и у условима напреднијих технологија ископавања и прераде, буду корисници необновљивих МР. Нацрт Стратегије који у себи садржи и процену билансних и потенцијалних резерви појединих МР (табеле 2.1. до 2.10), морао	геолошких ресурса уз примену свих еколошких стандарда и ограничења. У том смислу, поштовање прописа из области заштите животне средине, који су и даље на снази и обавезујући без обзира на време њиховог усвајања, представља основ за сваку активност у области рударства. У Нацрту Стратегије јасно је наведено да су минерални ресурси необновљиви и исцрпиви, те да је њихова рационална употреба предуслов за дугорочни економски и друштвени развој. Полазна основа је да се рударски сектор развија у складу са принципима одрживог рударства, што подразумева коришћење ресурса уз поштовање свих еколошких норми, спречавање и умањивање негативних утицаја на животну средину, као и примену принципа превенције, рекултивације и санације деградираних подручја. У оквиру Посебног циља 2 - Обезбеђивање приступа минералним сировинама и другим геолошким ресурсима и унапређење међународне сарадње на том пољу, дефинисане су следеће мере: • Мера 1: Раст врста, количина и квалитета минералних ресурса и резерви
--	--	---	---

		би да се бави питањем колико од тих процењених рудних резерви уопште треба да буде предмет могуће експлоатације у периоду за који се Стратегија израђује посебно анализирајући импакт предвиђене рударске експлоатације, а посебно екстрактивног карактера.	минералних сировина у Републици Србији. • Мера 2: Процена потреба Републике Србије за минералним сировинама и другим геолошким ресурсима, на основу анализа постојећих и потенцијалних дефицитарних минералних сировина. • Мера 3: Праћење степена обухватања ресурса, резерви и експлоатација минералних сировина у просторним плановима различитих намена. На основу претходно наведеног може се закључити да је документ сагледао питања процене рудних резерви, процене потреба Републике Србије за минералним сировинама и другим геолошким ресурсима, као и праћења степена обухвата ресурса и резерви.
6.	При изради Извештаја врло вероватно је дошло до незаконитог сукоба интереса	На страни 8. пише: „За потребе израде предметне СПУ, Министарство рударства и енергетике, као наручилац израде СПУ, је у поступку јавне набавке за обрађивача СПУ ангажовао Универзитет у Београду – Рударско-геолошки факултет“ СПУ је документ који спада у надлежност МЗЖС, а који је овде написало МРЕ. Ово је класични сукоб интереса што је неприхватљиво.	Коментар се не прихвата. Тешко је утврдити суштину коментара. Ради бољег разумевања процедура и како се јавност не би доводила у заблуду, у наставку достављамо кратак преглед поступка који се односи на Извештаја о Стратешкој процени утицаја (СПУ). У поступку израде Извештаја о Стратешкој процени утицаја (СПУ) није дошло до сукоба интереса, нити је

		Посебно је забрињавајућа и неприхватљива чињеница да је у Извештају о стратешкој процени утицаја нацрта стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године реч о Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године који још увек није усвојен.	прекршена било која важећа законска или подзаконска одредба. Према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), обавезу спровођења поступка СПУ има носилац израде стратегије – у овом случају Министарство рударства и енергетике (МРЕ), као предлагач и носилац израде Нацрта Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима. Министарство заштите животне средине (МЗЖС) у поступку СПУ има улогу надлежног органа који даје мишљење на садржај и квалитет Извештаја и спроводи процедуру прекограничног уицаја реализације Стратегије на животну средину у виду прикупљања мишљења околних земаља, а даје и коначну сагласност на Извештај о СПУ. Тек након добијања сагласности на СПУ од стране МЗЖС и прикупљених позитивних мишљења на Стратегију документ иде на Владу па даље у скупштину на усвајање. Ангажовање Рударско-геолошког факултета (Универзитет у Београду) као израђивача СПУ спроведено је у складу са законом, путем јавне набавке. Уговорни извршилац СПУ може бити научна установа или овлашћена
--	--	---	--

			организација, што је у овом случају испуњено. Навод о „сукобу интереса“ је неоснован јер: Факултет није ни предлагач стратегије, ни носилац одлучивања. Такође, Рударско-геолошки факултет није правно лице које остварује добит од експлоатације минералних ресурса, нити одобрава или надзира поступке који се односе на експлоатацију. Улога факултета је овде искључиво стручна и научна, као објективног извршиоца јавне набавке, по пројектном задатку и под надзором наручиоца – Министарства рударства и енергетике. Што се тиче другог дела примедбе – да се Извештај односи на Нацрт стратегије који није усвојен – истичемо да се СПУ, по законској процедури, припрема са Нацртом стратешког документа, пре његовог усвајања. Управо зато се и организује јавни увид и расправа, како би се до коначног усвајања размотриле све примедбе и мишљења. Дакле израда СПУ која започиње по изради Нацрта Стратегије не представља неправилност, већ је стандардни корак у поступку доношења стратешког
--	--	--	--

			документа са потенцијалним утицајем на животну средину.
--	--	--	---

Коментари достављени од стране Друштва младих истраживача Бор

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 135/2004 и 94/ 2024) дефинисано је шта је извештај о стратешкој процени. То је “документ који је саставни део планске документације која се прилаже уз план или програм и садржи идентификацију, опис, вредновање и процену могућих непосредних, посредних, секундарних, кумулативних, прекограничних, краткорочних, средњорочних и дугорочних, трајних и привремених, позитивних и негативних значајних утицаја на животну средину спровођења плана и програма, као и разумне варијанте које је орган надлежан за припрему плана и програма разматрао у односу на циљеве и географски обухват плана или програма чије доношење предлаже.”	У приложеном извештају нису идентификовани сви значајни утицаји на животну средину, недостаје опис утицаја, није дата методологија и резултатаи вредновања и процена могућих непосредних и посредних, секундарних, кумулативних, прекограничних, краткорочних, средњорочних и дугорочних, трајних и привремених, позитивних и негативних значајних утицаја на животну средину спровођења плана и програма. Нису идентификовани сви значајни утицаји и није дат прецизан опис, нпр.: Нису описани сви чиниоци животне средине у полазним основама: становништво и здравље људи, еколошка мрежа, еколошки значајна подручја и еколошка мрежа, екосистеми и екосистемске услуге, клима и климатске промене, материјална добра,	Коментар се не прихвата. Извештај у СПУ је урађен на основу Закона о Стратешкој процени утицаја и савременим приступом који налаже СПУ. Примењен методолошки приступ, у изради СПУ, базиран је на дефинисању циљева и индикатора одрживог рударства и вишекритеријумској квалитативној експертској евалуацији планираних приоритетних мера одређених Стратегијом, у односу на дефинисане циљеве СПУ и припадајуће индикаторе. Идентификовани су сви значајни утицаји на животну средину, дефинисане мере заштите и мониторинга елемената животне средине и прописане обавезе за ниже хијерархијске нивое имајући у виду да је ово документ националног нивоа.

	Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025 - 2040. године, са пројекцијом до 2025. године, није урађен у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.	материјално и културно наслеђе, археолошка налазишта. изложеност становништва и животне средине великим удесима или природним катастрофама. Због недостатака идентификације и описа свих ових чиница није било могуће проценити могући непосредни, посредни, секундарни, кумулативни, прекогранични, краткорочни, средњорочни и дугорочни, трајни и привремени, позитивни и негативни значајни утицаја на животну средину спровођења Стратегије. Уз то није дат опис методологије по којој је рађена процена.	
2.	У уводним напоменама, на страни 1., измении трећи пасус тако да гласи: Извештај о стратешкој процени је документ којим се утврђују, описују, вреднују и процењују значајни утицаји на чиниоце животне средине до којих може да дође спровођењем плана и програма, разумне варијанте које је орган надлежан за припрему плана и програма разматрао узимајући у обзир циљеве и географски обухват плана и програма и одређују мере за спречавање и/или смањење процењених негативних утицаја на животну средину.	Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину (Сл. Гласник РС бр 135/2004 и 88/2010) у чл.12., став 1. дефинише шта је Извештај о стратешкој процени. Дата дефиниција у тексту Извештаја о стратешкој процени утицаја Стратегије указује на то да стратешка процена није урађена у складу са Законом	Коментар се прихвата. Дефиниција која је предложена у коментару је из Закона о СПУ из 2024.године а Извештај о СПУ за Стратегију се ради на основу претходног Закона. Ипак, ради општег разумевања биће измењен пасус и наведено као у примедби.

3.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, на страни 15. У првом пасусу брисати “изазов у домену заштите животне средине.” и изментити са узрок загађења и деградације животне средине.	Законом о стратешкој процени утицаја се не процењују изазови већ се утврђују, описују, вреднују и процењују значајни утицаји на чиниоце животне средине до којих може да дође спровођењем Стратегије.	Коментар се не прихвата. Узрок настајања загађења деградације животне средине може се тек дефинисати по настанку истог и након спроведених детаљних анализа. Пре исходавања дозвола за рударске објекте, законска процедура налаже спровођење анализе могућег утицаја на животну средину, што подразумева и детаљна истраживања у циљу утврђивања нултог стања животне средине, на основу ког би се могло пратити могући утицај.
4.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, на страни 15, у четвртом пасусу допунити на крају рећенице: утиче на здравље људи и квалитет живота, биљни и животињски свет и културна добра.	Геолошка истраживања и експлоатација минералних и других ресурса утиче на: ваздух, воду, земљиште, климу, емитује јонизујуће и нејонизујућем зрачење, буку и вибрације а све то утиче здравље људи и њихов квалитет живота у градовима и другим насељима, биљни и животињски свет, станишта и биодиверзитет у; заштићеним природним добрима и на културно-историјској баштину., објектима или другим створеним вредностима.	Коментар се не прихвата. Паушално изнет и стручно неутемељен коментар. Утицај на здравље људи и квалитет живота, биљни и животињски свет и културна добра могу се утврдити тек након спроведених анализа и детекције истих. Пре исходавања дозвола за рударске објекте, законска процедура налаже спровођење анализе могућег утицаја на животну средину, што подразумева и детаљна истраживања у циљу утврђивања нултог стања животне средине, на основу ког би се могло пратити могући утицај.
5.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и	Истраживање и експлоатација минералних и других ресурса доводи до	Коментар се не прихвата.

	разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, на страни 15, у пеом пасусу допунити да СПУ мора да разматра: потресе и вибрације, нејонизујућа и јонизујућа зрачења, утицај на здравље људи и квалитет живота, биљни и животињски свет, биодиверзитет, заштићена природна и културна добра.	појаве елкромагнетних зрачења а у појединим случајевима је и извор јонизујућег зрачења. Услед минирања долази до потреса и вибрација које оштећују инфраструктурне и грађевинске објекте у околини радова, долази до деградације земљишта, загађења ваздуха и вода угрожавања природних станишта (има случајева и да су од значајна за очување бидоеврзитета) и културна добра. СПУ то мора да разматра и изостанак тих сагледавања чини је непотпуном.	СПУ је урађена за документ на националном нивоу и не може сагледати сва постројења где долази до наведених појава. Поглавље 1.3. у СПУ има за циљ да идентификује најзначајнија ограничења у области животне средине.
6.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, тачка 1., на страни 15. Није тачна констатација: “Због таквог концепта, није могуће, у највећем броју случајеве, јасно раздвојити границу утицаја рударског објекта од пратећих прерађивачких, односно корисничких капацитета, што је посебно карактеристично за велике индустријске и енергетске центре, као што су Бор, Лазаревац и Костолац.” већ је треба изменити: Због таквог концепта, потребно је проценити допринос тачкастих, линијских и површинских извора емисије на квалитет ваздуха у	Овакав начин посматрања је узрок што се проблеми загађеног ваздуха не решавају или веома споро решавају. Министарство заштите животне средине проблем пребацује на Министарство рударство и енергетике јер је оно надлежно а Министарство рударства и енергетике на Министарство заштите животне средине јер је заштита ваздуха њихова надлежност. Преложени став омогућује тачно утврђивање узрока и одговорности за решавање проблеме у будућности,	Коментар се не прихвата. Без посебних истраживања и детаљне анализе и мониторинга није могуће јасно раздвојити границу утицаја рударског објекта од пратећих прерађивачких капацитета. Наведено није предмет СПУ за Стратегију него може бити препорука да буде предмет посебног истраживања како би се свеобухватно сагледало стање

	великим индустријским и енергетским центрима, као што су Бор, Лазаревац и Костолац.”		
7.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, тачка 1., на страни 15. Нису тачни подаци о квалитету ваздуха у Бору и треба их заменити: У Бору у 2024. години просечне дневне концентracије таложних материја прелазиле су граничне вредности од 200 mg/m²/dan у непосредној близини рударских радова и објеката: у Кривељу (површински коп) износиле су 214,1 mg/m²/dan, у Оштрељу (флотацијско јаловиште 243,5 mg/m²/dan, код Болнице 344,8 mg/m²/dan иу Метовници (рудник Чукару Пеки 201,3 mg/m²/dan. Број дана прекорачења граничних вредности имисије ПМ10 честица је: 75 у Оштрељу, 86 у Брезонику (доминатна утицај одлагалишта рударске јаловине из рудника Велики Кривељ). Просечнедневне концентрација олова у ПМ10 честицама су 14 дана изнад дозвољених ГВИ код Југопетрола и 1 дан у Индустријској зони.	У Бору постоје два система мониторинга национални и локални који су међусобно усаглашени и представљају јединствен систем Потребно је узети резултате мониторинга последње године јер они најбоље одсликавају стање које се мења због сталне и све интензивније рударске проиузводње и одлагање рударског отпада и флотацијске јаловине. У предложеним изменама текста су дати подаци само за мерна места на којима је доминатан утицај рударства јер се налазе близу рударских радова и објеката, а утицај металургије је незнатан због преовлађујућих праваца ветра.	Коментар се не прихвата. Подаци су тачни и приказани су за 2023. годину.

	Посебно забрињава вишеструко стално прекорачење циљних вредности арсена и кадмијума у ПМ 10. Извор: Ispitivanje kvaliteta ambijentalnog vazduha u Boru(godišnji izveštaj za 2024. godinu), https://bor.rs/wp-content/uploads/2025/02/Izvestaj-br.-33-25-GU-BOR_GODISNJI-za-2024.pdf.		
8.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, тачка 1., на страни 15. Брисати “ Ова вредност илуструје кумулативни утицај комплекса, при чему треба нагласити да у случају овог мерног места, због локације, топионица има доминантан значај.”	Уношењем нових података са коментарима како је дато у предходној колони ова реченица је непотребна.	Коментар се не прихвата. У складу са претходним одговором, реченица је формулисана на основу података који су приказани у Извештају.
9.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, тачка 2., на страни 16. Брисати реч “Повремено” и додати слетећи текст: Истражни геолошки радови су узрок загађења подземних и површинских вода и њихових приобаља. Борска река је једна од најзагађенијих река у Еропи а улива се Велики Тимок који је гранична река са Бугарском.		Коментар се не прихвата. За тврдњу је потребно навести одговарајуће параметре и резултате испитивања квалитета вода. Геолошка истраживања сама по себи скоро па да не загађују животну средину, па тако ни подземне и површинске воде. Када се врше истражна бушење обавеза извођача радова је да обезбеди адекватан базен за сакупљање исплаке која је у највећем броју случајева вода или бентонитска глина. Истраживања се

			изводе у складу са у условима Завода за заштиту природе Србије.
10.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, тачку 3., на страни 16. допунити подацимао напуштеним депонијама рударског отпада (извор подата): Катастар рударског отпада, https://kro.mre.gov.rs/jkro/)	Актуелни подаци су непотпуни без података о рударском отпаду и напуштеним депонијама и јаловиштима	Коментар се делимично прихвата. У овом делу СПУ није потребно наводити све податке о напуштеним депонијама рударског отпада али навешће се линк са подацима. Рударски отпад је детаљније обрађен у оквиру поглавља 2.1. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине
11.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ”, иза тачке 3. Додати следеће тачке: 4. потресе и вибрације, 5. нејонизујућа и јонизујућа зрачења, 6. утицај на здравље људи и квалитет живота, 7. биљни и животињски свет, биодиверзитет, заштићена природна и 8-културна добра.	Допунити тачкама које су предложене у колони 4. овог предлога и дати њихов кратак приказ. Уколико се не уврсте наведене тачке у стратешкој процени утицаја не разматра све значајне утицај Стратегије на животну средину и неће бити предвиђене мере за спречавање или смањење загађења.	Коментар се делимично прихвата. За неке од наведених тачака не постоје одговарајући подаци. С друге стране, СПУ се ради за национални ниво па није могуће сагледати све утицаје на локалном нивоу. Мере за заштиту, спречавање и смањење загађења су дефинисане у СПУ и биће допуњене тако да се ова примедба може делимично прихватити.
12.	У поглављу “1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених	Није јасно која то питања нису била меродавана јер по Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину разматрају сви значајни утицаји.	Коментар се не прихвата. Мишљења смо да последњи пасус треба задржати јер даје додатна образложења.

	питања из поступака СПУ” брисати последњи пасус		
13.	У поглављу: “1.5. Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама”...у поступку израде Стратегије и Стратешке процене прибављени су подаци, услови и мишљења надлежних органа и организација...” Услови и мишљења нису приложени уз СПУ те се не може тврдити да су они испуњени.	Да би заинтересована јавност имала увид да ли су примењени услови и мишљења институција та документа морају бити приложена. Таква обавеза је прописана чланом 13., став 2., тачка 9 Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину јер су ти услови од суштинског значаја за израду процене..	Коментар се не прихвата. У процесу доношења одлуке о изради СПУ, прибављена су мишљења свих релевантних институција у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину и исти су саставни део документационе основе.
14.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине. Стање квалитета ваздуха на сликама 2.4. и 2.5. дати су највећи тачкаси емитери а не највећи емитери укључујући и површинске изворе. Треба дати податке и процене емисије са линијских (путеви, транспортне трака и сл.) и површинских извора (копови, одлагалишта, јаловишта)	Рударство је велики извор прашине са површинских извора: површински копови, депоније рударског отпада, флотацијска јаловишта. У овој стратешкој процени утицаја треба дати емисије из ових извора које Агенција за заштиту животне средине не прати.	Коментар се не прихвата. У СПУ су дати званични подаци који су доступни од стране Агенције за заштиту животне средине, ресорних министарстава и јавних предузећа. Стратешки документ се не бави појединачним пројектима.
15.	Поглавље 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, Стање квалитет вода треба допунити резултатима мониторинга површинских и подземних вода које обављају локалне	Агенција за заштиту животне средине прати квалитет површинских вода у великим рекама од националног значаја. Рудници се налазе на извориштима и горњим токовима мањих река.	Коментар се не прихвата. У СПУ су дати званични подаци који су доступни од стране Агенције за заштиту животне средине, ресорних министарстава и јавних предузећа.

	заједнице у којима је развијено рударство.	Мониторинг квалитета њихових вода обављају локалне заједнице. Треба дати комплетне резултате. Тако ће се добити права слика утицаја рударске на квалитет површинских вода. Оцена дата у овој Стратешкој процени је непотпуна.	
16.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине треба додати ново поглавље: Квалитет подземних вода	Рударство има велики утицај на подземне воде. Продубљивање јама и површинских копова доводи до спуштања подземних вода. Изостављање процене квалитета подземних вода у овој Стратешкој процени чини је некомплетном и неприхватљивом.	Коментар се не прихвата. Осврт на квалитет подземних вода дат је у оквиру поглавља 2.2. Елементи животне средине изложени утицају рударских активности
17.	Поглавље 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, Стање квалитета земљишта не даје основне податке о утицају рударства на квалитет земљишта и исто треба потпуно изменити.	Агенција за заштиту животне средине не прати податке о утицају рударства на квалитет земљишта па цитирање наведених података утицају комуналних депонија је бесмислено. Потребно је дати податке о деградираној површини активних и затворених површинских копова енергетских, неметаличних и металичних минералних сировина, одлагалишта рударске раскривке и флотацијске јаловине. Ти подаци о напуштеним депонијама се налазе на сајту министарства рударства (https://kro.mre.gov.rs/jkro/) а треба прибавити и податке за активне руднике,	Коментар се делимично прихвата. У СПУ су дати званични подаци који су доступни од стране Агенције за заштиту животне средине, ресорних министарстава и јавних предузећа. Уколико буду доступни тражени подаци ће бити допуњени у Извештају о СПУ. У оквиру мера Стратегије, придвеђено је између осталог и редовно ажурирање катастра рударског отпада, који је јавно доступан. С тим у вези није потребно додатно оптерећивати текст СПУ са подацима који су доступни у катастру.

		одлагалишта и јаловишта и исте, а не само за 2023. годину, приказати у овој Стратешкој процени утицаја на животну средину. Без правих података о утицају на земљиште није могуће сачинити реалну процену утицаја рударства на животну средину. Такође, земљиште је деградирано и загађено око копова и јаловишта и приобаље река у којима се излила или излива, и данас, рударска јаловина и то не само на територији републике Србије већ и Бугарске. У табели 2.2 недостају подаци за све руднике, нпр. Рудници кварца: Рготина и Доња Бела Река, кречњака: Заграђе и Кривељски камен и др. Бројни каменоломи.	
18.	Ниво обраде овог поглавља 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, Управљање отпадом је неприхватљив и потребна је потпуно нова обрада.	Помиње се “Уредбу која је усклађена са ЕУ Директивом о управљању рударским отпадом”. Није наведено која је то Уредба, са којом Директивом ЕУ је усклађена. Није дата оцена да ли се примењују најбоље расположиве технике за управљање рударским отпадом. Како се и да ли се уопште примењује Уредба? Није наведено да по Закону о рударству сви рудници морају имати дозволу за	Коментар се не прихвата. Поглавље које се односи на управљање отпадом је адекватно урађено у складу са предметом Стратегијом. Дозволе за управљање рударским отпадом, технике за његовим управљањем и др нису предмет ове Стратегије и СПУ већ ће бити предмет посебног документа. Сви подаци о врстама и генерисаним количинама отпада у сектору рударства су представљени на одговарајући начин.

		управљању рударским отпадом. Није наведено да ли и колико рудника у Републици Србији имају дозволу за управљање отпадом? Према доступним подацима на сајту Министарства рударства ни један активан рудник није прибавио дозволу? Шта је предузето да се рударске компаније придржавају законских обавеза о управљању отпадом? Нема података које су количине опасног и безопасног отпада тренутно налазе на територији Републике Србије. У овом поглављу се говори о раду Агенције за заштиту животне средине која није надлежна за прикупљање података о рударском отпаду. Поглавље о рударском отпаду не даје ни један ваљан податак за процену утицаја рударског отпада на животнусредину и није прихватљиво обрађено у овако важаном документу!	
19.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, Стање буке Нису дате информације о изворима буке у рударству. Потребно је потпуно изменити ово поглавље.	Извори буке у рударству су: експлозије од минирања, рада механизације за експлоатацију руде (бушилице, багери, утоваривачи, пумпе, транспортне траке, камиони, идр), опреме за припрему и прераду руде (дробилице, млинови, погони флотације) и опрема и машине за одлагање рударског отпада и	Коментар се делимично прихвата. Уколико буду доступни званични подаци о нивоима буке од рударских активности текст ће бити допуњен. Дати су одређени подаци у оквиру Колубарског и Костолачког басена. Биће приказани

		флотацијске јаловине. Такве податке треба приказати у Стратешкој процени а не о буци у Београду, Новом саду и Крагујевцу у којима не постоје рудници.	извори буке у рударству у складу са сугестијом.
20.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба обрадити потресе и вибрације који настају у току геолошких истраживања и експлоатације руде.	Потреси и вибрације су редовна појава код свих истражних радова и експлоатације минералних ресурса. Потресе од рударства свакодневно региструје Сеизмолошки завод Србије: https://www.seismo.gov.rs/ те је неопходно навести и анализирати те податке. Постоје бројни докази о оштећењу инфраструктурних и приватних објеката услед минирања због којих се селе читава села и насеља ти и такве податке такође треба приказати и анализирати	Коментар се не прихвата. Подаци о потресима и вибрацијама нису доступни и може се дати констатација да као појаве у рударству могу изазвати потенцијална оштећења у непосредном окружењу. За национални ниво Стратегије ове појаве нису релевантне.
21.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба дати податке о становништву и здрављу људи. Ти подаци недостају у нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја	Ово је обавеза по члану 14., став 2., тачка 1., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину	Коментар се делимично прихвата. Члан 14. Закона се односи на Опште и посебне циљеве и избор индикатора али ће одређени подаци о становништву бити допуњени у тексту. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.

22.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба дати податке о еколошкој мрежи, еколошки значајним подручјима и еколошким коридорима. Ти подаци недостају у нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја	Ово је обавеза по члану 14., став 2., тачка 3., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину.	Коментар се делимично прихвата. Члан 14. Закона се односи на Опште и посебне циљеве и избор индикатора али ће одређени подаци о еколошкој мрежи бити допуњени у тексту. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.
23.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба дати податке о клими и климатским променама. Ти подаци недостају у нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја	Ово је обавеза по члану 14., став 2., тачка 6., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину.	Коментар се делимично прихвата. Члан 14. Закона се односи на Опште и посебне циљеве и избор индикатора али ће одређени подаци о клими бити допуњени у тексту. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.
24.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба дати податке о материјалним добрима, материјалном и културном наслеђу и археолошким налазиштима Ти подаци недостају у нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја	Ово је обавеза по члану 14., став 2., тачка 7., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину.	Коментар се делимично прихвата. Члан 14. Закона се односи на Опште и посебне циљеве и избор индикатора али ће одређени подаци о културном наслеђу бити допуњени у тексту. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ

			се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.
25.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба дати податке о изложености становништва великим удесима или природним катастрофама. Ти подаци недостају у нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја	Ово је обавеза по члану 14., став 2., тачка 8., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину-	Коментар се делимично прихвата. Члан 14. Закона се односи на Опште и посебне циљеве и избор индикатора али ће одређени подаци о ризичним постројењима и природним непогодама бити допуњени у тексту. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.
26.	У поглављу 2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, треба дати податке о интеракцији између чиниоца животне средине Ти подаци недостају у нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја	Ово је обавеза по члану 14., став 2., тачка 9., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину.	Коментар се не прихвата. У тексту СПУ су на одговарајући начин дати подаци о интеракцији чиниоца као и о кумулативним и синергетским утицајима
27.	У овом поглављу је потребно приказати карактеристике чинилаца животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају што није учињено.	Ово је обавеза по члану 15., тачка 3., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину.	Коментар се не прихвата. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.

28.	У овом поглављу је потребно разматрати питања и проблеме заштите животне средине у Стратегији који су од значаја за процену непосредних и посредних утицаја у току спровођења Стратегије на чиниоце животне средине, укључујући посебно она која се односе на еколошку мрежу подручја и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене	Ово је обавеза по члану 15., тачка 4., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину	Коментар се не прихвата. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ
29.	У овом поглављу је потребно приказати информације и податаке раније спроведених стратешких процена планова и програма који припадају истој хијерархијској структури у циљу избегавања двоструке процене раније утврђених, описаних и процењених значајних утицаја на живот и здравље становништва и животну средину;	Ово је обавеза по члану 15., тачка 5., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину	Коментар се не прихвата. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.
30.	У овом поглављу је потребно сачинити преглед утврђених и процењених значајних могућих утицаја на спровођење плана и програма;	Ово је обавеза по члану 15., тачка 6., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину	Коментар се не прихвата. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ
31.	У овом поглављу је потребно приказати више разумних варијантних решења које је орган надлежан за припрему	Ово је обавеза по члану 15., тачка 7., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину	Коментар се не прихвата. Наведена примедба се односи на обавезе из новог Закона а предметна СПУ

	Стратегије разматрао узимајући у обзир циљ, сврху и географски обухват плана и програма, предложене мере за спречавање и/или смањење процењених значајних негативних утицаја на стање и квалитет чинилаца животне средине и живот и здравље људи и квалитет живота.		се ради на основу претходног Закона из 2010.године што је у складу са Одлуком о изради СПУ.
32.	Због напред наведених недостатака Нацрт Стратешке процене утицаја на животну средину треба допунити напред наведеним подацима о чиниоцима животне средине и поново ставити на јавни увид.	Није поступљено по члану 14., став, 2., Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину	Коментар се не прихвата. Имајући у виду да су одређене примедбе прихваћене у целини или делимично текст СПУ ће бити допуњен напред наведеним подацима
33.	У поглављу 3.1. Општи и посебни циљеви стратешке процене допунити: -одрживи национални и локални развој, - допринос развоју циркуларне економије	Предложене измене представљају усклађивање стратегије и Стратешке процене утицаја. Уколико се то не учини имамо два документа са различитим циљевима	Коментар се делимично прихвата. Стратегија дефинише развој на националном нивоу, што свакако подразумева и локални. Текст ће бити допуњен мерама које доприносе развоју циркуларне економије.
34.	У поглављу 3.1. Општи и посебни циљеви стратешке процене допунити: - одрживи развој локалних рударских заједница. -допринос штедњи природних ресурса и економском развоју применом циркуларне економије	Ово би било усклађивање са предложеним допунама општег циља.	Коментар се делимично прихвата. Предложени посебни циљеви се налазе у оквиру већ постојећих 8 посебних циљева и мера за остварење истих. Текст ће делимично бити преформулисан у односу на корекције које буду извршене у Стратегији сходно усвојеним коментарима достављеним од стране

	- јачање капацитета локалних заједница и јавности за учешће у процесима доношења одлука о истражним радовима и експлоатацији минералних и друих ресурса,		учесника у процесу јавних консултација и јавне расправе.
35.	У поглављу 3.2. Поред квалитативних предвидети и квантитативне индикаторе за сваки општи и посебни циљ.	Квалитативни индикатори не могу послужити за праћење реализације и ефикасности примене мера који ће бити предвиђени Стратешком проценом утицаја на животну средину без дефинисаних квантитативних индикатора.	Коментар се не прихвата. Највећи број дефинисаних индикатора је квантитативно одређен, односно где је то било могуће урадити
36.	У поглављу 4.1. Процена утицаја варијантних решења Није сачињена процена утицаја варијантних решења која су предвиђена Нацртом стратегије, већ две варијанте које Нацрт стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије не разматра	Нацрт стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије анализира три варијанте управљања ресурсима: - Успорен развој сектора минералних сировина, - реални развој сектора минералних сировина, - Убрзан развој сектора минералних сировина, Процену утицаја на животну средину треба сачинити за те три варијанте а не за варијанте: А - Постојеће стање без усвајања Стратегије Б - Усвајање и примена Стратегије	Коментар се не прихвата. Урађена је процена утицаја варијантних решења за реални развој сектора минералних сировина и за убрзани развој сектора минералних сировина. За документа јавних политика дужег временског хоризонта, као што је ова Стратегија, њиховим усвајањем и имплементацијом није актуелан нити се очекује успорен развој па у СПУ није разматрана ова варијанта.

		које у Стратегији не постоје	
37.	У поглављу 4.1. Процена утицаја варијантних решења, није поступљено по члану 15., став 1., тачка 2.: поређења варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијих решења.	У Нацрту Извештаја о стратешкој процени утицаја треба дати поређења варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијих решења. Без тих поређења Стратешка процена утицаја није прихватљива	Коментар се не прихвата. У СПУ су поређена и образложена варијантна решења у контексту могућих позитивних и негативних утицаја ако се Стратегија усвоји или не усвоји, као основе за избор најповољнијег варијантног решења.
38.	У поглављу 4.1. Процена утицаја варијантних решења, није поступљено по члану 15., став 1., тачка 4.: начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;	У Извештају о стратешкој процени утицаја није приказан начин на који су при процени утицаја узети у обзир, односно уопште нису ни узети, чиниоци животне средине укључујући податке о: клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;	Коментар се не прихвата. Процена утицаја мера и активности из Стратегије урађена је у СПУ у односу на дефинисане посебне циљеве који су свеобухватни и који у себе укључују све наведене чиниоце животне средине. Вишекритеријумском евалуацијом сагледан је утицај на чиниоце животне средине.
39.	У поглављу 4.1. Процена утицаја варијантних решења, није поступљено по члану 15., став 1., тачка 5.: начин на који су при процени узете у обзир	Није приказан начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност /реверзибилност, временска	Коментар се не прихвата. У примедби се наводи погрешан члан и став Закона јер се он односи на процену

	карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.	димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја),	утицаја а не као што је наведено на варијантна решења. У СПУ су узете у обзир карактеристике утицаја у односу на величину (интензитет) утицаја, просторне размере и вероватноћу утицаја. Извршена је вишекритеријумска анализа а након тога дати кумулативни и синергетски ефекти
40.	Због наведених недостатака у поглављу Мере заштите садржане у Стратегији управљања минералним ресурсима у процени нису дефинисане све неопходне мере заштите животне средине	Нису приказане мере заштите здравља становништва, заштита од буке, вибрација и потреса, јонизационог и нејонизујућег зрачења, Нису предвиђене адекватне мере заштите биљног и животињског света, станишта и биодиверзитета; заштићених природних добара.	Коментар се не прихвата. СПУ је урађена за документ на националном нивоу и има за циљ да идентификује најзначајнија ограничења у области животне средине.
41.	Није поступљено по члану 17., став 1., тачка 2. јер нису дефинисани индикатори за праћење стања животне средине.	Обавеза по наведеном члану да се дефинишу индикатори (квалитативни и квантитативни) како би се пратила примена планираних мера и динамика достизања циљних вредности.	Коментар се не прихвата. У поглављу 6.2. Индикатори за праћење стања животне средине дефинисани су индикатори по областима СПУ
42.	Није поступљено по члану 17., став 1., тачка 4. јер није приказано поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.	Допунити Извештај о стратешкој процени утицаја поступањем у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.	Коментар се не прихвата. У СПУ је дато поглавље 6.4. Поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја

43.	Због изнетих примедби на Извештај о стратешкој процени у предходним тачкама није добро дефинисан Програм праћења стања (мониторинг) животне средине у току спровођења Стратегије	Није предвиђено праћење свих чинилаца животне средине и нису дефинисани квантитативни индикатори и њихова временска динамика.	Коментар се не прихвата. Сматрамо да је Програм мониторинга животне средине у току спровођења Стратегије адекватно дефинисан. Претходне примедбе нису валидне.
44.	Није јасно који је Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину.	Повремено се позива на Закон из 2010. а повремено на закон из 2024 године.	Извештај о СПУ је урађен по Закону из 2010. године јер нови закон није донет у тренутку доношења Одлуке.
45.	Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину Нацрта стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године није прихватљив.	Због свих наведених недостатака у тачкама 1 - 44 и непридржавања одредби Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину овај Извештај о стратешкој процени утицаја није прихватљив.	Коментар се не прихвата. Имајући у виду квалитет текста СПУ који ће бити додатно унапређен на основу прихваћених или делимично прихваћених коментара са јавне расправе мишљења смо да је Извештај о СПУ прихватљив и да га треба упутити у даљу процедуру усвајања.

Коментари достављени од стране Центра за екологију и одрживи развој (ЦЕКОР)

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Стр.1 и 2 Уводне напомене „За потребе израде предметне СПУ, Министарство рударства и енергетике, као наручилац израде СПУ, је у поступку јавне набавке за обрађивача СПУ ангажовао Универзитет у Београду – Рударско-геолошки факултет.“ Пред тога што остоји директан сукоб интереса, није јасно који су све стручњаци били ангажовани од стране Рударско-геолошког факултета за процену стратешке процене утицаја на животну средину. Свакако допунити студију овим информацијама.	Већ у Уводним напоменама Извештај о стратешкој процени (даље: Извештај СПУ) показује се као катастрофално решење из Закона о стратешкој процени (истоветно решење је и у Закону о процени утицаја): Стратешку процену утицаја спроводило је правно лице које је преко својих представника директно учествовало у припреми документа, што значи да постоји директан сукоб интереса. Још је већи проблем то што Рударско-геолошки факултет нема ни једну квалификацију за било какву процену било каквог утицаја на животну средину – он нема стручњаке за науке о животу, а за читање правног оквира и прописаних обавеза су једнако квалификовани и Филолошки, Стоматолошки или још боље Правни факултет. Извештај је двоструко неверодостојан: – Представници израђивача Извештаја СПУ су свакако учествовали у изради Нацрта Стратегије, што им поништава	У поступку израде Извештаја о Стратешкој процени утицаја (СПУ) није дошло до сукоба интереса, нити је прекршена било која важећа законска или подзаконска одредба. Према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), обавезу спровођења поступка СПУ има носилац израде стратегије – у овом случају Министарство рударства и енергетике (МРЕ), као предлагач и носилац израде Нацрта Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима. Министарство заштите животне средине (МЗЖС) у поступку СПУ има улогу надлежног органа који даје мишљење на садржај и квалитет Извештаја и спроводи процедуру прекограничног утицаја реализације Стратегије на животну средину у виду прикупљања мишљења околних земаља, а даје и коначну сагласност на Извештај о СПУ. Тек након добијања сагласности на СПУ од стране МЗЖС и прикупљених позитивних

		сваку веродостојност због сукоба интереса; – Израђивач је потпуно неквалификован за меродавну стратешку процену утицаја на животну средину. Ова два разлога су довољна да се Извештај СПУ одбаци и поступак стратешке процене утицаја понови од почетка и избора израђивача.	мишљења на Стратегију документ иде на Владу па даље у скупштину на усвајање. Ангажовање Рударско-геолошког факултета (Универзитет у Београду) као израђивача СПУ спроведено је у складу са законом, путем јавне набавке. Уговорни извршилац СПУ може бити научна установа, или овлашћена организација, што је у овом случају испуњено. Навод о „сукобу интереса“ је неоснован јер: Факултет није ни предлагач стратегије, ни носилац одлучивања. Такође, Рударско-геолошки факултет није правно лице које остварује добит од експлоатације минералних ресурса, нити одобрава или надзире експлоатационе поступке. Улога факултета је овде искључиво стручна и научна, као објективног извршиоца јавне набавке, по налогу и под надзором наручиоца – Министарства рударства и енергетике. Што се тиче другог дела примедбе – да се Извештај односи на Нацрт стратегије који није усвојен – истичемо да се СПУ, по законској процедури, увек спроводи са Нацртом стратешког документа, пре његовог усвајања и ради се упоредо након израде нацрта Стратегије. Управо
--	--	---	---

			зато се и организује јавни увид и расправа, како би се до коначног усвајања размотриле све примедбе и мишљења. Дакле, постојање Нацрта Стратегије као предмета СПУ не представља неправилност, већ је стандардни корак у поступку доношења стратешког документа са потенцијалним утицајем на животну средину.
2.	Стр.10 и 12 1.2. Однос према другим стратешким и документима јавних политика Просторни план Републике Србије (ППРС)	У Извештају СПУ не наводи се битна чињеница да је у време израде Стратегије на снази ПП РС од 2010. до 2020. године – који је одавно истекао. Нови ПП РС и даље није усвојен. У каквој вези може бити Стратегија рударства за период од 2025. године са ПП РС који је истекао још 2020. године?	Коментар се не прихвата. Примедба се односи на наводно непостојање важећег Просторног плана Републике Србије (ПП РС), уз тврдњу да је ПП РС 2010–2020 „одавно истекао“ и да, услед тога, не може бити релевантан за повезивање са Стратегијом управљања минералним и другим геолошким ресурсима. Овакав закључак је нетачан и последица је погрешне интерпретације правног статуса просторних планова. Наиме: ПП РС 2010–2020 остаје важећи до доношења новог плана, у складу са начелом континуитета правног поретка. У Републици Србији не постоји правни вакуум у просторно-планској документацији – сваки план остаје на снази до доношења и ступања на снагу

			новог, без обзира на формално истекао период. То је у складу са Законом о планирању и изградњи и важећом Уредбом о садржини просторног плана Републике Србије. Чак и у поступку доношења новог ПП РС, надлежни органи и стручне институције користе последњи званично усвојен план као важећи документ. У том смислу, позивање на ПП РС 2010–2020 је потпуно оправдано и нужно, јер не постоји други документ од истог или вишег правног ранга који би га заменио. Уколико би се избегао осврт на ПП РС само зато што је истекао његов формални период, дошло би до правног и методолошког неслагања у читавом систему просторног и стратешког планирања. Такође, важно је напоменути да се ПП РС 2010–2020 и даље користи као основа у многим секторским стратегијама и просторним плановима нижег реда (нпр. регионалним, локалним и посебним наменама), јер пружа оквир за просторни развој и све док није стављен ван снаге, задржава правно дејство. Дакле, примедба да се „не може позивати на истекли ПП РС“ није правно и методолошки основана. Док нови ПП
--	--	--	--

			РС не буде званично усвојен и објављен у „Службеном гласнику РС“, последњи важећи документ остаје у примени, и обавезујући је за све институције и обрађиваче стратешких и просторних докумената.
3.	Стр.15 1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ – Загађење ваздуха „Када је реч о загађењу ваздуха... није могуће, у највећем броју случајеве, јасно раздвојити границу утицаја рударског објекта од пратећих прерађивачких, односно корисничких капацитета, што је посебно карактеристично за велике индустријске и енергетске центре, као што су Бор, Лазаревац и Костолац.“	Ово је неистинита тврдња: – ТЕНТ у Обреновцу је раздвојен од најближег површинског копа, ПК Тамнава, преко 20 km, што омогућује да се дефинишу јасна и једноставна мерила за раздвајање утицаја термоелектрана и површинског копа на животну средину, а што би се могло користити у Лазаревцу, Вреоцима и Костолцу. – Утицај топионице на животну средину у Бору такође се може раздвојити од утицаја рударства због хемијског састава загађења ваздуха. Проблем раздвајања утицаја рударства и прерађивачке индустрије на животну средину је проблем недовољног мониторинга, тачније – ослобађања загађивача трошкова мониторинга: не само да рударска предузећа не плаћају накнаде штете због последица загађења, него не плаћају ни целовит мониторинг.	Коментар се не прихвата. Без посебних истраживања и детаљне анализе и мониторинга није могуће јасно раздвојити границу утицаја рударског објекта од пратећих прерађивачких капацитета. На неким локацијама је могуће. Наведена примедба није предмет СПУ за ову Стратегију него може бити препорука да буде предмет посебног истраживања како би се свеобухватно сагледало стање

4.	Стр.15 и 16 1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ – Загађење вода „Повремено загађење вода“	Ово је једно од безбројних места у Извештају СПУ у којем се показује да је Извештај СПУ апсолутно пристрасан према субјекту чији стратешки утицај треба да процени – према делатности рударства, дакле према потенцијалном загађивачу. Израз „Повремено загађење вода“ је апсолутно смешан за трајно непостојање живота у Кривељској реци, Борској реци, Пештану и Турији низводно од места испуштања отпадних вода из површинских копова. Мониторинг стања водотокова у Лецу, Кривој Феји, Босилеграду, Боговини и око других подземних рудника се уопште не спроводи, па је чак могуће тврдити и то да низводно од рудника из тих планинских река искачу пастрмке, док им на дну пужу ракови. Загађење вода од рударства није повремено, него трајно и непрекидно, за шта постоје потврђени и неспорни докази, како на терену тако и у извештајима Агенције за заштиту животне средине – који су у овом случају свесно занемарени.	Коментар се не прихвата. Коментар се не прихвата. Израз „повремено загађење вода“ у Извештају о стратешкој процени утицаја није употребљен са циљем умањивања проблема, већ као термин којим се указује на варијације у нивоу загађења у појединим периодима и локацијама. Нацрт Стратегије и Извештај СПУ препознају ризике од рударских активности по водотокове и животну средину, а у складу са Законом о заштити животне средине и пратећим прописима предвиђају обавезу мониторинга, контроле и примене мера санације на пројектном нивоу. Стратегија не замењује редовне извештаје Агенције за заштиту животне средине, већ поставља стратешки оквир, док се конкретна процена загађења и мере спровode у поступку процене утицаја на животну средину за сваки појединачни пројекат.
----	---	---	---

5.	Стр.15 и 16 1.3. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине и разлози за изостављање одређених питања из поступака СПУ – Рударски отпад „Додатна истраживања показују да преко 40% процената јаловишта има адекватне системе за управљање отпадним водама и спречавање процуривања истих.“	Апсолутна пристрасност Извештаја СПУ и његова неверодостојност показује се и кроз однос према чињеницама: У Извештају СПУ се наглашава да је према неким истраживањима (којим истраживањима?) преко 40% узрочника загађења од рударског отпада је већ санирано, али занемарује се да преко 50% узрочника загађења од рударског отпада и даље несметано загађује, без обзира на законске обавезе.	Коментар се не прихвата. Констатација у тексту је наведена на основу званичних извора података. Текст СПУ дефинише мере у циљу унапређења управљања рударским отпадом, у складу са домаћим законодавством и европским стандардима.
6.	Стр.26 2.2. Елементи животне средине изложени утицају рударских активности	Цело поглавље 2.2 садржи примере апсолутне пристрасности Извештаја СПУ према делатности рударства и избегавања да се помене ма и једна реч којом се за такво стање животне средине утврђује иначе потпуно очигледна одговорност рударских предузећа. Број примера оваквог односа Извештаја СПУ је непрегледан, пошто је таква интенција целог текста и приступа теми. Овакав опис стања уопште није опис стања, него отворена пропаганда. Навешћемо неколико карактеристичних примера:	Коментар се не прихвата. Образложење: Формулације у тексту које указују да се уз примену савремених технологија утицаји на животну средину могу смањити представљају чињенично тачну и научно утемељену оцену. То је општеприхваћен став у области инжењеринга, еколошке политике и праксе унутар Европске уније. Циљ таквих навода није умањивање значаја постојећих проблема, већ истицање могућности за њихово решавање. Нема пристрасности у наводима, јер је у оквиру овог и следећег поглавља констатована деградација земљишта, заузимање површина, проблем одлагања рударског отпада, загађивање вода, неадекватно планирање рударских активности, загађивање ваздуха и др. као

			последице рударске индустрије и активности у истраживању и експлоатацији минералних и енергетских сировина Текст Извештаја СПУ управо зато истиче потребу увођења мера ублажавања, мониторинга и контроле, као и појачане регулаторне активности. Овакви ставови су сагласни и са начелом одрживог развоја и законском обавезом да се приликом планирања активности узимају у обзир и мере заштите и санације.
7.	Стр.26 Стање буке	У Извештају СПУ се наводи постојање прекорачења дневних и ноћних нивоа буке у Колубарском и Костолачком басену (занимљиво је да се помиње бука у целом Костолачком басену!), али нема никаквих података о буци од рударских радова у Бору, Мајданпеку, Беочину, Новом Поповцу, Косјерићу и другим местима где се врше активни и стални рударски радови (тамо ваљда нема буке од рударских радова). Извор података је извештај Агенције за заштиту животне средине, али у Извештају СПУ се из тога не извлачи логичан закључак да је неопходно да се спроводи целовит мониторинг стања животне средине, како би било уопште	Коментар се прихвата. Образложење: У тексту (подпоглавље Стање буке) ће бити додате наведене локације које су угрожене буком од рударских радова

		могуће проценити њихове утицаје на животну средину.	
8.	Стр.26 и 27 2.2. Елементи животне средине изложени утицају рударских активности „Према извештајима Агенције за заштиту животне средине, одређени део индустријског загађења у Републици Србији потиче од рударских активности, али пре свега од активности прераде минералних сировина.“	Ово је потпуно нетачна тврдња. Пошто око рудника не постоји целовит мониторинг стања животне средине, извлачи се закључак да је прерада минералних сировина већи извор загађења од рударста – јер по природи делатности има мање извора загађења и лакше је пратити њен утицај. Још један пример апсолутне пристрасности Извештаја СПУ у корист рударства. Потреба за целовитим мониторингом се такође изоставља, иако је ово место на којем се показује очитим да у одсуству целовитог мониторинга стања животне средине уопште није могуће вршити смислену процену утицаја рударства на животну средину.	Коментар се не прихвата. Наведена констатација је на основу извора и извештаја Агенције за заштиту животне средине. За израду СПУ су коришћени званични извори података од институција које врше мониторинг и извештавање о стању животне средине Експлоатација саме руде, у односу на њену даљу прераду, има знатно мањи утицај на животну средину. Руда се у току ископавања налази у свом природном стању и не подлеже хемијским или другим третманима који би могли довести до значајнијег загађења. Тakoђе напомињемо да закључци у Извештају нису последица пристрасности, већ одраз расположивих података из званичних извора. Стратегија предвиђа унапређење и проширење система мониторинга, посебно у рударским подручјима, како би се добила свеобухватна слика утицаја и експлоатације и прераде минералних сировина на животну средину. Ова потреба је препозната и у оквиру извештаја, и биће додатно разматрана у приликом израде Акционог плана.

9.	Стр.28 Квалитет ваздуха	Квалитет ваздуха је посматран само у три највећа рударска басена – потпуно су занемарени каменоломи и фабрике цемента. Извештај СПУ би морао да садржи мере за раздвајање процене утицаја рударства од утицаја прерађивачке индустрије, а не да констатује недостатак података. Као што је речено, раздвојеност ТЕНТ од површинских копова преко 20 km је више него довољна да се јасно раздвоје мерила утицаји површинског копа од утицаја термоелеткрane на животну средину. У Бору хемијски састав загађења по себи садржи разлику између великих извора загађења – оцена стања у Извештају СПУ сугерише да су емисије са површинских копова и из топионице бакра истоветне, што је апсурдна тврдња.	Коментар се не прихвата. У Извештају о СПУ дато је образложење зашто су приказана само три највећа рударска региона/басена. СПУ се ради на националном нивоу и нема могућности да се бави појединачним објектима (каменоломи, појединачна рударска постројења и сл) већ ће се то разматрати кроз ниже хијерархијске нивое, односно планску и пројектну документацију Извештај СПУ не изједначава утицаје површинских копова и термоелектрана, нити површинских копова и топионица.
10.	Стр.29 Квалитет ваздуха – Борско-мајданпечки басен „Флотацијска јаловишта као велики извор прашине угрожава околна села и пољопривредно земљиште, чиме се ограничава пољопривредна производња и нарушава здравље становништва. До велике емисије прашине долази због: технологије подизања брана	Увођење и одржавање санитарних зона заштите било је прописано као обавеза до доношења Закона о рударству и геолошким истраживањима из 2011. године, а исти приступ је поновљен и у важећем Закону о рударству и геолошким истраживањима из 2015. године. Занимљиво је питање зашто санитарне зоне заштите не постоје – али то није тама за Извештај СПУ, пошто би се тиме могло	Коментар се не прихвата. Коментар је нетачан. Нигде у Закону о рударству из 1995 (који је претходио Закону о рударству и геолошким истраживањима из 2011) не стоји обавеза увођења и одржавања санитарних зона заштите. Извештај о стању животне средине представља документ који на основу расположивих података даје преглед

	флотацијских јаловишта, неспровођења мера рекултивације брана флотацијских јаловишта и непостојања санитарних зона заштите.“	нешто лоше рећи о рударству и „савршеном Закону за страна улагања“. У Србији санитарне зоне заштите од утицаја рудника просто не постоје. Сада Извештај СПУ „открива“ да су санитарне зоне заштите потребне, али из тога не извлачи закључак о потреби измене Закона којима би се увеле санитарне зоне заштите од рударских активности. Вероватно су важнији „подстицаји за улагања у рударство“ и „привлачење страног капитала“ и други еуфемизми за неконтролисано загађивање од рударства.	стања и идентификује главне изазове у области заштите животне средине. Он не служи за детаљно нормативно или институционално разматрање, нити може да садржи свеобухватне анализе или конкретне предлоге измена закона, већ ће то бити део у оквиру Акционг плана.
11.	Стр.29 Квалитет вода – Колубарски басен „Према Извештају о стању животне средине ЕПС-а за 2023. годину наводи се да испуштање пречишћених вода из постројења за пречишћавање отпадних вода не утиче негативно на квалитет реципијента, тј. реке Колубаре, где не долази до значајних промена у квалитету вода реке Колубаре.	Још једна бриљантна фраза у Извештају СПУ која екскулпира рударска предузећа од очигледне одговорности. Оваква реченица сугерише да је стање у рекама које протичу кроз Колубарски басен сасвим прихватљиво. Што потврђује и постојање традиционалног такмичења „Лазаревачки котлић“ у којем се спремају славна Колубарска рибља чорба и колубарска деверика на жару.	Коментар се не прихвата. У Извештају о СПУ констатовано је стање на основу званичног извора података из 2023. године. Извештај о стању животне средине јасно истиче потребу да се испуштање пречишћених вода из постројења за пречишћавање отпадних вода врши у складу са важећим стандардима и да квалитет испуштене воде мора бити исти или бољи од квалитета воде у самом реципијенту. Ово представља законску обавезу свих постројења и контролише се кроз систем мониторинга.

12.	Стр.30 Квалитет вода – Борско-мајданпечки басен „Регистровано је неколико прекорачења лимита одређених прописима за тешке метале (углавном бакар и никал) и за суспендоване материје у Борској, Кривељској и Белој реци“.	Екскулпирање рударства од загађења у Извештају СПУ се наставља. На овом примеру срећемо лудицан, надахнут опис стања у три реке у Борској, Кривељској и Белој реци, у којима иначе, након што приме отпадне воде из рударског басена, нема никаквог живота.	Коментар се не прихвата. У Извештају о СПУ констатовано је стање на основу званичних извора података и документације У оквиру Акционог плана спровешће се мера за побољшање квалитета вода.
13.	Стр.30 Квалитет земљишта – Колубарски басен „За ово подручје карактеристична је деградација тла услед интензивне експлоатације угља на површинским коповима и одлагања јаловине, као последице рударске индустрије, односно одлагања пепела (из термоенергетских постројења, односно пратеће индустрије), што доводи до формирања земљишта најниже бонитетне класе, депосола и техногених земљишта.“	Екскулпирање рударства од загађења у Извештају СПУ се наставља, још лепшим примерима. У Извештају СПУ се за сва загађења медија животне средине – ваздуха, воде и земљишта наводи да су повремени, и још при томе да се не могу раздвојити загађења од рударства од загађења од прерађивачких капацитета. Како се онда могла десити „деградација тла услед интензивне експлоатације угља на површинским коповима и одлагања јаловине“ како стоји у тексту Извештаја СПУ? Од повремених рударских радова чији се утицаји не могу раздвојити од утицаја прерађивачких капацитета?	Коментар се не прихвата. У Извештају о СПУ констатовано је стање на основу званичних извора података и документације. Нигде се не помиње да је у питању повремени деградација тла. У Извештају о стању животне средине недвосмислено је констатовано да је за подручје Колубарског басена карактеристична деградација земљишта као директна последица експлоатације угља на површинским коповима, одлагања јаловине и пепела. Извештај СПУ има за циљ објективно приказивање стања на основу расположивих података.
14.	Стр.30 и 31	Извештај СПУ непрекидно екскулпира рударство као делатност која је неоспорно појединачно највећи извор	Коментар се не прихвата. У Извештају о СПУ констатовано је стање на основу званичних извора података и

	Квалитет земљишта – Борско-мајданпечки басен „Према извештају Агенције за заштиту животне средине (2020. год.), укупно је деградирано 20,10 ha земљишта откопавањем у оквиру Serbia Zijin Copper Бор, док је 58,68 ha земљишта деградирано одлагањем јаловине у оквиру овог комплекса. (...) Према последњим подацима, у досадашњем периоду извршена је рекултивација више од 355 ha земљишта деградираног рударским радовима.“ „Потребно је навести и да компанија улаже знатна средства у заштиту животне средине. Инвестиције се односе на третман воде, димних гасова, прашине и чврстог неопасног и опасног отпада. Успостављена је боља заштита водних ресурса, а резултат је да се све отпадне воде поново враћају у производњу и непречишћене не испуштају у реципијенте.“	загађења животне средине на територији Републике Србије. Где се то налази 355 ha рекултивисаног земљишта у Борском басену и за шта се користи? Као утрина, за коров? У оквиру истог пасуса Извештај додатно тежи и да похвали рударска предузећа без озбира на последице њиховог рада! Зашто је Зиџин изградио нови површински коп и нову флотацију и потпуно окружио Кривељ, претворивши село у транспортну зону између својих погона, а да пре тога Кривељ није расељен? Можда због поштовања ПП зоне утицаја рудника "Велики кривељ – Церово" и измене и допуне ппппн зоне утицаја рудника "Велики Кривељ – Церово" за простор "Луково – флотацијско јаловиште" (Сл.лист општине Бор 3/94 и 15/95) и фамозне одредбе: „Претходне процене и констатације допринеле су уверењу да, под одређеним условима, на овом подручју могу истовремено да егзистирају рударска производња и функције и активности насељске заједнице. Ризици измештања насеља или дела насеља ван подручја КО Кривељ били би много већи, трошкови таквог подухвата непотребно високи а, показало се, да већина	документације. Извештај о стању животне средине не екскулпира рударску индустрију, већ објективно представља расположиве податке о утицајима рударских активности на компоненте животне средине, укључујући податке о деградираном и рекултивисаном земљишту, као и инвестицијама у мере заштите. Подаци о рекултивисаним површинама потичу из званичних извештаја оператера и контролисаних поступака надлежних институција. Начини коришћења рекултивисаног земљишта (нпр. заштитни зелени појасеви, индустријске зоне, шумско и пољопривредно земљиште) дефинишу се кроз техничку и еколошку документацију појединачних пројеката. Извештај СПУ није место за анализу конкретних случајева расељавања становништва. Планирање расељавања у контексту утицаја рударских активности дефинисано је у оквиру просторних и урбанистичких планова. Надлежност за доношење и спровођење ових мера припада другим институцијама и нивоима власти, у складу са Законом о експропријацији и планским актима. Указивање на одређене инвестиције у мере заштите животне средине, попут затворених водених циклуса и система за
--	---	---	--

		мештана Кривељ не жели да напусти постојећу локацију.“ За претходне активности на расељању није потребно да Влада донесе решење о експропријацији – РТБ Бор имао је велика искуства у том погледу. Зашто Зиђин као „одговорна компанија“ ништа не предузима на томе да заштити становништво од последица својих активности? Зашто ЕПС не предузима ни једну меру за расељавање Великих Црљена иако је у Уредби о утврђивању ПППН Колубарског лигнитског басена из 2017. године (Сл.гласник РС 107/17 и 19/24), страна 32, део „3.5.4. Пресељење становништва и измештање инфраструктурних и других објеката“ прописано: „Због негативних утицаја околних копова, енергетско-индустријског комплекса и пепелишта насеље Велики Црљени биће предмет експропријације и пресељења у свему у складу са Законом о експропријацији“? За претходне активности на расељању није потребно да Влада донесе решење о експропријацији – ЕПС има велика искуства у том погледу. Зашто ЕПС као „одговорна компанија“ ништа не предузима на томе да заштити	пречишћавање отпадних вода, има за циљ представљање објективног стања и иницијатива које доприносе смањењу негативног утицаја на животну средину. То не значи да је утицај занемарљив или да нема потребе за унапређењем постојећих пракси. Извештај СПУ, као свеобухватан документ, поставља основу за даље деловање свих надлежних институција и привредних субјеката у циљу заштите животне средине и јавног здравља. Истовремено, сложена питања као што су расељавања и социоекономски утицаји рударства захтевају посебан, интерсекторски приступ и детаљно планско решавање.
--	--	---	---

		становништво од последица својих активности?	
15.	Стр.31 Утицај површинских копова камена (каменолома) на животну средину „Рад у каменоломима може довести до значајног загађења ваздуха услед прашине и емисије гасова.“	Поново бриљантно бесмислена фраза у Извештају СПУ ради екскулпирања рударства од последица рударства по себи. Рад каменолома МОЖЕ довести до значајног загађења услед прашине и емисије гасова. Задивљујућа је моћ запажања израђивача Извештају СПУ, којима не промиче ни најмања ситница у погледу последица рада каменолома. Изузетно корисна за Извештај.	Коментар се не прихвата. Могуће је вршити рударске радове а при томе да су утицаји у законом дозвољеним границама.
16.	Стр.32 Утицај рудника са подземном експлоатацијом на животну средину „Иако је утицај (подземних рудника) мање изражен него код површинске експлоатације, приступне инфраструктуре, одлагалишта јаловине и емисије из рудника могу угрозити локални биодиверзитет и нарушити природне екосистеме.“	Још једно надасве корисно запажање у Извештају СПУ: подземни рудници могу угрозити биодиверзитет и нарушити природне екосистеме! А да ли постоји један једини пример подземног рудника који није угрозио локални биодиверзитет и нарушио природне екосистеме? Како је уопште могуће вршити рударске радове било које врсте и не угрозити локални биодиверзитет и нарушити природне екосистеме? Да ли израђивачи Извештаја знају да постоји разлика између потенцијалног и	Коментар се не прихвата. Могуће је вршити рударске радове а при томе да су утицаји у законом дозвољеним границама. Извештај СПУ има за циљ да реално представи све релевантне утицаје – како актуелне, тако и потенцијалне – узимајући у обзир комплексност рударских активности. Питања у вези са конкретним изворима загађења, као што су флотације и депоније, предмет су посебних студија о процени утицаја на животну средину на пројектном нивоу. У документу је

		актуелног и да рударски радови никад не могу имати само потенцијално негативан утицај на животну средину?	препозната потреба за унапређењем система мониторинга, контроле и санације.
17.	Стр.38 4.1. Процена утицаја варијантних решења „У варијанти "А" наставио би се досадашњи тренд управљања минералним и другим геолошким ресурсима без јасне стратегије развоја сектора рударства и уз делимично поштовање мера заштите животне средине. Усвајање Стратегије, односно варијанте "Б", омогућило би поштовање квалитета параметара животне средине и директно спровођење мера заштите и мониторинга животне средине прописаних кроз ову СПУ и Стратегију.“	Из текста Извештаја СПУ проистиче да већ усвајање Стратегије само по себи мења стање животне средине на боље! Није јасно на који начин ће само усвајање Стратегије омогућити поштовање квалитета параметара животне средине и директно спровођење мера заштите и мониторинга када се они свакако не поштују. Извештај СПУ треба да оцењује последице степена остварења или неостварења Стратегије, а не да пореди идеално замишљено остварење Стратегије са затеченим стањем. Од овог места тон Извештаја СПУ се мења. Извештај СПУ даље није у дефанзивном ставу заштите „јадног“ рударства од јавности која „није довољно и добро информисана о корисности рударства“, већ прелази у офанзивни став похвале Стратегије као савршеног решења свих проблема животне средине изазваних рударством, претварајући се у прави панегирик.	Коментар се не прихвата. У СПУ је извршено вредновање две варијанте – да се Стратегија усвоји и имплементира и да се Стратегија не усвоји и држава остане без јасне стратегије развоја сектора рударства. На основу поређена варијантних решења у контексту могућих позитивних и негативних утицаја повољнија је варијанта да се Стратегија усвоји између осталог и због прописаних мера заштите и мониторинга животне средине као и обавеза на нижим хијерархијским нивоима које су дефинисане Стратешком проценом а реализоваће се приликом спровођења Стратегије.

		Извештај СПУ од овог места постаје све оно што ни један извештај о стратешкој процени никада не би смео да буде.	
18.	Стр.47 4.3. Резиме значајних утицаја Стратегије „Имплементација Стратегије управљања минералним ресурсима производи одређен број стратешки значајних позитивних утицаја и мањи број негативних импликација у простору и животној средини. Већина негативних утицаја је локалног карактера у смислу просторне дисперзије утицаја.“	У Извештају СПУ нема никакве сумње да имплементација Стратегије може да донесе само користи и можда, али само можда, а и то само мањи број негативних импликација у простору и животној средини. Што је логично јер је „већина негативних утицаја локалног карактера“. 20 села у Колубарском басену – локална ситница. Пет-шест села у Костољачком басену – локална ситница. Десетак села у Борско-мајданпечком басену – локална ситница. Извештај СПУ потврђује да ће имплементација Стратегије директно оплеменисти простор и животну средину, што миленијумско наслеђе рударства у изобиљу потврђује (иронија).	Коментар се не прихвата. Извештај о СПУ је идентификовао одређен број негативних утицаја на животну средину као резултат више критеријумског вредновања мера и активности планираних Стратегијом. За све утицаје који значајно оптерећују (---) капацитет простора и у већој мери (--) нарушавају животну средину прописане су одговарајуће мере заштите. Нигде није наведено да ће имплементација Стратегије оплеменисти простор већ да ће реализацијом мера и активности допринети смањењу загађења и бољој заштити животне средине.
19.	Стр.49 и 50 Опште смернице и мере заштите	Осим последње две смернице и мере заштите, све остале су смернице и мере заштите су: – или непотребне јер су већ прописане законом, – или уопште нису мере заштите, него уопштене препоруке и жеље,	Коментар се не прихвата. Сваки Извештај о СПУ дефинише опште мере заштите као полазиште за дефинисање смерница заштите животне средине.

		– или бесмислене јер су у Србији изузетно тешке и практично немогуће неопходне промене Устава и система локалне самоуправе. Следи образложење за свих наведених 10 смерница и мера заштите.	
20.	Стр.49 4.5. Опис мера за спречавање и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину Опште смернице и мере заштите Мера 1 „Обавезна израда документације у складу са законским основом којим се уређује заштита животне средине, заштита природних и културних добара, планирање и изградња и др.“ Мера 2 „Стриктно спровођење законске регулативе која се односи на заштиту животне средине и спровођење преузетих међународних обавеза које се односе на сектор рударства и сектор заштите животне средине“. Мера 3 „Спровођење смерница за заштиту животне средине дефинисаних у	Наведене прве три смернице и мере заштите су потпуно исте. У Извештају се ове три мере наводе одвојено само да би било довољно неких смерница и мера заштите, да би се повећао обим текста и оправдао хонорар за писање једног те истог. Успут: Да ли овакве смернице и мере заштите значе да су рударски пројекти до сада могли да се спроводе: – Без документације у складу са законским основом? – Без спровођења законске регулативе која се односи на заштиту животне средине? – Без поштовања смерница за заштиту животне средине дефинисаних у предметној СПУ (Стратешкој процени утицаја) и њихове детаљне разраде у просторним плановима?	Коментар се не прихвата. Наведене смернице и мере заштите нису исте. Прва мера се односи на документа јавних политика, просторно-планску и урбанистичку документацију као и пројектну документацију. Друга мера се односи на поштовање законске и подзаконске регулативе, стандарде, као и смернице из међународних конвенција, директива и споразума. Трећа мера се односи на све мере заштите које су дефинисане у Извештају о СПУ и њиховој даљој разради на нижим хијерархијским нивоима

	предметној СПУ (Стратешкој процени утицаја) и њихова детаљна разрада у просторним плановима“.	Обзиром да је изграђена нова флотација у Кривељу, а да ЕПС не показује никаква ограничења свог утицаја на животну средину у Колубарском и Костолачком басену, јасно је да су рударски пројекти до сада могли да се спроводе без документације у складу са законским основом, без спровођења законске регулативе која се односи на заштиту животне средине и без поштовања смерница за заштиту животне средине дефинисаних у предметној СПУ и њихове детаљне разраде у просторним плановима. Ето, да се као и Извештај захвалимо срећи што ће сада бити усвојена Стратегија чиме ће се такво потпуно незаконито поступање рударских предузећа спречити – кад виде усвојену Стратегију, рударска предузећа неће више смети ни да помисле на развој пројекта пре него што испуне све замишљене услове (које треба поједноставити, и то нам више пута каже Извештај, много је то посла, а нема прихода, уосталом рудари су ту да копају, подижу БДП и запосленост и обезбеђују стратешке сировине, а не да се бакћу са неком тамо животном средином).	
21.	Стр.50	Зар је неко до сада спречавао или бранио рударским предузећима да	Коментар се не прихвата.

	Мера 4 „Имплементација „зелене“ технологија у рударству“. Мера 5 „Развој циркуларне економије у рударству“.	примене „зелене“ технологије у рударству и циркуларну економију, па је зато потребно да се могућност њихове примене наводи као некаква мера заштите животне средине? Ово уопште нису мере, него жеље. Недопустиво је за било који извештај о стратешкој процени да садржи овакве ставове	У СПУ су наведене адекватне мере и да их треба задржати у Извештају. Изменон законских решења бити уведене додатне контролне мере у циљу превенције и заштите животне средине. Принципи циркуларне економије у рударству не примењују се директно на саму експлоатацију, већ на целокупни животни циклус ресурса – од рационалног коришћења и смањења отпада, преко обновљивости и поновне употребе, до развоја технологија за рециклажу. У Нацрту Стратегије је то препознато и додатно је разрађено кроз циљ који се односи на обезбеђење приступа и експлоатације техногених сировина, као и подршке развоју циркуларне привреде. На тај начин, рударски сектор је интегрисан у шири концепт циркуларне економије, уз смањење негативних утицаја и очување вредности ресурса.
22.	Стр.50 Мера 6 „Уколико се кроз израду планске и пројектне документације процени да је потребно, може се на конкретном подручју дефинисати мрежа мониторинг станица због потенцијалног загађења“.	Идеје о смерницама и мерама заштите у Извештају СПУ постају све невероватније како се даље множе. Ако се у самом Извештају на више места констатује да рударство неминовно производи загађење, зашто се не	Коментар се не прихвата. Не може се на овом нивоу разраде прописати обавезан мониторинг елемената животне средине. Потребно је кроз Акциони план или другу врсту докумената (планове, програме, пројекте) извршити анализу и оцену стања на

		предложи обавезан мониторинг као мера за спречавање и смањење загађења? Ако се у самом Извештају признаје да рударство ипак има неке негативне утицаје на животну средину, зашто се не предложи целовит систематски мониторинг подручја око копова и прерађивачких постројења? И изузетно важно питање: На кога падају трошкови таквог мониторинга? Где је нестала примена начела „загађивач плаћа“, прописана у Закону о заштити животне средине?	неком подручју и прописати конкретан мониторинг за предметно подручје
23.	Стр. Мера 7 „Изградња и јачање институционалних капацитета на регионалном и локалном нивоу“.	Када се пусти машти на вољу, долази се до просто невероватних идеја, као у Извештају СПУ, што се показује као елементарно незнање. Шта су то институционални капацитети на регионалном нивоу у Републици Србији? Који је то регионални ниво власти? Зар израђивачи Извештаја не знају ни основе државног уређења? Даље – Закон о рударству из 2015. године је донет између осталог и зато што општине нису хтеле да спроводе надлежности у рударству, које су им биле прописане без накнаде за њихове трошкове: успостављање капацитета на локалном нивоу у рударству значи захтев	Коментар се не прихвата. Сматрамо да јачање капацитета треба извршити на регионалном и на локалном нивоу.

		за новим надлежностима и обавезну промену правног положаја и фискалног режима локалне самоуправе. Зар израђивачи Извештаја не знају ништа о правном положају и статусу локалне самоуправе?	
24.	Стр.50 Мера 8 „Успоставити социјалне мере заштите кроз комуникацију и сарадњу са локалним заједницама. Обезбедити транспарентно информисање локалног становништва о обиму истраживања, потенцијалним ризицима, користима и мерама које се предузимају у циљу заштите животне средине и простора.“	Још једна потпуно бесмислена смерница и мера заштите у Извештају СПУ. Ко је икада спречавао рударска предузећа да успоставе „социјалне мере заштите кроз комуникацију и сарадњу са локалним заједницама“ и „обезбеде транспарентно информисање локалног становништва о обиму истраживања, потенцијалним ризицима, користима и мерама које се предузимају у циљу заштите животне средине и простора“? Ово није ни смерница, ни мера, него чиста пропаганда. Коначно, зашто не обавештавати становништво о резултатима мониторинга и емисијама загађења из рудника? По чему је обим рударских истраживања за становништво важан, а обим загађења није? Сврха мониторинга јесте да се саопштавањем тачних података о стању животне средине постигне поверење	Коментар се не прихвата. Наведена мера је адекватно дефинисана и има за циљ бољу сарадњу локалног становништва и рударских компанија као и транспарентнији однос када је у питању информисање становништва о стању животне средине. Стратегија предвиђа „друштвени договор“ који подразумева институционални и друштвени процес кроз који се одлуке о коришћењу минералних ресурса доносе у складу са јавним интересом, уз учешће свих релевантних страна - државних органа, стручне јавности, локалних заједница и цивилног сектора. Стратегија поставља оквир у коме се све активности морају спроводити у складу са законом и уз активно учешће јавности. Стратегија предвиђа да отварање било ког рудника, треба да зависи од тога да ли је пројекат:економски одржив; социјално прихватљив; и еколошки безбедан и усклађен са стандардима

		локалног сатновништва. Информисање локалног сатновништва о томе шта и како рударско предузеће ради није информисање, него пропаганда. Као што је уосталом и цео овај Извештај СПУ.	заштите животне средине и здравља људи. Кроз различите мере је дефинисане су и активности које ће допринети смањењу постојећег загађења и превенција заштите животне средине.
25.	Стр.50 Мера 9 „Извршити санацију загађених рударско-енергетских локација“. Мера 10 „Кадровско и материјално јачање служби заштите животне средине (...)унапређење система за извештавање о стању животне средине, комуникације и дисеминације.“	На самом крају смерница и мера заштите у Извештају СПУ појављују се и две мере које могу бити корисне за заштиту животне средине. Две од десет смерница и мера заштите, дакле једна петина. А са применом мере санирања загађених рударско-енергетских локација не треба никако журити, јер су загађења од њих ионако само могућа, а и то само локалног карактера, а санација не само што је скупа и не доноси никакве приходе, већ напуштене рударске депоније треба чувати пошто могу бити извор минералних сировина, као што се каже у Стратегији – само треба наћи улагаче у сулуде пројекте прераде недоступних рударских депонија и онда упропастити за потребе рударства још једну јаругу, поред оне у којој се налази депонија.	Коментар се не прихвата У Стратегији је предвиђена мера санације и рекултивације напуштених депонија и рударских објеката. Такође, у Закону о рударству и геолошким истраживањима дефинисана је обавеза санације и рекултивације истих.
26.	Стр.50–60 „Мере заштите садржане у Стратегији управљања минералним ресурсима“	Извештај СПУ са највећим поштовањем доследно преноси све што пише у Стратегији без икаквог коментара. Фантастична синергија!	Коментар се не прихвата. Саставни део Извештаја о СПУ су и мере које су садржане у плану или програму за који се ради СПУ. У овом случају је

		Овај списак мера заштите у Стратегији уопште не садржи мере, него списак пожељног поступања рударских предузећа и вршилаца гео истраживања. И Извештај СПУ, као и Стратегија, представљају циљеве као мере, без икаквих назнака како да се остваре. Није наведена ни једна једина мера која би обезбедила да се наведене „мере“ заиста спроведу. Све наведене мере су само пожељне, то су препоруке или чак савети за чије спровођење нико није обавезан, нити одговоран за неспровођење.	наведено 8 мера (стр.51 и 52) које су дефинисане Стратегијом и то нису све мере као што је наведено у примедби. Остале мере су резултат СПУ и дефинисане су у наставку поглавља на стр. 52-61.
27.	Стр.62 6.1. Опис циљева Стратегије „Потребно је обезбедити континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности у простору чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем.“	Феноменална, генијална идеја! Замало да се цео Извештај СПУ заврши без овако моћне идеје. Срећом да је ова идеја записана у Стратегији, па Извештај СПУ може опуштено да је понови и реши све проблеме загађења од рударства. Овако дефинисан циљ је права мера заштите животне средине по Извештају СПУ, исто као и по Стратегији. Неко треба да успостави мониторинг, о нечјем трошку, што ће створити могућност за рационалним управљањем стањем животне средине. Ни случајно се не наводи ко треба да успостави мониторинг, ко треба да плаћа мониторинг и које су последице	Коментар се не прихвата. У складу са чл.17 Закона о стратешкој процени утицаја Програм праћења стања животне средине у току спровођења Стратегије садржи, између осталог, опис циљева Стратегије. То је и урађено у Извештају и није разумљив смисао примедбе

		неспровођења мониторинга, то превазилази пројектни задатак за израду Извештаја СПУ.	
--	--	--	--

Коментари достављени од стране Сретена Ћорђевића

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Онемогућавање учешћа стручне, научне и заинтересоване јавности у презентацији и консултацијама о Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године и Нацрту Извештаја о стартешкој процени утицаја Стратегије	У оквиру јавне расправе о Нацрту Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије за период од 2025. до 2040. године, са пројекцијом до 2050. године и Нацрту Извештаја о стартешкој процени утицаја Стратегије предвиђено је организовање презентације и консултација које су првобитно биле заказане за 1.7.2025. да би након продужења рока трајања јавне расправе исте биле заказане за 7.8.2025. године у Привредној комори Србије са почетком у 10 сати. У позивном писму Министарства рударства и енергетике, број 29.7.2025. године бр. 432057 2023 од објављеног на сајту Привредне коморе Србије, за узимање активног учешћа у јавној расправи заказаној за наведени датум дат је и позив да се пријаве за учешће изврше најкасније 6. августа. Поступајући благовремено подносилац је дана 6.8.2025. извршио пријаву путем наведене е-шаП адресе на коју је стигао одговор да пријаве вишу нису могуће јер су сва места попуњена. Истиче се да	Коментар се не прихвата. Поступак стратешке процене утицаја на животну средину, у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, заснива се на начелу транспарентности и доступности информација, као и на обавези да се обезбеди благовремено и ефективно учешће свих заинтересованих органа, организација и јавности. Важећи прописи Републике Србије не предвиђају обавезу посебног упозорења о ограничењу места у позиву за јавну расправу, нити учешће јавности условљавају искључиво физичким присуством. Ограничење слободних места диктирају капацитети Привредне коморе Србије. Велики број пријава за учешће на презентацији је примљен последњег дана и свима је речено да су места попуњена и да све своје примедбе и коментаре могу доставити електронским путем. Јавна расправа обухвата више начина учешћа – укључујући и достављање

		наведени позив за учешће није садржао наводе односно упозорења о ограниченим местима нити одредбе које УР^{еђују} организацију јавне расправе предвиђају могућност ограничавања присуства јавности, нити прописују обавезу пријаве ајош мање да се на јавној расправи мора седети па је могуће ограничавање правдати „попуњеним местима“.	писаних коментара – што је у овом случају било омогућено свим заинтересованим странама. Одржавање презентације у оквиру јавне расправе није законски прописано као обавезан елемент поступка, већ се може одредити као додатна активност. У овом случају, јавна расправа је, уместо минималних 20 дана, трајала скоро два месеца, чиме је стручној и заинтересованој јавности остављено довољно времена за учешће према изабраниој методи консултација – прикупљањем писаних коментара, у складу са чланом 30. став 1, тачка 1) Уредбе о методологији израде докумената јавних политика, као и Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину који прописује да пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана и програма обавезно обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени и да обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе. На дан одржавања презентације у Привредној комори Србије,
--	--	--	---

			Министарство унутрашњих послова је у складу са Законом обезбеђивало заштиту живота, личне и имовинске безбедности грађана и одржавање јавног реда и мира. Дакле, припадници полиције нису били присутни да би онемогућили улазак заинтересованој и стручној јавности, већ да би управо пријављени и регистровани учесници безбедно присутвовали презентацији. Међутим, упркос томе велики број пријављених и регистрованих учесника тог дана није успео да уђе у зграду због тога што су били онемогућени услед присуства лица која нису била пријављена и регистрована за улазак. Фотографије из сале које приказују празна места последица су управо те ситуације, а не ограничавања приступа јавности.
2.	Недостатак „места“ ако се и појавио морао је бити праћен одлагањем јавне расправе зарад обезбеђивања већег простора и омогућавања учешћа свим заинтересованим лицима или понављање презентације у довољном броју термина док свимна заинтересованим лицима не буде омогућено присуство на презентацији. Супротно наведеном, на дан организовања јавне расправе 7.8.2025. године улазак у зграду привредне коморе	На исти начин, прекршен је и члан 81. став 1. тачка 1) и став 2. истог члаиа Закона о заштити животне средине, јер подносиоцу као представнику заинтересоване јавности није омогућено учешће у овом поступку, односно исто је онемогућено, а све наведено супротно је одредбама Архуске конвенције која је потврђена законом и у директној је примени у Републици Србији. Све наведено представља разлоге за незаконитост поступка, са последицом	Коментар се не прихвата. Важећи прописи Републике Србије не предвиђају обавезу посебног упозорења о ограничењу места у позиву за јавну расправу, нити учешће јавности условљавају искључиво физичким присуством. Ограничење слободних места диктирају капацитети објекта где се одржава јавна презентација. Велики број пријава за учешће на презентацији је примљен последњег дана и свима је речено да су места попуњена и да све

	био је онемогућен присуством припадника полиције и приватног обезбеђења који су физички онемогућили улазак заинтересованих лица. На званичном сајту након одржавања јавне расправе објављено је обавештење о одржаној јавној расправи на којој је могуће видети фотографију са одржане јавне расправе те да је у сали било упражњених места и да је сала могла да прими све или макар већи део заинтересоване јавности којој је улазак у зграду био онемогућен. У складу са тим, прекршен је члан 19. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину који се примењује на овај поступак, јер подносиоцу није омогућено да се током јавне презентације и јавне расправе упозна са садржином аката и изнесе коментаре и примедбе.	незаконитости и неуставности евентуално донетих будућих одлука, појединачних и општих правних аката, на основу овако спроведеног поступка.	своје примедбе и коментаре могу доставити електронским путем. Јавна расправа обухвата више начина учешћа – укључујући и достављање писаних коментара – што је у овом случају било омогућено свим заинтересованим странама. Одржавање презентације у оквиру јавне расправе није законски прописано као обавезан елемент поступка, већ се може одредити као додатна активност. У овом случају, јавна расправа је, уместо минималних 20 дана, трајала скоро два месеца, чиме је стручној и заинтересованој јавности остављено довољно времена за учешће према изабраним методама консултација – прикупљањем писаних коментара, у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, као и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, који прописује да пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана и програма обавезно обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени и да обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање
--	--	---	---

			мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе. На дан одржавања презентације у Привредној комори Србије, Министарство унутрашњих послова је у складу са Законом обезбеђивало заштиту живота, личне и имовинске безбедности грађана и одржавање јавног реда и мира. Дакле, припадници полиције нису били присутни да би онемогућили улазак заинтересованој и стручној јавности, већ да би управо пријављени и регистровани учесници безбедно присуствовали презентацији. Међутим, упркос томе велики број пријављених и регистрованих учесника тог дана није успео да уђе у зграду због тога што су били онемогућени услед присуства лица која нису била пријављена и регистрована за улазак. Фотографије из сале које приказују празна места последица су управо те ситуације, а не ограничавања приступа јавности.
--	--	--	---

Коментари достављени од стране „Клинике за право заштите животне средине“, преко пуномоћника адвоката Луке С. Ђорђевића

Р.бр.	Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
1.	Нацрт извештаја СПУ Стратегије не приказује документацију прибављену у поступку израде Стратегије а чије би приказивање било нужно за анализу.	У одељку 1.5 наводи се и следеће „Такође, у поступку израде Стратегије и Стратешке процене прибављени су подаци, услови и мишљења надлежних органа и организација који су узети у обзир приликом конципирања стратешких смерница и њиховог вредновања са аспекта заштите животне средине.“ Нејасно је зашто у садржини овог документа нису представљени „прибављени подаци, услови и мишљења надлежних органа и организација“ који су узети у обзир приликом конципирања стратешких смерница и њиховог вредновања са аспекта заштите животне средине. Овакве формулације су паушалне, непотпуне и не могу се испитати и подвргнути анализи. Јавна расправа се и спроводи са циљем да се обезбеди учешће јавности ради давања коментара и примедби на документ који је предмет анализе а наведено није могуће уколико се прецизно не наводе органи и организације који су доставили мишљења као и ако њихова садржина не може да се	Коментар се не прихвата. Сва документација, подаци и услови који су прибављени у поступку израде Стратегије и Стратешке процене утицаја на животну средину су саставни део документационе основе.

		испита и упореди са документом који је предмет анализе.	
2.	Нејасно је на који Просторни план Републике Србије се Нацрт Стратегије позива с обзиром да се Просторни план Републике Србије за период од 2010. до 2020. године не односи на период Нацрта Стратегије а да је Просторни план Републике Србије за период до 2035. још увек у фази усвајања.	Нацрт Извештаја у делу 1.2. Однос према другим стратешким и документима јавних политика наводи да Стратегија управљања минералним и другим геолошким ресурсима је повезана и треба да буде усклађена са бројним документима јавних политика (стратегијама и програмима), нарочито оним са којима се циљеви и задаци преклапају или имају заједничке исходе, а између осталих и са Просторним планом Републике Србије. У даљем тексту описује се садржина Просторног плана Републике Србије у погледу управљања минералним сировинама и развоја рударства. Међутим, нејасно је о ком Просторном плану Републике Србије је реч имајући у виду да Просторни план Републике Србије за период од 2010. до 2020. године не покрива период за који се израђује Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије а да Просторни план Републике Србије до 2035. године се, према званичном сајту Агенције за просторно планирање и урбанизам, налази у процедури усвајања.	Коментар се не прихвата. Извештај о СПУ обрађује поглавље које препознаје однос према другим стратешким и документима јавних политика, односно оно што је препознато кроз Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима, а што свакако подразумева и просторно - планска документа на републичком нивоу.

3.	Извештај СПУ нацрта Стратегије у одељку који треба да прикаже варијантна решења приказује само варијанту без усвајања Стратегије и варијантну саусвајањем и применом.	У одељку 4.1 Нацрта извештаја СПУ у којем би требало да буде представљена процена утицаја варијантних решења, наводи се да Закон о стратешкој процени утицаја није прописао штасу варијанта решења те је стога у Нацрту СПУ разматрана варијанта без усвајања Стратегије (постојеће стање - варијанта "А") и варијанта са усвајањем и применом Стратегије (варијанта "Б") а према циљевима који су прописани јавним политикама. Међутим у прилогу II Критеријуш за оцену извештаја о стратешкој процени Закона о стратешкој процени утицаја у тачки 4. описаи су Варијантна решеља где се: 1) приказује начин на који су припремљена и разматрана варијантна решења за питања и проблеме везане за животну средину; 2) припремљено је варијантно решење нереализовања плана и програма и варијантно решење најповољније са становишта заштите животне средине; 3) процењени су утицаји варијантних решења на животну средину и извршено поређење; 4) образложени су разлози за избор најповољнијег варијантног решења са становишта заштите животне средине. Тумачењњм наведених законских одредби закључује се да Извештај СПУ нацрта Стратегије не садржи приказ више	Коментар се не прихвата. На основу искустава чланова експертског тима у изради СПУ на разним хијерархијским нивоима и за различите планове и програме, као и документа јавних политика мишљења смо да су варијантна решења адекватно приказана и вреднована. Као што је наведено, у Извештају о СПУ је разматрана варијанта без усвајања Стратегије (постојеће стање) и варијанту са усвајањем и применом Стратегије а према циљевима који су прописани јавним политикама. Поред овога, урађена је процена утицаја варијантних решења за варијанту реалног развоја сектора минералних сировина и варијанте убрзаног развоја сектора минералних сировина. На основу наведеног вредновања, према циљевима који су прописани јавним политикама, закључено је да је, са аспекта одрживости, опција реалног развоја сектора минералних сировина повољнија у односу на опцију убрзаног развоја. На крају је дат резиме вредновања варијантних решења.
----	---	---	---

		варијантних решења са усвајањем и применом Стратегије већ само варијантно решење уколико се Стратегија усвоји и уколико се не усвоји.	
4.	Јавности и заинтересованој јавности није омогућен приступ и учествовање на јавној расправи.	У поступку доношења планског акта, јавна расправа о нацрту планског акта и извештаја о стратешкој процени утицаја акта на животну средину је једини моменат у ком је могуће и неопходно делотворно укључивање јавности и заинтересоване јавности. Ускраћивањем права јавности и заинтересоване јавности да присуствује јавној расправи одржаној 7.8.2025. у полупразној сали Привредне коморе Србије, са полицијским и приватним обезбеђењем које је грађанима забранило улазак у зграду, иако су се међу грађанима налазили академици, универзитетски професори, новинари, адвокати, представници удружења грађана регистрованих са циљем заштите животне средине, као и грађани који би директно могли бити погођени планираним рударским активностима, орган који води поступак прекршио је Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, Закон о заштити животне средине и потврђену Конвенцију о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на	Коментар се не прихвата. Јавна расправа трајала је скоро два месеца, што је значајно дуже од минималног законског рока од 20 дана, омогућавајући свим заинтересованим странама да доставе своје писане примедбе, сугестије и коментаре. Презентација као додатна активност у оквиру поступка јавне расправе је одржана у просторијама Привредне коморе Србије у Београду, у складу са уобичајеном праксом и техничким могућностима коморе у највећој сали. Министарство унутрашњих послова је у складу са Законом обезбеђивало заштиту живота, личне и имовинске безбедности грађана и одржавање јавног реда и мира. Дакле, припадници полиције нису били присутни да би онемогућили улазак заинтересованој и стручној јавности, већ да би управо пријављени и регистровани учесници безбедно присуствовали презентацији. Међутим, упркос томе велики број пријављених и регистрованих учесника тог дана није успео да уђе у зграду због тога што су били онемогућени

		правну заштиту у питањима животне средине (Архуска конвенција). Из овог разлога, захтева се од органа поступка да закаже нову јавну расправу на којој ће јавности бити омогућено правовремено и делотворно учешће у овом поступку. У супротном, наслову се указује на неотклоњиве последице незаконитости поступка и свих аката донетих на основу овако спроведеног поступка.	услед присуства лица која нису била пријављена и регистрована за улазак. Такође, закон не предвиђа искључиво физичко присуство као услов за учешће на јавној расправи, већ омогућава и учешће путем методе консултација - прикупљањем писаних коментара, у складу са Уредбом о методологији израде докумената јавних политика, што је свима било омогућено. Поред тога напомињемо да је јавна расправа поступак који је у конкретном случају трајао од 13.06.2025. године до 08.08.2025. године, а законски минимум предвиђа трајање од 20 дана. Презентација је додатна активност која се факултативно може заказати у оквиру поступка јавне расправе, као што је Министарство урадило у складу са праксом и техничким капацитетима Привредне коморе Србије у којој је презентација одржана. Ради разјашњења појмова, када говорите о заказивању нове јавне расправе, ви у ствари мислите на заказивање нове презентације у оквиру јавне расправе, чије заказивање првобитно није било законска обавеза Министарства. Законска обавеза Министарства у складу са Законом о планском систему Републике Србије,
--	--	--	---

			Уредби о методологији израде докумената јавних политика, Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину и Пословнику Владе је да одржи јавну расправу која минимално траје 20 дана током које ће на један од изабраних метода јавности бити омогућено да учествује, што је у конкретном случају било путем прикупљања писаних коментара. Све време трајања јавне расправе садржина докумената је била јавно доступна на интернет страници Министарства и порталу еКонсултације.
--	--	--	--